

www.kathimerini.com.cy | €2,90

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol. Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο **ΚΗΠΟΥΡΟΣ**

Το ANexit βάζει σε αναστολή το «σπάσιμο οροφρών»

Τα λόγια σου με χόρτασαν και το ψωμί σου φα΄το

Το απόγευμα της Πέμπτης, η Αννίτα Δημητρίου με τη «θεσμική ψυχρότητα» που τη χαρακτηρίζει κάθε φορά που μιλά στις τηλεοπτικές κάμερες, την κόντρα αντίθετη με αυτή της πρωινής καλημέρας στα σόσιαλ μίντια, κατάφερε να κρύψει τη συναισθηματική φόρτιση που τη διακατείχε. Είχε μόλις αρθεί στο ύψος των περιστάσεων ως πρόεδρος της ιστορικής δεξιάς παράταξης, ανακοινώνοντας ότι δεν θα διεκδικήσει το χρίσμα του κόμματος του οποίου ηγείται για τις προεδρικές εκλογές του 2028. Ήταν μία κίνηση «υψηλού συμβολισμού», όπως χαρακτηρίστηκε από τα μέσα ενημέρωσης, καθότι «θεματοφύλακας της ενότητας», όπως δήλωσε η ίδια, με σκοπό να προστατεύσει τη συνοχή του κόμματος.

Η «κίνηση υψηλού συμβολισμού» -η οποία ήλθε ως επιστέγασμα μιας εντυπωσιακής, αν μη τι άλλο, αλληλουχίας γεγονότων και ψιθύρων με σπασμωδικές κινήσεις, παρασκηνιακές μεθοδεύσεις, αμύλητες υποσχέσεις, υποσκάψεις, κατινιές ηθικολογικού περιτυλίγματος, ακόμα και για απειλές γίνεται λόγος- ήταν, διαβεβαίωσε η ίδια, δική της απόφαση, η οποία λήφθηκε χωρίς πιέσεις.

Τη συναισθηματική φόρτιση που φυσιολογικά της προκάλεσε η ιστορική ευθύνη και η ανάγκη για λήψη μιας απόφασης που είχε προϋπόθεση να τιθασεύσει τις θεμιτές προσωπικές της φιλοδοξίες, ήρθε να εντείνει η ανακοίνωση του Αβέρωφ Νεοφύτου. Από τις πάντα γάργαρες πηγές του «Κήπου», μαθαίνω ότι στο άκουσμα της φράσης «η πρόεδρος της παράταξής μας έλαβε μια σύμφωνη και υπεύθυνη απόφαση που ενισχύει την ενότητα της παράταξης», ο νικητός λυγμός που ξέφυγε

ΠΑΝΟΣ ΒΡΑΝΔΙΔΗΣ

Το σύνθημα με το οποίο θα διεξαχθεί η εκστρατεία για το χρίσμα των προεδρικών εκλογών, ήταν ένα από τα θέματα που απασχόλησε την τριμερή συνάντηση της περασμένης Πέμπτης. Παρότι στο τραπέζι κατατέθηκαν αρκούντως επικοινωνιακά συνθήματα, όπως «Λαός πολυδιασπασμένος, ποτέ νικημένος / «Σεισμός, σεισμός κλυδωνισμός» / «Ηγεσία διχασμένη, βάση μπερδεμένη» και «Ενωμένοι, ενωμένοι, ενίοτε μπουρδουκλωμένοι, μα ποτέ πτηνμένοι», δεν κατέστη δυνατό να υπάρξει ομογνωμία.

από τα σφιγμένα χείλη της τρόνταξε τους ώμους της με τρόπο που θύμιζε το τράνταγμα της τηλεοπτικής «Να-στάζιας» κάθε φορά που ερχόταν αντιμέτωπη με το χωρκατilliκί του «Ρίκκου Μάμπουρου».

Την ίδια στιγμή οι ένας-δύο ψαγμένοι του «στενού περιβάλλοντος» που ήταν μάρτυρες της δραματικής στιγμής, ανέτρεξαν στο ρηθέν υπό του Τ.Σ. Ελιότ, «Αυτός είναι ο τρόπος που τελειώνει ο κόσμος, όχι μ' έναν πάταγο αλλά μ' ένα λυγμό», που περιλαμβάνεται σ' ένα από τα πιο εμβληματικά και επιδραστικά ποιήματα του Αμερικανο-βρετανού ποιητή και συγγραφέα, με τίτλο «Κού-

φιοι Άνθρωποι». Οι χαρακτήρες του οποίου παρουσιάζονται «παραγεμισμένοι» με άχυρα. Να μην έχουν αληθινή υπόσταση, πίστη, ταυτότητα ή πάθος. Να κινούνται σε έναν κόσμο σκιών, ανίκανοι να επικοινωνήσουν ουσιαστικά, σε μια πνευματική έρημο, γεμάτη ξερά χόρτα, σπασμένες πέτρες και τρεμάμενο φως. Την «κοιλάδα των χαμένων αστεριών».

Επειδή «είμαι ευαίσθητος και συγκινοίμαι εύκολα», όπως έλεγε κι ο Δημήτρης Χριστόφιας, και θέλοντας να συμβάλω τούτη τη δύσκολη ώρα στους αναστοχασμούς των στελεχών, οπαδών και υποστηρικτών του Δη-

μοκρατικού Συναγερμού, προβαίνω σε μια ευγενική υπενθύμιση-τροφή για σκέψη, της ρήσης του Κουβανού ποιητή José Mart : «Υπάρχουν νίκες που είναι ήττες και ήττες που είναι νίκες». Σε περίπτωση δε που η καταγωγή του ποιητή προσκρούσει σε τίποτα ιδεολογήματα, υπάρχει και η φράση του Αγίου Αυγουστίνου: «Υπάρχουν νίκες που φέρνουν ντροπή και ήττες που φέρνουν δόξα».

Pause στο σπάσιμο οροφρών

Το ANexit, η απόφαση δηλαδή της Αννίτας να αποσυρθεί από την

κούρσα του χρίσματος, θέτει εκ των πραγμάτων στον πάγο -προσωρινά τουλάχιστον- το «σπάσιμο οροφρών» σ' αυτό το πολύπαθο νησί. Καθώς η πορεία της Αννίτας Δημητρίου είναι χαρακτηρισμένη με «υψηλό συμβολισμού» κινήσεις. Και παραδόξως, πάντα χάρη στη συνδρομή του Αβέρωφ Νεοφύτου. Από τη συμπεριληψη της στο ψηφοδέλτιο το 2016, προκειμένου να διαλυθεί εις τα εξών συνετέθη το σεξιστικό «δόγμα» περί καλλιστείων, στην εκλογή της στην προεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων «με ένα νεύμα, μια φωνή» και έτσι να γραφτεί στην ιστορία ως η πρώτη γυναίκα που ανερίχθηκε στο

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

— 4-10-1936 —

Εξαφάνισις: Το ρωσισκόν κομισσαριάτον των Εξωτερικών ανακοίνωσαν ότι η σοβιετική Κυβέρνησις ουδεμίαν γνώσιν έχει εν σχέσει με την μεταδοθείσαν είδησιν καθ' ην ο γνωστός Ρώσος δημοσιογράφος Καρλ Ράντεκ [φωτ.] παρεφρόνησεν εις τας φυλακάς της Μόσχας. Εν τούτοις δεν δίδεται καμμία άλλη επίσημος εξήγησις διὰ την μυστηριώδη εξαφάνισιν του Ράντεκ, επισυμβάσα κατά την διάρκειαν της δίκης Ζηνόβιεφ. Θεωρείται βέβαιον ότι ούτος έχει συλληφθῇ, κατηγορούμενος ως Τροτσκιστής.

Επείγουσαι ανάγκαι: Ο κ. Μουσσολίνι εξέθεσε την δράσιν των διαφόρων κλάδων της εθνικής αμύνης. Η επιτροπή επί των πολεμικών εργοστασίων η οποία έχει υπό τον έλεγχόν της 1.200 εργοστάσια, απεφάσισεν, ως ανακοίνωσεν ο κ. Μουσσολίνι, να αυξήσῃ τας ώρας της εργατικής εβδομάδος εις εξήκοντα, όπως τα εργοστάσια δυνηθούν ν' ανταποκριθούν εις τας επείγουσας ανάγκας των διαφόρων πολεμικών υπηρεσιών.

Λαθρεμπόριον ναρκωτικών: Καθημερινώς παρουσιάζονται περιπτώσεις συλληψεων λαθρεμπόρων ναρκωτικών, πράγμα το οποίον αποδεικνύει πόσον ευρύτατα είναι διαδεδομένη και η χρήσις των ναρκωτικών και η ελευθέρα πώλησις των. Η κατάστασις αυτή σφειλείται και εις την ἔλλειψιν αστυνομικής καταδιώξεως αλλά και εις την ἔλλειψιν αυστηρῶν ποινικῶν κυρώσεων κατά των τυχόν συλλαμβανομένων λαθρεμπόρων.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Η ατμόσφαιρα ηλεκτρισμένη

Άννα Βίσση για Πρόεδρος...

Θα ήταν φοβερό αν αυτές τις μέρες οι διάλογοι των πολιτικών μας γινόντουσαν με στίχους παρμένους από τραγούδια του Καρβέλα. Να έλεγε ας πούμε η Αννίτα στον Αβέρωφ «είμαι και το σήμερα και είσαι το χθες» ή πως αν θέλει πίσω τα κλειδιά (του κόμματος) θα τα βρει «κάτω από τη γλάστρα με το γιοσεμί, σε περίπτωση που...». Τελικά η Αννίτα υποχώρησε «από αγάπη υπερβολική» για την ενότητα και διότι ήταν «η ατμόσφαιρα ηλεκτρισμένη». Στον Φούλη, με τη γνωστή πια αγάπη για την καρέκλα στον Λόφο, ταιριάζει γάντι ο στίχος «η αγάπη αυτή θα 'ναι το Βατερλό μου, μια αδιαφορώ». Όσο για τον Παμπορίδη, τραγουδούσε στην περιβόητη συνάντησή «Ρε, ξέρεις ποιος είμαι εγώ και η σκούφια μου από πού κρατάει; Πού να σου εξηγήω....».

Έχουν την τιμητική τους οι Αννούλες αυτές τις μέρες, σχολίασε σε τηλεοπτική εμφάνισή της η Αννίτα, δηλώνοντας πως δεν είναι σίγουρη τι ενδιαφέρει περισσότερο τους πολίτες, οι πολιτικές εξελίξεις ή τα νέα της showbiz. Θα το θέσω ωμά, Αννίτα μου, και ελπίζω να μη σε πληγώσω. Αν δύο εκπομπές έπαιζαν ταυτόχρονα, η πρώτη είχε το θέμα της Βίσση και η δεύτερη τις σφαγές στον Συναγερμό, η τηλεθέαση θα ήταν συντριπτικά υπέρ της Καρβελιάδας. Τα άλλα εξάλλου τα έχουμε ξαναδεί. Είναι ντε ζα βού. Και μην ξεχνάτε: 10 χρόνια πριν η Αννίτα ανέβαζε, κατέβαζε και ανέβαζε ξανά πανό και αφίσες για την υποψηφιότητά της ως βουλευτής Λάρνακας. Ντε ζα βού κι αυτό.

Η Ξανθιά αγαπημένη Παναγιά αναφέρ-

θηκε σε κανιβαλισμό αλλά δεν είπε ξεκάθαρα ποιοι ήταν οι ανθρωποφάγοι. Σίγουρα πάντως δεν εννοούσε τους Μασάι της Κοκκίνου, ενώ ο Παμπορίδης χωρίς να τα μασάει μίλησε για κατινιές και κηδεμόνες, τονίζοντας πως παραμένει φαν της Αννίτας. Ούτε η Άννα μας τέτοιο φαν κλαμπ κι ας γέμισε το ΟΑΚΑ. Το έντυπο υποβολής υποψηφιότητας ζήτησε πάντως κι ο Ιωνάς Νικολάου, ενώ όπως όλα δείχνουν θα το ζητήσει ο Φουρλάς μα και άλλοι. Δεν θα προλαβαίνουν οι εκτυπωτές να τυπώνουν έντυπα υποψηφιότητας. Άλλος για τη βάρκα μας.

Καμιά αμφιβολία πως ο Χριστοδουλίδης προτιμά σαν αντίπαλο τον Αβέρωφ (με

τον οποίο είναι ξεκάθαρα φαβορί) παρά την Αννίτα, απέναντι στην οποία τα πράγματα θα ήταν απείρως πιο δύσκολα. Ριζτε μόνο μια ματιά στην πανηγυρική ανάρτηση της εθνικής ξαδέρης και θα καταλάβετε «Πέτυχε η παγίδα που έστησε ο Αβέρωφ Νεοφύτου στον ΔΗΣΥ. Εγώ το χάρηκα γιατί θα είναι πιο εύκολος ο δρόμος για τον Χριστοδουλίδη». Άνευ άλλου σχολίου. No comment, που λένε και στην Αργάκα.

Θα έχει για πάντα τον σεβασμό μου, δήλωσε ο Παμπορίδης για την κίνηση Αννίτας, ενώ ο Αβέρωφ τη χαρακτηρίσε στάση σωφροσύνης και υπευθυνότητας. Μου δημιουργείται μία εύλογη απορία: Αν η νυν πρόεδρος τράβηξε πίσω

υψηλό αυτό αξίωμα, μέχρι την απρόσμενη κατάκτηση της προεδρίας του ΔΗΣΥ ως «ενωτικός» σύνδεσμος... Μια πορεία πολλών «σπασμένων οροφρών», «συμβολισμών» και «ιστορικών κατακτήσεων», η οποία είχε όλα τα φόντα να συνεχιστεί και στην κορυφή των κορυφών, την κατάκτηση του προεδρικού θώκου από μία γυναίκα. Αναστολή πορείας, λοιπόν, καθότι για την ώρα «πρόκειται η ενότητα και η συνοχή της παράταξης».

Δηλαδή, μια ακόμα κίνηση υψηλού συμβολισμού. Που ενδεχομένως - και αυτό ας μείνει μεταξύ μας - να σηματοδοτεί και την πολιτική ενηλικίωσή της. Καθότι πρόκειται για το πρώτο ίσως δείγμα ότι άρχισε να σκέφτεται πολιτικά. Τέλος καλό, όλα καλά; Χμ... Μικρό καλάθι να κρατάτε, διότι η πραγματική μάχη, μόλις έχει αρχίσει...

Ορφανή η απειλή της ενότητας

Η απορία της εβδομάδας, δεν θα μπορούσε να ήταν άλλη από αυτήν που αβιάστα προκαλείται από την ανακοίνωση του Αβέρωφ Νεοφύτου. Η Αννίτα Δημητρίου, είπε, πήρε «μια σύμφωνη και υπεύθυνη απόφαση που ενισχύει την ενότητα της παράταξης». Την οποία απειλούσε ποιος; Αυτό δεν μας το είπε... Ως πολιτικός με 40 χρόνια πορείας, που κρίνει τις καταστάσεις με πολιτικά κριτήρια και όχι με βάση «δεσμεύσεις», του οποίου οι αποφάσεις δεν καθορίζονται ούτε από δείπνα ούτε από μενού, αφού άλλωστε δεν παίρνει τοις μετρητοίς δεσμεύσεις ή υποσχέσεις και ο οποίος το χρέος του απέναντι στην παράταξη του και στον τόπο του το πράττει καθηκόντως, όχι στη βάση ανταλλαγμάτων και υποσχέσεων, δεν θα έπρεπε να αποσαφηνίσει στην ανακοίνωσή του αυτή τη μικρή λεπτομέρεια;

για το καλό της παράταξης, τότε γιατί δεν έπραξε κάτι παρόμοιο το '23 ο τότε αρχηγός, προτάσσοντας μίαν άλλη υποψηφιότητα με καλύτερες πιθανότητες εκλογής; Δεν θα ήταν αυτό μια κίνηση «σωφροσύνης και υπευθυνότητας»; Ή μήπως εν της παπαθιάς τα ξύλα;

Τα νέα δεδομένα αλλάζουν και μελλοντικούς συσχετισμούς συμμαχιών, αφού στερούν από τον Συναγερμό τη δυνατότητα να παίξει με το χαρτί της παραχώρησης στον εθνικό μας πρίγκιπα της Προεδρίας της Βουλής. Σημειώστε το αυτό γιατί κάποια στιγμή θα έχει τη σημασία του. Και να μην ξεχνάμε το πιο ευτράπελο από όλα: Αν ο Αβέρωφ πάρει τελικά το χρίσμα θα έχει σαν συντονιστή της εκστρατείας του τον αναπληρωτή πρόεδρο του κόμματος, δηλαδή τον Ευθύμιο Διπλάρο. Karma is a bitch και κόπου στον Λόφο κάποιος χαμογέλει σαρκόνια. Πέραν της πλάκας, αν ο Αβέρωφ αποτύχει -ξανά- να περάσει στον δεύτερο γύρο, θα ψελλίσει τουλάχιστον ένα mea culpa, με τη «σωφροσύνη και υπευθυνότητα» της Αννίτας;

ΥΓ: Κύριε εκδότα μου, εμείς πότε θα πάμε για ψάρι; Και σε παρακαλώ μην κακολογείς τον κύριο Κουλέρμον που παρεμβαίνει εξωθεσμικά στον ΔΗΣΥ και απειλεί θεούς και δαίμονες (πάλι εδώ η Βίσση). Ο Άνθρωπος όπως είπε και ο Φούλης (ουπς το πάροντι ακάδου) έκτισε το κτίριο του ΔΗΣΥ. Φαντάζομαι το κτίριο σε αντίθεση με το παραδίπλα έχει άδειες. Με το δικό του σίδερο, τα δικά του τζάμια που τρώει μόνο τα δικά του ψάρια χωρίς «μάλλα». Η σκοτεινή πλευρά του Γλαύκου...

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: **ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ** • Αναπληρωτής Διευθυντής: **ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ** • Σύμβουλος έκδοσης: **ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ**

Διευθύνων Σύμβουλος: **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ** • Διευθυντής: **ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ**

Υπεύθυνος Υλικού: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ** • Υπεύθυνος Αερίδι: **ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ**

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΟΛΟΤΕΛΑ ΝΕΟ TOYOTA

RAV4

Ο θρύλος επιστρέφει. Το επιβλητικό SUV design συναντά την κορυφαία τεχνολογία στη νέα γενιά του RAV4. Με Hybrid και Plug-in Hybrid κινητήρες, προσφέρει ισχυρή απόδοση, αυξημένη αποδοτικότητα και ακόμα μεγαλύτερη αυτονομία ηλεκτρικής οδήγησης – όλα όσα περιμένεις από ένα πραγματικό icon.

Κατανάλωση καυσίμου (WLTP) από 4.9 λτ./100 χλμ.
Εκπομπές CO₂ (WLTP) από 112 γρ./χλμ.

IMAGINE THE POSSIBILITIES

ΔΙΚΡΑΝ ΟΥΖΟΥΝΙΑΝ & ΣΙΑ ΛΤΔ
77774010 | www.toyota.com.cy | info@toyota-cyprus.com | [f](#) [@](#) [v](#) [in](#) ToyotaCyprus

Στη συνάντηση στον 5ο όροφο της Πινδάρου οι τόνοι ανέβηκαν και δεν υπήρχε καμία πρόθεση από τον Αβέρωφ Νεοφύτου να ακούσει, ενώ ασκήθηκε πίεση ώστε η Αννίτα Δημητρίου να προβεί άμεσα σε δήλωση απόσυρσης.

Της ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Προβληματισμός, σε κάποιες περιπτώσεις και πικρία επικρατούν μεταξύ των πλείστων στελεχών του ΔΗΣΥ με όσα παρακολουθούν να εξελίσσονται το τελευταίο χρονικό διάστημα. Η πρόεδρος του κόμματος, Αννίτα Δημητρίου, επικαλούμενη το ίδιο σκεπτικό περί ενότητας της παράταξης, ανακοίνωσε στις 28 Σεπτεμβρίου την πρόθεσή της να διεκδικήσει το χρίσμα του κόμματος για τις προεδρικές, ενώ στις 8 Οκτωβρίου απέσυρε τελικώς την υποψηφιότητά της.

Καθοριστικός παράγοντας και στις δύο περιπτώσεις υπήρξε ο τώως πρόεδρος Αβέρωφ Νεοφύτου, που φέρεται να μην έφυγε ποτέ. Η εξαγγελία του για υποβολή υποψηφιότητας στις προεδρικές του 2028, χωρίς να ξεκαθαρίζει αν θα ακολουθήσει τη διαδικασία του κόμματος, προκάλεσε την άμεση αντίδραση της Πινδάρου.

Μέχρι και τις 27 Σεπτεμβρίου, ημέρα εξαγγελίας του Αβέρωφ Νεοφύτου, στο κόμμα κρατούσαν στάση αναμονής ενόψει Κυπριακού, αν και υπήρχαν στελέχη που επισήμαιναν την ανάγκη συντόμευσης των διαδικασιών για τις εσωκομματικές. Σε δηλώσεις τους, μέλη της ηγεσίας σημείωναν πως υπάρχει χρόνος για την ανάδειξη υποψηφίου μέχρι και τον Μάρτιο του 2027.

Ωστόσο, μέσα σε ένα δεκαήμερο ανατράπηκαν τα πάντα. Ακολούθησε η εξαγγελία πρόθεσης της κας Δημητρίου να διεκδικήσει το χρίσμα μετά τη συνεδρία της ανώτατης ηγεσίας, παρουσία του Ιωάννη Κασουλίδη, ο οποίος ήταν ιδιαίτερα έντονος ως προς την ανάγκη υποβολής υποψηφιότητας από την πρόεδρο. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου με εισήγηση ημερομηνιών για τις εσωκομματικές εκλογές, και τέλος συνεδρίασε το Πολιτικό Γραφείο, όπου δεν έλειψαν οι εντάσεις, παράλληλα με καθημερινές δηλώσεις αξιωματούχων της πρώτης γραμμής που άφηναν αιχμές για τη στάση του κ. Νεοφύτου.

Όλα αυτά εκτυλίχθηκαν υπό τη σκιά του περιβάλλοντος δειπνίου σε γνωστή ψαροταβέρνα της Λευκωσίας. Εκεί, όπως ισχυρίζεται ο Αβέρωφ Νεοφύτου, έλαβε τη δέσμευση από εξωκομματικούς συνεργάτες της Αννίτας Δημητρίου –τον εκδότη του «Πολίτη», Κρις Παναγιώτου, και τον διευθυντή της εφημερίδας, Διονύση Διονυσίου– ότι η πρόεδρος θα στηριζέται δική του υποψηφιότητα, αν ο ίδιος τη βοηθούσε να εκλεγεί στην Προεδρία της Βουλής.

Πρόκειται για μια συνάντηση την οποία δημοσιοποίησε ο κ. Νεοφύτου, αφήνοντας υπονοούμενα για τον ρόλο των συγκεκριμένων προσώπων. Η ίδια η Αννίτα Δημητρίου παραδέχθηκε λίγες μέρες μετά ότι ήταν παρούσα στο δείπνο, αλλά αρνήθηκε πως έγινε οποιαδήποτε συζήτηση που να αφορά την προεδρία του κόμματος.

Όπως και να έχει, όσα λέχθηκαν ένθεν και ένθεν δημιούργησαν στρατόπεδα εντός της πα-

ANNITA ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Το χρονικό μιας προαναγγεληθείσας απόσυρσης

Το έντονο παρασκήνιο, η ενδεχόμενη υποψηφιότητα Ιωάνη Νικολάου και η ζορική επόμενη μέρα για τον ΔΗΣΥ

Στα θετικά του Γιώργου Παμπορίδη προσμετράται επίσης το γεγονός ότι η υποψηφιότητά του διαθέτει μεγαλύτερη διείσδυση εκτός του κόμματος, αγγίζοντας μερίδα ψηφοφόρων ακόμη και από τη δεξαμενή του 27% της αποχής του 2023.

Υπήρχαν και οι ψυχραιμότεροι που καλούσαν την κ. Δημητρίου να μην αποσύρει την υποψηφιότητά της, καθώς υπήρχε χρόνος για ανατροπή της παρούσας εικόνας, έχοντας στο βιογραφικό της επιτυχίες όπως το 27,1% των βουλευτικών.

Μαζί με τον Αβέρωφ Νεοφύτου στη συνάντηση παρίστατο και το παλιό στέλεχος του ΔΗΣΥ και εκδότης της εφημερίδας «Αλήθεια» Φρίξος Κουλέρμος, ο οποίος το προηγούμενο διάστημα είχε αποστείλει επιστολή στην Αννίτα Δημητρίου, ζητώντας της, μεταξύ άλλων, να μη διεκδικήσει το χρίσμα για τις προεδρικές.

Μέχρι τις 26 Οκτωβρίου, ημέρα υποβολής των υποψηφιοτήτων για το χρίσμα στον ΔΗΣΥ, δεν αποκλείεται να εμφανιστεί και τρίτος υποψήφιος μιας και ο Ιωάνης Νικολάου ζήτησε ήδη το έντυπο υπογραφών.

ράταξης. Αρκετοί υποστηρίζουν πως οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου για να λάβει το χρίσμα βρίσκονται εκτός πολιτικής ηθικής και έχουν εκδικητικό χαρακτήρα. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι θεωρούν ότι η Αννίτα Δημητρίου έπρεπε να είναι πιο προσεκτική στις κινήσεις της ως πρόεδρος του ΔΗΣΥ, καθώς και σε ενέργειες πέραν του κομματικού μηχανισμού.

Άλλωστε, ο τρόπος με τον οποίο εξελίχθηκε η τελευταία συνάντηση των δύο, φανερώνει πως δεν υπάρχει περιθώριο για κοινή συνισταμένη. Μπορεί στους διαδρόμους της Πινδάρου να ψιθυρίζονταν τα τελευταία 24ωρα ότι η Αννίτα Δημητρίου θα αποσυρθεί από την κούρσα –σε αυτό συνέβαλαν και δημοσκοπήσεις με πτωτική πορεία για τα ποσοστά της, τις οποίες κάποιοι άφησαν να διαρρεύσουν

για ιδιον όφελος–ωστόσο δεν της δόθηκε κανένα περιθώριο για διαβουλεύσεις. Μαζί με τον κ. Νεοφύτου στη συνάντηση παρίστατο και το παλιό στέλεχος του ΔΗΣΥ και εκδότης της εφημερίδας «Αλήθεια» Φρίξος Κουλέρμος, ο οποίος το προηγούμενο διάστημα είχε αποστείλει επιστολή στην Αννίτα Δημητρίου ζητώντας της, μεταξύ άλλων, να μη διεκδικήσει το χρίσμα για τις προεδρικές. Όπως σημειώνεται, στη συνάντηση αυτή οι τόνοι ανέβηκαν και δεν υπήρχε καμία πρόθεση από τον Αβέρωφ Νεοφύτου να ακούσει, ενώ ασκήθηκε πίεση ώστε η κα Δημητρίου να προβεί άμεσα σε δήλωση απόσυρσης.

Επίσημα πρόκειται για μια εξέλιξη που ούτε η ίδια ούτε οι στενοί της συνεργάτες ανέμεναν, καθώς επιθυμούσαν η διαδικασία να γίνει όσο το δυνατόν πιο ομαλά, πείθοντας για το ορθό της

απόφασης. Παράλληλα, υπήρχαν και οι ψυχραιμότεροι που καλούσαν την Αννίτα Δημητρίου να μην αποσύρει την υποψηφιότητά της, καθώς υπήρχε χρόνος για ανατροπή της παρούσας εικόνας, έχοντας στο βιογραφικό της επιτυχίες όπως το 27,1% των βουλευτικών εκλογών σε μια δύσκολη εποχή για το κόμμα.

Ο μηχανισμός του ΔΗΣΥ

Τη δεδομένη στιγμή παραμένει άγνωστος ο τρόπος με τον οποίο θα λειτουργήσει από εδώ και πέρα ο μηχανισμός του κόμματος –δεν αποκλείεται μάλιστα να υπάρξουν παραιτήσεις. Αυτό καθίσταται πιθανό αν συνυπολογίσει κανείς πως συστάθηκαν ομάδες στις οποίες εντάχθηκαν πρόσωπα που πίστεψαν προσωπικά στην Αννίτα Δημητρίου και στο όραμά της για την επόμε-

νη μέρα στον ΔΗΣΥ, μακριά από αγκυλώσεις και βαρίδια του παρελθόντος.

Τώρα θεωρούν πως δεν υπάρχει λόγος για σχεδιασμό και όραμα, καθώς ο Αβέρωφ Νεοφύτου διαθέτει τη δική του ομάδα και λειτουργεί βάσει σχεδίων που έχει ήδη μελετήσει. Βεβαίως, υπάρχει και η επόμενη μέρα, όπου η Αννίτα Δημητρίου, ως πρόεδρος, θα αναλάβει τον ρόλο του διαπραγματευτή σε περίπτωση που το κόμμα δεν περάσει στον δεύτερο γύρο, ώστε να καταλήξει σε συμφωνία για το ποιον υποψήφιο θα στηρίζει και τι ανταλλάγματα θα λάβει.

Αυτή την ώρα είναι νωρίς για να εκτιμήσει κανείς αν, μετά από όλη αυτή την αναστάτωση και τη μεγάλη εσωστρέφεια στον ΔΗΣΥ, θα καταλήξουν τελικά να στηρίξουν τον Νίκο Χριστοδουλίδη στον δεύτερο γύρο. Ένα τέτοιο σενάριο συγκεντρώνει πιθανότητες, συνυπολογίζοντας πως πολύ περισσότεροι συναγερμικοί σε σχέση με το παρελθόν θα στηρίξουν την επανεκλογή του νυν Προέδρου, καθώς δηλώνουν αντιαβερωφικοί, ακόμη και μέσα από την ηγεσία του κόμματος.

Βέβαια, σε αυτό το σημείο ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα κληθεί να αποδείξει κατά πόσο ευσταθούν όσα διαμνύει σχετικά με τη στήριξη άλλων κομμάτων, όπως το Άλμα και η Άμεση Δημοκρατία. Μια τέτοια εξέλιξη πιθανώς να διαφοροποιήσει το τελικό αποτέλεσμα, δίνοντας στον ΔΗΣΥ την Προεδρία της Δημοκρατίας και την Προεδρία της Βουλής.

Ο Παμπορίδης

Πάντως, αυτό που δεν πρέπει να παραγκωνίζεται τη δεδομένη στιγμή είναι η υποψηφιότητα του Γιώργου Παμπορίδη. Ο ίδιος εξ αρχής δήλωνε πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα τον βρει απέναντί του, ενώ παράλληλα ξεκαθαρίζει ότι δεν πρόκειται να χαρίσει το κόμμα στον Νίκο Χριστοδουλίδη. Αν τελικά παραμείνει στην κούρσα μέχρι τέλους, ο ίδιος αυτό δηλώνει, πιθανώς να συγκεντρώσει περισσότερες ψήφους από όσες υπολογίζει, καθώς έχει διαμορφωθεί μια μερίδα αντιαβερωφικών συναγερμικών που θα τον στηρίζουν. Στα θετικά του προσμετράται επίσης το γεγονός ότι η υποψηφιότητά του διαθέτει μεγαλύτερη διείσδυση εκτός του κόμματος, αγγίζοντας μερίδα ψηφοφόρων ακόμη και από τη δεξαμενή του 27% της αποχής του 2023.

Μέχρι τις 26 Οκτωβρίου, ημέρα υποβολής των υποψηφιοτήτων για το χρίσμα στον ΔΗΣΥ, δεν αποκλείεται να εμφανιστεί και τρίτος υποψήφιος. Ο Ιωάνης Νικολάου ζήτησε ήδη το έντυπο υπογραφών. Μπορεί να έμεινε στα μετόπισθεν το τελευταίο διάστημα, αλλά αν αποφασίσει τελικά, μπορεί όπως δηλώνουν συναγερμικά στελέχη να αντιμετωπίσει τον Αβέρωφ Νεοφύτου σε όλα τα επίπεδα, ενώ ήδη έχουν προσεγγιστεί και άλλα στελέχη όπως ο Λουκάς Φουρλάς –φαίνεται να απάντησε αρνητικά– χωρίς να αποκλείονται ανακοινώσεις τα επόμενα 24ωρα.

Το 2033

Μπορεί ο τώως πρόεδρος να εισέρχεται στην προεκλογική περίοδο όπως το είχε σχεδιάσει –ως απάντηση ουσιαστικά προς τον Νίκο Χριστοδουλίδη και την Αννίτα Δημητρίου– ότι δεν έχουν ξεμπερδέψει μαζί του, με τους αριθμούς σήμερα να τον ευνοούν για την προεδρία του 2028–ωστόσο, παρά την προσωρινή ήττα της νυν πρόεδρου του ΔΗΣΥ, ο πόλεμος για την ίδια δεν έχει χαθεί. Το 2033 φαντάζει μακρινό για πολλούς, αλλά οι πολιτικοί σχεδιασμοί γίνονται επί χάρτου. Η ίδια βρίσκεται ήδη στην Προεδρία της Βουλής και στην προεδρία του κόμματος, το οποίο είτε θα βρεθεί στην εξουσία το 2028 (έχοντας έτσι όφελος) είτε θα πληγεί για δεύτερη συνεχόμενη πενταετία, καθιστώντας πλέον επιβεβλημένη την ανάγκη για ριζοσπαστικές αλλαγές.

“

Αρκετοί υποστηρίζουν πως οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου για να λάβει το χρίσμα βρίσκονται εκτός πολιτικής ηθικής. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι θεωρούν ότι η Αννίτα Δημητρίου έπρεπε να είναι πιο προσεκτική στις κινήσεις της ως πρόεδρος του ΔΗΣΥ, καθώς και σε ενέργειες πέραν του κομματικού μηχανισμού.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Η πολιτική διαδρομή του Γιώργου Παμπορίδη παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες ώστε να μην προσφέρεται για εύκολες κατηγοριοποιήσεις. Υπήρξε ένας δραστήριος νεαρός Συναγερμικός, χωρίς στη συνέχεια να εξελιχθεί σε παραδοσιακό κομματικό στέλεχος. Ένας επιτυχημένος υπουργός της διακυβέρνησης Αναστασιάδη, ο οποίος αργότερα άσκησε ιδιαίτερα σκληρή κριτική στην ίδια διακυβέρνηση. Ένας πολιτικός που δήλωσε δημόσια την αποστασιοποίησή του από το κόμμα του, διερεύνησε την προοπτική προεδρικής υποψηφιότητας με τον ΑΚΕΛ/κό μπαμπούλα και σήμερα διεκδικεί να εκπροσωπήσει τον Δημοκρατικό Συναγερμό στην κορυφαία εκλογική αναμέτρηση.

Οι βλέψεις

Ο Παμπορίδης βρίσκεται σήμερα, ένεκα δικών του και μόνο ενεργειών, μπροστά σε μια πολιτική ευκαιρία που –προσωπική μου εκτίμηση– όταν το 2018 δεν δέχτηκε επαναδιορισμό στη δεύτερη πενταετία της διακυβέρνησης Αναστασιάδη, είχε κατά νου να επιδιώξει πολύ νωρίτερα. Πιθανότατα να προέβλεπε στο 2023, εάν οι συνθήκες του ευνοούσαν, αξιοποιώντας το πολιτικό κεφάλαιο που δημιούργησε με την κατάρτηση του ΓεΣΥ.

Η ευκαιρία, βέβαια, από μόνον

Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη σύνθεση γύρω από έναν συγκεκριμένο μεταρρυθμιστικό στόχο και στη σύνθεση προκειμένου να σου ανατεθεί η διαχείριση ολόκληρης της χώρας. Το πολιτικό κεφάλαιο του ΓεΣΥ είναι η αφετηρία του, όχι η απόληξη σε όλα.

της δεν προεξοφλεί την προοπτική επικράτησης. Και πολύ περισσότερο δεν αποτελεί απόδειξη ότι διαθέτει κανείς τις προϋποθέσεις για να μετατραπεί ένας πολιτικός με έντονη προσωπική απήχηση σε εν δυνάμει Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το ενδιαφέρον, επομένως, δεν εξαντλείται στο κατά πόσο μπορεί να κερδίσει εάν αύριο η εκδήλωση ενδιαφέροντος πάρει όντως τη μορφή υποψηφιότητας για τη διεκδίκηση του χρίσματος. Αφορά το ποιος είναι πολιτικά ο Γιώργος Παμπορίδης, τι εκπροσωπεί, τι έχει αποδείξει, τι οφείλει να αποδείξει και κατά πόσο οι διαφορετικές φάσεις της πολιτικής του διαδρομής συγκροτούν μια συνεκτική πολιτική ταυτότητα ή αποκαλύπτουν έναν πολιτικό που επαναπροσδιορίζει τη σχέση του με τις κομματικές ταυτότητες ανάλογα με τις συνθήκες και τις δυνατότητες που αυτές δημιουργούν.

Ο Συναγερμικός που δεν έγινε κομματικός

Η σχέση του με την παράταξη αρχίζει από τα μαθητικά του χρόνια. Διετέλεσε πρόεδρος της ΜΑΚΙ, δραστηριοποιήθηκε στην

Πρωτοπορία και υπήρξε ιδρυτής και πρώτος πρόεδρος της ΕΦΕΚ Ηνωμένου Βασιλείου. Το 2008 συμμετείχε επίσης στο εκλογικό επιτελείο του Γιαννάκη Κασουλίδη. Και εν συνεχεία, το 2015, διορίστηκε υπουργός Υγείας μέχρι το τέλος της πρώτης πενταετίας Αναστασιάδη.

Η πορεία του, ωστόσο, παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα διαάσπαση. Ο Παμπορίδης δεν ακολουθούσε τη συνήθη πορεία των στελεχών που αναδεικνύονται μέσα από την οργανωτική και πολιτική ιεραρχία ενός κόμματος. Δεν ανέλαβε διαδοχικά αξιώματα, δεν δοκιμάστηκε επί μακρόν σε θέσεις συλλογικής κομματικής ευθύνης και δεν οικοδόμησε την πολιτική του επιρροή μέσα από τους μηχανισμούς της Πινδόρου. Η σχέση του με τον Συναγερμό υπήρξε ιστορική και ιδεολογική, αλλά όχι αδιάλειπτα οργανωτική.

Αυτό δεν είναι κατ' ανάγκην μειονέκτημα. Αλλά ούτε απαραίτητα πλεονέκτημα, όπως ενδεχομένως θα μπορούσε κανείς να εκλάβει μια εκτός «συστήματος» πορεία. Από τη μια, η κομματική επιτηρίδα και η μακρά παρουσία σε κομματικά αξιώματα δεν αποτελούν πιστοποιητικό πολιτικής ικανότητας. Από την άλλη, η καλή γνώση των εσωτερικών ισορροπιών, η δυνατότητα διαχείρισης διαφορετικών τάσεων, η αντοχή στη συλλογική λειτουργία, δύναται να αποτελούν ένα προσόν που δεν παραγνωρίζεται.

Ο Παμπορίδης επέλεξε επί μακρόν να διατηρεί την προσωπική του αυτονομία. Και σήμερα ζητάει από το κόμμα να εμπιστευθεί σε αυτή την αυτονομία την εκπροσώπηση του στις επόμενες προεδρικές εκλογές. Γεγονός που ακούγεται σίγουρα ενδιαφέρον, αλλά κάθε άλλο παρά αυτονόητο για μια τέτοια «ανάθεση». Εκείνο ωστόσο που του «επιτρέπει» αυτή την όχι και τόσο αυτονόητη διεκδίκηση, είναι και το βασικότερο πλεονέκτημά του.

Το ΓεΣΥ και η πολιτική υπεραξία

Η υπουργική θητεία του Παμπορίδη στην κυβέρνηση Αναστασιάδη αποτελεί αναμφίβολα το ισχυρότερο κεφάλαιο της δημόσιας παρουσίας του. Η συμβολή του στην προώθηση του Γενικού Συστήματος Υγείας υπήρξε ουσιαστική και καθοριστική. Σε μια περίοδο κατά την οποία η μεταρρύθμιση παρέμενε επί χρόνια εγκλωβισμένη σε αντιστάσεις, αντιπαραθέσεις και αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα, ο ίδιος ανέλαβε να την προωθήσει με επιμονή και συγκρουσιακή διάθεση.

Η επιτυχία του δεν πρέπει ούτε να υποτιμηθεί ούτε να μυθοποιηθεί. Το ΓεΣΥ δεν υπήρξε προσωπικό έργο ενός υπουργού. Προϋπέθετε κυβερνητική βούληση,

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΜΠΟΡΙΔΗΣ

Παρελθόν, παρόν και μέλλον

Η διαδρομή από τον Συναγερμό της νεανικής στράτευσης στην αποστασιοποίηση και τις διεργασίες με το ΑΚΕΛ, μέχρι τη σημερινή διεκδίκηση του προεδρικού χρίσματος

Το ΓεΣΥ του επέτρεψε να εμφανίζεται ως πολιτικός της πράξης, σε αντιδιαστολή με τους πολιτικούς των διακρίσεων. Ως άνθρωπος που μπορεί να συγκρουστεί με συμφέροντα και να επιτύχει αποτελέσματα. Η εικόνα αυτή απέκτησε απήχηση πέραν των παραδοσιακών συναγερμικών ακροατηρίων.

κοινοβουλευτική συναίνεση και τη συμβολή πολλών προσώπων και θεσμών. Γι' αυτό άλλωστε και ο ίδιος το αντιπαραβάλλει, όταν του προσάπτουν την ταμπέλα του συγκρουσιακού, λέγοντας ότι αν ήταν πράγματι ή μόνο συγκρουσιακός, δεν θα μπορούσε να συνθέσει αυτές τις δυνάμεις. Ο Παμπορίδης συνδέθηκε δικαιολογημένα με την αποφασιστική φάση της νομοθετικής του προώθησης. Και απέκτησε κάτι που λίγοι υπουργοί κατορθώνουν: ένα αναγνωρίσιμο πολιτικό αποτέλεσμα, το οποίο διατηρεί την αξία του και μετά την αποχώρησή τους από την εξουσία.

Το ΓεΣΥ του προσέδωσε επίσης ένα σημαντικό πλεονέκτημα, του επέτρεψε να εμφανίζεται ως πολιτικός της πράξης, σε αντιδιαστολή με τους πολιτικούς των διακρίσεων. Ως άνθρωπος που μπορεί να συγκρουστεί με συμφέροντα και να επιτύχει αποτελέσματα. Η εικόνα αυτή απέκτησε απήχηση πέραν των παραδοσιακών Συναγερμικών ακροατηρίων. Επιπλέον, οι ίδιες οι συγκρούσεις φανερώνουν ένα χαρακτηριστικό της πολιτικής του ιδιοσυγκρασίας. Ο Παμπορίδης δεν αρκείται συνήθως στη διατύπωση πολιτικής διαφωνίας. Συχνά προσωποποιεί τη σύγκρουση, κατονομάζει υπευθύνους και αποδίδει πολιτικές ευθύνες με τρόπο άμεσο και αιχμηρό. Αυτή η συμπεριφορά μπορεί να ενισχύει την εικόνα της ευθύτης

της. Μπορεί, όμως, να δυσχεραίνει και τη δυνατότητα μελλοντικής συνεργασίας με πρόσωπα με τα οποία έχει συγκρουστεί.

Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη σύνθεση γύρω από έναν συγκεκριμένο μεταρρυθμιστικό στόχο και στη σύνθεση προκειμένου να σου ανατεθεί η διαχείριση ολόκληρης της χώρας. Το πολιτικό κεφάλαιο του ΓεΣΥ είναι η αφετηρία του, όχι η απόληξη σε όλα.

Η αποστασιοποίηση

Η σχέση του με την κυβέρνηση Αναστασιάδη παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επειδή αποτυπώνει μια από τις σημαντικότερες μεταβολές της πολιτικής του στάσης. Ο Παμπορίδης συνεργάστηκε με τον Πρόεδρο και αναγνώρισε δημοσίως τη συμβολή του στην προώθηση του ΓεΣΥ. Στη συνέχεια, όμως, αποστασιοποιήθηκε και άσκησε έντονη κριτική σε επιλογές της δεύτερης διακυβέρνησης.

Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να έχει απολύτως θετική πολιτική βάση. Οι κυβερνήσεις αλλάζουν, οι επιλογές διαφοροποιούνται... Το ενδιαφέρον βρίσκεται αλλού. Στο πώς ο ίδιος ερμηνεύει τη μετάβαση από τη συμμετοχή στην εξουσία στην κριτική της και στο κατά πόσον αναγνωρίζει συμμετοχή στις πολιτικές επιλογές της περιόδου.

σύγκρουση χαρακτήρων ή προσωπικών φιλοδοξιών. Αντανακλά και μια βαθύτερη σύγκρουση πολιτικής κουλτούρας, με μια ουσιαστική, ωστόσο, αντίφαση: ο Παμπορίδης, που επί χρόνια αμφισβητούσε τη λογική των κομματικών μηχανισμών, καλείται πλέον να διεκδικήσει την πολιτική του προοπτική μέσα από την ίδια κομματική πραγματικότητα που κατήγγελλε.

Ο Αβέρωφ διαθέτει την εμπειρία και την οργανωτική επιρροή. Ο Παμπορίδης επιχειρεί να αναδείξει την προσωπική του απήχηση

«Απεταξάμην» τον ΔΗΣΥ

Τον Ιανουάριο του 2022, ο Παμπορίδης παραχώρησε στην «Καθημερινή» και στη Μαρίνα Οικονομίδου μια συνέντευξη, η οποία σήμερα αποκτά σχεδόν ιστορικό ενδιαφέρον. Δεν περιόριστηκε στην εκδήλωση ενδιαφέροντος για τις προεδρικές εκλογές του 2023. Περιέγραψε τον ΔΗΣΥ ως ένα κόμμα από το οποίο είχε αποξενωθεί πολιτικά και οργανωτικά, επέκρινε τη δεύτερη διακυβέρνηση Αναστασιάδη και άφησε ανοικτή την προοπτική μιας ανεξάρτητης υποψηφιότητας με ευρύτερη πολιτική στήριξη.

Η τοποθέτησή του για τη σχέση του με τον Συναγερμό ήταν απολύτως σαφής: «Αισθάνθηκα ξένο σώμα στον ΔΗΣΥ και αποχώρησα». Δεν επρόκειτο για μια περιστασιακή διαφωνία με την ηγεσία. Ο ίδιος υποστήριζε ότι είχε αποχωρήσει από την κομματική δραστηριότητα μετά το Πολιτικό Γραφείο του 2019, όταν ζήτησε παραιτήσεις και ιδεολογικό συνέδριο, χωρίς να βρει ανταπόκριση.

Η συνέντευξη είχε προκαλέσει, θυμάμαι, τον σχολιασμό μου στη στήλη που διατηρούσα τότε στον «Φιλελεύθερο». Παρομοίασα κοσπτικά τις τοποθετήσεις με το μυστήριο της βάφτισης και την αποταγή του Σατανά, διευκρινίζοντας ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση για εκείνον ο «σατανάς» ήταν ο ΔΗΣΥ. Κατέληγα δε με το ερώτημα κατά πόσον η ηγεσία του ΑΚΕΛ είχε λάβει τα πολιτικά «διαπιστευτήρια»...

Η επισήμανση δεν ήταν άσχετη με τις επαφές ενόψει των προεδρικών του 2023. Τις οποίες, άλλωστε, ουδέποτε έκρυψε. Όπως ο ίδιος αποκάλυψε, είχε προσεγγιστεί από το ΑΚΕΛ στο πλαίσιο διεργασιών για μια υπερκομματική υποψηφιότητα, με τη στήριξη και άλλων πολιτικών δυνάμεων. Οι επαφές δεν κατέληξαν σε συμφωνία, ωστόσο εδώ μπορεί κανείς να επικαλεστεί μια αντίφαση σε σχέση με τη σημερινή του διεκδίκηση. Ο πολιτικός που το 2022 δήλωνε ότι είχε κλείσει για τον ίδιο το κεφάλαιο του Δημοκρατικού Συναγερμού, εμφανίζεται σήμερα να διεκδικεί το χρίσμα του κόμματος για την Προεδρία της Δημοκρατίας. Ο ίδιος στις δηλώσεις του υποστηρίζει ότι η αποστασιοποίηση από την ηγεσία δεν σημαίνει αποστασιοποίηση από τον κόσμο του ΔΗΣΥ ή ακόμα κι από αυτό καθαυτό το κόμμα. Ωστόσο, εάν οι συνθήκες του επέτρεπαν, θα ήταν ένας υποψήφιος του ΑΚΕΛ που θα αντιπαραβιόταν με τον Συναγερμό, την ηγεσία του Συναγερμού, τον κόσμο του Συναγερμού.

Η ίδια εκείνη συνέντευξη του 2022 προσφέρει και ένα πολύ εν-

διαφέρον στοιχείο για την πολιτική του φιλοσοφία. Ο Παμπορίδης απέρριπτε τις παραδοσιακές ιδεολογικές κατηγοριοποιήσεις, χαρακτηρίζοντας την εμμονή στις πολιτικές ταμπέλες γνώρισμα της μετριότητας. Υποστήριζε ότι σε ζητήματα όπως η υγεία και η παιδεία μπορούσε να θεωρηθεί ακόμη και σοσιαλιστής, ενώ στην οικονομία υπερασπιζόταν την ιδιωτική πρωτοβουλία και την ελεύθερη αγορά.

Η προσέγγιση αυτή δεν είναι κατ' ανάγκην αντιφατική. Αντανακλά μια αντίληψη πολιτικού πραγματισμού, σύμφωνα με την οποία οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να αξιολογούνται περισσότερο με βάση το αποτέλεσμα παρά την ιδεολογική τους προέλευση. Ωστόσο, ο πραγματισμός δεν μπορεί να αποτελεί υποκατάστατο της πολιτικής ταυτότητας. Και στη διεκδίκηση της προεδρίας, οι καθοδηγητικές αρχές, οι πολιτικές προτεραιότητες θα παίζουν κι αυτές τον ρόλο τους.

Ο Γρίβας και το δημοκρατικό τόξο

Η στάση του Παμπορίδη απέναντι στον Γεώργιο Γρίβα προσφέρει ένα ακόμη παράδειγμα της σύνθετης σχέσής του με την ιστορία και τις ιδεολογικές αναφορές του Συναγερμού. Το 2017, ως υπουργός της κυβέρνησης Αναστασιάδη είχε εκπροσωπήσει τον Πρόεδρο σε μνημόσυνο του Γρίβα. Στη συνέ-

Η σχέση Γιώργου Παμπορίδη και Αβέρωφ Νεοφύτου υπήρξε διαχρονικά μια σχέση πολιτικής δυσπιστίας, προσωπικής αντιπάθειας και αμοιβαίας αμφισβήτησης, που ουδέποτε εξελίχθηκε σε ουσιαστική πολιτική συνεννόηση.

ντευξη του το 2022 εξήγησε ότι είχε αντιδράσει, όταν του ανατέθηκε η εκπροσώπηση, αλλά θεώρησε ότι δεν μπορούσε να αρνηθεί την κυβερνητική εντολή. Παράλληλα, άσκησε ιδιαίτερα σκληρή κριτική στην ηρωοποίηση του Γρίβα μετά την ίδρυση της ΕΟΚΑ Β'. Η περίπτωση δεν προσφέρεται για απλουστεύσεις. Σίγουρα όμως, οι πράξεις των πολιτικών προσώπων έχουν σημασία, ακόμη και όταν πραγματοποιούνται στο πλαίσιο θεσμικών καθηκόντων. Το ουσιαστικό ερώτημα αφορά την πολιτική συνέπεια και την αντίληψη ευθύνης. Ένας πολιτικός μπορεί να διαφωνεί με μια κυβερνητική επιλογή, αλλά να την υλοποιεί λόγω της θεσμικής του ιδιότητας; Και καταθέτει ακόμα και στεφάνι σε έναν ολετήρα;

Η σημερινή κριτική του Παμπορίδη για επιλογές του ΔΗΣΥ που, κατά την εκτίμησή του, απομακρύνουν την παράταξη από το δημοκρατικό τόξο προσδίδει ακόμη μεγαλύτερη σημασία στη συγκεκριμένη συζήτηση. Διότι δεν πρόκειται πλέον για μια ιστορική διαφωνία. Αφορά τη σημερινή ιδεολογική φυσιολογία ενός κόμματος, το οποίο ο ίδιος φιλοδοξεί να εκπροσωπήσει στην προεδρική αναμέτρηση.

μεταφερθούν στον Παμπορίδη. Ούτε ότι η αναμέτρηση θα περιорιστεί υποχρεωτικά στους δύο. Το εσωκομματικό σκηνικό παραμένει ρευστό. Επιπλέον, στελέχη και μέλη που ενδεχομένως δεν ευνοούσαν τον Αβέρωφ, πιθανότατα να μην επιθυμούν ούτε τον ίδιο. Ο παράγοντας δε Χριστοδουλίδης, είναι εκεί και υπάρχουν ήδη εντός του κόμματος εκφρασμένες τάσεις. Που ενδεχομένως να αποβούν καθοριστικές. Καθότι, παράλληλα, φαίνεται να εκκρεμούν μερικοί παλιοί λογαριασμοί...

Ο Παμπορίδης εμφανίστηκε να αναγνωρίζει δημοσίως την πολιτική στάση της Αννίτας Δημητρίου, εκφράζοντας τον σεβασμό του για την απόφασή της. Παράλληλα, όμως, κατήγγειλε τις συνθήκες που, κατά την εκτίμησή του, οδήγησαν στην αποχώρησή της, λέγοντας ότι υπέστη συντονισμένη υπόσκαψη. Επιπλέον, δημοσιοποίησε ότι ο Φρίξος Κουλέριος του ζήτησε να αποσύρει την υποψηφιότητά του. Η στάση αυτή έχει πολιτικό ενδιαφέρον και καταγράφκε. Στην εσωκομματική διαδικασία, απέναντι

του θα βρίσκεται ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ένας πολιτικός με μακρά κομματική διαδρομή, οργανωτικές προσβάσεις και σημαντική εμπειρία αναμετρήσεων.

Η σχέση Γιώργου Παμπορίδη και Αβέρωφ Νεοφύτου υπήρξε διαχρονικά μια σχέση πολιτικής δυσπιστίας, προσωπικής αντιπάθειας και αμοιβαίας αμφισβήτησης, που ουδέποτε εξελίχθηκε σε ουσιαστική πολιτική συνεννόηση. Παρότι προέρχονται από την ίδια παράταξη, εκπροσωπούν δύο διαφορετικές αντιλήψεις για την πολιτική και την άσκηση εξου-

σίας. Ο Αβέρωφ, κατεχούκιν άνθρωπος των κομματικών μηχανισμών, των συσχετισμών των παρασκηνιακών ισορροπιών, αντιμετώπιζε τον Παμπορίδη ως έναν απρόβλεπτο και δύσκολα ελεγχόμενο πολιτικό παράγοντα. Ο Παμπορίδης, από την πλευρά του, έβλεπε στον Αβέρωφ την προσωποποίηση ενός κομματικού συστήματος που θεωρούσε εγκλωβισμένο σε προσωπικές στρατηγικές και υπολογισμούς εξουσίας.

Η μεταξύ τους αντιπαλότητα, επομένως, δεν εξαντλείται σε μια

Η Αννίτα, ο Αβέρωφ και η επόμενη ημέρα

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Σαφή θέση στην εσωκομματική διαδικασία για το χρίσμα του ΔΗ-ΣΥ στις προεδρικές εκλογές παίρνει ο Μιχάλης Ιωαννίδης σε συνέντευξη στην «Κ». «Στηρίζω τον Γιώργο Παμπορίδη, διότι συμφωνούμε στη μεταρρυθμιστική κατεύθυνση και γιατί υπηρετεί μία σαφή αντιλαϊκίστικη γραμμή», δηλώνει ο συντονιστής Συμβουλίου Παρακολούθησης Κυβερνητικού Έργου ΔΗΣΥ. Ξεκαθαρίζει, ωστόσο, ότι θα σεβαστεί την απόφαση της πλειοψηφίας όπως έπραξε και το 2023. Σχολιάζοντας την απόσυρση του ενδιαφέροντος από την πρόεδρο του κόμματος Αννίτα Δημητρίου, αναφέρει ότι η πρωτοβουλία της διασφαλίζει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα λάβουν μέρος στην εσωκομματική διαδικασία και επισημαίνει ότι όλοι έχουν δεσμευτεί ότι θα στηρίξουν αυτόν που θα λάβει το χρίσμα. Ερωτηθείς για τις πολιτικές διαφορές του ΔΗΣΥ με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, σημειώνει ότι υπάρχει σχετικό έγγραφο καθώς το Συμβούλιο έχει καταγράψει 326 διακριτές διαφοροποιήσεις του Συναγερμού από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη σε 28 θεματικούς τομείς.

—Πώς κρίνετε την απόφαση της προέδρου του ΔΗΣΥ Αννίτας Δημητρίου να αποσύρει το ενδιαφέρον της για το χρίσμα του κόμματος για τις προεδρικές εκλογές;

—Γενναία και ορθή η απόφαση υπό τις περιστάσεις. Η πρόεδρος της παράταξης έβαλε πάνω από όλα την ενότητα του κόμματος. Η Αννίτα έδειξε με την πράξη της ότι είναι ο ενήλικας στο δωμάτιο. Έχει προσωπικό πολιτικό κόστος καθώς περιορίζει τις προσωπικές της φιλοδοξίες για την ενότητα του κόμματος.

—Μέσα σε δύο βδομάδες ανακοίνωσε και απέσυρε το ενδιαφέρον της. Συνεπώς πόσο πειστική είναι η επικλήση της ενότητας; Όταν εκδήλωνε ενδιαφέρον δεν εξυπηρετείτο η ενότητα;

—Η πρόεδρος θεσμικά όφειλε —και αυτό τόνισε και η ίδια στην αρχική της δήλωση— να εκφράσει ενδιαφέρον για μια τέτοια πρωτόγνωρη εσωκομματική εκλογική διαδικασία. Όμως, η πολιτική ευθύνη περιλαμβάνει και τη δυνατότητα επανεξέτασης μιας επιλογής, όταν κριθεί αναγκαίο. —Τα περί δικής της απόφασης και ενότητας δεν πείθουν και η αντίληψη στην κοινωνία είναι ότι απέσυρε λόγω πέσεως μετά τη δημοσιοποίηση του περιβόητου δεινίου και των δημοσκοπικών ευρημάτων.

—Μα αυτό το θέμα είχε τελειώσει. Έδωσε η ίδια τις απαντήσεις. Τις προηγούμενες μέρες υπήρξε προβληματισμός για πολυδιάσπαση του Συναγερμού ενόψει προεδρικών εκλογών. Η Αννίτα Δημητρίου αφογκράστηκε τις ανησυχίες του συναγερμικού κόσμου για τον κίνδυνο δικασμού της παράταξης και θεώρησε, ορθά, ότι είναι δική της πολιτική ευθύνη, με το συγκεκριμένο άνοιγμα προς τους άλλους ενδιαφερόμενους, να διασφαλίσει τον ρόλο της ως θεματοφύλακα της ενότητας μέσω μιας δίκαιης ανοικτής εσωκομματικής διαδικασίας. —Αρα ήταν η απάντηση της και

Δημητρίου στην αναφορά Αβέρωφ Νεοφύτου για σημαδεμένη τράπουλα; Διότι με αυτό το σκεπτικό, σημαίνει ότι ο εκάστοτε πρόεδρος του κόμματος δεν θα μπορεί να είναι υποψήφιος αν υπάρχει ενδιαφέρον από άλλους. —Υπό τις παρούσες συνθήκες η επιλογή της Αννίτας Δημητρίου δίνει διέξοδο στη δύσκολη κατάσταση που είχε διαμορφωθεί. Η πρωτοβουλία της προέδρου διασφαλίζει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα λάβουν μέρος στην εσωκομματική διαδικασία και έχουν δεσμευτεί ότι όλοι θα στηρίξουν αυτόν που θα λάβει το χρίσμα. Η ενότητα αποκτά έτσι συγκεκριμένο περιεχόμενο και κοινή δέσμευση.

—Δόθηκε τέτοια διαβεβαίωση και από τον Αβέρωφ Νεοφύτου στη συνάντηση των τριών στην Πινδάρου;

—Εξ όσων γνωρίζω, δεσμεύτηκε και ο κ. Νεοφύτου να συμμετάσχει στην εσωκομματική διαδικασία. Και οι δύο δεσμεύτηκαν να στηρίξουν τον νικητή.

—Μετά από όλα αυτά πιστεύετε ότι ο ΔΗΣΥ μπορεί να πάει ενωμένος στην κάλπη; Δεν θα αφήσει πληγές όλο αυτό που συμβαίνει;

—Δεν αφήνει πληγές ούτε η δημοκρατία ούτε η πολιτική αντιπαράθεση, όσο σκληρή και να είναι. Βεβαίως μπορούμε να πάμε ενωμένοι. Οτιδήποτε άλλο απλώς παρατηρείται την ταλαιπωρία. Σε άλλες χώρες που εφαρμόζονται οι προκριματικές εκλογές, οι υποψήφιοι που δεν λαμβάνουν το χρίσμα αζημιούνται πολιτικά στο κυβερνη-

τικό σχήμα, αν και εφόσον η παράταξη τους κερδίζει τις εκλογές. —Έγινε τέτοια συζήτηση; —Δεν γνωρίζω, απλώς καταθέτω τις σκέψεις μου.

—Στη διεκδίκηση του χρίσματος παραμένουν Αβέρωφ Νεοφύτου και Γιώργος Παμπορίδης, χωρίς να αποκλείεται άλλη υποψηφιότητα. Είστε πιο κοντά σε κάποιον πολιτικά;

—Η πρώτη μου επιλογή ήταν η Αννίτα Δημητρίου διότι ως συντονιστής του Συμβουλίου Παρακολούθησης δουλέψαμε μαζί με την πρόεδρο και άλλους για να θέσουμε την ατζέντα του ΔΗΣΥ στις βουλευτικές εκλογές και τώρα τη γραμμή και τη στρατηγική για τις προεδρικές του 2028. Θα συνεχίσω να είμαι δίπλα της. Είναι ο θεματοφύλακας αυτών των προτάσεων και θέσεων του ΔΗΣΥ. Πλέον στην εσωκομματική διαδικασία, στηρίζω τον Γιώργο Παμπορίδη, διότι συμφωνούμε στη μεταρρυθμιστική κατεύθυνση και γιατί υπηρετεί μία σαφή αντιλαϊκίστικη γραμμή. Αυτό ξεκαθαρίζω είναι η δική μου προσωπική θέση και δεν αντανάκλα ούτε στην πρόεδρο, ούτε στο κόμμα το ίδιο.

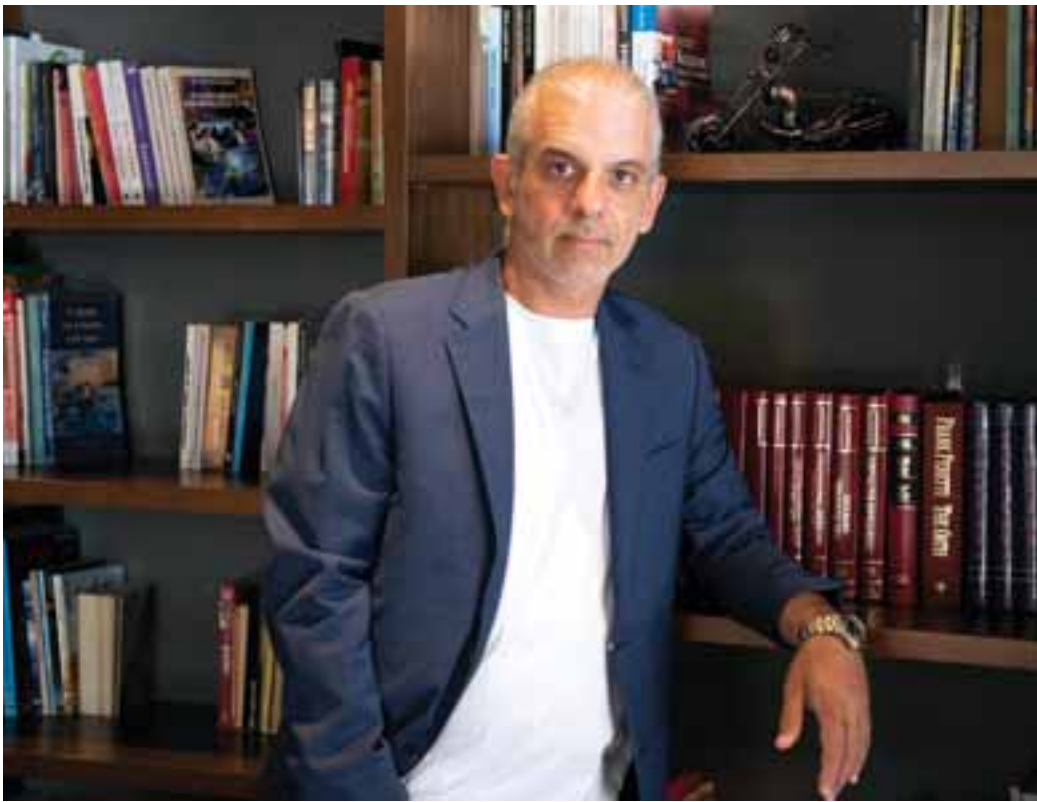
—Αν τελικά πάρει το χρίσμα ο Αβέρωφ Νεοφύτου, θα τον στηρίξετε;

—Θα σεβαστώ την απόφαση της πλειοψηφίας, όπως έπραξα και το 2023. —Έχουν πολιτικές διαφορές μεταξύ τους; Ο κ. Νεοφύτου ήδη μίλησε για «σιωπηρή συμπολίτευση» του ΔΗΣΥ και ο κ. Παμπορίδης άσκησε κατά διαστήματα κριτι-

ΜΙΧΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ*Συντονιστής Συμβουλίου Παρακολούθησης Κυβερνητικού Έργου ΔΗΣΥ*

Στηρίζω Παμπορίδη

Διότι συμφωνούμε στη μεταρρυθμιστική κατεύθυνση και γιατί υπηρετεί μία σαφή αντιλαϊκίστικη γραμμή

Η Αννίτα έδειξε με την πράξη της ότι είναι ο ενήλικας στο δωμάτιο. Έχει πολιτικό κόστος καθώς περιορίζει τις προσωπικές της φιλοδοξίες για χάρη της ενότητας του κόμματος.

Η πρωτοβουλία της προέδρου διασφαλίζει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι θα λάβουν μέρος στην εσωκομματική διαδικασία και έχουν δεσμευτεί ότι όλοι θα στηρίξουν αυτόν που θα λάβει το χρίσμα.

Η κριτική του κ. Παμπορίδη είναι εποικοδομητική. Η θέση του κ. Νεοφύτου για «σιωπηρή συμπολίτευση» αποτελεί ισοπεδωτική θέση και αναπαράγει τα επιχειρήματα των αντιπάλων του ΔΗΣΥ.

Ο «αντιακελισμός» από μόνος του δεν είναι σχέδιο. Η διαφορά μας με το ΑΚΕΛ όμως δεν είναι σύνθημα, είναι ουσία και δилημμα. Ο τόπος πλήρωσε ακριβά την πενταετία 2008-2013 και το ΑΚΕΛ δεν έδειξε ότι έμαθε από τα λάθη του.

θεί μεταρρυθμίσεις, εξαγγέλλει αντί να φέρνει αποτελέσματα, δεν σχεδιάζει για το μέλλον, τροφοδοτεί την ακρίβεια και τους παράγοντες που την προκαλούν με οριζόντιες και αστόχευτες παροχές αντί να προωθεί έργα που θα μειώσουν τον λογαριασμό για

τον καθένα από εμάς και δημιουργεί κρίσεις μέσα από το αλαλούμ που επικρατεί μεταξύ υπουργών, όπως για παράδειγμα με το έργο GSI. Σε όλα τα ζητήματα σχεδόν έχουμε εξηγήσει πού διαφωνούμε με λεπτομέρεια, με προτάσεις για το μέλλον και με θεσμικό ύφος. Επίσης, στηρίζουμε ό,τι είναι σωστό, όπως την εξωτερική πολιτική, τον καθαρό δυτικό προσανατολισμό, την άμυνα. Αυτό είναι και η έννοια της εποικοδομητικής αντιπολίτευσης.

—Ακούστηκε στο Πολιτικό Γραφείο ότι έχει καταρτιστεί κάποιο έγγραφο για τις διαφορές με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη;

—Ναι. Το Συμβούλιο έχει αξιολογήσει το έργο ανά υπουργείο και έχει καταγράψει 326 διακριτές διαφοροποιήσεις από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη σε 28 θεματικούς τομείς, οι οποίες αποτελούν τη βάση της στρατηγικής

του κόμματος για τον προεκλογικό αγώνα. Κάθε πράγμα όμως στην ώρα του.

—Μετά την απόσυρση του ενδιαφέροντος από την πρόεδρο του ΔΗΣΥ, παραμένει ανοικτό το ενδεχόμενο για συνεννόηση με το ΔΗΚΟ;

—Θα φανεί στην πράξη. Κομματικά ο φυσικός μας συνομιλητής είναι ο μεσαίος χώρος. Με το ΔΗΚΟ πρέπει να ανοίξει διάλογος στο αμέσως επόμενο διάστημα για πολιτικές, ακόμα και χωρίς προδέσμευση για συνεργασία από τον πρώτο γύρο, καθώς παραμένει στην κυβέρνηση και δεν έχει λάβει κάποια απόφαση που να διαφοροποιεί αυτό το δεδομένο. Όμως, οι πιο σημαντικοί μας σύμμαχοι είναι οι ψηφοφόροι που απομακρύνθηκαν από τον ΔΗΣΥ προς την αποχή ή από θυμό προς τα άκρα. Αυτούς τους κερδίζουμε με σοβαρότητα και πρόγραμμα.

κή στην ηγεσία του κόμματος για διάφορα θέματα.

—Διαφορετικές αποχρώσεις μπορεί να υπάρχουν και γι' αυτό κάνουμε την εσωκομματική διαδικασία. Η κριτική του κ. Παμπορίδη είναι εποικοδομητική. Η θέση του κ. Νεοφύτου για «σιωπηρή συμπολίτευση» αποτελεί ισοπεδωτική θέση και αναπαράγει τα επιχειρήματα των αντιπάλων του ΔΗΣΥ. Δεν κάνουμε αντιπολίτευση στον ΔΗΣΥ για να απευθυνθούμε στο συναισθημα των μελών. Αντιπολίτευση κάνουμε για να αναγκάσουμε την κυβέρνηση να κάνει αυτά που πιστεύουμε, για να εγείρουμε αυτά που διαφωνούμε και να θέσουμε στους πολίτες τη δική μας προσέγγιση για να μπορούν να επιλέξουν όταν έρθει η ώρα. Οι πολίτες ψηφίζουν θετικά και όχι αρνητικά και ξέρουν πολύ καλά τι δεν τους ικανοποιεί στην κάθε διακυβέρνηση. Έχουν βαρεθεί απλώς να διαπιστώνουμε προβλήματα και τη στείρα άρνηση και αντιπαράθεση. Θέλουν να παραθέτουμε τις λύσεις και να δουν ανθρώπους έτοιμους να τις εφαρμόσουν. Αυτό πρέπει να εκπέμπουμε. Την ώρα που πρέπει, με το ύφος που πρέπει.

—Θεωρείτε ότι πρέπει να πάρουν θέση τα στελέχη του κόμματος σε αυτή την αναμέτρηση που είναι πρωτόγνωρη σε όλα τα επίπεδα;

—Οφείλουν κατά την άποψή μου να πάρουν θέση. Έχουμε προκριματικές εκλογές και η ουσία είναι να εκφραστούν όλοι πολιτικά και όχι με προσωπικές επιθέσεις.

—Μία άλλη παράμετρος που προκύπτει μέσα από όλα αυτά είναι και οι παρεμβάσεις εκδοτών εφημερίδων στις εξελίξεις που αφορούν τον ΔΗΣΥ. Ο εκδότης του «Πολίτη» κ. Κρις Παναγιώτου συμμετείχε στο περιβόητο δειπνο και ο εκδότης της «Αλήθειας» κ. Φρίξος Κουλέριος, ο οποίος ανήκει στα ιδρυτικά στελέχη του ΔΗΣΥ, συμμετείχε στη συνάντηση στα γραφεία του κόμματος στην Πινδάρου.

—Οι εκδότες ανέκαθεν είχαν συναντήσεις με πολιτικούς και αυτό από μόνο του δεν είναι μεμπτό. Τα όρια και τα δικαιώματα όμως πρέπει να τα θέτουμε εμείς οι πολιτικοί και όχι οι εκδότες. Τις αποφάσεις στον ΔΗΣΥ τις καθορίζουν τα μέλη και τα συλλογικά όργανα του κόμματος και κανένας άλλος.

—Τι εισηγείστε ότι πρέπει να γίνει για να εκπέμπει ο Συναγερμός ξανά εικόνα σοβαρής πολιτικής δύναμης;

—Μα δεν θεωρώ ότι δεν εκπέμπει σοβαρή εικόνα ο ΔΗΣΥ. Αλλά αν θέλετε, τρία πράγματα μπορούν να την ενισχύσουν. Να ολοκληρωθεί η διαδικασία με αξιοπρέπεια, χωρίς διαρροές και προσωπικές επιθέσεις. Να μιλήσουμε για τον τόπο. Ο κόσμος δεν ζει με εσωκομματικές αντιπαράθεσεις. Ο κόσμος ζει με την ακρίβεια, τις διακοπές ρεύματος, το στεγαστικό, τον πληθωρισμό και άλλα. Να θυμίσουμε στον κόσμο ποιοι είμαστε. Ένα φιλελεύθερο, κεντροδεξιό, μεταρρυθμιστικό, ευρωπαϊκό κόμμα αρχών και όχι προσώπων, που έβγαλε τον τόπο από τη χρεοκοπία, όταν άλλοι υπόσχονταν τα πάντα.

Εγγραφο με 326 διαφοροποιήσεις από την κυβέρνηση σε 28 τομείς

—Μέσα σε όλη αυτή την αναταραχή στελέχη του κόμματος επέλεγον να προτάξουν τον «αντιακελισμό». Είναι έτσι που θα πείσει ο ΔΗΣΥ ότι έχει σχέδιο για τον τόπο;

—Ο «αντιακελισμός» από μόνος του δεν είναι σχέδιο. Η διαφορά μας με το ΑΚΕΛ όμως δεν είναι σύνθημα, είναι ουσία και δилημμα. Ανάπτυξη απέναντι στη μοιρασιά. Έργα αντί παροχών. Σταθερός ευρωπαϊκός προσανατολισμός απέναντι στις αμφισβησίες. Ευθύνη απέναντι στις υποσχέσεις χωρίς κόστος. Αύξηση της προσφοράς και του ανταγωνισμού αντί πλάφον. Ο τόπος πλήρωσε ακριβά την πενταετία 2008-2013 και το ΑΚΕΛ δεν έδειξε ότι έμαθε από τα λάθη του.

—Συμφωνείτε με τη θέση του αναπληρωτή προέδρου του κόμματος Ευθύμιου Δίπλαραυ ότι πρέπει να υπάρξει συνεννόηση με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη από τώρα,

ότι όποιος μένει εκτός δεύτερου γύρου θα στηρίξει τον άλλο; —Ο Ευθύμιος ήθελε να αναδείξει τη σημασία του γιατί το ΑΚΕΛ δεν πρέπει να επανέλθει στην εξουσία. Από την άλλη πιστεύω ότι οι ψηφοφόροι δεν μεταφέρονται με συμφωνίες κορυφής. Πείθονται με προγράμματα.

—Τελικά ποιες είναι οι πολιτικές διαφορές του ΔΗΣΥ με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη;

—Το Συμβούλιο Παρακολούθησης και γενικότερα ο ΔΗΣΥ κατέγραψε δημόσια τις αστοχίες και καθυστερήσεις της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη στο υδατικό, στην ενέργεια, στους διορισμούς, στο συνταξιοδοτικό και άλλα δεκάδες επιμέρους θέματα. Καταγράψαμε δημόσια το σοβαρότατο έλλειμμα πολιτικού προσωπικού και την έλλειψη συντονισμού. Η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη διαχειρίζεται την καθημερινότητα αντί να προω-

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Τον Μάιο του 2021 ο τότε υπουργός Μεταφορών Γιάννης Καραούσος χαρακτήριζε ως ιστορική μέρα την υπογραφή των συμβολαίων για την κατασκευή της Α΄ Φάσης του δρόμου Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς, ο οποίος θα έφερνε πιο κοντά τις δυτικές περιοχές στην υπόλοιπη Κύπρο. Από τότε πέρασαν πεντέμισι χρόνια και τις πομπώδεις εξαγγελίες θυμίζουν μόνο οι αναμνηστικές φωτογραφίες με τις χειραφίες και τα χαμόγελα των επισήμων. Το μόνο που έχει απομείνει από το φιλόδοξο έργο πνοής για ολόκληρη την επαρχία Πάφου είναι τα σημάδια του χρόνου στις μισοτελειωμένες εργασίες του πρώτου αναδόχου, της ελλαδικής εταιρείας Intrakat. Η καταγγελία της σύμβασης τον Νοέμβριο του 2024 έθεσε και επίσημα το έργο στον πάγο και, όπως έχει συμβεί και σε παρόμοιες περιπτώσεις, οι υπερισιόδοξες εκτιμήσεις του υπουργείου Μεταφορών και των Δημοσίων Έργων για επανέναρξη των εργασιών σε σύντομο χρονικό διάστημα αποδείχθηκαν κενές περιεχομένου. Δυο χρόνια μετά το επίσημο ναυάγιο η τύχη του έργου παραμένει μετέωρη και ουδείς μπορεί να πει έστω και με

Υπουργείο Μεταφορών και Δημόσια Έργα αναμένεται να χρησιμοποιήσουν το χαρτί της ακύρωσης της υφιστάμενης διαδικασίας, προκειμένου να πετύχουν μείωση των προσφορών που υποβλήθηκαν και είναι κατά €30 εκατ. υψηλότερες από την αρχική σύμβαση του έργου.

σχετική βεβαιότητα πότε θα ξεκινήσουν και πάλι οι εργασίες ολοκλήρωσης των κατασκευαστικών έργων. Οι ρυθμοί αναζήτησης νέου αναδόχου έχουν ξεπεράσει κάθε στερεότυπο χαρακτηρισμό, με ορατό πλέον τον κίνδυνο και η νέα προσπάθεια να πέσει στο κενό, μια εξέλιξη που κατά παράγοντες της αγοράς κατασκευαστικών έργων θα μπορούσε να ισοδυναμεί με ταφόπλακα στο να αποκτήσει η επαρχία Πάφου στα δυτικά της έναν σύγχρονο οδικό άξονα. Και σαν να μην έφθαναν όλα αυτά, ακόμα και βελτιωτικά έργα τμημάτων του υφιστάμενου δρόμου χαρακτηρίζονται προβληματικά, με το Τμήμα Δημοσίων Έργων να αρνείται να τα παραλάβει.

Οι νέες προσφορές

Τον Νοέμβριο του 2024 η κυβέρνηση αποφάσισε να καταγγείλει τη σύμβαση του έργου και να θέσει εκτός την ανάδοχο εταιρεία. Από τότε τα έργα της Α΄ Φάσης του δρόμου Πάφου χρειάστηκαν δύο ολόκληρα χρόνια προκειμένου να ετοιμά-

σουν τις νέες προσφορές και να εντοπίσουν τη διάδοχο κατάσταση που θα αναλάβει και θα ολοκληρώσει τις μισές εργασίες που άφησε πίσω της η Intrakat. Στη νέα προκήρυξη του έργου ενδιαφέρον εκδήλωσαν δυο κατασκευαστικές εταιρείες. Η κυπριακών συμφερόντων και με προϋπηρεσία σε μεγάλα έργα του δημοσίου, Cyfield Construction Limited και η λιβανέζικων συμφερόντων Araco Construction Cy Limited, η οποία είχε αναλάβει τη διαπλάτυνση και αναβάθμιση του παλιού υφιστάμενου δρόμου Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς. Το άνοιγμα

των προσφορών τον περασμένο Απρίλιο σόκαρε υπουργείο Μεταφορών και Δημόσια Έργα. Και οι δυο προσφορές ήταν αυξημένες κατά €30 εκατ. σε σχέση με την κατακύρωση του έργου στην Intrakat. Η προσφορά της Cyfield Construction ανέβηκε στα €124.850.000, η δε της Araco Construction στα €128.935.480.

Η αξιολόγηση

Το άνοιγμα των φακέλων εξαγέμισε τις όποιες προσδοκίες υπήρχαν πως η επανέναρξη του έργου θα κυμαίνονταν κοντά στα οικονομικά δεδομένα της αρχι-

κής προσφοράς. Με ορατό το ενδεχόμενο το έργο να προσλάβει τον χαρακτήρα σκανδάλου, από πλευράς χειρισμών, το υπουργείο Μεταφορών παρέπεμπε στην αξιολόγηση των φακέλων θέτοντας ως μότο την προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος, γνωρίζοντας πως ακόμα και μια διαπραγμάτευση με τους δυο ενδιαφερόμενους σε καμία περίπτωση δεν θα έριχνε τις νέες προσφορές που υποβλήθηκαν, σε επίπεδα που να μπορούν να δικαιολογηθούν την κατακύρωσή τους χωρίς να υπάρχει κίνδυνος να καλεστούν να δώσουν εξηγήσεις. Με

τον χρόνο να πιέζει ασφυκτικά έχουν περάσει 7 μήνες και ακόμα να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση των προσφορών από την αρμόδια επιτροπή. Τουναντίον, διαρροές που εμφανίστηκαν μέσα στο καλοκαίρι ήθελαν τα Δημόσια Έργα να προχωρούν σε διαπραγμάτευση με τις ενδιαφερόμενες εταιρείες μέσα στον περασμένο μήνα. Ωστόσο, σύμφωνα με νεότερες πληροφορίες της «Κ» από το υπουργείο Μεταφορών, η αξιολόγηση των προσφορών αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα σε ένα μήνα με την υποβολή της σχετικής έκθεσης.

Τα σενάρια

Στο καλύτερο σενάριο που η αξιολόγηση των δυο προσφορών ολοκληρωθεί σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, η τακτική που αναμένεται να ακολουθήσουν το υπουργείο Μεταφορών και τα Δημόσια Έργα θα είναι να μειώσουν το τελικό κόστος της προσφοράς παίζοντας το χαρτί της ακύρωσης της διαδικασίας. Μια εξέλιξη που, όπως υποστηρίζουν τοπικοί παράγοντες της επαρχίας Πάφου, θα συνιστούσε αυτοκτονία για το έργο, τις δε κατασκευαστικές εταιρείες να προειδοποιούν πως μια τέτοια απόφαση θα εκτόξευε περισσότερο το κόστος του έργου σε μια νέα επαναπροκήρυξη του. Αυτό που τείνει να γίνει εφιάλτης για υπουργείο Μεταφορών και Δημόσια Έργα είναι ο δρόμος Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς να εξελιχθεί σε ένα δεύτερο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας, όπου το τελικό κόστος ξεπέρασε τον προϋπολογισμό.

Ζητούν έρευνα

Ήδη, στην Πάφο τοπικοί παράγοντες θέτουν θέματα κακοδιαχείρισης και έναρξης ερευνών. Ο αντιδήμαρχος Δρούσιας Σωτήρης Κουμπάρης εκτιμά πως ο σχεδιασμός των Δημοσίων Έργων για νέο ανάδοχο του έργου θα πέσει στο κενό, εγείροντας ζήτημα αναζήτησης και απόδοσης ευθυνών για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί. «Πρέπει να αποδοθούν ευθύνες που ο φορολογούμενος πολίτης θα πληρώσει επιπλέον €50 εκατ. Εγώ βλέπω ότι δεν θα προχωρήσει το έργο, δεν θα κάνουν τίποτα». Ο κ. Κουμπάρης καλεί την κυβέρνηση να πάρει την πολιτική απόφαση προκειμένου το έργο να ξεκολλήσει και να ολοκληρωθεί σε πρώτη φάση ένας δρόμος δυο λωρίδων ώστε να εξυπηρετεί τις βασικές ανάγκες της επαρχίας. Όπως εκτιμάται από την αγορά κατασκευαστικών έργων, θεωρείται όνειρο θερινής νυκτός τα Δημόσια Έργα να εξασφαλίσουν χαμηλότερη προσφορά που να κυμαίνεται κάτω από τα €100 εκατ. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται, ακόμα και στο υποθετικό σενάριο που υπάρξει συμφωνία, αν συνυπολογιστούν τα ποσά που έχουν καταβληθεί στην Intrakat και οι αξιώσεις που έχει εγείρει η εταιρεία τις οποίες διεκδικεί δικαστικώς, δεν πρέπει να θεωρείται υπερβολή το συμβόλαιο της Α΄ Φάσης του έργου να φθάσει ή και να ξεπεράσει ακόμα και τα €200 εκατ.

«Ούτε μονοπάτι, όχι highway»

Το παζλ στο θρίλερ του δρόμου Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς συμπληρώνουν τα βελτιωτικά έργα που πραγματοποιούνται σε κάποια τμήματα του υφιστάμενου δρόμου. Το Τμήμα Δημοσίων Έργων αρνείται να παραλάβει ένα τμήμα από τη Μεσόγη έως την Τσάδα, όπου γίνεται διαπλάτυνση του δρόμου. Ο λόγος, σύμφωνα με τα Δημόσια Έργα, είναι οι εργασίες που έχουν εκτελεστεί επί του οδοστρώματος από την ανάδοχο εταιρεία του έργου. Το όλο θέμα πήγε πρόσφατα στην Επιτροπή Μεταφορών της Βουλής όπου αναδείχθηκαν τα τεχνικά προβλήματα, οι κακοτεχνίες και οι καθυστερήσεις που παρατηρούνται, με αρκετά μέλη της Επιτροπής να υποστηρίζουν πως το υπουργείο Μεταφορών δεν είναι σε θέση να απαντήσει ούτε για τη διάρκεια αποπεράτωσης του έργου, ούτε για το τελικό κόστος. Από τη συζήτηση στη Βουλή προέκυψε πως το νέο οδόστρωμα παρουσιάζει προβλήματα ομαλότητας, με την ανάδοχο εταιρεία να αρνείται να προβεί σε επιδιορθώσεις. Με βάση τη σύμβαση, το έργο θα έπρεπε να είχε παραδοθεί από τον Ιανουάριο του 2026. Το υπουργείο Μεταφορών ξεκαθαρίζει πως εάν ο εργολάβος δεν προχωρήσει σε επιδιορθώσεις, αυτές θα γίνουν από τα Δημόσια Έργα και θα αφαιρεθεί από το ποσό εξόφλησης του συμβολαίου το κόστος των επιδιορθώσεων. Ωστόσο, αυτό που έχει ενδιαφέρον ήταν η τοποθέτηση του βουλευτή του ΔΗΚΟ Χρύσανθου Σαββίδη, ο οποίος ανέφερε πως «ούτε μονοπάτι, όχι να κάνουμε δρόμο, highway, Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς». Έκανε επίσης λόγο για παραδοχή εκ μέρους του Τμήματος Δημοσίων Έργων μέσα στη συνεδρία όσον αφορά τα προβλήματα στο τμήμα του δρόμου μεταξύ Μεσόγης και Τσάδας. Ο κ. Σαββίδης ανέφερε ότι τίθεται ζήτημα ασφάλειας, καλώντας τα Δημόσια Έργα να προχωρήσουν στη διόρθωση του έργου. «Κινδυνεύουν ζωές. Σήμερα στην Επιτροπή Μεταφορών, όπου το έχουμε δει ως αυτεπάγγελο θέμα, έγινε παραδοχή από τα Δημόσια Έργα. Αυτό που έλεγαν δημόσια. Ο δρόμος είναι άχρηστος», είπε.

ΑΡΘΡΟ

Οταν η απελπισία χτυπάει λάθος άνθρωπο

Της ΠΕΝΕΛΟΠΕ ΒΑΣΚΕΣ ΧΑΤΖΗΛΥΡΑ

Υπάρχει μια κούραση στην Κύπρο που δεν χωρά σε κανέναν δείκτη. Ξυπνάς στις έξι για να προλάβεις την κίνηση, δουλεύεις για έναν μισθό που δεν φτάνει για το ενοίκιο, γυρίζεις από έναν δρόμο που δεν κινείται. Τίποτα δεν εξαρτάται από σένα. Τα τελευταία χρόνια, αυτή την κούραση την πληρώνουν οι διανομείς φαγητού. Πάρτε τη στέγη. Το πρώτο τρίμηνο του 2026, το 43,4% των αγοραπωλησιών ακινήτων αφορούσε ξένους αγοραστές και η Κεντρική Τράπεζα παραδέχεται ότι οι τιμές έχουν αποσυρθεί από τους κυπριακούς μισθούς. Πάρτε τον δρόμο. Ο οδηγός στη Λευκωσία έλασε 118 ώρες στις ώρες αιχμής το 2025. Το 95% των μετακινήσεων γίνεται με αυτοκίνητο, γιατί δεν υπάρχει τίποτε άλλο. Πάρτε την

πολιτεία. Μελέτες, «έξυπνα φανάρια», χρονοδιαγράμματα που μετακινούνται. Ο πολίτης μαθαίνει ότι η διαμαρτυρία δεν αλλάζει τίποτα. Αυτό λέγεται απελπισία. Η απελπισία ψάχνει ένα σημείο όπου μπορεί να νιώσει ότι κάνει κουμάντο. Δεν μπορεί να σταματήσει τον επενδυτή ή το υπουργείο. Μπορεί όμως να σταματήσει έναν νεαρό με ηλεκτρικό ποδήλατο. Ο διανομέας είναι συνήθως φοιτητής από τη Νότια Ασία ή την Αφρική. Δουλεύει μέσω εργολάβου (εταιρείας-μεσάζοντα που κρατά ποσοστό από τα έσοδά του), πληρώνεται με την παράδοση και πληρώνει ο ίδιος το όχημα. Δεν ψηφίζει και φοβάται να καταγγείλει. Μέσα από το καθεστώς του αυτοκινήτου, όμως, μοιάζει με τον μόνο ελεύθερο άνθρωπο στον δρόμο.

Το 2024 καταγράφηκαν 18 επι-

θέσεις μέχρι τον Οκτώβριο. Τον Μάιο του 2026, κουκουλοφόροι στην Πάφο χτύπησαν δύο διανομείς δύο φορές σε ένα βράδυ. Τον Αύγουστο, πέντε κατέληξαν στο νοσοκομείο. Η Wolt λέει ότι οι περισσότερες επθέσεις έχουν ρατσιστικό υπόβαθρο. Το λάφυρο είναι ένα κινητό ή λίγα ευρώ. Ο σκοπός είναι άλλος.

Πολλοί διανομείς πράγματι οδηγούν απερίσκεπτα. Πολλά ηλεκτρικά ποδήλατα είναι παράνομα. Ο νόμος επιτρέπει έως 25 χιλιόμετρα την ώρα αλλά οι ίδιοι οι εισαγωγείς αναφέρουν ευρεία παράκαμψη των περιορισμών. Σε έλεγχο στη Λευκωσία, 21 από τα 29 ποδήλατα κατασχέθηκαν. Ο οδηγός που τηρεί τους κανόνες βλέπει τον άλλον να μην τους τηρεί και θυμώνει. Ο θυμός όμως πέφτει στον λάθος άνθρωπο. Ο διανομέας δεν εισάγει τα ποδήλατα,

δεν ορίζει τους χρόνους παράδοσης, δεν σχεδίασε δρόμους χωρίς ποδηλατόδρομους. Η παρανομία του είναι σύμπτωμα της κρατικής απουσίας.

Ακούγονται και ψίθυροι ότι κάποιοι ντελιβεράδες είναι βαποράκια. Δεν μπορώ να το επιβεβαιώσω, ίσως γίνεται κι αυτό. Είναι όμως αυτός λόγος για βία; Όποιοι δικαίει είναι υπόθεση της ΥΚΑΝ, όχι μιας ομάδας με κουκούλες. Ο ψίθυρος απλώς δίνει άλλοθι.

Οι πλούσιοι νεοφερμένοι που ανεβάζουν τα ενοίκια λέγονται επενδυτές και κανείς δεν τους πετάει αβγά. Ο φτωχός ξένος λέγεται μετανάστης. Αυτή τη διάκριση δεν την έμαθε κανείς στον δρόμο. Οι έρευνες στα σχολεία μιλούν για δομικό ρατσισμό. Το 2022, μετά από ένα βίντεο με εφήβους να χτυπούν διανομείς, η Επιτροπος Διοικήσεως στράφηκε στο υπουργείο

Παιδείας και ζήτησε αντιρατσιστική εκπαίδευση από το δημοτικό. Για λίγα λεπτά, εκείνος που ρίχνει τον διανομέα από το μηχανάκι νιώθει ότι πήρε τον έλεγχο. Το πρωί, το ενοίκιο είναι το ίδιο και η ουρά στον περιφερειακό η ίδια. Δεν πήρε τίποτα από κανέναν που είχε εξουσία. Απλώς βρήκε κάποιον με λιγότερη. Τα πραγματικά ερωτήματα απευθύνονται αλλού. Γιατί η Πολιτεία έχει σχέδιο για να φέρνει εταιρείες αλλά όχι για το πού θα μένουν όσοι ήδη ζουν εδώ; Γιατί, μετά από δεκαετίες, δεν υπάρχει δημόσια συγκοινωνία που να είναι πραγματικά εναλλακτική στο αυτοκίνητο; Γιατί οι πλατφόρμες δεν φέρουν ευθύνη ούτε για τους εργολάβους τους ούτε για τον τρόπο που οδηγούν όσοι παραδίδουν για λογαριασμό τους; Γιατί δεν ελέγχεται ούτε τι εισάγεται ούτε ποιος

«έκλειδώνει» τα ποδήλατα μετά την πώληση, αλλά κατάσχονται στον δρόμο; Γιατί δεν υπάρχει μπάρω και ασφάλιση για τη μικροκινητικότητα, ούτε ασφαλής χώρος στον δρόμο για όποιον δεν κάθεται σε αυτοκίνητο; Γιατί ένας διανομέας που δέχεται επίθεση φοβάται να την καταγγείλει; Και, πάνω απ' όλα, γιατί δεν αντιμετωπίζεται η ρίζα του προβλήματος, ο ρατσισμός που μαθαίνεται στο σχολείο; Η απελπισία κοιματιού της κοινωνίας είναι πραγματική. Όσο όμως κανείς δεν απαντάει στα παραπάνω ερωτήματα, η απελπισία θα συνεχίσει να εκδηλώνεται εκεί όπου νομίζει ότι κάνει κουμάντο. Και ο ρατσισμός θα της δείχνει πάντα, τον ίδιο, λάθος δρόμο.

Η Πενέλοπε Βάσκες Χατζηλύρα είναι αρχιτέκτονας, υποψήφια διδάκτορας Αρχιτεκτονικής.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Η Άγκυρα έψησε κυριολεκτικά το ψάρι στα χείλη της Ε.Ε., επιχειρώντας, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», να αποκλείσει την Κυπριακή Δημοκρατία από την Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, CO31, που θα πραγματοποιηθεί στην Αττάλεια από τις 9-20 Νοεμβρίου. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι ο Ταγίπ Ερντογάν, αξιοποιώντας τις «δυνατότητες» που παρέχονται στην Τουρκία ως φιλοξενούσα/διοργανώτρια χώρα, απέστειλε προσωπικές επιστολές, προσκαλώντας στη συνάντηση των ηγετών της Διάσκεψης CO31, που θα πραγματοποιηθεί στις 11-12 Νοεμβρίου, τους αρχηγούς κυβερνήσεων μόνο 26 κρατών-μελών της Ε.Ε., αποκλείοντας την Κυπριακή Δημοκρατία και τον Πρόεδρό της.

Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι η Λευκωσία κινητοποιήθηκε αμέσως, ενώ ενεργοποιήθηκαν και οι Βρυξέλλες, οι οποίες εκδήλωσαν παρεμβάσεις, τόσο διά της προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, όσο και διά του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Αντόνιο Κόστα, αλλά και της ύπατης εκπροσώπου Κάγια Κάλας, η οποία μίλησε τρεις τουλάχιστον φορές με την Άγκυρα. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, η Τουρκία συνέχιζε αιτόπη, για πάρα πολλές εβδομάδες, την τακτική του αποκλεισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας, δοκιμάζοντας τα αντανακλαστικά των Βρυξελλών. Η Ε.Ε. διαμήνυσε προς την Άγκυρα ότι θα αναγκάζταν να τοποθετηθεί δημόσια για το ζήτημα, κάτι που εκ των πραγμάτων θα δημιουργούσε απρόβλεπτες πολιτικές διαστάσεις και θα άγγιζε ενδεχομένως και το ζήτημα συμμετοχής του συνόλου της ευρωπαϊκής οικογένειας στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα.

Τα πράγματα έφτασαν στο απροχώρητο τις τελευταίες ημέρες και συγκλίνουσες πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η Λευκωσία, με οδηγίες του ΥΠΠΕΣ Κωνσταντίνου Κόμπου, διαμήνυσε τόσο προς τους θεσμούς όσο και προς τους εταίρους στην Ε.Ε., ότι σε περίπτωση που η Τουρκία συνεχίσει στο ίδιο μοτίβο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα θέσει το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θα πραγματοποιηθεί στις 15-16 Οκτωβρίου, ενώ «θα ζητηθεί και η συμπερίληψη λεκτικού στα Συμπεράσματα» της Συνόδου Κορυφής. Δηλαδή η έκδοση επικριτικής/καταδικαστικής παραγράφου στα Συμπεράσματα για την κίνηση της Τουρκίας

Ο Ερντογάν έψησε το ψάρι στα χείλη της Ε.Ε. για τον Χριστοδουλίδη

Πρωτοφανές παρασκήνιο για αποκλεισμό της Κύπρου από τη Διάσκεψη ΟΗΕ για το Κλίμα – Προς αίσιο τέλος με «μερική αναδιπλωση» της Τουρκίας

να αποκλείσει κράτος-μέλος της Ε.Ε., από τη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα. Όπως μάλιστα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Κύπρου, Γιώργος Ιωαννίδης, επεσήμανε ενώπιον της Coreper, ότι παρά τις προσπάθειες που είχαν γίνει μέχρι τις αρχές Οκτωβρίου από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Αντόνιο Κόστα, την πρόεδρο της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και την ύπατη εκπρόσωπο Κάγια Κάλας, η Κύπρος «δεν έχει λάβει ακόμη επίσημη πρόσκληση από τη χώρα που φι-

Πηγή στις Βρυξέλλες χαρακτήρισε την τουρκική ενέργεια ως «κίνηση τακτικής και εν μέρει αναδιπλωση», καθώς η Άγκυρα αναγκάστηκε να προσκαλέσει τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας παρά την αρχική και επίμονη προσπάθεια αποκλεισμού του.

λοξενεί τη Διάσκεψη», δηλαδή την Τουρκία. Οι ίδιες άριστα ενημερωμένες πηγές ανέφεραν στην «Κ» ότι ο διευθυντής του Γραφείου του Αντόνιο Κόστα απάντησε επίσης ενώπιον της Coreper ότι στόχος είναι η συμμετοχή όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε., στη CO31 και πρόσθεσε ότι εκδηλώθηκαν παρεμβάσεις και στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, ενώ πηγή στην έδρα της Ε.Ε. μάς ανέφερε ότι εξακολουθούσαν να διενεργούνται διαβήματα προς την Άγκυρα.

Προχθές Παρασκευή, 9 Οκτωβρίου, μετά από έντονο παρα-

Ο Ταγίπ Ερντογάν απέστειλε προσωπικές προσκλήσεις για τη COP31 στους 26 ηγέτες της Ε.Ε., αποκλείοντας τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενώ μετά από διαβήματα, η Άγκυρα αναδιπλώθηκε εν μέρει και έστειλε νέα επιστολή σε όλα τα κράτη-μέλη μέσω της οργανωτικής της αρχής.

σκήνιο και ένα μαραθώνιο τηλεφωνημάτων, η Τουρκία έκανε μια κίνηση, η οποία αποκαθιστά τυπικά και εν μέρει την τάξη. Σύμφωνα με τρεις διαφορετικές πηγές, με τις οποίες μίλησε η «Κ», η οργανωτική αρχή της Τουρκίας, για τη COP31, απέστειλε 29 προσκλήσεις διά επιστολών,

27 για έκαστο εκ των ηγετών κρατών-μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένου και του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη και δύο επιστολές για τους επικεφαλής της Κομισιόν και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Οι επιστολές αυτές στάλθηκαν προς τις Βρυξέλλες

από την οργανωτική αρχή της Τουρκίας για τη Διάσκεψη COP31 και δεν υπογράφονται από τον πρόεδρο της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος είχε αρχικά αποστείλει επιστολές στους 26 ηγέτες, αποκλείοντας τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Με άλλα λόγια, η Άγκυρα σε συνεννόηση, όπως πληροφορούμαστε, με τις Βρυξέλλες και με στόχο να αποφευχθεί η δημιουργία κρίσης, δρομολόγησε την αποστολή νέων επιστολών, μέσω της τουρκικής οργανωτικής αρχής, σε όλους τους ηγέτες των 27 κρατών-μελών, προκειμένου να τηρήσει απλώς τα προσήματα και να μη βρεθεί στο εδώλιο πολιτικών κατηγοριών για αποκλεισμό κράτους-μέλους της Ε.Ε.

Πηγή στις Βρυξέλλες χαρακτήρισε την τουρκική ενέργεια ως «κίνηση τακτικής και εν μέρει αναδιπλωση», καθώς η Άγκυρα αναγκάστηκε μεν να προσκαλέσει τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας παρά την αρχική και επίμονη προσπάθεια αποκλεισμού του, αλλά ωστόσο, ο Ερντογάν απέφυγε να βάλει ο ίδιος την υπογραφή του κάτω από την επιστολή πρόσκλησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, στη Διάσκεψη COP31, αποστέλλοντας ένα απλό ηλεκτρονικό μήνυμα από την οργανωτική αρχή της χώρας του προς έκαστο των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.

Υπό το φως των εξελίξεων αυτών, οι Βρυξέλλες θεωρούν ότι και τα 27 κράτη-μέλη θα βρίσκονται στη συνάντηση των ηγετών της COP31, στις 11-12 Νοεμβρίου στην Αττάλεια. Περιλαμβανομένου και του προέδρου Χριστοδουλίδη, ο οποίος εάν επιλέξει να παραστεί στη Διάσκεψη (που είναι πλέον και το πιθανότερο ενδεχόμενο), θα πρέπει προφανώς να προετοιμαστεί και για την πιθανότητα αρνητικών εκπλήξεων. Κάτι για το οποίο, όπως πληροφορούμαστε, προετοιμάζε-

ται ήδη το ΥΠΠΕΣ της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Βολές από τον Μάιο

Η Άγκυρα είχε δείξει τις προθέσεις της από τα τέλη του περασμένου Μαΐου, όταν αποφάσισε να αποκλείσει την Κύπρο από την ενημερωτική συνάντηση που είχε πραγματοποιηθεί στα Ηνωμένα Έθνη, στη Νέα Υόρκη, αναφορικά με τη Διάσκεψη COP31. Η ενέργεια της Άγκυρας είχε τότε προκαλέσει την αντίδραση της Λευκωσίας μέσω της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κύπρου στα Ηνωμένα Έθνη, καθώς από την προπαρασκευαστική συνάντηση απουσίαζε όπως πληροφορούμαστε ακόμη και το «καρτελάκι» της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθιστώντας σαφή μια οργανωμένη τουρκική προσπάθεια αποκλεισμού του κυπριακού κράτους από τη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα.

Το θέμα είχε προσλάβει και τότε διαστάσεις, παρά τον προπαρασκευαστικό χαρακτήρα της συνάντησης. Η Κομισιόν είχε χαρακτηρίσει ως «απαράδεκτο» τον αποκλεισμό της Κύπρου και σημείωσε ότι η Τουρκία δεσμεύτηκε να μην επαναληφθεί. Η εκπρόσωπος Άννα-Κάισα Έικονεν είχε αναφέρει στις 28 Μαΐου ότι «έχουμε καταστήσει σαφές ότι ο αποκλεισμός ενός κράτους-μέλους των Ηνωμένων Εθνών από τη διαδικασία προετοιμασίας της Διάσκεψης COP31 για το Κλίμα δεν είναι αποδεκτός», προσθέτοντας ότι «η Τουρκία μάς διαβεβαίωσε πως η Κύπρος δεν θα αποκλειστεί από μελλοντικές προπαρασκευαστικές συναντήσεις για την COP31». Παρά τις διαβεβαιώσεις που είχε δώσει πάντως η Άγκυρα, επεχείρησε και στη συνέχεια να αποκλείει την Κυπριακή Δημοκρατία, κάτι όμως που φαίνεται πλέον να οδηγείται σε αίσιο τέλος, με την αποστολή πρόσκλησης από την οργανωτική αρχή στους ηγέτες των 27 κρατών-μελών, ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές, την περασμένη Παρασκευή.

Σημειώνεται ότι τον περασμένο Μάιο είχε κάνει δηλώσεις και ο αρμόδιος επίτροπος Βορκε Χοεκστρά, αναφορικά με τον αποκλεισμό της Κύπρου από τις προπαρασκευαστικές συζητήσεις. Δήλωσε στο Politico ότι «αυτό είναι απαράδεκτο και ούτε εμείς πρόκειται να το αποδεχτούμε. Ή θα έχετε και τους 27 ή κανέναν από τους 27», είχε πει ο αρμόδιος επίτροπος για το Κλίμα, απευθυνόμενος προς την Τουρκία, υποδεικνύοντας ότι «εάν επιδιώκετε να φιλοξενήσετε μια διεθνή διοργάνωση, αυτό υπερισχύει οποιωνδήποτε εθνικών ευαισθησιών μπορεί να έχετε».

Ισχυρή επιρροή από Ούρσουλα, Κόστα και Κάλας προς Τουρκία

Οι μεθοδεύσεις της Τουρκίας για αποκλεισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, CO31, αλλά κυρίως ο τρόπος με τον οποίο η Άγκυρα διαχειριζόταν τις παρεμβάσεις και τα διαβήματα της Ε.Ε., για πολλές εβδομάδες, καταδεικνύουν πόσο ισχυρή είναι η επιρροή των Βρυξελλών, στην οποία εξακολουθεί να επενδύει η Λευκωσία για ξεμπλοκάρισμα του αδιεξόδου στο Κυπριακό.

Όπως αποκαλύπτεται μέσα από τις συζητήσεις που έγιναν στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων, Coreper, τις οποίες

φέρνει σήμερα στο φως της δημοσιότητας η «Κ», οι Βρυξέλλες «συναντούσαν τοίχο» στην Άγκυρα, για πολλές εβδομάδες, ενδεχομένως και μήνες,

παρά τις προσπάθειες που εκδήλωναν, ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Αντόνιο Κόστα, η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και η ύπατη εκπρόσωπος Κάγια Κάλας.

Αν και όπως προαναφέραμε η επιστολή που απέστειλε την Παρασκευή, η οργανωτική αρχή της Τουρκίας για τη COP31, στα 27 κράτη-μέλη, δείχνει να οδηγεί το ζήτημα σε αίσιο τέλος και να καλύπτει τυπικά τουλάχιστον

και τη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, γίνεται κατανοητό ότι η ηγεσία της Ε.Ε. δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη – για να το θέσουμε κομπιά – από την Τουρκία. Άλλωστε, η θετική εξέλιξη που σημειώθηκε την Παρασκευή δεν αναιρεί τη δυσκολία που αντιμετώπισαν οι Βρυξέλλες προκειμένου να πείσουν την Άγκυρα για ένα ζήτημα πολύ μικρότερης πολιτικής σημασίας από την επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Ως εκ τούτου, η άσκηση επιρροής της Ε.Ε. προς την Τουρκία, αποδεικνύεται ένα σχήμα λόγου,

αμφιλεγόμενου περιεχομένου, αν συνυπολογίσουμε ότι τον περασμένο Μάιο, όταν η Τουρκία μπλόκαρε την Κυπριακή Δημοκρατία από τις προπαρασκευαστικές συζητήσεις για την εν λόγω Παγκόσμια Διάσκεψη COP31, η Κομισιόν ισχυριζόταν ότι είχε εξασφαλίσει διαβεβαιώσεις από την Άγκυρα ότι το φαινόμενο αποκλεισμού της Κύπρου «δεν θα επαναληφθεί». Δυστυχώς, όμως, επαναλήφθηκε, μερικές εβδομάδες αργότερα και σε πολύ χειρότερο βαθμό.

Εύλογα λοιπόν μπορεί κάποιος να διερωτηθεί τι προσδοκίες μπορεί να υπάρχουν για τις

δυνατότητες της Ε.Ε. να ασκήσει επιρροή προς την Άγκυρα, προκειμένου να συμβάλει προς την κατεύθυνση λύσης του Κυπριακού, όταν δυσκολεύεται να πειθαναγκάσει την κυβέρνηση Ερντογάν να αποστείλει μια πρόσκληση για συμμετοχή του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα, που λαμβάνει χώρα σε τουρκικό έδαφος.

Η απάντηση είναι μάλλον αυτονόητη, εάν στην εξίσωση τοποθετηθεί και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετώπισαν η Τουρκία και η λεγόμενη «ΤΑΒΚ», τον διορισμό από την Κομισιόν του εκτελεστι-

κού αντιπροέδρου Ραφαέλε Φίτο, ως αποσταλμένου στο Κυπριακό. Επί της ουσίας, του υπέδειξαν ότι η μόνη ουσιαστική συνεισφορά της Κομισιόν σε μια λύση του Κυπριακού θα μπορούσε να εκδηλωθεί μέσω του τερματισμού της λεγόμενης «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων και της έναρξης «απευθείας εμπορικών συναλλαγών και απευθείας πηχέσεων» με τη διεθνή κοινότητα, συνάπτοντας ένα πλαίσιο «απευθείας σχέσεων», κατά παράκαμψη της Κυπριακής Δημοκρατίας. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την προσπάθεια αναβάθμισης του κατοχικού ψευδοκράτους.

DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ανακούφιση

Της **ΡΑΦΑΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Ένα σύστημα, το οποίο για χρόνια λειτουργούσε με σημαντικές αδυναμίες και ως αποτέλεσμα είχε την κατάχρηση των τουρκοκυπριακών περιουσιών αλλά και τις παρανομίες, αποκαλύπτουν τα στοιχεία από τους εντατικούς ελέγχους που διενεργούνται από την Υπηρεσία Διαχείρισης Τ/κ περιουσιών. Σύμφωνα με πληροφορίες που εξασφάλισε η «Κ», στο πλαίσιο επιχειρήσεων που πραγματοποιήθηκαν στη Λεμεσό και στη Λάρνακα την εβδομάδα που μας πέρασε, ανακτήθηκαν υποστατικά από πρόσωπα συνδεδεμένα με το οργανωμένο έγκλημα. Από την επιχείρηση ανάκτησης στη Λάρνακα εντοπίστηκαν κλοπιμαία που φυλάγονταν στην κατοικία και συνελήφθησαν οι παράνομα διαμένοντες στην κατοικία. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν άλλες δύο ανακτήσεις υποστατικών, χωρίς την ανάγκη παρουσίας αστυνομικής δύναμης.

Οι έλεγχοι

Τα αριθμητικά δεδομένα από τους ελέγχους που έχουν ολοκληρωθεί είναι αποκαλυπτικά και δείχνουν το μέγεθος του προβλήματος. Αναφορικά με τα επαγγελματικά υποστατικά και ανοικτούς χώρους, σε σύνολο 4.032 Συμβάσεων Μίσθωσης που ελέγχθηκαν, εντοπίστηκαν παραβιάσεις σε 512 περιπτώσεις, ποσοστό περίπου 12,5%. Οι παραβιάσεις αυτές αφορούσαν κατά κύριο λόγο καθυστερημένες οφειλές ενοικίων, αλλά και σοβαρότερες περιπτώσεις όπως παράνομη κατοχή, υπεκμίσθωση σε τρίτους και αλλαγή χρήσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία, από αυτές, σε 146 περιπτώσεις υπήρξε συμμόρφωση, 280 συμβάσεις τερματίστηκαν, 73 υποστατικά/ανοικτοί χώροι έχουν ήδη ανακτηθεί, ενώ για τις υπόλοιπες περιπτώσεις δρομολογήθηκαν νομικά ή άλλα μέτρα. Όσον αφορά τις Συμβάσεις Μίσθωσης σε Τοπικές Αρχές, σε 864 συμβάσεις με Τοπικές Αρχές, καταγράφηκαν 78 παραβιάσεις και ανακτήθηκαν 3 υποστατικά.

Δύο υποθέσεις τ/κ περιουσιών με πρόσωπα συνδεδεμένα με το οργανωμένο έγκλημα

Παραβάσεις, παράνομες χρήσεις και καθυστερημένα ενοίκια οδηγούν σε τερματισμούς και ανακτήσεις

«**Η σημερινή κατάσταση αποκαλύπτει ένα σύστημα που για χρόνια λειτουργούσε με σημαντικές αδυναμίες, τόσο σε επίπεδο δομών όσο και σε επίπεδο ελέγχου διαδικασιών, αποφάσεων και συμβάσεων.**»

Την ίδια ώρα, βρίσκεται σε εξέλιξη ο παγκύπριος έλεγχος των Συμβάσεων Μίσθωσης για κατοικίες. Στο πλαίσιο αυτό, προέκυψαν 31 περιπτώσεις παραβίασης όρων και έξι κενές κατοικίες, οι οποίες προωθούνται άμεσα για νέα δημοσίευση και διάθεση.

«Αμείλικτη η Υπηρεσία»

Οι αριθμοί που έχουν προκύψει από τους παγκύπριους ελέγχους των Συμβάσεων Μίσθωσης, καταδεικνύουν ότι η κατάχρηση των τ/κ περιουσιών δεν αποτελεί μεμονωμένο φαινόμενο αλλά έχει ευρύτερη διάσταση. Κληθείσα από την «Κ» να σχολιάσει τις παραβιάσεις που εντοπίζονται, η διευθύντρια της Υπηρεσίας, Ανθή Λακκοτρύπη, ανέφερε ότι στο πλαίσιο του Έργου Εξυγιάνσης και Βελτίωσης της Εισπρακτικής Ικανότητας του Κηδεμόνα, η Υπηρεσία είναι αμείλικτη όπου εντοπίζει παραβιάσεις, «σπάνο-

Παγκύπριοι έλεγχοι σε τ/κ περιουσίες αποκάλυψαν εκατοντάδες παραβιάσεις συμβάσεων. Τερματίστηκαν 280 μισθώσεις και ανακτήθηκαν 76 υποστατικά.

ντας μια ισχυρή ασπίδα για επαναφορά της νομιμότητας με την έμπρακτη και στενή συνεργασία με το υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και την Αστυνομία Κύπρου».

Πλέον, συνεχίζει, εκεί όπου διαπιστώνεται συστηματική παραβίαση όρων και κρίνεται απαραίτητη η ανάκτηση των υποστατικών, οργανώνονται ειδικά στελεχωμένα συνεργεία και υλοποιούνται επιχειρήσεις ανάκτησης των συγκεκριμένων υποστατικών. «Στις επιχειρήσεις αυτές, καταλύτης είναι η ενισχυμένη συνδρομή της Αστυνομίας Κύπρου μέσω της διάθεσης ισχυρής αστυνομικής δύναμης».

Η κα Λακκοτρύπη σημείωσε ότι η σημερινή κατάσταση αποκαλύπτει ένα σύστημα που για χρόνια λειτουργούσε με σημαντικές αδυναμίες, τόσο σε επίπεδο δομών όσο και σε επίπεδο ελέγχου διαδικασιών, αποφάσεων και συμβάσεων. Σύμφωνα με την ίδια, το προηγούμενο καθεστώς διαχείρισης χαρακτηριζόταν από ασυνέπεια και έλλειψη ενιαίων κανόνων, με αποτέλεσμα την άνιση μεταχείριση των ενδιαφερόμενων μερών. «Η διακριτική ευχέρεια που παρείχε το παλιό νομοθετικό πλαίσιο στον εκάστοτε Κηδεμόνα ενίσχυε την υποκειμενικότητα, ενώ η απουσία ψηφιακών εργαλείων επιβράδυ-

νε τις διαδικασίες και περιορίζε την άσκηση επαρκών ελέγχων». Στόχος είναι το «νοικοκύρεμα» του τρόπου διαχείρισης, με την Υπηρεσία να επιθυμεί να περάσει από το θεωρητικό στάδιο στην πράξη και την υλοποίηση. Ως εκ τούτου, η κα Λακκοτρύπη σημείωσε ότι τα τελευταία δύο χρόνια εφαρμόζονται συγκεκριμένα Σχέδια Δράσης. Όπως αναφέρει, η Υπηρεσία έχει πραγματοποιήσει μια ουσιαστική στροφή προς τον εξορθολογισμό.

Ερωτηθείσα τι αναδεικνύει η σημερινή κατάσταση, η κα Λακκοτρύπη σημείωσε πως αποκαλύπτει ένα σύστημα που για χρόνια λειτουργούσε με σημα-

ντικές αδυναμίες, τόσο σε επίπεδο δομών όσο και σε επίπεδο ελέγχου διαδικασιών, αποφάσεων και συμβάσεων. Έκανε λόγο για ένα σύστημα που χαρακτηριζόταν από ασυνέπεια και έλλειψη ενιαίων κανόνων, με αποτέλεσμα την άνιση μεταχείριση των ενδιαφερόμενων μερών. «Η διακριτική ευχέρεια που παρείχε το παλιό νομοθετικό πλαίσιο στον εκάστοτε Κηδεμόνα ενίσχυε την υποκειμενικότητα, ενώ η απουσία ψηφιακών εργαλείων επιβράδυνε τις διαδικασίες και περιόριζε την άσκηση επαρκών ελέγχων». Για πρώτη φορά, όπως είπε, μετά από 51 χρόνια, με οδηγίες του υπουργού Εσωτερικών, Κωνσταντίνου Ιωάννου, διενεργούνται συστηματικοί έλεγχοι σε Συμβάσεις Μίσθωσης τ/κ Περιουσιών, αναδεικνύοντας το μέγεθος της πρόκλησης.

Ασφάλεια των κτιρίων

Πέραν των παραβιάσεων και των ανακτήσεων, στο επίκεντρο της Υπηρεσίας βρίσκεται πλέον και η δημόσια ασφάλεια, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια των τ/κ κτιρίων. Στο πλαίσιο του ελέγχου των ήδη παραχωρημένων κατοικιών για την εκτίμηση της επικινδυνότητας των οικοδομών, πραγματοποιήθηκαν από τον Απρίλιο του 2026 και έπειτα 559 οπτικοί έλεγχοι παγκύπρια. Από αυτούς προέκυψαν σημαντικά ευρήματα. Για 68 κατοικίες διαπιστώθηκαν εμφανείς και ανησυχητικές βλάβες και φθορές, οι οποίες τυχάνουν της ανάλογης διαχείρισης, ενώ για 103 κατοικίες απαιτείται επανελέγχος λόγω ενδείξεων επικινδυνότητας.

Τα ευρήματα αναδεικνύουν ότι οι προκλήσεις δεν εντοπίζονται μόνο στη διαχείριση τ/κ περιουσιών, αλλά και στον έλεγχο της ασφάλειας των κτιρίων. «Η πορεία αυτή καταδεικνύει τη σταθερή βούληση και τις στοχευμένες ενέργειες για πλήρη αποκατάσταση της νομιμότητας, της διαφάνειας και της χρηστής διοίκησης στη διαχείριση των τουρκοκυπριακών περιουσιών», καταλήγει η Ανθή Λακκοτρύπη.

NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

C. L. Max Nikias

Author, President Emeritus and Life Trustee of the University of Southern California

OCTOBER 14

AI

WARS

digital

agenda

CYPRUS SUMMIT

agenda.cy

GET YOUR TICKET NOW!

POWERED BY

Bank of Cyprus

SUPPORTERS

PARTNERS

A PROJECT ENDORSED BY

Συνέντευξη **ΣΤΗ ΣΤΕΛΛΑ ΜΟΥΡΕΤΤΟΥ**

Από ένα μικρό χωριό της Κύπρου στην προεδρία ενός από τα κορυφαία πανεπιστήμια των ΗΠΑ, ο Χρυσόστομος Λοΐζος Νικίας, γνωστός ως C.L. Max Nikias, έχει διανύσει μια διαδρομή που συνδέει την επιστήμη με την ηγεσία και την εκπαίδευση με την καινοτομία. Η ζωή του μοιάζει με παραμύθι, από αυτά που λες πως αποκλείεται ποτέ να συμβούν αληθινά. Κι όμως, κυνήγησε το αμερικανικό όνειρο και σήμερα αποτελεί έναν από τους πιο αναγνωρισμένους καθηγητές παγκοσμίως. Γεννήθηκε στην Κώμη Κεπήρ της κατεχομένης Καρπασίας. Μπορεί κατά την τουρκική εισβολή του 1974 να φοιτούσε στο Μετσόβιο Πολυτεχνείο, αλλά βίωσε τη δίνη του πολέμου μέσα από τις εμπειρίες της οικογένειάς του. Στα 25 του πήρε τη μεγάλη απόφαση να κυνηγήσει το όνειρο στην Αμερική. Με τη σύζυγό του Νίκη και με ελάχιστα υπάρχοντα, πέρασαν τον Ατλαντικό ωκεανό. Πάλεψε και πέτυχε, ξεκινώντας με τα μεταπτυχιακά και διδακτορικά διπλώματα που εξασφάλισε από το State University of New York. Κι από κει... το άστρο του απλώς έλαμπε ολοένα και περισσότερο. Σήμερα, ο Max Nikias είναι διεθνώς αναγνωρισμένος καθηγητής για την πρωτοποριακή έρευνά του στην ψηφιακή επεξεργασία σήματος και τα ψηφιακά μέσα. Υπήρξε συνεργάτης του αμερικανικού Πολεμικού Ναυτικού σε ερευνητικά προγράμματα. Μάλιστα, το υπουργείο Πολέμου των ΗΠΑ έχει υιοθετήσει σειρά από καινοτομίες και ευρεσιτεχνίες του στους τομείς των σόναρ, ραντάρ και συστημάτων επικοινωνίας.

Το 1991 εντάχθηκε σε ένα από τα σημαντικότερα ιδιωτικά ερευνητικά πανεπιστήμια των Ηνωμένων Πολιτειών, το University of Southern California (USC). Πέραν του ακαδημαϊκού του έργου, υπηρέτησε ως διευθυντής Κέντρου Μέσων Ενημέρωσης, κοσμήτορας της Σχολής Μηχανικών, πρόεδρος και πρόεδρος του πανεπιστημίου, από το 2010 ως το 2018. Στα επιτεύγματά του καταγράφονται η ενίσχυση της ακαδημαϊκής θέσης του πανεπιστημίου, οι υποδομές και οι χώροι της πανεπιστημιούπολης, αλλά και η δυνατότητα προσέλκυσης φιλανθρωπικών δωρεών. Πρώτιστο μέλημά του, ήταν επίσης, η ενίσχυση των κλασικών ελληνικών σπουδών για όλους τους φοιτητές. Στη συνέντευξη που παραχώρησε στην «Κ», ενόψει της άφιξής του στην Κύπρο για τρεις εκδηλώσεις που διοργανώνει η SPP Media, τονίζει ότι η μόρφωση είναι το μόνο απόκτημα που κανείς δεν μπορεί ποτέ να σου αφαιρέσει. Έχει ως γνώμονα το «να τηρείς τους κανόνες, να εργάζεσαι σκληρά, να εκφράζεις ευγνωμοσύνη και να ανταποδίδεις».

—Από μηχανικός και ερευνητής φτάσατε στην προεδρία του USC. Ποιο ήταν το σημαντικότερο μάθημα που σας δίδαξε αυτή η μετάβαση από την επιστήμη στην ηγεσία;

—Όταν κάτι είναι χαλασμένο, οι μηχανικοί θέλουν να το διορθώσουν! Ως ερευνητής στην ψηφιακή επεξεργασία σήματος, έμαθα την αυστηρότητα, την τεμπήρηση και την υπομονή, λύνοντας δύσκολα προβλήματα. Η ηγεσία ενός πανεπιστημίου μου δίδαξε ότι η καθοριστική δεξιότητα είναι η κατανόηση της ανθρώπινης φύσης. Στήριξα με θέρμη τις ανθρωπιστικές σπουδές δίπλα στις θετικές επιστήμες και ακόμη και ως πρόεδρος δίδασκα την αθηναϊκή δημοκρατία και τον Σοφοκλή, επειδή η ανθρώπινη φύση δεν αλλάζει. Οι εξισώσεις και οι αλγόριθμοι δεν εμπνέουν ούτε τους καθηγητές, ούτε έναν δωρητή, ούτε έναν φοιτητή, ούτε τους αποφοίτους. Ο σκοπός εμπνέει.

—Κατά τη θητεία σας στο USC προχωρήσατε σε σημαντικές αλλαγές και επενδύσεις στον τομέα της παιδείας. Τι χρειάζεται ένα μεγάλο πανεπιστήμιο για να παραμένει πρωτοπόρο σε έναν κόσμο που αλλάζει τόσο γρήγορα;

—Ένα σαφές όραμα για το μέλλον, ακαδημαϊκή ποιότητα, διακεκριμένους καθηγητές και φοιτητές και τεράστιους πόρους για την επίτευξη όλων αυτών. Σαφάνεια αποστολής: Να δημιουργήσεις μια κοινότητα που θα κρατήσει έναν νεό Κύπριο διαβάζοντας την ιστορία σας;

—Η Αμερική τήρησε την υποσχέσή της και η μόρφωση ήταν ο δρόμος. Ένα παιδί από ένα πολύ μικρό κυπριακό χωριό έγινε μηχανικός και στη συνέχεια πρόεδρος ενός μεγάλου πανεπιστημίου, όχι επειδή οι συγκυρίες ήταν ευνοϊκές, αλλά επειδή μια ελεύθερη κοινωνία εξακολουθεί να ανταμείβει την αξία, την προετοιμασία, τη σκληρή δουλειά

Ο Μαξ Νικίας και η «άγραφη ιερή συμφωνία»

Ο διακεκριμένος Κύπριος ακαδημαϊκός μιλάει στην «Κ» για το αμερικανικό όνειρο, την ηγεσία και την Παιδεία

«Το Αμερικανικό Όνειρο που έζησα δεν ήταν δώρο. Ήταν μια άγραφη ιερή συμφωνία: Να τηρείς τους κανόνες, να εργάζεσαι σκληρά, αλλά και να εκφράζεις ευγνωμοσύνη και να ανταποδίδεις», σημειώνει ο διακεκριμένος ακαδημαϊκός.

και τον χαρακτήρα. Ο στρατηγός Πετρέους, διαβάζοντας το χειρόγραφο του βιβλίου μου, είπε ότι ο τίτλος έπρεπε να αναφέρεται σε μένα: «Ο Αμερικανός Τρώας». Το μήνυμα είναι απλό. Η αφετηρία σου δεν είναι το ανώτατο όριό σου. Το πού ξεκινάς δεν καθορίζει το πού θα φτάσεις.

—Από μηχανικός και ερευνητής φτάσατε στην προεδρία του USC. Ποιο ήταν το σημαντικότερο μάθημα που σας δίδαξε αυτή η μετάβαση από την επιστήμη στην ηγεσία;

—Όταν κάτι είναι χαλασμένο, οι μηχανικοί θέλουν να το διορθώσουν! Ως ερευνητής στην ψηφιακή επεξεργασία σήματος, έμαθα την αυστηρότητα, την τεμπήρηση και την υπομονή, λύνοντας δύσκολα προβλήματα. Η ηγεσία ενός πανεπιστημίου μου δίδαξε ότι η καθοριστική δεξιότητα είναι η κατανόηση της ανθρώπινης φύσης. Στήριξα με θέρμη τις ανθρωπιστικές σπουδές δίπλα στις θετικές επιστήμες και ακόμη και ως πρόεδρος δίδασκα την αθηναϊκή δημοκρατία και τον Σοφοκλή, επειδή η ανθρώπινη φύση δεν αλλάζει. Οι εξισώσεις και οι αλγόριθμοι δεν εμπνέουν ούτε τους καθηγητές, ούτε έναν δωρητή, ούτε έναν φοιτητή, ούτε τους αποφοίτους. Ο σκοπός εμπνέει.

—Κατά τη θητεία σας στο USC προχωρήσατε σε σημαντικές αλλαγές και επενδύσεις στον τομέα της παιδείας. Τι χρειάζεται ένα μεγάλο πανεπιστήμιο για να παραμένει πρωτοπόρο σε έναν κόσμο που αλλάζει τόσο γρήγορα;

—Ένα σαφές όραμα για το μέλλον, ακαδημαϊκή ποιότητα, διακεκριμένους καθηγητές και φοιτητές και τεράστιους πόρους για την επίτευξη όλων αυτών. Σαφάνεια αποστολής: Να δημιουργήσεις μια κοινότητα που θα κρατήσει έναν νεό Κύπριο διαβάζοντας την ιστορία σας;

—Η Αμερική τήρησε την υποσχέσή της και η μόρφωση ήταν ο δρόμος. Ένα παιδί από ένα πολύ μικρό κυπριακό χωριό έγινε μηχανικός και στη συνέχεια πρόεδρος ενός μεγάλου πανεπιστημίου, όχι επειδή οι συγκυρίες ήταν ευνοϊκές, αλλά επειδή μια ελεύθερη κοινωνία εξακολουθεί να ανταμείβει την αξία, την προετοιμασία, τη σκληρή δουλειά

“

«Το μήνυμα είναι απλό. Η αφετηρία σου δεν είναι το ανώτατο όριό σου. Το πού ξεκινάς δεν καθορίζει το πού θα φτάσεις», υπογραμμίζει ο Max Nikias.

—Η τεχνολογία ενισχύει τους ανθρώπους και τους θεσμούς που τη χειρίζονται. Η τεχνική νομοσύνη πρέπει να παραμείνει υπηρέτης. Δεν πρέπει ποτέ να γίνει αφέντης μας», αναφέρει ο Κύπριος καθηγητής.

—

—

—

—

“

«Η ηγεσία δεν είναι η απουσία φόβου ή απώλειας. Είναι η απόφαση να προχωράς και να χτίζεις θεσμούς αρκετά ισχυρούς, ώστε να διαρκούν περισσότερο από οποιοδήποτε πρόσωπο. Η ανθεκτικότητα δεν είναι σύνθημα. Είναι το θεμέλιο», τονίζει ο Max Nikias.

φοιτητής θα πρέπει να αποφοιτά με πλήρη εξοκείωση με την τεχνητή νοημοσύνη. Και ταυτόχρονα, πρέπει να διπλάσιάζουμε τη δέσμευσή μας στις ανθρωπιστικές σπουδές, στην ηθική και στη λογοτεχνία. Η μάχη για την κυριαρχία στην τεχνητή νοημοσύνη είναι, στον πυρήνα της, μια σημερινή αμερικανική επανάσταση. Η Ευρώπη και η Κύπρος θα πρέπει να συμμετάσχουν σε αυτήν ως εταίροι, όχι ως θεατές.

—Ποια θεωρείτε τη μεγαλύτερη ευκαιρία, αλλά και τη σημαντικότερη πρόκληση που δημιουργεί η τεχνολογία για την κοινωνία;

—Η ευκαιρία είναι η αφθονία: Καλύτερη ιατρική, καθαρότερη ενέργεια, ταχύτερες ανακαλύψεις και παραγωγικότητα που μπορεί να ανυψώσει το βιοτικό επίπεδο. Η πρόκληση είναι ότι η ίδια ισχύς μπορεί να συγκεντρώνεται σε λίγα χέρια, να παραπλανά και να διαβρώνει τις συνθήκες προσοχής και ευθύνης από τις οποίες εξαρτώνται οι ελεύθερες κοινωνίες. Η τεχνολογία ενισχύει τους ανθρώπους και τους θεσμούς που τη χειρίζονται. Η τεχνητή νοημοσύνη πρέπει να παραμείνει υπηρέτης. Δεν πρέπει ποτέ να γίνει αφέντης μας.

—Κατά την παραμονή σας στην Κύπρο συμμετέχετε σε εκδήλωση του Cyprus Institute of Directors & Corporate Governance. Στην ομιλία σας θέτετε το πλατωνικό ερώτημα «Ποιος φυλάει τους φύλακες;». Τι σημαίνει σήμερα αυτή η αρχή για ένα διοικητικό συμβούλιο;

—Ο Πλάτων αναρωτήθηκε ποιος επιτηρεί εκείνους στους οποίους έχει ανατεθεί η εξουσία. Ένα διοικητικό συμβούλιο είναι ο φύλακας της επιχείρησης: της στρατηγικής, της διοίκησης, των συμφερόντων των μετόχων και της μακροπρόθεσμης υγείας του οργανισμού. Το ίδιο φυλάσσεται από τον νόμο, από τους ανεξάρτητους συμβούλους, από την υποχρέωση δημοσιοποίησης και, πάνω απ' όλα, από το καθήκον. Όταν τα διοικητικά συμβούλια ξεχνούν ότι υπηρετούν την επιχείρηση και όχι τη διοίκηση ή την προσωπική τους άνεση, ο οργανισμός χάνει τον προσανατολισμό του. Η φύλαξη των φυλάκων είναι η σοφία του διοικητικού συμβουλίου στο σύνολό του.

—Ποια χαρακτηριστικά θεωρείτε απαραίτητα για έναν αποτελεσματικό διευθυντή, ιδιαίτερα όταν καλείται να πάρει δύσκολες αποφάσεις σε μια περίοδο κρίσης;

—Στρατηγική κρίση, θάρρος, ψυχραιμία και ανθεκτικότητα. Ο διευθυντής πρέπει να κατανοεί την επιχείρηση αρκετά καλά ώστε να αμφισβητεί τις ηγετικές του ομάδες, να νοιάζεται αρκετά για τον οργανισμό, ώστε να τον θέτει πάνω από τη φήμη ή τη φιλία και να παραμένει ήρεμος όταν οι άλλοι δεν είναι. Οι ουσιαστικές αρετές είναι η ακεραιότητα, η προθυμία να ακούς δυσάρεστα δεδομένα και η τόλμη να ενεργείς με βάση αυτά πριν το κόστος γίνει μη αναστρέψιμο.

—Αν έπρεπε να μεταφέρετε σήμερα στη νέα γενιά της Κύπρου ένα μόνο πράγμα, ένα δίδαγμα ίσως, μέσα από τη δική σας διαδρομή, ποιο θα ήταν αυτό;

—Ότι η μόρφωση, ο χαρακτήρας και η αντοχή μπορούν να σου ανοίξουν μια ζωή που ακόμη δεν μπορείς να φανταστείς. Το 1974 οι οικογένειές μας έχασαν τα πάντα. Η σύζυγός μου, η Νίκη, κι εγώ διασχίσαμε τον Ατλαντικό σχεδόν χωρίς τίποτα, έχοντας μαζί μας την πίστη στη γνώση και στην υπόσχεση ότι ο κόπος, όταν διατηρείται επί χρόνια, ανταμείβεται. Η μόρφωση είναι το μόνο απόκτημα που κανείς δεν μπορεί ποτέ να σου αφαιρέσει. Κατάκτησε κάτι δύσκολο, να είσαι ευγνώμων σε όσους σου ανοίγουν μια πόρτα και να αντιμετωπίζεις τις αποτυχίες ως προετοιμασία και όχι ως ετυμηνία. Το Αμερικανικό Όνειρο που έζησα δεν ήταν δώρο. Ήταν μια άγραφη ιερή συμφωνία: Να τηρείς τους κανόνες, να εργάζεσαι σκληρά, αλλά και να εκφράζεις ευγνωμοσύνη και να ανταποδίδεις.

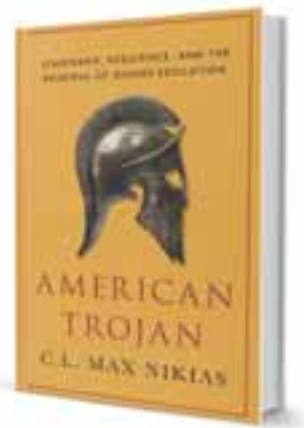
γείς και να μεταδίδεις γνώση και να καλλιεργείς νέα μυαλά. Μην παραδίδεις αυτή την αποστολή στην ιδεολογία. Το κλειδί για την πνευματική ελευθερία είναι η θεσμική ουδετερότητα. Στο USC αναβαθμίσαμε την ακαδημαϊκή φήμη και αντισταθήκαμε στις ιδεολογικές πιέσεις.

—Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου σε όλες του τις βαθμίδες είναι ένα σύστημα που νοσεί. Πώς θα το διαμορφώνατε;

—Θα ξεκινούσα με σαφή αποστολή, όχι με συνθήματα. Να ανυψωθούν τα ακαδημαϊκά πρότυπα, να επιβραβεύονται οι εξαιρετικοί καθηγητές και να επιμεινουμε ώστε τα πανεπιστήμια να διαπλάθουν πολίτες που μπορούν να σκέφτονται. Να ενισχυθούν οι θετικές επιστήμες, χωρίς να επιτρέψουμε να αποψιλωθούν οι γλώσσες, η ιστορία και οι κλασικές σπουδές. Να συνδεθεί η εκπαίδευση με την πραγματική οικονομία του νησιού. Μια μικρή χώρα ανανεώνεται μορφώνοντας τους νέους της με αυστηρότητα και εντιμότητα.

—Η τεχνητή νοημοσύνη μπήκε δυναμικά στη ζωή μας σε όλους τους τομείς. Πώς πρέπει να αλλάξουν τα πανεπιστήμια ώστε να την αξιοποιήσουν χωρίς να χαθεί η αξία της ανθρώπινης σκέψης και κρίσης;

—Ο Αριστοτέλης διέκρινε την «τέχνη», την ικανότητα να δημιουργείς πράγματα, από τη «σοφία», τη γνώση που σου επιτρέπει να τα κατανοείς. Η τεχνητή νοημοσύνη είναι η ισχυρότερη τέχνη που έχει δημιουργήσει ποτέ η ανθρωπότητα. Ωστόσο, δεν διαθέτει δική της σοφία. Αυτή πρέπει να προέλθει από εμάς. Τα πανεπιστήμια πρέπει να κάνουν δύο πράγματα ταυτόχρονα. Κάθε

Ο Max Nikias έρχεται στην Κύπρο ως ομιλητής σε τρεις εκδηλώσεις που διοργανώνει η SPP Media:

Digital Agenda Cyprus Summit - 14 Οκτωβρίου, 09:00, Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας.

Παρουσίαση του βιβλίου του Max Nikias «American Trojan» - 15 Οκτωβρίου, 18:00 - 20:00, Παγκύπριο Γυμνάσιο.

Εκδήλωση του Cyprus Institute of Directors & Corporate Governance - 16 Οκτωβρίου, 16:30, PwC Experience Center, Λευκωσία.

Επιτυχής η πρώτη εικαστική ξενάγηση πολιτών στο Προεδρικό

Επιπλέον επισκέψεις λόγω μεγάλου ενδιαφέροντος,
αρχίζουν οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις μαθητών

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε το Σάββατο, 3 Οκτωβρίου 2026, η πρώτη εικαστική ξενάγηση πολιτών στο Προεδρικό Μέγαρο, με την ευκαιρία της επετείου της Ανεξαρτησίας της Κύπρου, στο πλαίσιο του προγράμματος «Προεδρικό ανοικτό στους πολίτες», που αποτελεί πρωτοβουλία της Πρώτης Κυρίας Φίλιππας Καρσερά Χριστοδουλίδη. Πολίτες από όλη την Κύπρο είχαν την ευκαιρία να δουν την ξεχωριστή συλλογή έργων τέχνης και αρχαιοτήτων «Κύπρος, ο κόσμος, ο Τόπος, ο Λόγος η Ύλη», που φιλοξενείται στο Προεδρικό Μέγαρο. Την ξενάγηση ανέλαβαν οι επιμελητές της έκθεσης Κώστας Μάντζαλος και Κωνσταντίνος Κουννής.

Σε δηλώσεις μετά την ολοκλήρωση της πρώτης ξενάγησης, η Πρώτη Κυρία Φίλιππα Καρσερά Χριστοδουλίδη εξέφρασε ικανοποίηση για τη συμμετοχή και τη διοργάνωση και ανακοίνωσε ότι λόγω του αυξημένου ενδιαφέροντος, μελετάται το ενδεχόμενο πρόσθετων ξεναγήσεων, επιπλέον της επόμενης προγραμματισμένης επίσκεψης που έχει οριστεί με την ευκαιρία της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων.

Η κα Χριστοδουλίδη εξήγησε ότι φιλοσοφία της πρωτοβουλί-

ας είναι οι πολίτες να έχουν πρόσβαση σε χώρους υψηλού συμβολισμού, ώστε να μπορούν να τους γνωρίσουν και να αισθάνονται περήφανοι για την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μας.

Αφού συνεχάρη την ομάδα των στελεχών του Υφυπουργείου Πολιτισμού, της Διοίκησης Προεδρίας, του γραφείου της, του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΑΝ) και του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) για την επιτυχή διοργάνωση της πρώτης θεσμοθετημένης ξενάγησης, η κα Χριστοδουλίδη στάθηκε ιδιαίτερα στον εκπαιδευτικό χαρακτήρα των θεσμοθετημένων επισκέψεων μαθητών της ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού, που θα αρχίσει τις επόμενες μέρες να υλοποιείται από την Προεδρία της Δημοκρατίας, σε συνεργασία με το ΥΠΑΝ και το Υφυπουργείο Πολιτισμού. Μαθητές και μαθήτριες Δημοτικών σχολείων θα έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν, να συζητήσουν, να εκφραστούν δημιουργικά και να γνωρίσουν την ιστορία του Προεδρικού Μεγάρου και Κύπριους εικαστικούς καλλιτέχνες.

Ικανοποίηση για την επιτυχία εξέφρασε και η Υφυπουργός Πολιτισμού κα Κλέα Παπαέλληνα, η οποία είπε ότι το Προεδρικό Μέ-

γαρο είναι ένα ζωντανό μουσείο σπουδαιών καλλιτεχνών και ότι με τις σωστές συνέργειες μπορούμε να μεταλαμπαδεύσουμε τη γνώση στον κόσμο.

Η έκθεση με τίτλο «Κύπρος, ο κόσμος, ο Τόπος, ο Λόγος η Ύλη» αποτελείται από έργα σημαντικών Κυπρίων καλλιτεχνών της πρώτης γενιάς, όπως του Αδαμάντιου Διαμαντή, Γεώργιου Πολ. Γεωργίου, Τηλέμαχου Κάνθου και Μιχαήλ Κάσσιου, καθώς και άλλων διακεκριμένων σύγχρονων Κυπρίων δημιουργών. Τα έργα προέρχονται από τη Συλλογή του Προεδρικού Μεγάρου, την Κρατική Συλλογή, τη Λεβέντεια Πίνακοθήκη και οικογενειακές συλλογές των δημιουργών. Η συλλογή περιλαμβάνει επίσης σπάνια αρχαία αντικείμενα του Τμήματος Αρχαιοτήτων, όπως χρυσακά ειδώλια και γλυπτά που χρονολογούνται από την 4η χιλιετία π.Χ. μέχρι και τον 1ο αιώνα π.Χ., και τα οποία αποτυπώνουν τη μακρά και πολυδιάστατη αρχαιολογική κληρονομιά του νησιού. Το ταξίδι περιλαμβάνει και τη διαδραστική ψηφιακή εφαρμογή «Μηχανή του Χρόνου», που δημιουργήθηκε από το Εργαστήριο Εικονικών Περιβαλλόντων του Ινστιτούτου Κύπρου, με αρχειακό υλικό από το ΓΤΠ.

Όταν ο Χαμπής ντρέπεται για την Κύπρο

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Μήπως είναι ώρα να μιλήσουμε ξεκάθαρα για τον πολιτισμό; Όχι για εκείνον των εγκαινίων και των βαρύγδουπων διακηρύξεων, αλλά για εκείνον που χρειάζεται πολιτική βούληση, υποδομές, και, κυρίως, έμπρακτη στήριξη των ανθρώπων που τον υπηρετούν. Διότι όταν ένας δημιουργός όπως ο Χαμπής Τσαγγάρης φτάνει στο σημείο να γράφει «αυτή η Κύπρος είναι για λύπηση και αυτή την Κύπρο δεν τη θέλω», κάτι οφείλει να μας προβληματίσει. Και πρωτίστως όσους διαχειρίζονται ή διατείνονται ότι διαχειρίζονται τον πολιτισμό.

Δεν πρόκειται να μπω στις λεπτομέρειες της υπόθεσης της Σχολής και του Μουσείου Χαρακτικής στα Πλατανίστεια, ούτε να αποφανθώ για τα διαδικαστικά ζητήματα που προέκυψαν όλα αυτά τα χρόνια. Υπάρχουν αρμόδιοι να τα εξηγήσουν (και οφείλουν να το πράξουν). Υπάρχει όμως κάτι βαθύτερο που δεν χρειάζεται καμία διοικητική γνωμάτευση για να το θέσει κανείς. Ότι ένας άνθρωπος που αφιέρωσε δεκαετίες στη χαρακτική, δίδαξε δωρεάν, δημιούργησε από ερείπια ένα πολιτιστικό κύτταρο, έφτιαξε μουσείο, συγκέντρωσε χιλιάδες έργα και εκπροσώπησε την Κύπρο πέρα από τα σύνορά της, έφτασε σήμερα να δηλώνει ότι σταματά να παρακαλεί. Και κάπου εδώ τελειώνουν οι ωραίες κουβέντες περί πολιτισμού. Γιατί το ζήτημα ξεπερνά το ποια κρατική υπηρεσία έχει την τυπική αρμοδιότητα.

Το ουσιαστικό ερώτημα είναι τι κάνει μια Πολιτεία που λέει πως έχει τον πολιτισμό ως προτεραιότητα, όταν οι διαδικασίες της οδηγούν ένα έργο και έναν άνθρωπο του πολιτισμού σε αδιέξοδο. Και ποιος είναι ο ρόλος ενός υπυπουργείου Πολιτισμού σε τέτοιες περιπτώσεις (ούτε μια ανακοίνωση!), αν όχι να υπερασπίζεται την πολιτιστική διάσταση ενός ζητήματος και να παρεμβαίνει συμβάλλοντας στην αναζήτηση λύσεων; Όταν η γραφειοκρατία και οι ατέρμονες διαβουλεύσεις απειλούν ένα έργο πολιτισμού, είναι αποδεκτό ο πολιτισμός να μένει εγκλωβισμένος στο ποιος έχει την αρμοδιότητα να σφραγίσει ποιο χαρτί; Κάποτε επιτέλους πρέπει να σταματήσουμε να παριστάνουμε ότι μας ενδιαφέρει ο πολιτισμός και να αρχίσει πραγματικά να μας ενδιαφέρει. Και όταν λέω πολιτισμός δεν αναφέρομαι στα είδη τέχνης αλλά στην καλλιέργεια, μέσω της τέχνης, της αισθητικής μιας κοινωνίας και της ικανότητάς της να σκέφτεται, να αμφισβητεί και να απαιτεί μιαν άλλη ποιότητα ζωής. Και, κυρίως, να γνωρίζει ότι αυτή την άλλη ποιότητα τη δικαιούται, αναγνωρίζοντας συνάμα ποιοι άνθρωποι μάχονται γι' αυτήν.

Γι' αυτό και η πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί να είναι μόστρα, ούτε και να κρίνεται από πρωτοβουλίες που δημιουργούν την εντύπωση ότι η πολιτεία «συνομιλεί» με την τέχνη. Το 2023, όταν ο Χαμπής βραβεύτηκε με το Ευρωπα Nostra, το ίδιο το Υπουργείο χαρακτήριζε «πολύτιμη» την προσφορά ανθρώπων της τέχνης όπως ο ίδιος. Τρία χρόνια αργότερα, ο Χαμπής δηλώνει ότι σταματά να παρακαλεί. Κι αυτή η απόσταση ανάμεσα στην αναγνώριση και στο σημερινό αδιέξοδο λέει ίσως περισσότερα από οποιαδήποτε διακήρυξη περί πολιτιστικής πολιτικής. Η πολιτιστική πολιτική κρίνεται από τα προβλήματα που επιλύονται και από το κατά πόσο το κράτος διευκολύνει αντί να εξουθενώνει τους καλλιτέχνες με γραφειοκρατικές και δημοσιο-υπαλληλικές διαδικασίες.

Και από το κατά πόσο το υπυπουργείο Πολιτισμού θα λειτουργήσει επιτέλους ως σύμμαχος των δημιουργών και όχι ως ένας ακόμη μηχανισμός τον οποίο πρέπει να μάθουν να αποικονομούν για να επιβιώσουν. Και ναι, είναι θλιβερό η αντίφαση. Να καμαρώνουμε επειδή ανοίξαμε τις πόρτες του Προεδρικού για να φέρουμε τον πολίτη πιο κοντά στην τέχνη, όταν η ίδια η πολιτεία δεν έχει αποδείξει ακόμα ότι κατάφερε να φέρει τον πολιτισμό στο κέντρο των προτεραιοτήτων της.

Ο πολιτισμός δεν είναι ντεκόρ, ούτε επικοινωνιακό εργαλείο. Είναι στάση. Και κρίνεται στις πράξεις. Γι' αυτό και όταν ο Χαμπής Τσαγγάρης, που πέρασε τη ζωή του προσπαθώντας να προσθέσει πολιτισμό στον τόπο, φτάνει να λέει «δεν θέλω αυτή την Κύπρο», δεν αρκεί να λυπούμαστε. Πρέπει να αναρωτηθούμε ποια Κύπρο του δείξαμε για να φτάσει να μην τη θέλει. Και μετά, αν έχουμε πράγματι καταλάβει κάτι από πολιτισμό, να την αλλάξουμε.

elenixenou11@gmail.com

ΕΡΑΩΛΙΜΕΡ ΗΟΛΕΤ

Επεισόδια ξέσπασαν στις Βρυξέλλες, όταν φοιτητές ενώθηκαν με τους εργαζόμενους, κατά τη διάρκεια διαδήλωσης που διοργάνωσαν τα εθνικά συνδικάτα κατά των σχεδιαζόμενων οικονομικών και μισθολογικών μεταρρυθμίσεων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης του Βελγίου.

Η επανάσταση των Συναγερμικών συνθημάτων

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Όταν ο Γλαύκος Κληρίδης, όντας ένας ευφυής, πραγματιστής και επικοινωνιακός πολιτικός, με την παροιμιώδη πολιτική του οξυδέρκεια προχωρούσε σε μια στρατηγική «απαλλοτριώση» του εμβληματικού χιλιανού συνθήματος της Λατινικής Αμερικής «Λαός ενωμένος, ποτέ νικημένος», το οποίο αργότερα υιοθετήθηκε από την παγκόσμια αριστερά ως σύμβολο αντίστασης κατά του φασισμού, και στην παραλλαγή του στην κατ' εξοχήν ιστορική ιαχή του Δημοκρατικού Συναγερμού «Ενωμένοι, ενωμένοι, ενωμένοι» ποτέ νικημένοι», γνώριζε καλά τη δύναμη της λέξης «ένωσις» και την επιδραστικότητα που είχε στο ακροατήριό του.

Αν και τα δύο συνθήματα εκφράζουν παρόμοιες αξίες συλλογικής συνοχής, έχουν μια ουσιώδη διαφορά, η οποία εξυπηρετούσε τον επιδιωκόμενο στόχο του Κληρίδη τους χαλεπούς και εύθραυστους εκείνους χρόνους κατά τη μεταεισβολική περίοδο, στον πολιτικό μετασχηματισμό της Δεξιάς, προκειμένου να καλλιεργήσει πνεύμα ενότητας, να συσπειρώσει και τελικά να τσιμεντώσει σε ένα συμπαγές σώμα, κάτω από αυτόν, τη δεξιά παράταξη. Και η διαφορά αυτή βρισκόταν στη λειτουργία του λόγου. Το «Λαός ενωμένος, ποτέ νικημένος» είναι πρωτίστως μια διακήρυξη. Περιγράφει μια συλλογική κατάσταση και διατυπώνει

μια πολιτική βεβαιότητα: όταν ο λαός είναι ενωμένος, δεν μπορεί να ηττηθεί. Ο Κληρίδης, με την τριπλή επανάληψη του «Ενωμένοι», μετέτρεψε τη διακήρυξη σε προτροπή, κάλεσμα, σχεδόν όρκο. Κατά κάποιον τρόπο, την απαιτεί, την επικαλείται και επιχειρεί να τη δημιουργήσει την ίδια στιγμή που μιλά. Η τριπλή επανάληψη δεν είναι γλωσσικός πλεονασμός. Έχει ρυθμό, ένταση και κλιμάκωση. Και κάθε επανάληψη λειτουργεί ως νέα πρόσκληση προς το ακροατήριο.

Σήμερα, η πχώ αυτής της φράσης προσκρούει όχι μόνο στα χαρακτηριστικά των εσωτερικών φατριών με τις πολλές και αλληλοσυγκρουόμενες ατζέντες, αλλά και στα τεκταινόμενα από στελέχη και βารόνους, παλιούς και νέους, που λειτουργούν με μεθόδους πάτρωνα. Δυστυχώς, στο διάστημα που μεσολάβησε από την Πέμπτη και μέχρι την ώρα που σύρονταν οι γραμμές αυτές, ο μόνος που έκανε μια, μικρή μεν, ουσιαστική δε, νύξη σ' αυτά, ήταν ο Γιώργος Παμπορίδης.

Η εικόνα που παρουσιάζει σήμερα ο «Λαός» του ΔΗΣΥ –μετά κι από το θριαμβευτικό αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών του Μαΐου– δεν είναι αυτή του ενωμένου. Η τρέχουσα εσωκομματική πραγματικότητα μιας παράταξης, που παρά τα κακά που τη συνοδεύουν, πρέπει να παραδεχτούμε ότι σε αρκετές στιγμές της νεότερης ιστορίας, των τελευταίων δεκαε-

τιών, όταν το τρένο κινδύνευε να εκτροχιαστεί, κράτησε ταμπόνα –κι ως με συγχωρέσουν οι εθνικόφρονες υποστηρικτές της για τη χρήση μιας λέξης που αποτελεί άμεσο γλωσσικό δάνειο από την τουρκική γλώσσα– δεν είναι μια ακόμη πολιτική θύελλα, παρόμοια μ' άλλες που βίωσε στο παρελθόν ο ΔΗΣΥ. Αλλά τείνει σε θεσμική αποδόμηση του πυρήνα του. Η ιστορική ιαχή «Ενωμένοι, ενωμένοι, ενωμένοι...», πκει σήμερα σαν σύντομο ανέκδοτο. Στη σημερινή συγκυρία η έμφαση μέσω της τριπλής επανάληψης της λέξης «ενωμένοι», θα μοιάζει περισσότερο με τριπλή επανάληψη μιας αυταπάτης. Από κάποιον που εμφανίζει ψυχολογική άρνηση της πραγματικότητας. Διότι όταν η «ενότητα» μετατρέπεται σε αλισβερίσι, πωλείται, εξαγοράζεται ή και εκβιάζεται ποικιλοτρόπως, τότε ο «Λαός» του ΔΗΣΥ παραμένει «ενωμένος» μόνο ως προς τη διαπιστώσε της διολίσθησης προς την αποσύνθεση, η οποία, σταδιακά αλλά σταθερά, μετατρέπεται το «ποτέ νικημένοι» σε «αυτοχειριζόμενοι».

Να πρόκειται άραγε για φάρσα της ιστορίας; Ή μήπως για επανάσταση των συνθημάτων; Για σκεφτείτε το, σας παρακαλώ. Τα συνθήματα που κάποτε δονούσαν τις συγκεντρώσεις της παράταξης, που αποτελούσαν εμβλήματα συσπειρώσεως, επιστρέφουν για να εκδικηθούν τους σημερινούς διαχειριστές του οικοδομήματος

που, στο όνομά τους, συντελούν ανοσοιουργήματα, μετέρχονται χτυπημάτων κάτω από τη μέση και αναλώνονται σε διαξιφισμούς προς εξυπηρέτηση προσωπικών, ιδιοτελών συμφερόντων. Μάλιστα, μετατρέποντας ενίοτε κι αυτόν ακόμα τον ιστορικό ηγέτη της παράταξης, σε λάστιχο.

Ναι, τώρα που το ξανασκέφτομαι καταλήγω πως αυτό ακριβώς παρακολουθούμε: την επανάσταση των συνθημάτων. Το «Σεισμός, σεισμός, Συναγερμός», επιστρέφει σαν εφιάλτης. Το σύνθημα που κάποτε εξέφραζε τη δυναμική μιας παράταξης έτοιμης να σαρώσει το πολιτικό σκηνικό, σήμερα αποκτά μια κυριολεκτική, πλην όμως καταπονητική σημασία. Οι δονήσεις του κλυδωνίζουν την Πινδάρου. Ο «σεισμός» επήλθε, αλλά τα επίκεντρα ήταν εσωτερικά και τα ρίχτερ ισοπέδωσαν τις γέφυρες μεταξύ της βάσης και της ηγεσίας. Ένα κόμμα εξουσίας που δέχεται σκληρή κριτική από τα ίδια του τα σύμβολα, την ιστορία και τα συνθήματά του. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, η αναστροφή της σημερινής πορείας, μπορεί να γίνει μόνο εάν θυμηθούν γιατί τα παλιά συνθήματα είχαν κάποτε νόημα. Μέχρι τότε, κάθε φορά που οι πρωταγωνιστές της παρούσας της Πινδάρου θα φωνάζουν «σεισμός», θα τρέμουν τη γη που θα σείεται κάτω από τα πόδια τους.

photioth@kathimerini.com.cy

Από την ψυχοθεραπεία στην αναθέρμανση

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Τον Οκτώβριο 2020, ο Ταγίπ Ερντογάν στόλισε δημόσια τον Εμανουέλ Μακρόν, διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι «χρειάζεται ψυχοθεραπεία» και «έλεγχο της «ψυχικής του υγείας». Αφετηρία της αντιπαράθεσης, αποτέλεσαν τα μέτρα που ανακοίνωσε τότε ο Μακρόν, κατά του «ισλαμικού αυτονομισμού», μετά τη δολοφονία του Γάλλου καθηγητή Σαμουέλ Πατί από ριζοσπάστη ισλαμιστή. Ο Ερντογάν «εξεργάγη» και διερωτήθηκε «ποιο είναι το πρόβλημα του ατόμου που ονομάζεται Μακρόν, με το Ισλάμ και τους μουσουλμάνους; Χρειάζεται θεραπεία σε ψυχικό επίπεδο», υποστήριξε. Η αντίδραση του Παρισίου ήταν έντονη, ανακαλύπτοντας από την Τουρκία τον Γάλλο πρόεδρο, ενώ η κατάσταση εκτρακύνθηκε ακόμη περισσότερο, όταν ο Τούρκος πρόεδρος ζήτησε από τον «μουσουλμανικό κόσμο» να μοιχοκόψει τα γαλλικά προϊόντα.

Από τότε πέρασαν έξι χρόνια, με έντονους, κατά διαστήματα, διαξιφισμούς. Όλα όμως άλλαξαν πριν από μερικές μέ-

ρες. Ο Ερντογάν και ο Μακρόν έσπασαν αρχικά τον πάγο, στο περιθώριο της πρόσφατης Συνόδου του ΝΑΤΟ, ενώ στις 3 Οκτωβρίου, Γαλλία και Τουρκία υπέγραψαν «Οδικό Χάρτη Αμυντικής Συνεργασίας». Παράλληλα και έχοντας ως «νονά» την Ιταλίδα πρωθυπουργό Τζόρτζια Μελόνι, Γαλλία και Τουρκία εισήλθαν και σε συζητήσεις για την εξασφάλιση από την Άγκυρα, του ιταλογαλλικού αντιεραπορικού-αντιβαλιστικού συστήματος SAMP/T NG. Με την τουρκική κυβέρνηση να διεκδικεί ρόλο και στη συμπαράγωγη.

Εύλογα κάποιος θα μπορούσε να διερωτηθεί κατά πόσο ο Ερντογάν άλλαξε γνώμη και ξαφνικά θεωρεί ότι ο Μακρόν χαίρει πλέον άκρας ψυχικής υγείας. Ή κατά πόσο ο Γάλλος πρόεδρος εκλαμβάνει τον Τούρκο πρόεδρο σαν έναν ευγενή πολιτικό με σταθερές θέσεις, θεωρώντας ότι ο κ. Ερντογάν έχει μεταλλαχθεί. Προφανώς, τίποτα από τα δύο δεν συμβαίνει. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι τα συμφέροντα Γαλλίας και Τουρκίας ευθυγραμμίζονται, οδηγώντας σε αποκατάσταση των σχέσεών τους. Διότι, αφενός

ο κ. Ερντογάν επιδιώκει να ενισχύσει την αντιεραπορική τουρκική ομπρέλα και αφετέρου να διευρύνει την αμυντική συνεργασία της Τουρκίας με κράτη-μέλη της Ε.Ε., αποκτώντας πρόσβαση και στην τεχνολογία τους. Και επίσης, διότι ο κ. Μακρόν έχει πειστεί από τη Ρώμη και το Βερολίνο, ότι η Τουρκία είναι σε θέση να καλύψει το μεγάλο κενό που αφήνει η εν μέρει αποστασιοποίηση των ΗΠΑ από τη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας, υπό το φως της έλαρσης της ρωσικής επιθετικότητας. Με απλά λόγια, τα συμφέροντα Τουρκίας-Γαλλίας επισκίασαν την «ψυχοθεραπεία» του Μακρόν και ξεπάγωσαν τις σχέσεις Παρισίου-Άγκυρας, δημιουργώντας συνθήκες «ολικής επαναφοράς». Όπως συνθητικά θα μπορούσαν να δημιουργηθούν συνθήκες «ολικής επαναφοράς» και στις σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ, όταν τα συμφέροντα των δύο χωρών συγκλίνουν προς την ίδια κατεύθυνση. Γιατί κάποια στιγμή, ενδέχεται να συμβεί κι αυτό.

Και είναι καλό η Λευκωσία, που εντός

Ε.Ε. έχει βάλει όλα της τα αβγά στο καλάθι του Παρισίου, να αντλήσει το «νθικό διδάγμα» της αναθέρμανσης των γαλλοτουρκικών σχέσεων και της πορείας πλήρους αποκατάστασής τους, όπως αποτυπώνεται μέσα από την υπογραφή «Οδικού Χάρτη Αμυντικής Συνεργασίας». Και να κοιτάξει και λίγο πιο μακριά από τη μύτη της, και προς άλλες κατευθύνσεις.

Υπάρχει όμως κι ένα δεύτερο «νθικό διδάγμα», το οποίο αγγίζει και τα μικροπολιτικά κομματικά παιχνίδια στην Κύπρο. Το πρόσωπο που παρεμβαίνει στην Ε.Ε. και στηρίζει τις θέσεις της Τουρκίας, περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο, είναι η Τζόρτζια Μελόνι. Η Ιταλίδα πρωθυπουργός πρωτοστάτησε και στην πώληση ιταλικών κολοσσών σε τουρκικές αμυντικές εταιρείες και στην εγκαθίδρυση ιταλοτουρκικών κοινοπραξιών, ώστε η Άγκυρα να αποκτήσει έμμεση πρόσβαση, μέσω των εταιρειών αυτών, στο ευρωπαϊκό αμυντικό πρόγραμμα SAFE.

Η κα Μελόνι είναι ομόστυλος –σε πο-

λιτικό επίπεδο– του κ. Χρίστου Χρίστου, του ΕΛΑΜ, καθώς ανήκουν στην ίδια πολιτική οικογένεια, του ECR. Άρα, όταν ο κ. Χρίστου και το ΕΛΑΜ διδάσκουν μαθήματα πατριωτισμού στο εσωτερικό της Κύπρου, θα ήταν καλό πριν το κάνουν, να «μαζέψουν» τους δικούς τους «πολιτικούς συγγενείς και εταίρους» και να τους εξηγήσουν τα βασικά και ότι η Κύπρος είναι θύμα εισβολής και κατοχής. Να μάθει επιτέλους και η κα Μελόνι από τους δικούς της, στο ΕΛΑΜ, ότι δεν είναι σωστό –αν μη τι άλλο– να πρωτοστατεί στην πώληση ιταλικών κολοσσών, όπως η Piaggio Aerospace, στον Σελτσούκ Μπαϊρακτάρ, γαμπρό του Ταγίπ Ερντογάν, για συμπαγωγές μη επανδρωμένων αεροσκαφών, περιλαμβανομένων και TB2. Πόσο μάλλον όταν τα ίδια αυτά drones έχουν χρησιμοποιηθεί κατά τις έκνομες ενέργειες της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ και σημαντικούς αριθμούς τους σταθμεύει στο κατεχόμενο Λευκόνοικο, ελέγχοντας την Κύπρο και όχι μόνο.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Το αξόδευτο απόθεμα της ήπιας ισχύος

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η Ελλάδα διαθέτει ένα απίστευτο απόθεμα «ήπιας ισχύος». Φάνηκε με τον πιο καθαρό τρόπο με την ομιλία Ρούμπιο. Είτε διαφωνεί είτε συμφωνεί κανείς με το πώς προσάρμοσε το δικό του αφήγημα στο σκηνικό, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ήταν μία ακόμη απόδειξη του πόσο ισχυρό είναι το «brand» Ελλάδα. Είναι μάλιστα τόσο ισχυρό, που επιβιώνει και σαγηνεύει χωρίς να κάnuμε κάτι ιδιαίτερο για αυτό... Η «ήπια ισχύς» μας βασίζεται σε ένα μοναδικό συνδυασμό, που συμπεριλαμβάνει τη γένεση της δημοκρατίας και την κλασική παιδεία, την ομορφιά του ελληνικού τοπίου, τη δική μας εκδοχή της μεσογειακής διαίτας, τον ιδιαίτερο και χαλαρό χαρακτήρα της ελληνικής φιλοξενίας.

Η Ελλάδα έχει το μεγάλο ατού της άμεσης αναγνωρισιμότητας. Από την Αμερική μέχρι την Ινδία και την Κίνα, η πλειονότητα των πολιτών τους έχει ακούσει ή ξέρει κάτι για τη χώρα μας. Δεν είναι πολλές οι μικρές χώρες που έχουν αυτό το πλεονέκτημα.

Εχουμε καταφέρει τα τελευταία χρόνια να ξαναγίνουμε «μόδα», ένας κορυφαίος τουριστικός προορισμός. Είναι ένα επίτευγμα που οφείλεται κυρίως στον ελληνικό ιδιωτικό τομέα, που άντεξε την οικονομική κρίση και έκανε άλματα στους τομείς της φιλοξενίας και της εστίασης. Αν όμως συγκρίνουμε το πώς έχει αξιοποιήσει η Ιταλία το δικό της brand, αντιλαμβανόμαστε ότι είμαστε πολύ πίσω, από το κρασί και το φαγητό έως τον πολιτισμό. Το ελληνικό κράτος δεν έχει ποτέ καταφέρει κάτι που να αντέχει στον χρόνο και να αφήνει αποτύπωμα σε αυτόν τον τομέα. Οι πολιτικοί μας είναι, άλλωστε, προσπλωμένοι στο πώς θα ξοδέψουν κονδύλια διαφήμισης για τη δι-

κή τους προβολή, όχι της χώρας. Σημαντικές πρωτοβουλίες του παρελθόντος για να δημιουργηθούν παντού Κέντρα Ελληνικού Πολιτισμού ναυάγησαν και η δημόσια διπλωματία της χώρας είναι αφημένη στην τύχη της. Όταν επιβάλλεται μια συλλογική προσπάθεια προβολής, ο ιδιωτικός τομέας πάσχει από τα γνωστά ελληνικά σύνδρομα, ο καθένας θέλει να κάνει το δικό του και περιμένει κρατικές επιδοτήσεις.

Κάποια στιγμή πρέπει τα καλύτερα ελληνικά μυαλά στη διαφήμιση, στον πολιτισμό, στον τουρισμό, στο κρασί και στα τρόφιμα να καθίσουν σε ένα τραπέζι

Βρισκόμαστε σε μια μοναδική στιγμή και το brand Ελλάδα, είτε λόγω τουρισμού είτε λόγω κρίσης της Δημοκρατίας παγκοσμίως και επιτυχούς εξόδου από την οικονομική κρίση, είναι πολύ επίκαιρο.

και να φτιάξουν ένα σχέδιο για τα επόμενα δέκα χρόνια. Βρισκόμαστε σε μια μοναδική στιγμή και το brand Ελλάδα, είτε λόγω τουρισμού είτε λόγω κρίσης της Δημοκρατίας παγκοσμίως και επιτυχούς εξόδου από την οικονομική κρίση, είναι πολύ επίκαιρο. Υποχρέωσή μας να το κτίσουμε έξω σε στέρεες βάσεις, γιατί μέσα από την «ήπια ισχύ» περνάει και η προβολή των ελληνικών θέσεων σε θέματα που αφορούν τη «σκληρή ισχύ». Και εντός, να φροντίσουμε το brand να μην αφορά μόνο την Ιστορία μας και την καλοπέραση, αλλά και σύγχρονες επιτυχίες στην έρευνα, στην τεχνολογία, στην παραγωγή.

Η περίπτωση Ρούμπιο

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Η ομιλία του Αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Μάρκο Ρούμπιο στην Πνύκα κολάκευσε τη φιλοτιμία των Ελλήνων, αλλά ο στόχος της δεν ήταν προφανώς κατ' αποκλειστικότητα αυτός. Ήταν μια έκκληση αναζωογόνησης του πνεύματος της Δύσεως, όπως διαμορφώθηκε στην Αθήνα των κλασικών χρόνων, στη Ρώμη εν συνέχεια, στη Χριστιανική Ευρώπη, για να ολοκληρωθεί –κατά την άποψή του, βεβαίως– με τη δημιουργία της Αμερικανικής Δημοκρατίας.

Ήταν, με άλλα λόγια, μια προβολή της αντιλήψεως του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ –κάποιοι θα πουν και του αντιπροέδρου Τζέι Ντι Βαυς– για ό,τι αποκαλούμε Δύση σε γενικές γραμμές και στην οποία προσεδόθη βάθος ιστορικό. Αυτή είναι η μοίρα, άλλωστε, των κλασικών κειμένων.

Ο κ. Ρούμπιο είναι ασαφώς ένας αξιολογότερος, συγκροτημένος, μεθοδικός πολιτικός, αλλά δεν είναι ο Χένρι Κίσινγκερ, όπως υποστήριξαν ορισμένοι. Οχι γιατί του λείπουν οι ικανότητες, αλλά διότι ο πρόεδρος Τραμπ κυριαρχεί απολύτως στην αμερικανική σκηνή, περιλαμβανομένης της εξωτερικής πολιτικής. Η περίπτωση της Τουρκίας είναι χαρακτηριστική από την άποψη αυτή.

Η στάση του κ. Ρούμπιο έναντι της Αγκυρας είναι στρατηγική, θεσμική και νομοκρατούμενη. Δεν αμφισβητεί σε καμία περίπτωση τη στρατηγική σημασία της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ. Το θέμα των S-400 δεν είναι ένα τεχνικό πρόβλημα που αφορά στην προμήθεια των F-35 από την Αγκυρα. Το διακύβευμα είναι μέχρι ποιο σημείο μπορεί η Τουρκία να προσεγγίσει τη Ρωσία και να παραμείνει πλήρως ενσωματωμένη στο ΝΑΤΟ.

Από την άλλη πλευρά, η στάση του εκ προσωπικοτήτων πρέσβη των ΗΠΑ στην Αγκυρα Τομ Μπάρακ, που είναι ταυτοχρόνως ειδικός απεσταλμένος του προέδρου Τραμπ στη Συρία και στο Ιράκ, είναι διαφορετική. Αποστολή του είναι να αξιοποιήσει την Τουρκία προκειμένου να επιτευχθεί η σταθεροποίηση της Συρίας και εν κατακλείδι να αναδιαμορφωθεί η μετά τον Ασαντ Μέση Ανατολή με τρόπο ικανοποιητικό των συμφερόντων της Ουάσιγκτον. Στόχος του είναι η επίτευξη «περιφερειακής» σταθερότητας και όχι ευρύτερης «στρατηγικής» ισορροπίας.

Το γεγονός ότι ο κ. Τραμπ δεν παρεμβαίνει υπέρ της μίας από τις δύο πλευρές δυσχεραίνει περισσότερο την κατάσταση, με αποτέλεσμα το πρόβλημα να προσλαμβάνει για τον κ. Ρούμπιο τις διαστάσεις του τετραγωνισμού του κύκλου, εάν λάβει υπόψη του κανείς και την οξέτατη αντιπαράθεση Ισραήλ και Τουρκίας – δύο συμμάχων της Ουάσιγκτον.

Βεβαίως, το ενδιαφέρον όλων επικεντρώνεται στις μέρες μας στο αποτέλεσμα των ενδιάμεσων εκλογών στις ΗΠΑ και στο ενδεχόμενο απώλειας της πλειοψηφίας των Ρεπουμπλικανών στο Κογκρέσο. Αλλά επειδή ο κ. Τραμπ δεν έχει συνταγματικώς το δικαίωμα να διεκδικήσει νέα τετραετία, το θέμα αφορά τους δύο διεκδικητές του χρίσματος –τον αντιπρόεδρο Βαυς και τον κ. Ρούμπιο–, με τον ίδιο να μην αποκάλυπτε την προτίμησή του.

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η ιδανική λύση για τον κ. Τραμπ θα ήταν να στηρίξει για πρόεδρο τον κ. Βαυς και για αντιπρόεδρο τον κ. Ρούμπιο. Ενώ ο ίδιος για δύο χρόνια θα είναι ο απόλυτος κυρίαρχος στην αμερικανική πολιτική σκηνή. Τόσο απλά.

Η μνήμη της φύσης και η αξία του μέτρου

Του **ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΡΟΥ**

Υπάρχει μια μορφή μνήμης που δεν φυλάσσεται σε βιβλία ούτε χαράσσεται πάνω στο μάρμαρο. Είναι η μνήμη της ίδιας της φύσης. Η φύση διατηρεί μέσα στους αιώνες μορφές ζωής που επιβιώνουν πολύ περισσότερο από τις ανθρώπινες γενιές και γίνονται σιωπηλοί φορείς γνώσης.

Ενα ταπεινό αγριόχορτο που εξακολουθεί να φυτρώνει δίπλα στα μάρμαρα της Στοάς του Αττάλου μπορεί να αφηγηθεί μια ιστορία πολύ μεγαλύτερη από τη δική του. Δεν είναι απλώς στοιχείο της ελληνικής κληρονομιάς. Είναι ένας ζωντανός σύνδεσμος ανάμεσα στον κόσμο της αρχαίας Ελλάδας και στις αναζητήσεις της σύγχρονης επιστήμης.

Οι ρίζες των φυτών δεν συγκρατούν μόνο το έδαφος. Συγκρατούν, συμβολικά, και τη συνέχεια της μνήμης. Οι ρίζες των βοτάνων ενώνονται με τις ρίζες ενός πολιτισμού. Ανάλογα συμβαίνουν και στην Αρχαία Αγορά, όπου η πέτρα εξακολουθεί να συνυπάρχει με τη ζωντανή φύση, ο διάλογος ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν δεν αποτελεί μια αφηρημένη έννοια. Είναι μια πραγματικότητα που εξακολουθεί να μας περιβάλλει.

Ο «Κήπος του Ιπποκράτη» δεν αποτελεί μόνο μια αναφορά στην απαρχή της επιστημονικής ιατρικής. Αποτελεί μια διαχρονική μεταφορά του τρόπου με τον οποίο γεννιέται η επιστήμη. Εκεί όπου η παρατήρηση της φύσης μετατρέπεται σε γνώση, η εμπειρία σε επιστημονική σκέψη και η καθημερινή πράξη σε πολιτισμό.

Η γνώση, άλλωστε, δεν προχω-

ρεί πάντοτε εγκαταλείποντας το παρελθόν. Συχνά προχωρεί επιτρέφοντας σε αυτό, θέτοντας νέα ερωτήματα και αναζητώντας νέες αποδείξεις. Ετσι και η σύγχρονη επιστήμη εξακολουθεί να συνομιλεί με τη βαθιά υποκαρπική αντίληψη για τη σχέση ανθρώπου, φύσης, διατροφής και υγείας.

Στην καρδιά αυτής της αντίληψης βρίσκεται μία έννοια που παραμένει σήμερα περισσότερο επίκαιρη από ποτέ: η ισορροπία. Η υγεία δεν είναι απλώς η απουσία της ασθένειας. Είναι η αρμονική σχέση του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον, με τη διατροφή του, με τον τρόπο ζωής του. Είναι, με άλλα λόγια, η έκφραση του μέτρου, μιας έννοιας που διαπερνά ολόκληρη την ελληνική σκέψη.

Σε μια εποχή όπου όλα μεταβάλλονται με πρωτοφανή ταχύτητα, οι κοινωνίες αναζητούν σταθερά σημεία αναφοράς. Η ταυτότητα, όμως, δεν οικοδομείται μόνο μέσα από τη μνήμη των μεγάλων γεγονότων. Οικοδομείται και μέσα από τη μνήμη των καθημερινών πρακτικών. Από εκείνες τις μικρές συνήθειες που διασχίζουν αθόρυβα τους αιώνες και συνδέουν τις γενιές μεταξύ τους.

Η παραδοσιακή ελληνική διατροφή αποτελεί μία από τις πιο ζωντανές εκφράσεις αυτής της συνέχειας. Τα αγρια χόρτα και τα αρωματικά βότανα, το ελαιόλαδο, τα όσπρια, τα δημητριακά και οι καρποί της ελληνικής γης δεν συγκροτούν μόνο ένα διατροφικό πρότυπο. Συνθέτουν έναν τρόπο ζωής. Μια σχέση με τη γη, με τις επο-

χές, με τη βιοποικιλότητα, με την κοινότητα και, τελικά, με την ίδια την πολιτισμική μας ταυτότητα.

Ακριβώς αυτή τη γόνιμη συνάντηση της παράδοσης με τη σύγχρονη επιστημονική γνώση υπηρετεί επί δεκαετίες το έργο της ακαδημαϊκού Αντωνίας Τριχοπούλου. Με την πολυχρόνη επιστημονική πορεία της συνέβαλε καθοριστικά ώστε η μεσογειακή διατροφή να αναγνωριστεί διεθνώς όχι ως νοσταλγική αναφορά στο παρελθόν, αλλά ως πρότυπο δημόσιας υγείας, θεμελιωμένο στην αυστηρή επιστημονική έρευνα και τεκμηρίωση. Η Ακαδημία Αθηνών αναγνωρίζει και τιμά τη διαχρονική συμβολή της στην επιστήμη, στη δημόσια υγεία και στη διεθνή ανάδειξη της ελληνικής διατροφικής παράδοσης.

Η σημερινή πραγματικότητα μας υπενθυμίζει ότι δεν απομακρυνόμαστε μόνο από μια υγιεινή διατροφή. Απομακρυνόμαστε σταδιακά από έναν τρόπο ζωής. Η αύξηση της παιδικής παχυσαρκίας, η αποξένωση από το φυσικό περιβάλλον και η εγκατάλειψη διατροφικών συνθηκών, που διαμορφώθηκαν μέσα στους αιώνες, αποτελούν διαφορετικές όψεις της ίδιας πρόκλησης.

Και εδώ ακριβώς αναδεικνύεται και η ευθύνη της Ακαδημίας Αθηνών. Το ανώτατο πνευματικό ίδρυμα της χώρας δεν έχει ως αποστολή μόνο τη μελέτη και τη διαφύλαξη της επιστημονικής γνώσης. Έχει, παράλληλα, την ευθύνη να αναδεικνύει τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία, να ενθαρρύνει τον δημόσιο διάλο-

γο και να θέτει την επιστημονική γνώση στην υπηρεσία της πολιτείας και των πολιτών.

Η αποστολή της Ακαδημίας δεν είναι να υπαγορεύει πολιτικές. Είναι να συμβάλλει στη διαμόρφωση του επιστημονικού υποβάθρου πάνω στο οποίο μπορούν να στηριχθούν αποτελεσματικές δημόσιες πολιτικές. Η διατροφή αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα όπου η επιστήμη, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός και η δημόσια υγεία συναντώνται.

Ο δημιουργικός διάλογος ανάμεσα στην αρχαιολογία, στη βοτανική, στην ιατρική, στη διατροφική επιστήμη και στην ιστορία του πολιτισμού είναι απολύτως απαραίτητος. Μας υπενθυμίζει ότι οι κοινωνίες δεν προοδεύουν μόνον όταν ανακαλύπτουν νέα γνώση. Προοδεύουν και όταν αναγνωρίζουν εκ νέου την αξία γνώσεων που διέθεταν ήδη, φωτίζοντάς τις με τα εργαλεία της σύγχρονης επιστήμης.

Τα ταπεινά αγριόχορτα της Αρχαίας Αγοράς της Αθήνας συνεχίζουν να φυτρώνουν δίπλα στα ιστορικά μάρμαρα, διασώζοντας κάτι πολύ μεγαλύτερο από την ιστορία ενός φυτού. Τη συνέχεια μιας γνώσης, ενός τρόπου ζωής και ενός πολιτισμού που εξακολουθεί να μας διδάσκει.

Ο κ. Νικηφόρος Διαμαντούρος είναι πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών. Το κείμενο είναι επεξεργασμένη εκδοχή του χαιρετισμού στο συνέδριο αφιερωμένο στον Κήπο της Αρχαίας Αγοράς Αθηνών, στις 25 Σεπτεμβρίου 2026, που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο εορτασμού των 100 ετών λειτουργίας της Ακαδημίας Αθηνών.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Τρία συν ένα υστερόγραφο για τον Χρήστο Γιανναρά

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΟΥΛΑ**

Ο **Χρήστος Γιανναράς** δεν ήταν μόνο πανεπιστημιακός ή συγγραφέας ή διανοούμενος. Ήταν δημόσιο πρόσωπο, χωρίς όμως αυτό να δικαιολογεί ό,τι συνέβη μετά την εκδημία του. Τι συνέβη; Εκδηλώθηκε μια συσσωρευμένη –πώς να την πω;– κακεντρέχεια. Ακούστηκαν και γράφτηκαν απρέπειες σε πρωτόφαντη έκταση. Υποθέτω ότι την ίδια θα τον ξενίζε όλη αυτή η εμπάθεια, αλλά θα την προσπερνούσε. Μπορεί η «πατροκτονία» να θεωρείται προοίμιο ενηλικίωσης, αλλά σε κάθε περίπτωση δεν είναι σοφό να ανοίγεις κουβέντες μαζί της. Είναι αλήθεια ότι η δριμύτητα κάποιων εκφράσεων του έδωσε πάτημα για επιπόλαιες αντιπάθειες. Η πολεμική, όμως, δεν ήταν αυτοσκοπός. Σκοπός του ήταν η υπερασπίση της μίας και μοναδικής ζωής που έχουμε – το υπενθυμίζε με διάφορες αφορμές αυτό. Οι ρήξεις, δηλαδή, δεν ήταν επιδίωξη, αλλά συνέπεια αυτής της υπεράσπισης.

Στους αντίποδες της παραπάνω μικροψυχίας, τον Γιανναρά τον έκλαψε κόσμος και κοσμάκης. Δεν αναφέρω στο τερόκλητο σινάφι διανοουμένων και ψευτοδιανοουμένων που είναι συναισθηματικά φειδωλό και δεν χρωστάει καλή κουβέντα για κα-

νέναν. Αναφέρομαι στον απλό κόσμο που ακουμπούσε στην παρουσία του και αναπαύονταν στα γραπτά του. Φορτίο βαρύ, που ο Γιανναράς το σήκωσε γνωρίζοντας ότι στη ζωή δεν έχουν σημασία οι ρήξεις, αλλά η αγάπη. Και ο ίδιος «ηγάπησε πολύ». Και αγαπήθηκε πολύ και από πολλούς – σε κάθε περίπτωση περισσότερους απ' όσους στραβομουτούνισαν.

Η συνήθης διαφωνία για το αν ο Γιανναράς είναι φιλόσοφος ή θεολόγος είναι μια διαφωνία που, κατά τη γνώμη μου, εκτός του ότι υποκρύπτει ακαδημαϊκές κοπής μικρότητα, είναι και ανόητος. Κάρφος στους οφθαλμούς απάντων των επικριτών του η περί έρωτος πίστη του. Η εκκλησία ή είναι γιορτή ή δεν είναι εκκλησία – άκου ισχυρισμούς! Οι κοσμικοί, λοιπόν, τον έβρισκαν θεούσο και οι θεούσοι κοσμικό. Εικάζω ότι ο ίδιος δεν ενεπλάκη σε αυτή την αντιμαχία για δύο λόγους. Ο πρώφανς είναι ότι θέλησε να κρατηθεί μακριά από την ποταπότητα. Ο δεύτερος είναι γιατί δεν αντιλαμβανόταν την κακότητα. Του ήταν ξένες οι στενοκαρδίες αυτές. Τον ξάφνιαζε η απόδοση διατυπώσεων και πεποιθήσεων που δεν ήταν δικές του. Οι σεβαστικοί

άνθρωποι ομολογούν τις οφειλές τους και οι κομπορρήμονες μεμψιμοιρούν παραβλέποντας ότι ο Γιανναράς συνομιλεί με αξιώσεις πρωτοτυπίας σε ένα (διεθνές) κοινό. Ευτυχώς, υπάρχει το ασύλληπτης έκτασης και επιπέδου έργο του που, για όποιον ξέρει από φιλοβελονία, γεφυρώνει τα, υποτιθέμενα, διεστώτα.

Οι καλοί καπετάνιοι καπετανεύουν, πρωτίστως, διά του παραδείγματος. Σε όλους τους καιρούς, και σε μπουνάτσες και σε φουρτούνες, ο Γιανναράς αυτό επιτέλεσε. Η κυριολεξία με τους αθέατους κόπους δεν είναι ούτε πόζα ούτε σχολαστικισμός – αυτό δεν κατορθώνουν ένταση και ομορφιά. Είναι έγνοια να μη χαθεί ο ημπούσουλας. Ο Δάσκαλος είναι τίτλος τιμής που ο Γιανναράς τον αξιώθηκε. Οχι γιατί η «Πείνα και δίψη» υπήρξε η αρετήριά του, αλλά γιατί υπήρξε η διά βίου συνόδός του. Ακόμη και τα τελευταία βιβλία του εκπλήσσουν με την ακόρεστη λαχτάρα να κοινωνήσει τα ουσιώδη.

Δεν έβγαλε μαθητές, λένε οι οηματαίς, αλλά όσοι το λένε εννοούν, μάλλον, τα λιβανιστήρια. Η αλήθεια είναι πως δεν έβγαλε κόπες. Νομίζω όμως πως δουλειά ενός καλού Δασκάλου είναι

να σε μάθει να πετάς και όχι να σου δώσει σχέδιο πτήσης.

Και κάτι τελευταίο. Όσοι μένουν στον Γιανναρά των επιφυλλίδων κάνουν το ίδιο λάθος με εκείνους που μένουν στον Γιανναρά των μεγάλων συνθέσεων. Τον κολοβώνουν για να τον φέρον βόλτα. Ολόκληρος, όμως, ο Γιανναράς είναι το σύνολο έργου του. Και πάλι «κάτι» περισσεύει. Περισσεύει ότι, εκτός από δάσκαλος και συγγραφέας, υπήρξε άνθρωπος με τα όλα του. Υπήρξε παιδί, σύζυγος, πατέρας και φίλος. Εγώ τον γνώρισα και ως φίλο και μπορώ να βεβαιώσω ότι ήταν σπάνιας παιδείας, γι' αυτό ευγενής, συγχωρητικός και γενναιόδωρος με τους γύρω του. Μου λείπει η φωνή του, μου λείπει το βλέμμα του, μου λείπουν οι ερωτήσεις του, η έγνοια του, οι συγκρατημένες υποδείξεις του, ακόμη και οι διακριτικές απορρίψεις του. Αλλά ταυτοχρόνως η ανθρώπινη απουσία του μετράζεται κάπως από μια άλλης τάξεως παρουσία. Ο ίσκιος του βρίσκει τρόπο και δροσίζει την καθημερινότητά μου. Και μακάρι όλων μας!

Ο κ. Θεόδωρος Παντούλας είναι συγγραφέας.

Γιατί τόση βία στους δρόμους της Λεμεσού;

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Τα τελευταία χρόνια, οι βίαιες επιθέσεις και οι ξυλοδαρμοί σε βάρος ευάλωτων, ασιατικής συνήθως προέλευσης, ντελιβεράδων έχουν γίνει, κυρίως στην πόλη της Λεμεσού, καθημερινό φαινόμενο. Μπορεί το πρόχθεσινό περιστατικό, που έγινε μέρα μεσημέρι κιόλας, ώρα αιχμής σε κεντρική λεωφόρο, να καταγράφηκε από μάρτυρα σε βίντεο, υπάρχουν ωστόσο καταγεγραμμένες σε λιγότερο από τρία χρόνια περισσότερες από εκατό επιθέσεις.

Γιατί τόση βία απέναντι στους πλέον αδύναμους συνανθρώπους μας, στους σύγχρονους σκλάβους της κοινωνίας μας; Ο πρώτος επιπέδου ταξικός ρατσισμός δεν μπορεί παρά να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην όλη υπόθεση. Φανερώθηκε άλλωστε τις προάλλες, όπου, μάλλον λόγω του βίντεο, η Αστυνομία αναγκάστηκε να κάνει επιθέλους τη δουλειά της και εντόπισε αμέσως τους δράστες, οι οποίοι ήταν ρωσικής καταγωγής. Προφανώς, δεν είμαστε μόνο οι Κύπριοι ρατσιστές. Για κάποιο σκοτεινό λόγο, ρατσιστικές συμπεριφορές υιοθετούν γενικώς οι άνθρωποι, όταν βρεθούν κάτω υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Αυτό όμως είναι ίσως το σημαντικότερο ερώτημα που ψάχνει απάντηση: Ποιες είναι αυτές οι συνθήκες που και στη δική μας χώρα συνετίναν ώστε, όχι μόνο να έχουν επιώσει το αβγό του φιδιού, αλλά ξεφυγαν τόσο από τον έλεγχο ώστε το δηλητηριώδες αυτό φίδι να κυκλοφορεί πια ανεξέλεγκτο εκεί έξω ξυλοκοπώντας στην κυριολεξία όποιον βρεθεί στο δρόμο;

Επιπλέον, γιατί η βία αυτή είναι πολύ πιο έντονη στη Λεμεσό; Πέρα από την οφθαλμοφανή ανάγκη για έντονη καταδίκη τέτοιων εξωφρενικών περιστατικών, ως επίσης και την απαίτηση από την Αστυνομία να δρα πάντοτε –και όχι μόνο όταν υπάρχει βίντεο– γρήγορα και αποτελεσματικά, εξίσου σημαντική είναι και η κοινωνιολογική διάγνωση του ζητήματος. Μια έστω απειρία να αντιληφθούμε τις ρίζες του κακού πρέπει επειγόντως να γίνει.

Μπορεί, για παράδειγμα, το φαινόμενο της καθημερινής, σωματικής και κυριολεκτικής αυτής βίας να αποσυνδεθεί από τη μεταφορική και ευρύτερη βία, που βιώνουν οι πολίτες από τον άγριο εξευγενισμό, αγγλίστι gentification, που λαμβάνει χώρα στην πόλη τα τελευταία χρόνια; Συγκοινωνούντα δοχεία

δεν πρέπει να θεωρούνται αυτά τα δύο παράλληλα γεγονότα; Θα αναρωτηθεί βέβαια κάποιος: Είναι λογικό ο θυμός και ο οργή να εκδηλώνονται σε φτωχούς μετανάστες; Δυστυχώς και κατά που φαίνεται είναι «λογικό». Σίγουρα όχι δίκαιο, σίγουρα όχι σωστό. Ερμηνεύσιμο όμως.

Κι αυτό επειδή ο αδύναμος και φτωχός, μικρόσωμος κιόλας, συμπολίτης μας είναι ένας ξεκάθαρα εύκολος στόχος για τους θρασυδελικούς νταήδες, τους επιρρεπείς στο ακροδεξιό αφήγημα. Αυτό άλλωστε δεν είναι γνώρισμα μόνο της δικής μας κοινωνίας, είναι η σκληρή πραγματικότητα που έχει εξαπλωθεί παντού σχεδόν στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια.

Έπειτα, χρήσιμο είναι να ειπωθεί πως πολλές από αυτές τις επιθέσεις δεν γίνονται μόνο στη βάση του μετριοτικού ταξικού ρατσισμού. Σε πολλές περιπτώσεις, όπως έγινε γνωστό από καταγγελίες και μαρτυρίες, κάποτε είναι νεαροί άνδρες ή έφηβοι φτωχών γειτονιών, που εκτονώνουν την καταπιεσμένη τους τεστοστερόνη με τον πιο λάθος τρόπο: Στον κακόμοιρο, φουκαρά ντελιβερά, που εκτός από ευάλωτος, κουβαλάει συνήθως μαζί του χρήματα σε μετρητά, κάποτε ίσως και ναρκωτικά, όπως λέγεται όλο και συχνότερα τελευταίως.

Καθόλου άσχετο με την όλη συζήτηση δεν μπορεί φυσικά να είναι και το κυκλοφοριακό χάος, που και πάλι κυρίως στη Λεμεσό, έχει βγει εντελώς εκτός ελέγχου τα τελευταία χρόνια. Προσωπικά, μου έχει τύχει πολλές φορές οριακά να κάνω την ψυχραιμία μου καθώς οδηγώ πηγάμενος στην κίνηση. Δικαιολογεί κάτι τέτοιο το ξύλο που είδαμε στο βάιραλ βίντεο, εννοείται πως όχι, αν όμως είσαι και αρρωστημένος μισάνθρωπος και εξοργισμένος κι από την κίνηση, τότε σίγουρα δεν λειτουργεί εποικοδομητικά η απελπισία που νιώθεις στον δρόμο.

Σε κάθε περίπτωση, το βλέμμα πρέπει να είναι στραμμένο στο κράτος και στην πολιτεία μας, στο τι γίνεται και τι δεν γίνεται για το φαινόμενο. Και ως κοινωνία όμως θα ήταν χρήσιμο να αναρωτηθούμε αν κάνουμε κάτι ουσιαστικό για να το αντιμετωπίσουμε ή εάν δηλώνουμε απλώς τον αποτροπισμό μας κάθε φορά που μαθαίνουμε για μια νέα επίθεση και μετά σφυρίζουμε αδιάφορα, επειδή ως σωπλή, νοικοκυρική, πλειοψηφία αδιαφορούμε συλλογικά για τους σύγχρονους σκλάβους μας.

demetriadesp@sppmedia.com

Οικογένεια Παλαιστινίων μαζεύει τις ελιές της στην πόλη Μπρίζετ της Δυτικής Όχθης. Η περίοδος συγκομιδής της ελιάς στο Μπρίζετ ολοένα και δυσκολεύει εξατίας των αυστηρών περιορισμών και της περιφερειακής βίας από Ισραηλινούς ένοικους.

Σένγκεν: το άλογο μπροστά

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Στις 7 Οκτωβρίου συνάντηση ανάμεσα στην πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φοντερ Λάιεν και τον πρόεδρο Ν. Χριστοδουλίδη, στο περιθώριο της Συνόδου MED9 στο Σπλιτ της Κροατίας. Όπως αναφέρει σε δήλωσή του ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης «η συνάντηση αφορούσε κυπριακό και Σένγκεν», ενώ η πρόεδρος της Επιτροπής χαρακτήρισε τη συνάντηση «καλή».

Σε προηγούμενες δηλώσεις του ο Ν. Χριστοδουλίδης (15/1/26) εκτίμησε ότι «γίνεται μια τεράστια προσπάθεια, θα τα έχουμε ολοκληρώσει όλα με στόχο το 2026, ακριβώς, η Κυπριακή Δημοκρατία να ενταχθεί στην Ζώνη του Σένγκεν». Οι ημερομηνίες προσαρμόζονται στα τρέχοντα. Στις 18/5/26 η Επιτροπή δημοσιοποίησε την 5η έκθεση για την «Κατάσταση του Σένγκεν», η οποία καθορίζει τις προτεραιότητες για την επόμενη περίοδο 2026-2027. Στο πλαίσιο στο, «τον Δεκέμβριο του 2025 πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση του επιπέδου ετοιμότητας της Κύπρου προς την πλήρη προσχώρησή της στον χώρο Σένγκεν – περαιτέρω ψηφιοποίηση των συνοριακών, προετοιμασία για το νέο σύστημα ETIAS, ενίσχυση του συστήματος επιστροφών με τη στήριξη της Frontex (Καθημερινή, 18/5/26). Οστόσο, το κεφάλαιο «Κύπρος-Σένγκεν» δεν ήταν στην ατζέντα του Συμβουλίου Εσωτερικών Υποθέσεων (ΣΕΥ) στις 1 και 2 Οκτωβρίου. Η

Ζώνη Σένγκεν αποτελείται από 29 μέλη, 25 από τα οποία είναι μέλη της Ε.Ε., συν τέσσερα μη μέλη της (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Ελβετία). Κάθε μέλος διαθέτει δικαίωμα βέτο για κάθε επόμενη διεύρυνση.

Τρία Μέσα Ενήμερωσης, Cyprus Mail, Καθημερινή, Πολίτης, αναλύουν από «μέσα» το ίδιο θέμα.

Ο «Πολίτης», αντιλαμβάνεται ότι βρισκόμαστε ακόμη μακριά από το να επιτευχθεί ομοφωνία στο Συμβούλιο Εσωτερικών Υποθέσεων. Αριθμός κρατών-μελών εγείρει ανησυχίες για πρακτικά ζητήματα εφαρμογής, τα οποία συνδέονται με την Πράσινη Γραμμή. Οι υπηρεσίες ασφαλείας βλέπουν κενά που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την ακεραιότητα της» (Γ. Ζεϊτανίδης, 1/10).

Η «Καθημερινή», 26/9, σημειώνει ότι «η κα Καρσερά παρουσίασε η ίδια την αξιολόγηση για τη συμμόρφωση της Κύπρου με τις απαιτήσεις ένταξης στη Ζώνη Σένγκεν». Ο «Πολίτης» αντιλαμβάνεται ότι η Ολλανδία και η Αυστρία είναι οι δύο χώρες που φέρεται να δυσκολεύονται περισσότερο να ανάψουν «πράσινο φως» – αλλά δεν είναι οι μόνες. Πληροφορίες από διπλωματικές πηγές αναφέρουν ότι «οι ανησυχίες που εκφράζονται παραμένουν».

Η «Cyprus Mail» έγραψε από τις 14/6 ότι «η μη εφαρμογή του EES στα σημεία διέλευσης της Πράσινης Γραμμής θα μπορούσε να δημιουργήσει κενό στην καταγραφή των υπακόων τρίτων χωρών που εισέρχονται στην Κύπρο από τη Λάρνακα ή την Πάφο

και στη συνέχεια εγκαταλείπουν το νησί μέσω του βόρειου τμήματος. Σε μια τέτοια περίπτωση, η εισόδος θα καταγραφόταν στο ευρωπαϊκό σύστημα, χωρίς αντίστοιχη καταγραφή εξόδου». Ο ίδιος συντάκτης του «Π» (1/10) σημειώνει κάτι, που, ίσως, κρύβει και το αδήλωτο μυστικό του κεφαλαίου: «Η ένταξη της Κύπρου στη Ζώνη Σένγκεν, θα δημιουργήσει και μια νέα πηγή πελατών για την κυπριακή αγορά ακινήτων (πολλές χώρες εφαρμόζουν προγράμματα Golden Visa μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα), παραμένει ένα απαιτητικό εγχείρημα με αβέβαιη κατάληξη».

Η ένταξη στη Ζώνη Σένγκεν με άλλο το Κυπριακό, ίσον αυτόματη εμβάθυνση της διαίρεσης της νήσου, ένα «σκληρό σύνορο» στο τέρμα της οδού Λήδρας. Η ηγεσία της Ιρλανδίας, ενώ έχει το δικαίωμα να περάσει τις σχετικές διαδικασίες και να καταστεί μέλος της Ζώνης, έλαβε «ρήτρα εξαιρέσεων (opt-out) και δεν ανήκει στη Ζώνη Σένγκεν» (πηγή: ΑΙ). Στόχος του Δουβλίνου, η άπια εφαρμογή προνοιών της Συμφωνίας της Μεγάλης Παρασκευής και έτσι η επικοινωνία με τα λιγότερα δυνατά εμπόδια ανάμεσα στις «Ιρλανδίες».

Ως γνωστόν, τα σημεία διέλευσης σε Πέργαμο και Στροβίλια ανήκουν στο έδαφος των Βρετανικών Βάσεων, κατά συνέπεια ελέγχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο, χώρα μη μέλος της Ε.Ε. και της Ζώνης Σένγκεν. Έξι εκπρόσωποι διπλωματικών αποστολών χωρών-μελών της

Ε.Ε. στη Λευκωσία, μίλησαν στη Cyprus Mail (ρεπορτάζ, Tom Cleaver) και ανέφεραν ότι «σχεδόν όλα τα κράτη-μέλη της Σένγκεν που διατηρούν διπλωματικές αποστολές στη Λευκωσία αντιτίθενται στην ιδέα». Ένας εξ αυτών επικαλείται –ως πιθανό προηγούμενο– την αρνητική εμπειρία από την αρχική ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. το 2004: «Υπήρξε μια θεμελιώδης έλλειψη ειλικρίνειας τότε: να εντάσσεται στην Ε.Ε. δηλώνοντας ότι το πολιτικό ζήτημα της διαίρεσης θα επιλυθεί, και στη συνέχεια ο Πρόεδρος σου να βγαίνει και να κλαίει στην εθνική τηλεόραση, συμπαρόντας την προσπάθεια για εξεύρεση λύσης». Έτερος διπλωμάτης, έκανε «έκκληση» στην κυβέρνηση και τις πολιτικές δυνάμεις στη νήσο να προσέξουν τις επιπτώσεις από μια κίνηση στα τυφλά: «Η δημιουργία ενός αυστηρού συνόρου Σένγκεν στη μέση της Κύπρου θα αποτελούσε δώρο για όσους επιθυμούν να δουν την εδραίωση της διαίρεσης του νησιού και να προωθήσουν μια λύση δύο κρατών – και αυτό ακριβώς θα συμβεί αν η Κύπρος ενταχθεί στη Ζώνη Σένγκεν στην παρούσα κατάσταση της» (Cyprus Mail, 14/6).

Η Ιρλανδία μάς συμβουλεύει και μπορούμε να μάθουμε. Η ένταξη μας ενωμένους Κύπρου στη Ζώνη Σένγκεν είναι η ενδεχόμενη λύση. Ως γνωστόν, το άλογο προηγείται. Αν είναι πίσω από το κάρο, τότε παραμονεύουν ανεξέλεγκτοι κίνδυνοι...

www.larkoslarkou.org.cy

Στην Πνύκα, ο Ρούμπιο δεν μάδησε μαργαρίτες

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Είναι λογικό ό τι την επικαιρότητα μονοπώλησε τελευταίως η κατάσταση στον Δημοκρατικό Συναγερμό. Η μην αποχώρηση της Αννίτας Δημητρίου από τη διεκδίκηση του χρίσματος να ανοίγει μια χαραμάδα ελπίδας για την ενότητα του κόμματος και τον δρόμο για μια ισχυρή πολιτική πρόταση εξουσίας, απέναντι στη στασιμότητα της παρούσας διακυβέρνησης. Οι εσωκομματικές εκλογές μπορούν να βγάλουν τον ΔΗΣΥ δυνατό στη μάχη των Προεδρικών. Με μία όμως προϋπόθεση: ότι αυτές θα γίνουν μέσα στο πλαίσιο μιας πολιτικής και όχι προσωπικής αντιπαράθεσης. Διότι εάν συνεχίσει το δόγμα «ο θάνατός σου η ζωή μου», εάν συνεχίσει η πρακτική της απόπειρας δολοφονίας χαρακτήρων, τότε, φοβάμαι, η ήδη μεγάλη ζημιά θα καταστεί ανεπανόρθωτη.

Για τον Συναγερμό όμως θα τα πούμε ξανά. Διότι, η έγνοια μας δεν μπορεί να περιορίζεται στο τι γίνεται εντός ενός κόμματος, αλλά στο πώς προδιαγράφεται το μέλλον της πατρίδας μας και οι ζωές των ανθρώπων της, οι δικές μας και –κυριότερα– των νέων γενεών.

Αναμφίβολα, το κορυφαίο γεγονός για τον ελληνισμό αυτές τις ημέρες ήταν η επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα. Μια επίσκεψη εξόχως σημαντική για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, αλλά και όχι μόνο. Εκεί ο κ. Ρούμπιο, από την Πνύκα και με φόντο την Ακρόπολη εξέπεμψε ένα ιδεολογικό μανιφέστο για τις ΗΠΑ και για τη Δύση ευρύτερα. Σε μια ομιλία γεμάτη θαυμασμό για την Ελλάδα και τη συνεισφορά της στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελεύθερου κόσμου.

Από την επίσκεψη, απουσίαζε εκκωφαντικά το Κυπριακό, από την ώρα που φροντίσαμε να είμαστε εμείς οι ίδιοι υπεύθυνοι του αδιεξόδου. Δεν απουσίαζε όμως η Κύπρος. Στη συνέντευξη του στην Καθημερινή και τον Αλέξη Παπαχέλα ο κ. Ρούμπιο ήταν σαφής. Είπε ότι οι ΗΠΑ υποστηρίζουν μια νέα ενεργειακή αρχιτεκτονική στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του GSI (Κρήνη-Κύπρος-Ισραήλ), επειδή χρειάζονται εναλλακτικές εφοδιαστικές αλυσίδες μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις εντάσεις στα Στενά του Ορμούζ. Υπογράμμισε ότι οι ΗΠΑ σκοπεύουν να αναλάβουν διπλωματικές πρωτοβουλίες για

να υπενθυμίσουν σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη πόσο σημαντικό είναι το έργο για την Ουάσινγκτον. Αφού είχε εξηγήσει την προηγούμενη μέρα ότι αυτά τα ζητήματα συνδέονται με μια πολύ λεπτή κατάσταση στην οποία εμπλέκονται και άλλες χώρες και ότι τέτοια ευαίσθητα θέματα είναι καλύτερο να αντιμετωπι-

Εμείς, αυτοί που μας κυβερνούν δηλαδή, δείξαμε ξανά ότι πολύ περισσότερο μας αφορά ο μικρόκοσμός μας, αντί ο κόσμος.

ζονται με διπλωματία κατ' ιδίαν.

Με λίγα λόγια, ο Αμερικανός ΥΠΕΞ είπε ότι ο GSI είναι ένα πολύ σημαντικό οικονομικό, γεωστρατηγικό και ενεργειακό έργο για το οποίο οι ΗΠΑ σκοπεύουν να ενεργήσουν στο παρασκήνιο για να μην επιτρέψουν μία κρίση με την Τουρκία. Αφού τόνισε ότι μια ελληνoturκική σύγκρουση στο Αιγαίο

ή την Κύπρο, θα ήταν αδιανόητη και ότι οι ΗΠΑ δεν θα μπορούσαν ποτέ να την επιτρέψουν.

Σε μια χώρα σαν την Κύπρο με τις ιδιαιτερότητες, την κατοχή που τη μαστιίζει και την ενεργειακή της απομόνωση, τέτοιες τοποθετήσεις θα έπρεπε να γίνουν δεκτές με τυμπανοκρουσίες. Όμως, όχι. Εμείς, αυτοί που μας κυβερνούν δηλαδή, δείξαμε ξανά ότι πολύ περισσότερο μας αφορά ο μικρόκοσμός μας, αντί ο κόσμος. Τα συμφέροντα δηλαδή, τα ολιγοπώλια, ιδιωτικά και δημόσια, που νέμονται την αγορά της ενέργειας κρατώντας την κοινωνία και την οικονομία μας όμηρους της ακρίβειας.

Οι προφάσεις εναντίον του GSI εστιάζονταν σε δύο ζητήματα. Στο γεωπολιτικό ρίσκο και την οικονομική βιωσιμότητα. Η Κύπρος, αποφάσισε να μην είναι μέτοχος σε αυτό το έργο που πλέον ανήκει σε ελληνικά και γαλλικά συμφέροντα. Η Κύπρος, επίσης, αποφάσισε να μην ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις της και να καταβάλει 25 μόλις εκατομμύρια, αδειάζοντας τον Έλληνα πρωθυπουργό, δήθεν για το γεωπολιτικό ρίσκο. Το οποίο όμως ρίσκο, έρχονται πλέον να διαχειριστούν όχι μόνο η Ελλάδα και η

Γαλλία, αλλά και οι ΗΠΑ. Έτσι, ένα κορυφαίο έργο που αφορά κυρίως εμάς, το κόστος ζωής μας και τη γεωστρατηγική μας θέση, προχωρά με εντελώς απόντες... εμάς.

Η στρατηγική του μαδάω μαργαρίτες μέχρι να δημιουργηθούν τετελεσμένα, είναι το ευαγγέλιο της σημερινής κυβέρνησης. Αυτό κάνει με τον GSI, αυτό κάνει με το Κυπριακό, αυτό κάνει με την Παιδεία, τη Δικαιοσύνη, το κρατικό μισθολόγιο, το ΓεΣΥ, το Σύνταξιοδοτικό, την ακρίβεια, την καθημερινότητα του Κύπριου πολίτη, αυτό κάνει σε κάθε σοβάρη ζήτημα.

Ο κ. Ρούμπιο είπε και κάτι σοκαριστικό στην Πνύκα: «Πολύ συχνά, στις μέρες μας, χτίζουμε προς τα κάτω. Σχεδιάζουμε τα πρότυπα μας για να διασφαλίσουμε ότι κανείς δεν θα χάσει. Ασχολούμαστε περισσότερο με την άνεση των χειρότερων, παρά με τις δυνατότητες των καλύτερων. Κρατάμε ό,τι πιο εξαιρετικό υπάρχει ανάμεσά μας όμηρο της μετριότητας». Περιγράφοντας, χωρίς να το θέλει αλλά με απόλυτα γλαφυρό τρόπο, την κυπριακή μας πραγματικότητα.

michalis@michalis.com

Λευκωσία της υπομονής

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Γαΐδουρινή υπομονή χρειάζεται να διαθέτει ένας πολίτης, για να διασχίσει την ομορφότερη ίσως πόλη της Κύπρου, τη Λευκωσία, με τα τείχη και τις γραφικές γειτονιές της παλιάς πόλης. Στην πρωτεύουσα συγκεντρώθηκαν όλες οι εξουσίες και όλες οι υπηρεσίες και υποχρεωτικά οι άνθρωποι θα πρέπει να ασκούν την υπομονή τους. Εδώ και δεκαετίες γίνονται πανάκριβα «φαραωνικά έργα», τα οποία συνοδεύονται από στέγνωμα των δρόμων και διαπλάτυνση των άδειων πεζοδρομίων. Και «πουπανοπριτζ» οι ποδηλατόδρομοι, οι οποίοι είναι μόνο για τα εγκαίνια και τις «κούφιε» ομιλίες. Οι ταγοί της Λευκωσίας θα πρέπει πρώτα και κύρια να μάθουν την ιστορία της πόλης τους, κυρίως τη γεωλογία της. Πρώτο, η Λευκωσία βρίσκεται πάνω σε μια τεράστια λίμνη και ποταμοί διέρχονται μέσα από την πόλη. Οι παλιοί έλεγαν ότι «ο ποταμός πάντα εκδικείται», υποδεικνύοντας ότι η φύση πάντα βρίσκει τρόπο να αποκαταστήσει την ισορροπία της, όταν ο άνθρωπος την παραβιάζει. Δεύτερο, στη Λευκωσία υπήρχαν ιστορικά σκεπαστές αγορές, ανάμεσα τους και το λεγόμενο «γεναικοπάζαρο», αφού ο ήλιος ήταν πάντα και εκθρός και φίλος των ανθρώπων. Τρίτο, τα δέντρα της πόλης ήταν κυρίως συκαμιές, οι οποίες πρόσφεραν σκιά και δροσιά, αλλάζοντας το μικροκλίμα της πόλης.

Σήμερα στη Λευκωσία τα φράγματα άλλαξαν το μικροκλίμα και οι ποίσιες λέγεται ότι έφεραν την υγρασία. Οι συκαμιές αντικαταστάθηκαν από τους ξενόφερτους φίκους και άλλα ξενικά δέντρα και το μπετόν και η άσφαλτος κατάντησαν αόρητη τη διακίνηση. Σήμερα οι λαϊκές αγορές είναι κάτω από την ήλιο, κάτω από λαμαρίνες και άλλες πλαστικές τέντες. Αποτέλεσμα οι πολίτες να προτιμούν τα τεράστια πολυκαταστήματα, τα οποία βρίσκονται, κατά παράδοξο τρόπο, εντός των πόλεων και προσφέρουν δωρεάν χώρους στάθμευσης, κλιματισμό και κυρίως ασφάλεια, τόσο για τα παιδιά, όσο και για τους μεγάλους. Τα πολυκαταστήματα βασικά αντέγραψαν τις σκεπαστές αγορές, κάτι το οποίο δεν μπόρεσαν διαχρονικά να αντιληφθούν ή δεν θέλησαν, οι ταγοί της Λευκωσίας.

Η Λευκωσία πολύ εύκολα μπορεί να καταστεί μια φιλική πόλη για τους πολίτες της και να παύσει να αποτελεί μαρτύριο για εργαζόμενους και επισκέπτες.

Πρώτο, να αντικατασταθούν τα ξενόφερτα δέντρα με συκαμιές και άλλα κυπριακά δέντρα, τα οποία προσφέρουν μεγάλη σκιά, έχουν βαθιές ρίζες και δεν σκάνουν τα πεζοδρόμια.

Δεύτερο, να μονοδρομηθούν όλοι οι κύριοι δρόμοι –και όχι μόνο οι πα-

ράδρομοι– να φύγουν τα περισσότερα φώτα τροχαίας και να αντικατασταθούν με κυκλικούς κόμβους. Η διακίνηση στους σωστούς κόμβους, είναι μέχρι και 80% πιο γρήγορη, όπως λένε σοβαρές μελέτες.

Τρίτο, τα διπλά και τα τριπλά φώτα τροχαίας σε διασταυρώσεις αυτοκινήτων και πεζών, να περιοριστούν σε ένα, όπως συμβαίνει στις περισσότερες χώρες του κόσμου, ώστε να υπάρξει και οικονομία και υποχρεωτικά οι οδηγοί να αναμένουν πίσω από το ένα φανάρι. Η αντίστροφη μέτρηση στα φώτα τροχαίας και τα έξυπνα φώτα τα οποία θα ρυθμίζουν την κυκλοφορία, κατάντησαν μάλλον ανέκδοτο. Τέταρτο, το κέντρο της Λευκωσίας και κυρίως η Μακαρίου να καταστεί, με κίνητρα, δρόμος για εστιατόρια, καφετέριες και μπαράκια, όπως συμβαίνει στις περισσότερες πρωτεύουσες του κόσμου.

Πέμπτο, η διακίνηση στους πεζόδρομους να γίνεται με ηλεκτρικά αυτοκίνητα του γκολφ. Να ανεβαίνει και να κατεβαίνει ο κόσμος και να κάνει και την πλάκα του.

Έκτο, να δοκιμαστεί η δωρεάν μεταφορά με λεωφορεία στο κέντρο της πόλης και οι χώροι στάθμευσης να προσφέρονται δωρεάν, όπως συμβαίνει σε μερικές πρωτεύουσες. Με τον τρόπο αυτό θα έλθει και κόσμος και θα αυξηθούν και τα έσοδα του Δήμου, από φορολογίες. Επιτέλους να γίνει και ένα τεράστιο πάρκινγκ για αυτοκίνητα εκτός πόλης.

Έβδομο, είναι η επιβολή φορολογίας για τα άδεια καταστήματα, κυρίως της Μακαρίου. Δεν είναι λογικό να υπάρχουν κενά υποστατικά και για χρόνια να απαιτούν ενοίκιο πολλών χιλιάδων ευρώ.

Όγδοο, να αρχίσει μια εκστρατεία προβολής των ομορφιών της Λευκωσίας, με σοβαρό τρόπο. Η πρωτεύουσα της Κύπρου διαθέτει εκπληκτικά μουσεία και πανέμορφες γωνιές. Το Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, θεωρείται από τα σπουδαιότερα στον κόσμο. Οι παλιές εκκλησίες αποτελούν κοσμήματα για την πόλη και τα τείχη αποτελούν το πραγματικό στολίδι της πόλης.

Ένατο, να καθιερωθεί ο περίπατος στα μουσεία και στα άλλα αξιοθέατα της πόλης, κάτι αντίστοιχο με τον περίπατο στην Ακρόπολη της Αθήνας.

Δέκατο, να αναδειχθούν τα μικρά καφεενεδάκια και τα μικρά παραδοσιακά «μαγεριά»-εστιατόρια, τα οποία μπορούν να καταστούν πόλος έλξης, για ντόπιους, αλλά και για τους τουρίστες. Ιδέες υπάρχουν πολλές, φτάνει λίγη ταπεινωση και λίγη φαντασία στην πολιτική, όπως έλεγαν κάποτε οι ρομαντικοί της ζωής. Και τη φύση κανείς δεν μπόρεσε να τη νικήσει, ούτε οι αναντικατάστατοι.

kaparispan@yahoo.gr

... Και εμείς, τρομάρα μας, θέλουμε Διζωνική Δικονοτική Ομοσπονδία...

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ***

Δύο πολύ σημαντικές ειδήσεις που είχαμε τον τελευταίο μήνα και που θα έπρεπε να είχαν σημάνει συναγερμό στα πολιτικά κόμματα της Κύπρου, αλλά και στην κυβέρνηση, πέρασαν σχεδόν απαρατήρητες. Η πρώτη ειδηση αφορά την ιστορική σύνοδο κορυφής των ηγετών της Σκωτίας, της Ουαλίας και της Βορείου Ιρλανδίας, που συνήλθαν στο Κάρντιφ της Ουαλίας, υπό την κομματική τους ιδιότητα, στις 14 Σεπτεμβρίου. Η δεύτερη ειδηση είναι το αποτέλεσμα των εκλογών στο Κεμπέκ του Καναδά, που διεξήχθησαν στις 5 Οκτωβρίου.

Στην πρώτη περίπτωση, οι ηγέτες του Εθνικού Κόμματος της Σκωτίας, Τζον Σουίνι, του Plaid Cymru της Ουαλίας, Ρουν απ Ιόρρερθ και του Σιν Φέιν της Βορείου Ιρλανδίας, Μισιέλ Ο'Νιλ, υπέγραψαν κοινή συμφωνία, με την οποία διακήρυξαν το δικαίωμα των τριών αυτών συνιστωσών χωρών του Ηνωμένου Βασιλείου στην αυτοδιάθεση. Τα τρία κόμματα ζητούν μεγαλύτερη αυτονομία με τελική κατάληξη την ανεξαρτησία από το Ηνωμένο Βασίλειο, αν και έχουν διαφορετικές απόψεις σε σχέση με τα δημοψηφίσματα και τα χρονοδιαγράμματα. Η ουσία της συνάντησης, όμως, είναι ότι οι τρεις αυτές συνιστώσες χώρες του Ηνωμένου Βασιλείου ζητούν μεγαλύτερη αυτονομία με τελικό στόχο την ανεξαρτησία τους.

Η δεύτερη ειδηση αφορά τη νίκη που εξασφάλισε στις εκλογές της 5ης Οκτωβρίου στο Κεμπέκ του Καναδά, το αποσχιστικό κόμμα Parti Quebecois (Κόμμα του Κεμπέκ). Μπορεί το εν λόγω κόμμα

να μην εξασφάλισε την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στο τοπικό κοινοβούλιο, αλλά επέστρεψε στην εξουσία, μετά από δέκα χρόνια, υποσχόμενο ένα ακόμα δημοψήφισμα με στόχο την ανεξαρτησία από τον Καναδά. Ο ηγέτης του, Πολ Σεν Πιερ Πλαμοντέν, δήλωσε, ωστόσο, ότι θα περιμένει μέχρι να φύγει από την εξουσία ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ για να προχωρήσει σε δημοψήφισμα.

Τι σημαίνουν για την Κύπρο αυτές οι δύο ειδήσεις και γιατί έπρεπε να είχε σημάνει συναγερμός στα πολιτικά κόμματα και στην κυβέρνηση; Επιδιώκουμε, λένε, λύση διζωνικής, δικονοτικής ομοσπονδίας. Και ερωτώ: Δεν βλέπουμε τι συμβαίνει στον κόσμο για να παραδειγματιστούμε; Έχω γράψει δεκάδες άρθρα επισημαίνοντας τη διάλυση ομοσπονδιακών κρατών τα οποία αποτελούντο από εθνικές ομάδες. Και ερωτώ ξανά και ως γίνομαι φορτικός: Πού είναι η Τσεχοσλοβακία, που το 1989 έφερε ελληνοκυπριακά και τουρκοκυπριακά κόμματα μαζί για να συζητήσουν λύση του Κυπριακού στη βάση της διζωνικής, δικονοτικής ομοσπονδίας; Πού είναι η Γιουγκοσλαβία; Πού είναι η Σοβιετική Ένωση;

Τι δεν κατανοούν οι πολιτικοί μας; Δεν αντιλαμβάνονται ότι με τη διζωνική, δικονοτική ομοσπονδία δεν ενώνεται η χώρα και ο λαός της; Δεν αντιλαμβάνονται ότι οι Τουρκοκύπριοι θα ζουν στη μια περιοχή/πολιτεία/κρατίδιο και οι Έλληνοκύπριοι στην άλλη; Δεν αντιλαμβάνονται ότι θα έχουν τη δική τους κυβέρνηση, με εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία; Και αν αποφασίσουν οι Τουρκο-

κύπριοι, μέσω της τοπικής τους Βουλής, να ζητήσουν αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία, ποιος θα τους σταματήσει; Οι πολιτικά αφέλεις θα πουν «θα απαγορεύεται ρητά η απόσχιση, ή/και η ένωση με άλλο κράτος». Χάϊρω πολύ. Και αν το κάνουν; Θα σταλεί ομοσπονδιακή αστυνομία να τους σταματήσει;

Πρέπει οι πολιτικοί μας ηγέτες και η κυβέρνηση να ξυπνήσουν και να δουν τι συμβαίνει γύρω μας. Όταν κινδυνεύει με διάλυση το Ηνωμένο Βασίλειο με την αποχώρηση της Σκωτίας, της Ουαλίας και της Βορείου Ιρλανδίας, όταν στον Καναδά αιωρείται ο κίνδυνος διάσπασης με την ενδεχόμενη ανεξαρτησία του Κεμπέκ, θα αντέξει η Κύπρος στην προσπάθεια αποχώρησης της τουρκοκυπριακής πολιτείας από το ομόσπονδο κράτος, που θα έχει πίσω της και την Τουρκία; Πάμε καλά σε αυτό τον τόπο; Έχουμε πολιτικούς ηγέτες που αναγνωρίζουν τους κινδύνους μιας διζωνικής, δικονοτικής ομοσπονδίας, ή είναι τόσο πολιτικά ανίκανοι που θα λύσουν το Κυπριακό με σφυρίχτρες και μπαλόνια; Ο Ερντογάν ζητάει από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών αναγνώριση του ψευδοκράτους, και κάποιιοι αφέλεις δικοί μας σφυρίζουν αδιάφορα και ζητούν από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να κάνει κάτι για να επαναρχίσουν οι συνομιλίες για λύση (ή μήπως διάλυση;).

Πόση αφέλεια σε αυτή τη χώρα;

* Ο Κυριάκος Ιακωβίδης είναι Πολιτικός επιστήμονας / δημοσιογράφος.

Αιθαλομίχλη έπεσε πυκνή, πήρε φωτιά ο γειτονικός Αμαζόνιος. Χάθηκε η ομορφιά, έμεινε το απότοκο της καταστροφής.

Η κοινοτοπία της βίας

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ***

Πόσο ιδιαίτερη είναι η βία στις φοιτητικές εξεγέρσεις στη Γαλλία; Πόσο ζέση είναι στον ανθρώπινο πολιτισμό; Είναι όντως «κακό», το οποίο πρέπει να καταστειλουμε... βία; Η θεωρία της βίας και της επιθετικότητας κατά τον Κόνραντ Λόρεντς, όπως διατυπώθηκε κυρίως στο εμβληματικό του έργο «Το λεγόμενο κακό» (Das sogenannte Böse, 1963), προσεγγίζει το φαινόμενο μέσα από το πρίσμα της ηθολογίας (ethologie), ορίζοντας την επιθετικότητα ως ένα εγγενές, εξελικτικό και βιολογικά απαραίτητο ένστικτο για την επιβίωση των ειδών. Ο Λόρεντς ανατρέπει την άποψη ότι η βία είναι μια απλή αντίδραση σε εξωτερικά ερεθίσματα, όπως η απογοήτευση, εισάγοντας το «υδραυλικό μοντέλο» των κινήτρων: η επιθετική ενέργεια παράγεται συνεχώς και αυτόματα στον οργανισμό και, αν δεν εκτονωθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα, συσσωρεύεται σε τέτοιο βαθμό που μπορεί να εκραγεί αυθόρμητα, ακόμη και χωρίς την ύπαρξη εξωτερικής αφορμής. Αυτή η επιθετικότητα μεταξύ μελών του ίδιου είδους επιτελεί κρίσιμες λειτουργίες, όπως η ομοίομορφη κατανομή του πληθυσμού στον διαθέσιμο ζωτικό χώρο (Καντ) ή η προστασία των απογόνων. Ωστόσο, ενώ τα περισσότερα είδη έχουν αναπτύξει ισχυρούς γενετικούς μηχανισμούς αναστολής, όπως σήματα υποτα-

γής, που εμποδίζουν τη θανάτωση του ομοειδούς τους, ο άνθρωπος αποτελεί μια επικίνδυνη εξαίρεση. Σύμφωνα με τον Λόρεντς, η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη της πολεμικής βιομηχανίας και των όπλων μαζικής εξόντωσης καθιστούν την ανθρώπινη βία μια αυτοκαταστροφική απειλή για το είδος μας που απαιτεί πολιτικούς τρόπους διοχέτευσης, όπως ο αθλητισμός. Η θεωρία του Λόρεντς βρήκε πρόσφορο έδαφος στις κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του Μισέλ Μαφесоλί. Ο τελευταίος θεωρεί ότι η ενδοκοινωνική βία είναι αναγκαία απόρροια της συλλογικής ύπαρξης.

Η έννοια της «κοινότοπης και θεμελιώδους βίας» (violence banale et fondatrice), όπως την ανέπτυξε ο Γάλλος κοινωνιολόγος κυρίως στο έργο του «La Violence fondatrice» (1978), ανατρέπει την παραδοσιακή ηθικοπολιτιστική προσέγγιση για να αναδείξει τη βία ως δομικό, αναπόσπαστο και μόνιμο στοιχείο της κοινωνικής συνύπαρξης. Σύμφωνα με τον Μαφесоλί, η βία είναι «θεμελιώδης» επειδή αποτελεί την ίδια την απαρχή του κοινωνικού δεσμού. Η τριβή που προκαλείται από την ετερότητα και την ανάγκη των ανθρώπων να ζήσουν μαζί γεννά μια ζωτική δύναμη που οργανώνει και αναγεννά τις κοινωνίες. Παράλληλα, είναι «κοινότοπη» (banale) με την ετυμολογική έννοια του όρου –από το μεσαιωνικό banal, που σημαίνει το κοινοτικό, το κοινόχρηστο–,

δηλαδή ριζωμένη στην καθημερινότητα, στις μικρο-κοινωνικές παρορμήσεις και στις διονυσιακές εκφράσεις της συλλογικής έξαψης, όπως τα rave parties. Οι παραδοσιακές κοινωνίες κατάρφερναν να εξισορροπούν τη βίαιη τάση της ανθρώπινης φύσης μέσω μιας «κοινωνικής ομοιοπαθητικής», διοχετεύοντας τη βία ελεγχόμενα και σε μικρές δόσεις μέσα από τελετουργίες, όπως το καρναβάλι. Αντίθετα, η σύγχρονη τάση των θεσμών να αποστειρώσουν, να εξορκίσουν και να απαλείψουν πλήρως κάθε μορφή βίας, αποδεικνύεται επικίνδυνη. Πέραν του ότι στερεί την κοινωνία από τις απαραίτητες βαλβίδες αποσυμπίεσης, με αποτέλεσμα η καταπιεσμένη αυτή ενέργεια να επιστρέφει νομοτελειακά, οδηγεί σε μια γενικευμένη κρατική βαρβαρότητα είτε με τη μορφή του ολοκληρωτισμού είτε με την πιο ήπια μορφή της, τον υγιεινισμό (hygienisme), την οργανωμένη δηλαδή προσπάθεια της κρατικής μηχανής καταστολής να ελέγξει όλες τις πιυχές της ατομικής ύπαρξης στο όνομα ενός αφηρημένου συλλογικού αγαθού, όπως η κοινωνική ειρήνη.

Δεν είναι επομένως τυχαίο το ότι η δαιμονοποίηση των μαθητικών και φοιτητικών κινητοποιήσεων στη Γαλλία αποτελεί κεντρικό πυλώνα στην επικοινωνιακή στρατηγική της ακροδεξιάς. Η τελευταία εργαλείοποιεί συστηματικά τη διάχυση σοκαριστικών εικόνων στα μέσα κοινω-

νικής δικτύωσης με απώτερο σκοπό τον ιδεολογικό προσπλυτισμό στον λεπενισμό. Μέσα από μια προσεκτικά ενορκηστραμένη ρητορική «νόμου και τάξης», οι κοινωνικές διεκδικήσεις των νέων για την παιδεία απογυμνώνονται πλήρως από το πολιτικό τους περιεχόμενο και επαναπλαισιώνονται αποκλειστικά ως «αστικό χάος», βανδαλισμοί και «αχαλίνωτη παραβατικότητα». Φωτογραφίες και βίντεο από φλεγόμενα οδοφράγματα, αποκλεισμένα λύκεια και βίαιες συγκρούσεις απομονώνονται από το πλαίσιο της κρατικής ή αστυνομικής καταστολής και αναπαράγονται με σκοπό να καλλιεργήσουν ένα αίσθημα γενικευμένης ανασφάλειας και θηικού πανικού στους πολίτες. Αυτή η οπτική στρατηγική παρουσιάζει τον Εθνικό Συναγερμό (RN) της Λε Πεν ως τη μοναδική «ασπίδα» απέναντι στην υποτιθέμενη παρακμή της χώρας, μετατρέποντας τον φόβο της μεσοαστικής τάξης μπροστά στην εξέγερση της νεολαίας σε δεξαμενή ψηφοφόρων και πολιτική νομιμοποίηση για την ακροδεξιά ατζέντα.

Επιπλέον, πυρήνα της επικοινωνιακής στρατηγικής του RN αποτελεί η στοχοποίηση των μειονοτήτων και των μεταναστών. Εφαρμόζει μια προσεκτικά ενορχοστρωμένη προπαγάνδα εθνοτικής πλαισίωσης (ethnic framing) των γεγονότων. Μέσω της συστηματικής χρήσης όρων όπως η «αποπολιτισμικο-

ποίηση» (decivilisation) ή ο «εξαγριωτισμός» (ensauvagement)», η ακροδεξιά ρητορική επιχειρεί να συνδέσει άμεσα τις κοινωνικές ταραχές και τους βανδαλισμούς με το μεταναστευτικό ζήτημα και τη θρησκευτική ή εθνοτική καταγωγή των διαδηλώνων, ακόμη και όταν οι κινητοποιήσεις αφορούν αμιγώς εκπαιδευτικά ή εργασιακά αιτήματα. Ψηφιακά δίκτυα και λογαριασμοί προσκείμενοι στον λεπενισμό απομονώνουν οπτικό υλικό, βίντεο και φωτογραφίες, από τις συγκρούσεις, εστιάζοντας σκόπιμα σε πρόσωπα με μεταναστευτικό υπόβαθρο, προκειμένου να παρουσιάσουν τις εξεγέρσεις όχι ως πολιτική διαμαρτυρία της νεολαίας, αλλά ως μια «εθνοτική επίθεση» ενάντια στις γαλλικές αξίες και τη Δημοκρατία. Αυτή η στρατηγική καλλιέργειας του «θηκού πανικού» αποσκοπεί στη μετατόπιση της δημόσιας συζήτησης από τα αίτια της κοινωνικής κρίσης, όπως η υποχρηματοδότηση της παιδείας ή η κρατική βία, προς την ατζέντα της ασφάλειας και του ελέγχου των συνόρων. Εδραιώνεται έτσι το RN στη συνείδηση ενός φοβισμένου εκλογικού σώματος ως η μόνη δύναμη που μπορεί να επιβάλει την τάξη απέναντι σε μια υποτιθέμενη «εσωτερική απειλή» ή μια «πέμπτη φάλαγγα».

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η ώρα της αποχώρησης. Η διήμερη επίσημη επίσκεψη του Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα ίσως αποδειχθεί σε βάθος χρόνου πολύ σημαντικότερη απ’ ό,τι αρχικά υπολογιζόταν για μια σειρά από ζητήματα. Εκτός από τον συνολικά θετικό απολογισμό, το γεγονός ότι η επίσκεψη του Αμερικανού υπουργού Εξωτερικών δεν συνδυάστηκε με στάση στην Αγκυρα αποτελεί ένα νεύμα προς την Αθήνα.

Σινιάλα και εξοπλισμοί

Το τοπίο στα ελληνoturκικά μετά τα μηνύματα του Ρούμπιο και το πακέτο των 4 δις.

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Ηπιες αντιδράσεις

Η ρητορική επαναφορά της αμερικανικής πρόθεσης να μην επιτρέψει πιθανό εκτροχιασμό των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας δεν φάνηκε να προκαλεί τεράστιες αντιδράσεις στην Αγκυρα.

Η επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα ίσως αποδειχθεί σε βάθος χρόνου πολύ σημαντικότερη απ’ ό,τι αρχικά υπολογιζόταν για μια σειρά από ζητήματα, με κύριο την επανέναρξη των εργασιών για την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας - Κύπρου (Great Sea Interconnector - GSI). Η συνέντευξη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη την Παρασκευή σχετικά με την επικείμενη έναρξη των ερευνών, ένα 24ωρο μετά τη διαβεβαίωση του κ. Ρούμπιο ότι η Ουάσιγκτον στηρίζει το έργο, επιβεβαιώνει την εντατικοποίηση των γραφειοκρατικών προεργασιών για την επανεκκίνηση των βυθομετρικών ερευνών. Σε κάθε περίπτωση, με βάση συγκλίνουσες πληροφορίες από διαφορετικές πηγές, φαίνεται ότι απέχουμε εβδομάδες και όχι μήνες από την έναρξη του έργου.

Η διαβεβαίωση

Το δεύτερο στοιχείο της επίσκεψης του κ. Ρούμπιο ήταν η ρητορική επαναφορά της αμερικανι-

κής πρόθεσης να μην επιτρέψει πιθανό εκτροχιασμό των ελληνoturκικών σχέσεων, ειδικά σε αυτήν την κρίσιμη χρονικά καμπή, όπου η εσωστρέφεια των επικείμενων εκλογικών αναμετρήσεων σε ΗΠΑ, Ισραήλ, Ελλάδα και Τουρκία μπορεί να δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος για περιπέτειες. Η συγκεκριμένη στάση του κ. Ρούμπιο, ευπρόσδεκτη πάντα στην Αθήνα, δεν φάνηκε –παρά κάποιες δηλώσεις στο κεμαλικό στρατόπεδο και τους υψηλούς τόνους σε κάποια ΜΜΕ της Τουρκίας– να προκαλεί τεράστιες αντιδράσεις στην Αγκυρα, η οποία παγίως θεωρεί ότι στις ελληνoturκικές σχέσεις δεν χωρούν τρίτοι. Επ’ αυτού στην Αθήνα υπάρχουν αρκετές ερμηνείες, μεταξύ άλλων σε σχέση με την αναμενόμενη εισαγωγή στην τουρκική Εθνοσυνέλευση του νομοσχεδίου της «Γαλάζιας Πατρίδας», κίνηση η οποία εκτιμάται ότι θα λειτουργήσει και ως επιχείρημα από μέρους της κυβέρνησης του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν υπέρ της ανεξάρτητης χάραξης πολιτικής στα ζητήματα που αφορούν την Ανατολική Μεσόγειο. Το Λευκό Παλάτι έχει, ούτως ή άλλως, ανοιχτή γραμμή

με τον Λευκό Οίκο. Η επίσκεψη Ρούμπιο διατηρεί μια βαρύτητα ιδωμένη από την ελληνική πλευρά, καθώς δεν συνδυάστηκε με στάση στην Αγκυρα, και αποτελεί ένα νεύμα προς την Αθήνα. Το νεύμα αυτό, βέβαια, κοστίζει στην Αθήνα περίπου 4 δις. ευρώ σε οπλικά συστήματα, για πρώτη φορά ορθολογικά σχεδιασμένα προκειμένου να καλύπτουν υφιστάμενες ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων και όχι να είναι απλώς μια βουτιά στα κάποιες φορές χρήσιμα, αλλά τις περισσότερες φορές άχρηστα συστήματα του πλεονάζοντος αμερικανικού υλικού (EDA - Excess Defense Articles). Τις ημέρες πριν από την άφιξη του κ. Ρούμπιο στην Αθήνα εξελίσσονταν εντατικές διαπραγματεύσεις για το πακέτο των 4 δις., σημαντικό μέρος του οποίου θα δαπανηθεί για την εν συνεχεία υποστήριξη (Follow-On Support) μαχητικών F-16 της Πολεμικής Αεροπορίας (Π.Α.), ελικοπτέρων ΜΗ-60R του Πολεμικού Ναυτικού (Π.Ν.) και των Black Hawk της Αεροπορίας Στρατού που θα αρχίσουν να παραδίδονται του χρόνου. Το μεγαλύτερο μέρος των 4 δις. δολαρίων (σχεδόν 2,5 δις.

δολάρια) θα κατευθυνθεί στην αγορά ατρακτιδίων στόχευσης (sniper rods) κόστους σχεδόν 1,1 δις., καθώς επίσης πυραύλων και βομβών διαφόρων τύπων. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους πυραύλους που εγκρίθηκαν δεν περιλαμβάνονται τα όπλα που φέρει το ισραηλινό F-35I «Adir», δηλαδή η ειδική έκδοση που διαμόρφωσε η Δόκιντ Μάρτιν για τις ανάγκες της ισραηλινής αεροπορίας. Τα ελληνικά αεροσκάφη θα αποκτήσουν κάποια όπλα που είναι διαδεδομένα στο μεγαλύτερο μέρος των αεροποριών που χρησιμοποιούν F-16 και F-35, ενώ δεν έχει εξασφαλιστεί ούτε η πρόσβαση στον πύραυλο αέρος-αέρος AIM-120D. Κάποιες πηγές μιλούν για διαπραγματεύσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί και ο συγκεκριμένος πύραυλος, ωστόσο αυτές θα συνεχιστούν και σε δεύτερη φάση. Αθήνα και Ουάσιγκτον συμφωνούν ότι θα προχωρήσει κανονικά και η αναβάθμιση των 37 F-16 Block 50 που απομένουν στο οπλοστάσιο της Π.Α., διαδικασία η οποία θα ξεκινήσει αφού ολοκληρωθεί το τρέχον πρόγραμμα αναβάθμισης σε Viper των 83 προηγούμενων F-16

(τέλη 2027). Δεδομένου ότι τόσο τα sniper rods όσο και η αναβάθμιση των 37 F-16 αποτελούν έργα που ανήκουν στη Δόκιντ Μάρτιν, εντός του στρατεύματος υπάρχει διαφωνία για το τι πρέπει να προχωρήσει πρώτα, αν και στο πακέτο Ρούμπιο προκρίνονται σαφώς τα sniper rods.

Τι ζήτησε

Ο κ. Ρούμπιο, όπως και οι προκάτοχοί του που έχουν επισκεφθεί την Αθήνα την τελευταία δεκαετία, έθεσε στην ελληνική κυβέρνηση το ζήτημα της ανάγκης να περιοριστεί αυτό που από την Ουάσιγκτον γίνεται αντιληπτό ως μεγέθυνση της κινεζικής επιρροής στην ελληνική οικονομία. Η Αθήνα έχει ήδη πρακτικά αποκλείσει τη Huawei από τα δίκτυα 5G, ωστόσο δεν συζητείται κάποια αλλαγή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς του ΟΛΠ. Πέρα από αυτά, ο κ. Ρούμπιο μετέφερε εκ νέου τις σταθερές εκκλήσεις της Ουάσιγκτον για μεγαλύτερη συμμετοχή της Ελλάδας στον σχεδιασμό των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, κυρίως στην Ερυθρά Θάλασσα και στα Στενά του Ορμούζ.

Κάλυψη αναγκών

Για πρώτη φορά η προμήθεια αμερικανικών οπλικών συστημάτων είναι ορθολογικά σχεδιασμένη προκειμένου να καλύπτονται υφιστάμενες ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΑΠΟΨΗ

Ο ορίζοντας των ελληνoαμερικανικών σχέσεων

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Η επίσκεψη Ρούμπιο στην Ελλάδα είχε θετικό πρόσημο, καθώς εγκαθιδρύθηκε σχέση εμπιστοσύνης με τον ίδιο. Αποτελεί, άλλωστε, τον κυριότερο διαμορφωτή της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής πλιν του Τραμπ, αν και δεν εισακούεται πάντα, ούτε συμμετέχει ενεργά σε όλες τις αποφάσεις, ώστε να αυτοπροστατεύεται. Πάντως, από τα πρόσωπα του στενού κύκλου της δεύτερης διακυβέρνησης Τραμπ είναι ο μόνος που έχει σφυρηλατηθεί πολιτικά και διαθέτει ανάλογη εμπειρία αλλά και ερείσματα στο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, ώστε να μπορεί να διαφωνεί με τον προϊστάμενό του, αν και, τα σχεδόν δύο χρόνια της διακυβέρνησης, έχει κερδίσει και έχει χάσει μάχες.

Η διαφορά, βέβαια, είναι ότι πλέον –και πιθανόν ακόμη περισσότερο μετά τις ενδιάμεσες εκλογές στις 3 Νοεμβρίου– η ισχύς του Τραμπ, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Και αυτός ήταν ένας από τους λόγους για τους οποίους ο

Ρούμπιο θέλησε, από την Πνύκα, τόπο υψηλού συμβολισμού, να στείλει μήνυμα ανασύστασης της δυτικής συμμαχίας, προσαρμοσμένης πάντα στα τραμπικά πρότυπα, σε μια, πάντως, πιο εξελιγμένη εκδοχή σε σχέση με όσα κατά καιρούς έχουν εκφράσει τόσο ο Αμερικανός πρόεδρος όσο και ο αντιπρόεδρος Baus. Προδήλως, ο Ρούμπιο απευθύνθηκε σε δύο τουλάχιστον ακροατήρια: το αμερικανικό και το ευρωπαϊκό. Προσπάθησε να καθοδηγήσει τους Ευρωπαίους αναφορικά με τις προθέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών, επισημαίνοντας την ανάγκη αναζωογόνησης της εταιρικής σχέσης και αναγνωρίζοντας εμμέσως πόσο βαθιά αυτή έχει πληγωθεί από τις ενέργειες και τη ρητορική του Τραμπ, ενώ παράλληλα έβαλε υποθήκη για την επόμενη ή τη μεθεπόμενη ημέρα στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η συνεργασία στην ενέργεια και την άμυνα αποτελεί τον πυρήνα των σχέσεών μας, και μάλιστα με πρόθεση περαιτέρω εμβάθυνσης· ωστόσο οι προοπτικές τους εκτείνονται και στις νέες τεχνο-

λογίες και την καινοτομία, στις ελληνικές εξαγωγές, στην περαιτέρω αύξηση των τουριστικών ρευμάτων από τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και στην προσέλκυση αμερικανικών επενδύσεων. Η ελληνική ναυτιλία, ιδιαίτερα ο στόλος μεταφορών LNG, εδραιώνει περαιτέρω τους δεσμούς Αθinas - Ουάσιγκτον. Σημαντική είναι και η πτυχή της ψηφιακής, εμπορικής και ενεργειακής διασυνδεσιμότητας διαφορετικών ηπείρων, με την Αθήνα να επιδιώκει τη συμμετοχή της σε κάποια από τα σχετικά σχέδια. Η αναφορά του Ρούμπιο, κατά την ομιλία του στην Πνύκα, στην ανάγκη μεγαλύτερου ελέγχου των αλυσίδων εφοδιασμού και μείωσης της εξάρτησης από συγκεκριμένες τρίτες δυνάμεις εκτός Δύσης είναι αποκαλυπτική της αμερικανικής στρατηγικής, και η Ελλάδα κάλλιστα μπορεί να ενταχθεί σε αυτήν. Βέβαια, η κρίση στα Στενά του Ορμούζ και στο Μπαμπ ελ Μαντέμπ διαμορφώνει νέα δεδομένα και αναδεικνύει την αξία επιπλέον οδεύσεων. Μία λιγότερο σύνθετη προοπτική είναι αυτή της σιδηροδρομι-

κής σύνδεσης Αλεξανδρουπόλνς - Οδησσού, που θα έδινε ανάσα στις χώρες της Μαύρης Θάλασσας σε σχέση με τα Στενά του Βοσπόρου. Η αμερικανική παρουσία στην Αλεξανδρουπόλη δεν είναι πλέον τόσο έντονη όσο στο παρελθόν, παραμένει όμως ενεργή, λόγω κυρίως του Κάθετου Διαδρόμου, επομένως το εν λόγω σχέδιο θα μπορούσε να προσελκύσει το ενδιαφέρον αμερικανικών εταιρειών. Ο πρόεδρος Τραμπ μόνο αδιάφορος δεν είναι σε ανάλογες περιπτώσεις· εντούτοις, πρέπει να διασφαλιστεί η διαφάνεια στις διαγωνιστικές διαδικασίες.

Ανεξάρτητα από τα θερμά λόγια του Ρούμπιο για την Ελλάδα και τα στέρερα θεμέλια των διμερών σχέσεων, δεν μπορούμε να εμπιστευόμαστε την τωρινή αμερικανική ηγεσία. Τα κριτήρια με βάση τα οποία λαμβάνει τις αποφάσεις του ο πρόεδρος Τραμπ είναι συχνά ιδιοτελή, και ο ίδιος πολλές φορές μένει ανικανοποίητος, ζητώντας περισσότερα, ειδικότερα όταν η άλλη πλευρά εμφανίζεται εξαρτημένη και ευάλωτη. Όμως, το momentum του εκλο-

γικού θριάμβου που προσέδιδε ισχύ στον Τραμπ έχει παρέλθει. Το ίδιο ισχύει και για το μονοπολικό διεθνές σύστημα, όπως διαμορφώθηκε μεταψυχροπολεμικά. Μπορεί ο Ρούμπιο να αναφέρθηκε ορθά στην υπνωτισμένη Ευρώπη, ωστόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι εκείνες που βρίσκονται σε σημαντική υποχώρηση.

Η Ελλάδα ευθυγραμμίζεται σε πολλά πεδία με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ταύτιση, όμως, μαζί τους, ιδίως στις παρούσες συνθήκες, επιδρά αρνητικά στην εικόνα μας. Επικρατεί διεθνώς έντονη δυσανεμία για τις συναλλακτικές μεθόδους επιβολής συμμόρφωσης που ακολουθούν, προβληματισμός για την απροθυμία αλλά και την αδυναμία παρέμβασης τους σε πολλά μέτωπα, ανησυχία για τον ευμετάβλητο χαρακτήρα της εξωτερικής πολιτικής τους, που διαβρώνει την εμπιστοσύνη, αλλά και απογοήτευση στον Παγκόσμιο Νότο για την απόσυρσή τους από προγράμματα ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας. Ο Ρούμπιο, αντιλαμβανόμενος τη βλάβη στο κύρος

των ΗΠΑ, κάνει διαχείριση ζημιών και έτσι αναζητεί την επαναφορά τους σε μία κανονικότητα, με την ανάκτηση της εξώθεν καλής μαρτυρίας. Αυτονόητα, επιζητεί στηρίγματα, και η Ελλάδα μπορεί, αξιοποιώντας τη διαμορφούμενη δυναμική, να προσφερθεί ως αξιόπιστο σημείο αναφοράς σε μία περιοχή που βρίθει προκλήσεων και αβεβαιοτήτων, διεκδικώντας παράλληλα, μέσα από σκληρή διαπραγμάτευση, την ικανοποίηση των εθνικών της προτεραιοτήτων επί άλλης βάσης απ’ ό,τι μέχρι σήμερα. Πρέπει, συνεπώς, να έχουμε ανοιχτές τις κεραίες μας, αναπτύσσοντας τις κατάλληλες δικτυώσεις, που θα μας διασφαλίσουν συνεπή παρουσία, άποψη και δυνατότητες διαμεσολάβησης. Όλα αυτά μπορούμε να τα κεφαλαιοποιήσουμε απέναντι σε μία εύπλαστη αμερικανική πολιτική.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων και Καθηγητής του Αμερικανικού Πανεπιστημίου Ελλάδος. Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος το βιβλίο του «Η νέα παγκόσμια τάξη. Το δικαίο της ισχύος».

Η συμφωνία για τα εξοπλιστικά

Οπλισμός F-35
Η Ελλάδα θα προμηθευτεί πολλά από τα όπλα που θα φέρουν τα 20 ελληνικά F-35, μεταξύ άλλων πυραύλους αέρος-αέρος. Το πρώτο πέμπτης γενιάς αεροσκάφος αυτού του τύπου θα προσγειωθεί στην Ελλάδα το 2029.

Οπλισμός F-16
Υπεγράφη συμφωνία υποστήριξης για όλα και αγοράς όπλων, ανάμεσα στα οποία τα sniper rods, απαραίτητα για τη βελτίωση της ακρίβειας. Μετά τα 83 F-16 Viper θα αναβαθμιστούν από το τέλος του επόμενου χρόνου ακόμη 37 (Block 50).

Stryker
Η Ελλάδα θα προμηθευτεί άμεσα 76 ή 80 τροχοφόρα τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού, ενώ στόχος είναι να αποκτήσει κάποια πρόσβαση σε μια δεξαμενή ακόμη περίπου 500.

MH-60 R
Υπεγράφη συμφωνία υποστήριξη για τα 7 ελικόπτερα αυτού του τύπου του Πολεμικού Ναυτικού. Τα ελικόπτερα υποστηρίζουν πολλαπλούς ρόλους και διαθέτουν αυξημένες ανθυποβρυχιακές ικανότητες.

UH-60 Black Hawk
Συμφωνήθηκε η εν συνεχεία υποστήριξη των ελικοπτέρων Black Hawk. Η Αεροπορία Στρατού θα αρχίσει από το 2027 να παραλαμβάνει τα πρώτα από τα συνολικά 35.

Το έμβλημα του Στέιτ Ντιπάρτμεντ στην Πνύκα, απ’ όπου εκφώνησε την ομιλία του ο Μάρκο Ρούμπιο, με φόντο την Ακρόπολη. «Η επιλογή αυτή δημιουργεί την υποψία ότι ο Ρούμπιο χαράσσει τα γεωγραφικά όρια της Δύσης στο Αιγαίο Πέλαγος, αφήνοντας την Τουρκία εκτός», σχολίασε Τούρκος πρώην διπλωμάτης και νυν βουλευτής της αντιπολίτευσης.

«Μήνυμα ελήφθη» στην Αγκυρα

Αναμονή για το καλώδιο. Συνειδητοποίηση ότι η «κημεία» Τραμπ - Ερντογάν δεν θα άρει όλα τα εμπόδια

Δεν μιλούν για «άδεια»

Γνωστοποίηση του έργου από την πρεσβεία της Γαλλίας, χώρας σημαίας του πλοίου που θα εκτελέσει την πόντιση του καλωδίου GSI, περιμένει η Τουρκία, χωρίς πλέον να γίνεται αναφορές σε «έκδοση άδειας», όπως υποστήριξε μέχρι πρόσφατα το υπουργείο Αμυνας της χώρας.

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Στο μικροσκόπιο της Αγκυρας μπήκαν η επίσκεψη του Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα και τα μηνύματα που έστειλε μέσω της «Κ» για το καλώδιο GSI, τα ενεργειακά έργα και την «αθόρυβη διπλωματία» στο πλαίσιο των προσπαθειών για την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου έργου. Από την τουρκική πλευρά, για το καλώδιο μιλούν με προσοχή: δεν κάνουν αναφορά σε «έκδοση άδειας» ή σε «μη αδειοδοτημένες ενέργειες», όπως είχε δηλώσει το υπουργείο Αμυνας της Τουρκίας, αλλά σε «συντονισμό και συνεννόηση με τη χώρα σημαίας» του πλοίου. Στην τουρκική πρωτεύουσα, πάντως, με αφορμή τις δηλώσεις του Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα για την πιθανότητα επιστροφής της Αγκυρας στο πρόγραμμα F-35, διαπιστώνουν πως θα υπάρξουν επιπλέον καθυστερήσεις, καθώς οι υποσχέσεις του Ντόναλντ Τραμπ δεν είναι αρκετές για να καμφθούν τα εμπόδια. Αξιοπίστες πηγές αναφέρουν

πως επισήμως οι ΗΠΑ απαιτούν την απομάκρυνση των S-400 για να ξεκινήσουν οι συζητήσεις για τα F-35. Όμως, στο παρασκήνιο, υπάρχουν αναφορές πως οι ΗΠΑ περιμένουν από την Αγκυρα να υπογράψει τη μεγάλη σύμβαση για αγορά και εκσυγχρονισμό των F-16. Το κόστος για την αγορά 40 F-16 Viper και τον εκσυγχρονισμό 80 F-16 μαζί με τα πυρομαχικά ήταν αρχικά 23 δισ. δολάρια. Αργότερα υπήρξαν πληροφορίες πως η Τουρκία θα αγόραζε μόνο 40 F-16 με κάποια πυρομαχικά, με το κόστος να μειώνεται στα 8 δισ. δολάρια. Ωστόσο, στα επιτελεία και στην κυβέρνηση μέχρι τώρα επικρατούσε η άποψη πως η Τουρκία θα μπορούσε να μην ασχοληθεί με τα F-16. Σύμφωνα με πληροφορίες, υπάρχουν αξιωματούχοι που αναφέρουν πως τα συγκεκριμένα αεροσκάφη είναι παλαιότερης γενιάς, με υψηλό κόστος εκσυγχρονισμού, και υποστηρίζουν πως η Αγκυρα πρέπει να επενδύσει στο μέλλον, δηλαδή στα Eurofighter, 20 από τα οποία αγοράζει από τη Μεγάλη Βρετανία, με το πρώτο να

φτάνει το 2030, στα F-35 (αν προχωρήσουν οι διαβουλεύσεις), στο τουρκικής κατασκευής ΚΑΑΝ, το οποίο αναμένεται να ενταχθεί το 2032, αλλά και στα μη επανδρωμένα μαχητικά και άλλα αεροσκάφη. Η αντιπολίτευση στην Τουρκία αποκαλύπτει πως το Κατάρ δεν έχει συναινέσει στην παραχώρηση 12 μεταχειρισμένων Eurofighter, όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί, λόγω του πολέμου που έχει ξεσπάσει στην περιοχή και των εξελίξεων με το Ιράν και την Υεμένη. Η Αγκυρα αναζητεί λύσεις για την αεροπορία, καθώς υπάρχουν αυξημένες επιχειρησιακές ανάγκες που εκτείνονται πέραν των τουρκικών συνόρων – στέλνει μαχητικά μέχρι και στη Σομαλία, ενώ τώρα ετοιμάζεται να βοηθήσει στρατιωτικά τη Σαουδική Αραβία στο πλαίσιο της Συμμαχίας της Μέκκας.

Η ομιλία στην Πνύκα

Εν τω μεταξύ, η επίσκεψη Ρούμπιο και ο συμβολισμός της ομιλίας του στην Πνύκα, αλλά και η μη επίσκεψή του στην Αγκυρα, προκάλεσαν εντύπωση στην Τουρκία.

Ο Τούρκος πρώην διπλωμάτης και νυν βουλευτής του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος Ναμίκ Ταν, με μήνυμά του, ανέφερε ότι «η επιλογή αυτή δημιουργεί την υποψία ότι ο Ρούμπιο χαράσσει τα γεωγραφικά όρια της Δύσης στο Αιγαίο Πέλαγος, αφήνοντας την Τουρκία εκτός. Αλλωστε, το γεγονός ότι ο Ρούμπιο έφτασε μέχρι την Αθήνα χωρίς να πραγματοποιήσει επίσκεψη στην Αγκυρα είναι από μόνο του ιδιαίτερα ενδιαφέρον. »Την ίδια στιγμή, όσοι κυβερνούν την Τουρκία, υιοθετώντας μια κοντόφθαλμη λογική άμεσου πολιτικού οφέλους, έχουν εναποθέσει όλα τους τα χαρτιά στον Αμερικανό πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ, χωρίς να σκέφτονται καθόλου το αύριο. Αντιμετωπίζουν την Τουρκία ως μια συνθησισμένη χώρα της Μέσης Ανατολής και μάλλον δείχνουν πρόθυμοι να αποδεχθούν την ένταξή της στον αραβικό κόσμο».

Ελπίζουν για ΟΗΕ

Στην Τουρκία, πάντως, εξακολουθούν να κυκλοφορούν σενάρια

πως η Αγκυρα ενδέχεται τις επόμενες ημέρες να προωθήσει τον Τούρκο διπλωμάτη Φερντοντίν Σινιρλιόγλου ως υποψήφιο γενικό γραμματέα του ΟΗΕ. Ο έμπειρος αναλυτής Σεντάτ Εργκίν, σε άρθρο του στην εφημερίδα Oksijen, αναφέρει ότι «οι στενές σχέσεις του προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν με τον Αμερικανό πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ, καθώς και το γεγονός ότι ο Τραμπ υποστηρίζει με ενθουσιασμό τον Ερντογάν, θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικό πλεονέκτημα για την Τουρκία. Αντίστοιχα, ιδιαίτερη σημασία έχουν και οι σχέσεις της Αγκυρας με τη Ρωσία του Βλαντιμίρ Πούτιν». Πάντως, στη γειτονική χώρα δεν αγνοούν πως οι σχέσεις με το Ισραήλ βρίσκονται σε κακό επίπεδο και δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο το Ισραήλ να επιχειρήσει να εμποδίσει την υποψηφιότητα και να κινητοποιήσει το φιλοϊσραηλινό λόμπι στις ΗΠΑ. Ο Σινιρλιόγλου έχει διατελέσει πρέσβης της Τουρκίας στο Τελ Αβίβ και είχε αναπτύξει στενές σχέσεις με το Ισραήλ.

Οι S-400 και τα F-35

Με αφορμή τις δηλώσεις του Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα για την πιθανότητα επιστροφής της Αγκυρας στο πρόγραμμα F-35, αξιόπιστες πηγές αναφέρουν πως για να ξεκινήσουν οι συζητήσεις για την άρση των κυρώσεων οι ΗΠΑ απαιτούν την απομάκρυνση των S-400.

ΑΠΟΨΗ

Η γεωπολιτισμική επιρροή της Ελλάδας

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η ομιλία του Μάρκο Ρούμπιο στην Πνύκα δικαιολογημένα προσέληκε το έντονο ενδιαφέρον των αμερικανικών ΜΜΕ. Οι επιλεκτικές ιστορικές αναφορές και το γενικότερο ύψος της παρέμβασης παραπέμπουν σε ένα ιδεολογικό μανιφέστο, το οποίο αντανaka στα ηρωικά πρότυπα υποδηλώνει έναν βαθύ αναστοχασμό γύρω από το σημερινό αξιακό σύστημα. Δεν είναι τυχαίο ότι η ομιλία του αναπαράγει παραδοσιακά πρότυπα αρρενωπότητας που τείνουν να ξεπεραστούν σε πολλές δυτι-

κές κοινωνίες. Το βασικό μήνυμα είναι ότι το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα επιδιώκει να αναλάβει την ιστορική αποστολή της ανάταξης της Δύσης από την παρακμή στην οποία θεωρεί ότι έχει περιέλθει. Η συγκεκριμένη συζήτηση έχει τις ρίζες της στην περίοδο του Μεσοπολέμου. Ο Οσβάλντ Σπένγκλερ, στο μνημειώδες έργο του «Η παρακμή της Δύσης», εξέτασε τους πολιτισμούς ως οργανικές οντότητες που διαγράφουν έναν προκαθορισμένο ιστορικό κύκλο, από τη γέννηση και την ανάπτυξη έως την ωρίμανση και την αναπόφευκτη παρακμή τους. Ο Αρνολντ Τόινμπι, αντιθέτως, υποστήριξε ότι η μοίρα των πολιτισμών δεν είναι προδιαγεγραμμένη, αλλά εξαρτά-

ται από την ικανότητά τους να δι- νουν αποτελεσματικές λύσεις στις προκλήσεις που αναδύονται. Στη μεταψυχροπολεμική εποχή, ο Σάμιουελ Χάντινγκτον διατύπωσε τη θέση ότι η Δύση θα κληθεί να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό άλλων πολιτισμικών συνόλων. Ο Παναγιώτης Κονδύλης επίσης μί- λησε για την παρακμή του αστικού πολιτισμού και την ανάπτυξη της μαζικής δημοκρατίας και της κοι- νωνίας της κατανάλωσης, ενώ ο Χρήστος Γιανναράς αναφέρθηκε επανειλημμένως στα αδιέξοδα της δυτικής νεωτερικότητας.

Ο προβληματισμός για την πορεία του δυτικού πολιτισμού βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτικής αντιπαράθεσης στις ΗΠΑ, με επι-

πτώσεις που εκτείνονται πέρα από τα αμερικανικά σύνορα. Αξίζει να σημειωθεί ότι, λόγω των ιδιαιτεροτήτων του αμερικανικού εκλογικού συστήματος, το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα θα εξακολουθήσει να δραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στα πολιτικά δρώμενα της χώρας. Μετά την υποχώρηση του υπαρκτού φιλελευθερισμού στην Ευρώπη, τα περισσότερα κόμματα της υπερσυντηρητικής και εθνικιστικής Δεξιάς συμμερίζονται παρόμοιες ιδεολογικές προσεγγίσεις που εδράζονται σε μια πολιτισμική ανάγνωση των διεθνών σχέσεων.

Στο πλαίσιο των τεκτονικών αλλαγών που συντελούνται διεθνώς, ο Ελληνισμός καλείται να επαναπροσδιορίσει τη θέση του εντός

και εκτός της Δύσης. Υπάρχει μια μοναδική ευκαιρία για την Ελλάδα να μετεξελιχθεί σε χώρα όπου δοκιμάζεται η ίδια η αντοχή και η συνέχεια του δυτικού πολιτισμού, ώστε κάθε μείζων απειλή που αντιμετωπίζουμε να θεωρείται απειλή που στρέφεται κατά του συνόλου του δυτικού κόσμου. Αυτό, δηλαδή, που είχε επιτύχει για αρκετές δεκαετίες το Ισραήλ. Έτσι κι αλλιώς, η γεωπολιτισμική επιρροή μας θα υπερτερεί πάντα της οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος μας. Μια τέτοια αναπροσαρμογή της ελληνικής υψηλής στρατηγικής, όμως, απαιτεί τα- χεία απαλλαγή από παλαιοκοι- ματικές νοοτροπίες που περιο- ρίζουν τον στρατηγικό ορίζοντα της χώρας.

Τώρα χρειάζεται να αναλογιστούμε τον δικό μας πολιτισμικό προορι- σμό. Στο δοκίμιο «Περί της ιστορι- κής αποστολής του Ελληνισμού» (1872), ο σπουδαίος, αλλά λησμο- νημένος, πολιτικός και φιλόσοφος Πέτρος Βραίλας-Αρμένης τον πε- ριέγραψε με ιδιαίτερη σαφήνεια. Ο Ελληνισμός οφείλει να μεταδι- δει στην υπόλοιπη ανθρωπότητα το ιδανικό της ελευθερίας και της παιδείας, ενοποιημένο με τη χρι- στιανική αλήθεια, ώστε να προά- γει την πνευματική πρόοδο του ανθρώπου. Βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη καμπή της Ιστορίας.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Professor of International Security στο King's College London.

Εβγαλαν τα παρτό-μετρα στη Ν.Δ.

Τα απόνερα των γενεθλίων και ο ανταγωνισμός των στελεχών για το ποιος θα κάνει το πιο μαζικό «πάρτι»

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Την αρχή έκανε ο Νίκος Δένδιας με την πολύ μεγάλη συγκεντρωση σε παραλιακό μαγαζί, λίγες ημέρες μάλιστα πριν από την επίσημη εκδήλωση της Ν.Δ. για τα 52α γενέθλιά της. Η συνέχεια των εσωκομματικών συγκεντρώσεων θα δοθεί την ερχόμενη Παρασκευή, σε έναν μεγάλο χώρο στο Γουδί, όπου ο Κωστής Χατζηδάκης καλεί «τας γενεάς πάσας» της ΟΝΝΕΔ με αφορμή τα γενέθλια της νεολαίας της Ν.Δ., που ιδρύθηκε στις 18 Οκτωβρίου, ενώ και ο Κυριάκος Πιερρακάκης αναπτύσσει εντός και εκτός Ελλάδος αξιοσημείωτη δραστηριότητα. Η κινητικότητα των κορυφαιών στελεχών της Ν.Δ. είναι πλέον δημόσια και προκαλεί εύλογο πολιτικό ενδιαφέρον. Τι αποζητούν «οι κορυφαίοι» σε μια περίοδο, μάλιστα, που είναι προεκλογική και ο πρόεδρος του κόμματος και πρωθυπουργός προηγείται με διπλό σκορ σε όλες τις δημοσκοπήσεις από το δεύτερο κόμμα; Το πολιτικό πλαίσιο είναι πολύ συγκεκριμένο, καθώς ο Κυριάκος Μητσοτάκης ούτε απειλείται ούτε αμφισβητείται, ενώ μόλις την Παρασκευή έθεσε τον πήχυ της προσωπικής του αμφισβήτησης στο 25%, υπαινισσόμενος (στον ΣΚΑΪ) πως τα σενάρια «αλλαγής εν κινήσει» θα μπορούσαν να εφαρμοστούν μόνο με ένα τέτοιο ποσοστό.

Από την άλλη πλευρά, ο Νίκος Δένδιας πριν από λίγο καιρό έλεγε πως το ποσοστό των ευρωεκλογών, δηλαδή το 28%, δεν μπορεί να είναι επιτυχία. Η κοινή παραδοχή, ωστόσο, ανεξάρτητα από τα μελλοντικά ποσοστά, είναι πως ο πρωθυπουργός είναι ο κυρίαρχος στην πολιτική σκακιέρα, κάτι πάντως που δεν αναιρεί ότι οι βασικοί διεκδικητές του «γαλάζιου» στέμματος, ο Νίκος Δένδιας, ο Κυριάκος Πιερρακάκης και ο Κωστής Χατζηδάκης, έχουν παράλληλα προσωπικές στρατηγικές, κοιτώντας πώς θα ενισχύσουν το προσωπικό τους αποτύπωμα. Με διαφορετικό τρόπο και διαφορετικούς στόχους.

«Οχι μόνο στα χαρτιά»

Πόσο κόσμο μπορεί να μαζέψει ένας «πρωτοκλασάτος» σε μια απολιτική κατά τα άλλα εποχή; Σε αυτό το ερώτημα απάντησε με έμφαση στις 2 Οκτωβρίου ο Νίκος Δένδιας, γεμίζοντας ένα πολύ μεγάλο μαγαζί στην παραλιακή και ομνύοντας πίστη στις αρχές και στις αξίες του κόμματος διαχρονικά. Ο Δένδιας έστειλε έτσι ένα δημόσιο μήνυμα

πως η δημοφιλία του δεν είναι μόνο στα χαρτιά και στις μετρήσεις, αλλά και στο πεδίο. Ο υπουργός Άμυνας δεν πρόκειται να αμφισβητήσει τον Κυριάκο Μητσοτάκη, όπως πολύ καλά γνωρίζουν οι παροικούντες την Ιερουσαλήμ. Λέγεται μάλιστα πως το έχει πει και ο ίδιος κατ' ιδίαν στον πρωθυπουργό. Ο προσωπικός του αγώνας στον Νότιο Τομέα με στόχο να κάνει ρεκόρ ψήφων θα προσμετρηθεί στο τέλος υπέρ του κόμματος. Αλλά εάν και εφόσον η Ν.Δ. δεν περάσει τον πήχυ που ο ίδιος ο κ. Δένδιας ευθέως έχει βάλει στον δημόσιο διάλογο, και είναι το ποσοστό των ευρωεκλογών, τότε πιθανώς να δηλώσει «παρών» για την επόμενη ημέρα. Οχι όμως ως μεταβατικός ή πρόσκαιρος, αλλά

ζητώντας νομιμοποίηση ως κανονικός πρόεδρος και νέος αρχηγός.

Επενδύει στην ηπιότητα

Διαφορετική περίπτωση είναι ο Κωστής Χατζηδάκης. Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης είναι φύσει και θέσει, σε αντίθεση με τη διακριτή γραμμή του Νίκου Δένδια, πλήρως ευθυγραμμισμένος με την κυβέρνηση. Το μόνο σημείο στο οποίο ο αντιπρόεδρος ακολουθεί δική του γραμμή σε σχέση με τον πρωθυπουργό είναι η εσωτερική διαχείριση. Προσφάτως ο κ. Χατζηδάκης, ερωτηθείς για τον Αντώνη Σαμαρά, απέφυγε επιμελώς να ανοίξει

μέτωπο μαζί του, επικαλούμενος το γεγονός ότι έχει υπηρετήσει ως υπουργός στην κυβέρνησή του. Την ίδια ώρα ο κ. Χατζηδάκης δεν συνανεί στην ψυχρή σχέση Μαξίμου - Καραμανλή. Ο κορυφαίος υπουργός και νυν αντιπρόεδρος έχει περάσει ουκ ολίγες φορές το κατώφλι της Παναγής Κυριακού, διατηρώντας ανέπαφη τη σχέση του με τον πρώτο πρωθυπουργό που του έδωσε κορυφαίους υπουργικούς θώκους. Το παζλ της στρατηγικής Χατζηδάκη αποτυπώνεται στους συνολικά ήπιους τόνους του. Αυτό, όπως λένε όσοι τον γνωρίζουν, δεν είναι μόνο συστατικό στοιχείο του χαρακτήρα του, αλλά υπηρετεί και πολιτική στόχευση. Πολιτικοί του φίλοι βλέπουν πίσω

από τη στάση αυτή μία πιθανότητα –στην απευκαΐα περίπτωση ακυβερνησίας– να μπορεί ο Χατζηδάκης να έχει κάποιο μεταβατικό ρόλο ως πρόσωπο κοινής αποδοχής. Οι ίδιες πηγές επισημαίνουν μία σημαντική λεπτομέρεια που ίσως έχει διαφύγει: ο αντιπρόεδρος είναι πολύ προσεκτικός ακόμη και απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, αποφεύγοντας τις συγκρούσεις.

Κάν' το όπως στην Αθήνα

Ο δελφίνος που θα ήθελε την επανεκλογή του Κυριάκου Μητσοτάκη είναι ο Κυριάκος Πιερρακάκης. Ο νεότερος σε ηλικία διεκδικητής του στέμματος ξέρει πως ο χρόνος είναι φίλος του και όχι εχθρός του. Παρά το γεγονός ότι υπάρχει η ρήση πως «όσοι σου λένε πως είναι χωρίς το λένε για να σου πουν αύριο πως είναι αργά», ο Πιερρακάκης έχει τη χρονική πολυτέλεια να περιμένει, καθώς όσο περνάει ο καιρός αυξάνει την εσωκομματική του δύναμη. Έχει φτιάξει δίκτυο σε όλη την Ελλάδα που δεν γίνεται αντιληπτό πάντα. «Το ίδιο έκανε και στην Α' Αθηνών, που σχεδόν κανείς δεν κατάλαβε πώς με το καλημέρα βγήκε πρώτος σε ψήφους». Η ίδια πηγή σημειώνει πως αυτή τη στιγμή ο Πιερρακάκης, όπου και να πάει ανά την Ελλάδα –καθώς έχει πυκνώσει τα ταξίδια του στην περιφέρεια–, έχει υποστηρικτές. Ουσιαστικά «το μοντέλο της Α' Αθηνών εφαρμόζεται σε όλη την Ελλάδα». Το βασικό ερώτημα για τον Πιερρακάκη είναι το «πότε». Η θητεία του προέδρου του Ευρογρουπ διαρκεί μέχρι το 2028 και ο Έλληνας ΥΠΟΙΚ δεν θα την άφηνε, καθώς του δίνει κύρος και ένα μεγάλο δίκτυο επαφών εντός και εκτός Ευρώπης, όπως φαίνεται από το γεγονός ότι σήμερα είναι στην Ινδία για ένα συνέδριο του Bloomberg και μετά στην Ταϊλάνδη για συναντήσεις του ΔΝΤ. Το βασικό για εκείνον είναι να ενισχύει διαρκώς το αποτύπωμά του στο εσωτερικό του κόμματος και ειδικά στην παραδοσιακή βάση. Το πώς κινείται στο παρασκήνιο και ενισχύει αυτούς τους δεσμούς φάνηκε από το ότι ο ίδιος ο Κώστας Καραμανλής επισκέφθηκε το υπουργείο Οικονομικών. Άρτια της επίσκεψης ήταν ο ρόλος του Καραμανλή στη Συνεταίριστική Ένωση Καπνοπαραγωγών Ελλάδος, αλλά με αυτόν τον τρόπο καταδείχθηκε η καλή διαπροσωπική σχέση που ο υπουργός Οικονομικών έχει αναπτύξει με τον πρώην πρωθυπουργό.

Φυλάσσοντας το αξίωμα

Ο δελφίνος που θα ήθελε την επανεκλογή Μητσοτάκη είναι ο Κυριάκος Πιερρακάκης. Η θητεία του ως προέδρου του Ευρογρουπ διαρκεί μέχρι το 2028 και ο ίδιος δεν θα την άφηνε, καθώς του δίνει κύρος και ένα μεγάλο δίκτυο επαφών εντός και εκτός Ευρώπης.

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση της Ν.Δ. για τα 52 χρόνια από την ίδρυσή της, στο παλιό αμαξοστάσιο ΟΣΥ, τη Δευτέρα. Λίγες ημέρες νωρίτερα, με την ίδια αφορμή ο Νίκος Δένδιας γέμισε μεγάλο μαγαζί της παραλιακής επιβεβαιώνοντας τη δημοφιλία του, ενώ την προσεχή Κυριακή και ο Κωστής Χατζηδάκης δοκιμάζει τις δυνάμεις του ως «οικοδεσπότης», σε εκδήλωση στο Γουδί για τα γενέθλια της ΟΝΝΕΔ.

ΑΠΟΨΗ

Ποιοι ψηφοφόροι μπορούν να επιστρέψουν στη Ν.Δ.;

Του ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ

Παρά το σταθερό προβάδισμά της, η Ν.Δ. φαίνεται να κάνει σημαντικό τμήμα ψηφοφόρων της του 2023. Το ερώτημα είναι πόσους από αυτούς μπορεί να ανακτήσει και πώς.

Η ανάλυση των απωλειών περιγράφει εν πολλοίς και τις απαντήσεις. Από τις αιτίες της φθοράς ξεχωρίζουν τρεις: Η ακρίβεια, που δημιουργεί ένα υπόστρωμα δυσαρέσκειας και υπονομεύει το αφήγημα της καλής πορείας της οικονομίας. Ζητήματα διαφάνειας και θεσμικής λειτουργίας που έχουν αφήσει σκιά. Και φυσικά η κόπωση ύστερα από επτά χρόνια διακυβέρνησης, σε μια εποχή μάλιστα επιτάχυνσης της πολιτικής φθοράς. Σε αυτές προστίθενται επιμέρους ζητήματα με παλαιότερα προνομιακές για εκείνην κοινωνικές ομάδες (π.χ. αγρότες, ελεύθεροι επαγγελματίες), η μειωμένη απήχηση όλων των παραδοσιακών κομμάτων στις νεότερες ηλικίες και κάποιες ιδιαίτερες δυσκολίες στη Βόρεια Ελλάδα.

Οι απώλειες της Ν.Δ. είναι αμφίπλευρες και προς τα δεξιά και προς τα

αριστερά της, καθώς και προς την αδιευκρίνιστη ψήφο. Μια άγαρμπη στροφή προς τη μία ή την άλλη πλευρά δεν θα έλυνε κανένα πρόβλημα. Το δίλημμα «Δεξιά ή Κέντρο» είναι ανούσιο. Το '19 και το '23, εξάλλου, η Ν.Δ. κέρδισε έχοντας εισροές από όλο το πολιτικό φάσμα, παρά τα κλισέ που ακούγονται για τη «μάχη του Κέντρου» ή για την ανάγκη «κομματικής συσπείρωσης».

Η αποστασιοποίηση έχει άλλοτε αξιακό - ιδεολογικό υπόβαθρο και άλλοτε πραγματιστικό - διαχειριστικό. Στην πρώτη περίπτωση, η επαναπροσέγγιση είναι δυσκολότερη λόγω του ψυχικού - συναισθηματικού ρήγματος που προκαλείται. Στη δεύτερη, η προσέγγιση είναι (θεωρητικά) ευκολότερη, αν φυσικά γίνει σωστά.

Ποια είναι τα όπλα της Ν.Δ.; Κατ' αρχάς, φαίνεται ότι εξακολουθεί να έχει σφυγμό. Το προβάδισμά της είναι σταθερό, η πτώση της έχει σταματήσει εδώ και μήνες, ενώ σε κρίσιμες περιόδους δείχνει αντανακλαστικά επανασυσπειρώσης. Διαθέτει επίσης κάποια στελέχη με

υψηλή δημοφιλία και ειδικό βάρος. Σε επιμέρους τομείς η αποδοχή της πολιτικής της είναι αρκετά ικανοποιητική. Αυτό δείχνει ότι η φθορά δεν συνεπάγεται πλήρη απόρριψη. Οι ψηφοφόροι αυτοί –επικριτές αλλά όχι αφοριστικοί– είναι το βασικότερο δυνητικό εκλογικό κοινό.

Κρίσιμος παράγοντας, που όσο πλησιάζουν οι εκλογές θα αποκτήσει μεγαλύτερη βαρύτητα, είναι η κυβερνησιμότητα. Το ποσοστό

Η Ν.Δ. δεν βρίσκεται σήμερα στο 2019 ή στο 2023. Δύσκολα μπορεί να λάβει ξανά ψήφο προσδοκίας ή επιβεβαίωσης.

ψηφοφόρων που θέλει αυτοδυναμία ή ανσυχνεί στο ενδεχόμενο μιας παρατεταμένης ακυβερνησίας είναι λιγότερο θορυβώδες, αλλά είναι μεγάλο. Στις δημοσκοπήσεις πλησιάζει το 50%. Ταυτόχρονα, ένα τμήμα ψηφοφόρων μικρότερων κομμάτων θέλουν να τα δουν να

συμμετέχουν σε κυβερνήσεις συνεργασίας. Όσο τα μικρότερα κόμματα δοκιάζουν το ενδεχόμενο συνεργασιών ρισκάρουν να χάσουν αυτό το κοινό τους.

Στο πεδίο αυτό η Ν.Δ. έχει σαφές συγκριτικό πλεονέκτημα, αρκεί να παίξει σωστά το «blame game» και να αποφύγει μια άγαρμπη κινδυνολογία που ενδέχεται να της γυρίσει ευθεία των εκλογών κανένα κόμμα δεν θα αποφύγει την ερώτηση τι σκοπεύει να κάνει μετεκλογικά.

Όλα τα παραπάνω περιγράφουν το κοινό που μπορεί να ψηφίσει ξανά Ν.Δ.: Δυσανεστημένοι που δεν την απαξιώνουν πλήρως. Όσοι εννοχλήθηκαν από κάποια μέτρα πολιτικής, αλλά καλοδέχονται κάποια άλλα. Εκείνοι που ανησυχούν στο ενδεχόμενο πολιτικής αστάθειας. Ρεαλιστές που θα ψηφίσουν απλώς το μη χειρόν.

Πώς μπορεί η Ν.Δ. να τους πείσει; Με το κατάλληλο ύφος. Μετρημένο λόγο, ενσυναίσθηση και ορισμένες παραδοχές. Η αυτοπεποίθηση

είναι απαραίτητη, η αυταρέσκεια απωθητική.

Με στοχευμένα επιχειρήματα. Η Ν.Δ. δεν πείθει ότι όλα πάνε καλά, μπορεί όμως –υπό προϋποθέσεις– να πείσει ότι σε αρκετούς τομείς τα πράγματα πάνε καλύτερα από πριν και αυτό αξίζει να διαφυλαχθεί. Αρκεί οι συγκρίσεις να εμπεδωθούν.

Με ατζέντα επόμενης μέρας. Μια κυβέρνηση επτά ετών δεν μπορεί να διαχειριστεί την κόπωση μιλώντας μόνο για όσα έκανε. Πρέπει να δημιουργεί και συγκεκριμένες προσδοκίες.

Με ειδικές στοχεύσεις. Οι επιμέρους παρεμβάσεις δεν υποκαθιστούν το κεντρικό αφήγημα, μπορούν όμως να λειτουργήσουν υποστηρικτικά σε αυτό.

Με πολλά πρόσωπα στην πρώτη γραμμή. Και κεντρικά λόγω δημοφιλίας αρκετών στελεχών της, αλλά και τοπικά όπου η Ν.Δ. έχει στελέχη με αυξημένη επιρροή.

Όλα αυτά απαιτούν μια ολοκληρωμένη στρατηγική που δεν προσπα-

θεί απλώς να καλύψει απώλειες με σπασμωδικές κινήσεις, αλλά θα επιχειρεί με συνεχείς πρωτοβουλίες να επανασυσπειρώνει τον παραδοσιακό της κορμό και ταυτόχρονα να παραμένει ελκυστική σε μετριοπαθή κοινά.

Η ιστορρόνια αυτή υπήρξε, άλλωστε, η συσταγή παλαιότερων εκλογικών νικών της Ν.Δ., χωρίς μάλιστα να τίθεται ως στρατηγικό πρόταγμα, αλλά αξιοποιώντας ευρέως παραδεκτά γεγονότα. Η Ν.Δ. δεν βρισκεται σήμερα στο 2019 ή στο 2023. Δύσκολα μπορεί να λάβει ξανά ψήφο προσδοκίας ή επιβεβαίωσης. Με μια στρατηγική όμως που θα περιλαμβάνει την προβολή όσων έγιναν, την επίγνωση όσων δεν έγιναν, κάποιους στόχους για την επόμενη ημέρα, θα αξιοποιεί τη σύγκριση με τους ανταγωνιστές, θα αναδεικνύει το ταραγμένο διενθές περιβάλλον και θα αναπτύχθει στοχευμένα και με σωστό, μετρημένο ύφος, μπορεί να ψηφιστεί στη λογική μιας ρεαλιστικής συγκατάβασης.

Ο κ. Ευτύχης Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.

Στα ύψη το 10ετές ομόλογο της Γαλλίας

Μόνο μέσα στον τελευταίο μήνα η απόδοση του κρατικού ομολόγου, από περίπου 4,25%, σκαρφάλωσε οριακά πάνω από το 4,90%. Το κόστος δανεισμού της Γαλλίας είναι πλέον το υψηλότερο της Ευρωζώνης.

Διαδηλωτές αντιμέτωποι με μονάδες καταστολής, έξω από το Ινστιτούτο Πολιτικών Σπουδών του Παρισιού, την περασμένη Τετάρτη. Το προηγούμενο διάστημα η αστυνομία προχώρησε σε 6.099 συλλήψεις, που μετατράπηκαν σε 5.060 κρατήσεις, με το 87% εξ αυτών να αφορά ανήλικους.

4,9041%
▲ +0,1568

4,8000
4,7000
4,6000
4,5000
4,4000
4,3000

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 10 14 16 18 22 24 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 4

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Πέμπτη, 1 Οκτωβρίου 2026. Η φρασεολογία θύμιζε ανάλυση για κάποια στρατιωτική σύγκρουση στη Μέση Ανατολή. Υστερα από συνεδρίαση της διυπουργικής επιτροπής αντιμετώπισης κρίσεων, το πρωθυπουργικό μέγαρο του Ματινιόν έκανε γνωστό ότι οι υπηρεσίες πληροφοριών εκτιμούσαν πως το κύμα κινητοποιήσεων στα γαλλικά λύκεια είναι «υποκινούμενο από την Ανυπότακτη Γαλλία (LFI) και τους αριστεριστές συμμάχους της». Στο ίδιο μήκος κύματος, ο Εμανουέλ Μακρόν απηύθυνε αυστηρή προειδοποίηση στους πολιτικούς που «βρίσκονται εκεί για να σπέρνουν τον φόβο και να παρακινούν για τα χειρότερα». Την ίδια ώρα, οι Ευρωπαίοι Συντηρητικοί και Μεταρρυθμιστές, ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όπου στεγάζονται, μεταξύ άλλων, τα Αδέλφια της Ιταλίας της Τζόρτζια Μελόνι και το ΕΛΑΝ, κυπριακό παρακλάδι της Χρυσής Αυγής, ζητούσαν να διερευνηθεί κατά πόσον η Ευρωπαϊκή Αριστερή Συμμαχία, στην οποία ανήκει η LFI, «παραβιάζει τις ευρωπαϊκές αξίες», συνεπώς πρέπει να διαλυθεί και να στερηθεί τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις.

Από τα πρόστια

Είχαν περάσει δέκα ημέρες από τότε που ξέσπασε η πρώτη, αυθόρμητη, κινητοποίηση μαθητών λυκείου στο παρισινό προάστιο Κρετένγ, για να εξελιχθεί σύντομα σε παλινόρροιο κύμα πανεθνικών διαστάσεων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ριζοσπαστική Αριστερά του Ζαν-Λικ Μελανσόν σερφάρισε πάνω σε αυτό το κύμα και είχε κάθε λόγο να το κάνει. Σε αντίθεση με προηγούμενες νεανικές εξεγέρσεις, από τον Μάη του '68 και μετά, που ξεκινούσαν κατά κανόνα από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα των εύπορων τάξεων, στο κέντρο του Παρισιού, αυτή τη φορά την πρωτοβουλία είχαν λύκεια των εργατικών προαστίων, με τους μεγάλους μεταναστευτικούς πληθυσμούς. Νεολαία και μεταναστευτική εργατική τάξη είναι οι πιο σταθερές κοινωνικές δεξαμενές της LFI. Ενδεικτικά, πρόσφατη δημοσκόπηση για λογαριασμό του Politico φέρει τον Μελανσόν να εξασφαλίζει το 47% των προτιμήσεων ψήφου στους νέους κάτω των 35 ετών, έναντι 22% της Μαρίν Λεπέν, ενόψει των προεδρικών εκλογών της ερχόμενης άνοιξης.

Η προσπάθεια δαιμονοποίησης του Μελανσόν, όμως, συχνά

με αβήν τρόπο –ο πρωθυπουργός Σεμπαστιάν Λεκορνί έφτασε να τον κατηγορήσει από το βήμα της Εθνοσυνέλευσης ότι επιδιώκει την «μπουρδελοποίηση» της χώρας– δεν αντέχει στην κριτική. Και να το ήθελε, η LFI δεν θα μπορούσε να οργανώσει ή να χειραγωγήσει ένα ευρύτατο, ακηδεμόνευτο κίνημα, όπως έδειξαν σε όλους οι κινητοποιήσεις της περασμένης Τρίτης. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι (266.000 σύμφωνα με την αστυνομία, πάνω από 450.000 κατά τους διαδηλωτές) κατέβηκαν στους δρόμους, από το Παρίσι, τη Μασσαλία και τη Λυών μέχρι το Πουατιέ, τη Λιλ, το Μονπελιέ και το Κλερμόν-Φερράν. Πλάι στους μαθητές, συμπαράταχθηκαν φοιτητές πολλών πανεπιστημίων, όλα τα συνδικάτα της εκπαίδευσης και γονείς, που σχημάτιζαν αλυσίδες για να προφυλάξουν τα παιδιά τους από τα διαβόητα για τη βαναυσότητά τους CRS, τα γαλλικά ΜΑΤ.

Ανεπαρκή σχολεία

Ο υποκινητής που έβγαλε στον δρόμο όλο αυτόν τον κόσμο δεν είναι άλλος από την αγωνία των μαθητών, που έχουν πολιτογραφηθεί ως γενιά Z. Αρκεί να ξεφυλλίσει κανείς τα φύλλα της Le Monde της περασμένης εβδομάδας, για να πληροφορηθεί ότι τα δημόσια σχολεία απασχολούν σήμερα λιγότερους εκπαιδευτικούς από το 2007, ενώ ο μαθητικός πληθυσμός έχει αυξηθεί κατά 250.000. Ως αποτέλεσμα, το 70% των δημοσίων σχολείων έχει τάξεις με περισσότερους από 30 μαθητές και το 20% με περισσότερους από 35. Τα κτίρια των δημοσίων λυκείων έχουν πλι-

κία κατά μέσον όρο 61 χρόνων, αριθμός που ανεβαίνει στα 71 όταν πρόκειται για τα επαγγελματικά λύκεια. Αποτέλεσμα είναι αρκετοί μαθητές να κάνουν μάθημα χωρίς επαρκή κλιματισμό ή θέρμανση, με οροφές που στάζουν και κατσαρίδες που πηγαίνουν. Το σχολικό ωράριο (από τις 8 το πρωί έως τις 6 το απόγευμα) είναι το πιο βαρύ στην Ευρώπη και η διαδικτυακή πλατφόρμα Parcoursup για την εισαγωγή σε τριτοβάθμια ιδρύματα πηγή διαρκούς άγχους και ταλαιπωρίας. Σε αυτά έρχονται να προστεθούν η αχαλίνωτη ακρίβεια που πλήττει τις λαϊκές οικογένειες και η αγωνία μιας γενιάς υπό τεράστια πίεση σε ό,τι αφορά το εργασιακό μέλλον της. Ενδεικτικά, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 1980 το 17% των νέων κάτω των 30 ετών εργαζόταν με όρους προσωρινής απασχόλησης, στις μέρες μας το αντίστοιχο ποσοστό έχει ξεπεράσει το 50%. Διόλου παράξενο, ακόμη και η δημοσκοπηση που φιλοξένησε η συντηρητική Le Figaro εμφάνιζε το 62% των Γάλλων να θεωρεί δικαιολογημένες τις κινητοποιήσεις των νέων.

Παρ' όλα αυτά, η κυβέρνηση Λεκορνί, απορροφημένη στην προσπάθειά της να περάσει έναν προϋπολογισμό επώδυνης λιτότητας, υποτίμησε σε πρώτη φάση τη δυναμική της κοινωνικής αναταραχής και εκμεταλλεύθηκε τη δράση λίγων εκατοντάδων casseurs (εμείς το λέμε «μπακαλάκηδες») για να δυσφημίσει το κίνημα και να δικαιολογήσει την αστυνομική καταστολή του, που έφτασε, αν δεν ξεπέρασε κιόλας, τις χειρότερες ημέρες των ταραχών με τα «Κίτρινα Γιλέκα». Στο

διάστημα από 28 Σεπτεμβρίου έως 5 Οκτωβρίου, η αστυνομία προχώρησε σε 6.099 συλλήψεις, που μετατράπηκαν σε 5.060 κρατήσεις, με το 87% εξ αυτών να αφορά ανήλικους. Στο Λανς, στις 5 Οκτωβρίου, ένας 15χρονος έχασε το χέρι του από έκρηξη χειροβομβίδας κρότου-λάμψης. Στις 30 Σεπτεμβρίου, ένας 16χρονος τυφλώθηκε από το ένα μάτι και έχασε την ακοή του από το ένα αυτί. Δύο ημέρες αργότερα, στο Σεντ Ουέν Λ' Ομόν, αστυνομικός πραγματοποίησε ευθεία βολή με εκτοξευτή βομβίδων Cougar εναντίον 14χρονου, ο οποίος υπέστη διπλό κάταγμα σιαγόνας και έχασε πολλά δόντια.

Υπό το κράτος της γενικευμένης κατακραυγής, ο Λεκορνί αναγκάστηκε να αλλάξει τροπαιο το βράδυ της Τρίτης. Στο τηλεοπτικό διάγγελμά του αναγνώρισε ότι οι νέοι έχουν βάσιμες ανησυχίες, είπε ότι ξεκίνησαν πειθαρχικές έρευνες για τα περιστατικά υπερβολικής αστυνομικής βίας και εξήγγειλε κάποια αναιμικά μέτρα για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων, όπως η αύξηση των δαπανών για την παιδεία κατά μόλις 1,5% συγκριτικά με πέρυσι. Ας σημειωθεί ότι ο προϋπολογισμός του για το 2027 προβλέπει αύξηση των στρατιωτικών δαπανών κατά 11,2%, πράγμα που σημαίνει ότι, παρά την κοινωνική θύελλα, η στρατιωτικοποίηση της οικονομίας αποτελεί προτεραιότητα, ενώ η παιδεία μπορεί να περιμένει.

Ο κλοιός του χρέους

Είναι αλήθεια ότι η γαλλική κυβέρνηση βρίσκεται υπό σφοδρή δημοσιονομική πίεση, καθώς το

δημόσιο χρέος έχει φτάσει στο 119% του ΑΕΠ και το κόστος δανεισμού είναι το υψηλότερο της Ευρωζώνης, με το επιτόκιο των δεκαετών ομολόγων γύρω στο 5%. Ωστόσο το δημοσιονομικό πρόβλημα της Γαλλίας δεν μπορεί να ερμηνευθεί μονοσήμαντα από το όντως υψηλό ποσοστό των κρατικών δαπανών της. Γύρω στα 450 δισ. ευρώ έφυγαν από τα δημόσια ταμεία της Γαλλίας την τελευταία δεκαετία από τις φιλελεύθερες πολιτικές κατάργησης του φόρου μεγάλης περιουσίας (ISF), μείωσης της φορολογίας στα επιχειρηματικά κέρδη και υπερτροφικών κονδυλίων για τον στρατό. Αλλωστε το παράδειγμα των ΗΠΑ, που δεν μπορεί να κατηγορηθεί για σπάταλο κοινωνικό κράτος, μιλάει από μόνο του: ο Τραμπ είχε δεσμευθεί να συρρικνώσει το χρέος κι έβαλε τον Έλον Μασκ επικεφαλής υπερυπουργείου περικοπής των κοινωνικών δαπανών, αλλά είδε αυτό το καλοκαίρι το αμερικανικό χρέος να εκτοξεύεται στα στρατοσφαιρικά ύψη των 40 τρις. δολαρίων και να ξεπερνά αναλογικά ακόμη και το γαλλικό, φτάνοντας στο 122,6% του ΑΕΠ.

Ολα δείχνουν ότι η κοινωνική αναταραχή στη Γαλλία θα συνεχιστεί και θα σημαδέψει την πορεία προς τις κρίσιμες προεδρικές εκλογές της άνοιξης. Πέραν των μαθητών, των φοιτητών και των εκπαιδευτικών, είναι πιθανό να κινητοποιηθούν ευρύτερα λαϊκά στρώματα, με πρώτο σταθμό την Ημέρα Δράσης της 17ης Οκτωβρίου εναντίον της ακρίβειας. Πολλοί αναλυτές πιθανολογούν ότι μπορεί να συμβεί κάτι ανάλογο με τα «Κίτρινα Γιλέκα» της περιόδου 2018-2020. Σε διάκριση με προηγούμενους κύκλους κοινωνικών αναταραχών, όμως, αυτή τη φορά το κίνημα έχει ξεκάθαρο αριστερό πρόσημο. Αντιθέτως, το πολιτικό Κέντρο της παράταξης Μακρόν βρίσκεται στην ίδια πλευρά με την Ακροδεξιά της Μαρίν Λεπέν, η οποία υπερφαλαγγίζει την κυβέρνηση στο πεδίο του νόμου και της τάξης και προσπαθεί να εμφανιστεί απέναντι στο μεγάλο κεφάλαιο ως το σθερénιο χέρι που μπορεί να βγάλει τη Γαλλία από την κρίση. Υπό αυτό το πρίσμα, εμφάνισε την περασμένη εβδομάδα ένα πρόγραμμα αιματηρών περικοπών κρατικών δαπανών, ύψους 140 δισ., και υποσχέθηκε ότι θα ρίξει το χρέος στο 60% του ΑΕΠ –αν και πολλοί εξακολουθούν να αμφιβάλλουν για την αξιοπιστία των «μαθη-μαγικών» της.

Επεται συνέχεια

Η κοινωνική αναταραχή αναμένεται να συνεχιστεί, σηματοδύοντας την πορεία προς τις προεδρικές εκλογές της άνοιξης. Πλέον, είναι πιθανό να κινητοποιηθούν ευρύτερα λαϊκά στρώματα, με πρώτο σταθμό την Ημέρα Δράσης της 17ης Οκτωβρίου εναντίον της ακρίβειας.

Θεραπεία με «παισίσονα»

Ο πρωθυπουργός Λεκορνί εξήγγειλε ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων, όπως η αύξηση των δαπανών για την παιδεία κατά 1,5%. Ας σημειωθεί ότι ο προϋπολογισμός για το 2027 προβλέπει αύξηση των στρατιωτικών δαπανών κατά 11,2%.

REUTERS / JUAN MEDINA

REUTERS / JUAN MEDINA

REUTERS / JUAN MEDINA

Θα ανατρέψει τους συσχετισμούς;

Ο Πέδρο Σάντσεθ κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου που παραχώρησε την Τρίτη, μετά τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου. Ο Ισπανός πρωθυπουργός επιχειρεί και πάλι να μετατρέψει ένα δυσχερές κλίμα σε ευκαιρία ανατροπής των συσχετισμών, που για πολλούς μοιάζουν οριστικοί και αμετάκλητοι. Το έχει κάνει στο παρελθόν. Μπορεί να τα καταφέρει και τώρα; Την απάντηση θα δώσουν οι Ισπανοί ψηφοφόροι στις 29 Νοεμβρίου.

Η τελευταία ζαριά του Σάντσεθ

«Sanchismo» σημαίνει να ξέρεις να επιζείς. Ο Ισπανός πρωθυπουργός το επιχειρεί ξανά, μετατρέποντας το στεγαστικό σε όπλο για να ξεχαστεί το μεταναστευτικό. Θα τα καταφέρει και σε έναν ακόμη εκλογικό αιφνιδιασμό;

Του **ΚΩΣΤΗ ΚΟΡΝΕΤΗ**

Εδώ και περίπου δύο χρόνια δουλεύω ως σύμβουλος στην έδρα της ισπανικής κυβέρνησης, στη Moncloa, ως ένας από τους λεγόμενους temporeros: ανθρώπους που περνούν για κάποιο διάστημα από την πολιτική, προσφέροντας τις υπηρεσίες τους στην κυβέρνηση, και ύστερα επιστρέφουν στις δουλειές τους. Ζω έτσι από κοντά τις καλές και τις δύσκολες στιγμές της εποχής Σάντσεθ, καθώς και την παράξενη απόσταση ανάμεσα στη μόνιμη αναγγελία του τέλους του, απ έξω, και στην πεποίθηση, μέσα στη Moncloa, ότι το παιχνίδι δεν έχει πραγματικά τελειώσει μέχρι να τελειώσει.

Τι συμβαίνει, όμως, στ' αλήθεια; Στις 2 Οκτωβρίου η ισπανική Βουλή απέρριψε δύο κυβερνητικά διατάγματα για το στεγαστικό ζήτημα που μαστίζει τη χώρα, τα οποία είχαν εκδοθεί υπό την πίεση και ενός κινήματος πολιτών που πυροδότησε η έξωση μιας 87χρονης γυναίκας, της Μαρικάρμεν. Το ένα διάταγμα προστάτευε ευάλωτους ενοικιαστές από τις εξώσεις, το άλλο προέβλεπε αυτόματη παράταση των μισθώσεων. Και στις δύο ψηφοφορίες το καταλανικό Junts, που θεωρητικά στηρίζει την κυβέρνηση, συντάχθηκε με το δεξιό Λαϊκό Κόμμα και το ακροδεξιό Vox, καταψηφίζοντάς τα. Τρεις ημέρες αργότερα ο πρωθυπουργός Πέδρο Σάντσεθ έκανε αυτό που έχει κάνει πολλές φορές όταν βρέθηκε στριμωγμένος: διπλάσιασε το στοίχημα. Διέλυσε τη Βουλή και προκήρυξε εκλογές για τις 29 Νοεμβρίου, αρκετούς μήνες πριν από τη λήξη της θητείας του.

Η τέχνη της επιβίωσης

Πολλοί προεξοφλούν το τέλος του Σάντσεθ, με τις δημοσκοπήσεις να καταγράφουν μεγάλη υπεροχή του αθροίσματος του δεξιού Λαϊκού Κόμματος και του ακροδεξιού Vox, που βρίσκεται σε εντυπωσιακή άνοδο, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων. Αλλά οι δημοσκοπήσεις και ο Σάντσεθ έχουν δύσκολη σχέση. Οποιος βιαστεί να γράψει την πολιτική νεκρολογία του, καλό θα ήταν να κρατήσει ένα αντίγραφο για την επόμενη φορά. Το 2016 τον ανέτρεψε το ίδιο του το κόμμα. Επείστροψε νικητής, αφού όργωσε τη χώρα με μερικούς συνεργάτες.

Το 2018 ανέτρεψε τον συντηρητικό πρωθυπουργό Μαριάνο Ραχόι με πρόταση μομφής και στη συνέχεια κυβέρνησε με τους αριστερούς Podemos. Το 2023, μετά τη βαριά ήττα του PSOE στις αυτοδιοικητικές εκλογές, προκήρυξε εθνικές εκλογές μέσα στο κατακαλόκαιρο. Οι δημοσκοπήσεις προέβλεπαν τη συντριβή του. Επέζησε ξανά, συγκροτώντας κυβέρνηση με την Αριστερά και την κοινοβουλευτική στήριξη περιφερειακών και αυτονομιστικών κομμάτων. Με αυτά και με τα άλλα κυβερνά τη χώρα οκτώ συναπτά έτη.

Δεν είναι τυχαίο πως ο Σάντσεθ αποκλήθηκε επιτάφιος, με την πολιτική επιβίωση να γίνεται όχι μόνο χαρακτηριστικό του, αλλά και πραγματική πολιτική μέθοδος. Οι αντιπαλοί του την ονόμασαν sanchismo, κατηγορώντας τον για ομοιοπαθητισμό και προσκόλληση στην εξουσία. Τα σκάνδαλα διαφθοράς που αγγίζουν στενούς συνεργάτες του, καθώς και οι δικαστικές περιπέτειες μελών της οικογενείας του, ενισχύουν την αίσθηση φθοράς μιας εξουσίας, που βρίσκεται πια στον ένατο χρόνο της.

Οι υποστηρικτές του τον βλέπουν διαφορετικά: ως πολιτικό με εκπληκτική ικανότητα να διαβάζει καθαρά τον συσχετισμό δυνάμεων και να δημιουργεί πλειοψηφίες εκεί όπου μοιάζουν μνήμης. Οι κυβερνήσεις του δεν ήταν απλώς αποτελέσματα πολιτικής ταχυδακτυλουργίας ή εκλογικής μηχανικής. Είχαν απτά αποτελέσματα: ο κατώτατος μισθός από 735,90 ευρώ το 2018 βρίσκεται σήμερα στα 1.221 ευρώ, σε δεκατέσσερις καταβολές. Η εργασιακή μεταρρύθμιση περιορίσε την επισφαλή προσωρινή απασχόληση. Η ανεργία έπεσε κάτω από το 10%, ενώ η οικονομία αναπτύσσεται ταχύτερα από την Ευρώζων. Στο πεδίο της ιστορικής μνήμης, όπου εργάζομαι και ο ίδιος, η Ισπανία έκανε σημαντικά βήματα, αναδεικνύοντας τη σχέση της με το δικτατορικό παρελθόν σε κεντρικό ζήτημα της δημόσιας συζήτησης για την ποιότητα της δημοκρατίας. Στο εξωτερικό, από τη Γάζα μέχρι τη σύγκρουσή του με τον Τραμπ, ο Σάντσεθ απέκτησε διεθνή ακτινοβολία ασυνήθιστη για Ισπανό πρωθυπουργό. Σε μια Ευρώπη όπου η σοσιαλδημοκρατία έχει χάσει τους περισσότερους

πρωταγωνιστές της, έμεινε ένας από τους τελευταίους αστέρες της.

Πριν από λίγους μήνες έγραφα σε αυτή την εφημερίδα ότι ο Σάντσεθ είχε πετύχει κάτι που λείπει δραματικά από την ευρωπαϊκή Αριστερά: να δείξει ότι μια προοδευτική δύναμη μπορεί να κυβερνά με επιτυχία και όχι μόνο να διαμαρτύρεται. Δεν νομίζω ότι εκείνη η αποτίμηση ήταν λάθος. Το ερώτημα είναι γιατί σήμερα δεν αρκεί.

Την κρίση σε ευκαιρία

Η πρόσφατη κρίση στη Θέουτα επανέφερε με δραματικό τρόπο το μεταναστευτικό, ροκανίζοντας τις αντοχές της κυβέρνησης. Παράλληλα, οι κινητοποιήσεις για τη στέγαση, με τη Μαρικάρμεν να γίνεται σύμβολο μιας κοινωνίας που απαιτεί πρόσβαση σε ένα ολόξενο και πιο δυσπρόσιτο αγαθό, στράφηκαν και εναντίον των πεπραγμένων του Σάντσεθ. Εκείνος απάντησε μετατρέποντας το στεγαστικό σε πεδίο εκλογικής σύγκρουσης. Γι' αυτό και η σχεδόν κινηματική γλώσσα που χρησιμοποίησε στο διάγγελμα του δεν ήταν τυχαία: από τη μία οι ενοικιαστές, οι εργαζόμενοι και μια «κοινωνική πλειονότητα», από την άλλη οι κερδοσκόποι και οι οικονομικές ελίτ. Μια ρητορική που στην παλιά φρουρά των σοσιαλιστών, όπως στον Φελίπε Γκονθάλεθ, προκαλεί αλλεργία, αφού θυμίζει περισσότερο τον αριστερό θάϊκισμ των Podemos παρά την παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατική γραμμή του PSOE. Είναι ένα από τα εντυπωσιακότερα χαρακτηριστικά του Σάντσεθ: έπειτα από οκτώ χρόνια στην πρωθυπουργία, εξακολουθεί να μιλάει σαν να πολιορκεί ο ίδιος την εξουσία.

Το στεγαστικό, λοιπόν, δεν «έριξε» απλώς τον Σάντσεθ, όπως ειπώθηκε κατά κόρον στη χώρα μας. Του έδωσε την ευκαιρία να αλλάξει την ατζέντα. Με την προκήρυξη των εκλογών μεταθέτει τη σύγκρουση από πεδίο προνομιακό για τη Δεξιά και την Ακροδεξιά, τη μετανάστευση, σε πεδίο ιστορικά προνομιακό για την Αριστερά, τη στέγαση. Είναι μια κίνηση που θυμίζει την πεποίθηση την οποία συνάντησα στη Moncloa: ότι ακόμη και όταν οι πολιτικοί συσχετισμοί μοιάζουν οριστικοί και αμετάκλητοι, πάντα υπάρχει περιθώριο να ανατραπούν. Ο Σάντσεθ σήμερα επιχειρεί και πάλι να μετατρέψει ένα δυσχερές κλίμα σε ευκαιρία ανατροπής των συσχετισμών.

Το εκλογικό στοίχημα είναι μεγάλο, γιατί στο στεγαστικό συμπυκνώνονται η επιτυχία και η αποτυχία της κυβέρνησης Σάντσεθ. Μία οικονομία που αναπτύσσεται, δημιουργεί θέσεις εργασίας και πληρώνει καλύτερους μισθούς δεν εξασφάλισε στις νεότερες γενιές πρόσβαση σε προσιτή κατοικία. Τα ενοίκια, ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις, έγιναν δυσβάσταχτα. Και ύστερα από οκτώ χρόνια στην εξουσία, ο Σάντσεθ δεν μπορεί να εμφανίζεται απλώς ως ο πολιτικός που ανακαλύπτει το πρόβλημα και εξεγείρεται εναντίον του, όσο σημαντικό κι αν είναι οι κατά καιρούς πρωτοβουλίες του για κοινωνική στέγαση και όσο μεγάλες κι αν είναι οι ευθύνες των τοπικών κυβερνήσεων, όπως της τραμπικλής περιφερειάρχη της Μαδρίτης Ισαβέλ Ντίαθ Αγιούσο.

Τα όρια των συμμαχιών

Το πρόβλημα σε σχέση με τις εκλογές του 2023 είναι πως εκείνη η κοινοβουλευτική φόρμουλα έφτασε στα όριά της. Το Junts αποδείχθηκε ένας συναλλακτικός σύμμαχος που μπορεί ανά πάσα στιγμή να αλλάξει πλευρά. Η ειρωνεία είναι μεγάλη: ο Σάντσεθ συνέβαλε όσο λίγοι στην αποκλιμάκωση της καταλανικής κρίσης, φτάνοντας μέχρι την ψήφιση του αμφιλεγόμενου νόμου αμνηστίας για τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία ανεξαρτητοποίησής του 2017. Το τίμημα της συγκρότησης κυβέρνησης τότε ήταν η διαρκής εξάρτηση από κόμματα με διαφορετικούς στρατηγικούς στόχους. Παρ' όλα αυτά, κατάφερε να ασκήσει προοδευτική πολιτική.

Στα αριστερά του Σάντσεθ, το τοπίο είναι ακόμη πιο κατακερματισμένο. Η δυναμική αντιπρόεδρος Γιολάντα Ντίαθ, που το 2023 έδωσε νέα πνοή στον προοδευτικό συνασπισμό, έχει αποχωρήσει από την ηγεσία του Sumar, ενώ οι Podemos βάλλουν εναντίον της κυβέρνησης και των πρώην συντρόφων τους. Η συζήτηση για ένα νέο Ευρύ Μέτωπο μαρτυρεί την αναζήτηση ενός νέου σημείου αναφοράς. Ακούγεται ακόμη και

το όνομα της πρώην δημάρχου Βαρκελώνης Αντα Κολάου, που αναδείχθηκε μέσα από το κίνημα κατά των εξώσεων. Η πιθανή επιστροφή της συνδέει το σημερινό στεγαστικό αδιέξοδο με τα κοινωνικά κινήματα που τροφοδότησαν την άνοδο της νέας ισπανικής Αριστεράς πριν από δεκαπέντε χρόνια. Αλλά η ορμή της τελευταίας έχει εξασθενήσει, με τη λεγόμενη «χρήσιμη ψήφο» των αριστερών να μπορεί δυστυχώς να ευνοήσει τον Σάντσεθ.

Στα δεξιά του, η Αγιούσο και ο ηγέτης του Vox Σαντιάγο Αμπασκάλ κανονικοποίησαν ένα λεξιλόγιο εθνικής προδοσίας και θεσμικής εκτροπής, από το οποίο ακόμη και το Λαϊκό Κόμμα δυσκολεύτηκε να αποστασιοποιηθεί. Η ισπανική Δεξιά πέρασε οκτώ χρόνια αμφισβητώντας όχι μόνον τις επιλογές, αλλά και την ίδια τη νομιμοποίηση του Σάντσεθ να κυβερνά, πολώνοντας ακόμη περισσότερο και προωθώντας μια πραγματική ρητορική μίσους εναντίον του Ισπανού πρωθυπουργού, που όμοια της δεν έχει ξαναδεί η χώρα στην πρόσφατη ιστορία της. Παραδόξως, αυτή η πόλωση υπήρξε στο παρελθόν ένα από τα μεγαλύτερα πολιτικά δώρα προς τον Σάντσεθ. Το 2023, για παράδειγμα, και μόνον η υποψία συμμετοχής του Vox σε μια δεξιά κυβέρνηση κράτησε μαζί σοσιαλιστές, Αριστερά, Βάσκους και Καταλανούς, που διαφορετικά θα είχαν ελάχιστους λόγους να συμπορευθούν. Αυτή η συνθήκη δεν αρκεί πλέον για να σώσει τον επιτάφιο Σάντσεθ.

Ο Σάντσεθ πηγαίνει σε ακόμη μία εκλογική αναμέτρηση κάνοντας αυτό που ξέρει καλύτερα: να μετατρέπει μια στιγμή μεγάλης αδυναμίας σε προσωπικό στοίχημα. Αν αυτή είναι πράγματι η τελευταία πράξη του, θα κλείσει ένας από τους πιο ασυνήθιστους πολιτικούς κύκλους της σύγχρονης Ισπανίας. Αν όχι, δεν θα είναι η πρώτη φορά που θα έχει διαψεύσει όσους είχαν ήδη γράψει τον επίλογό του. Ο «ωραίος» Πέδρο ίσως γίνει ο «μοιραίος» Πέδρο: το μόνο που δεν ξέρουμε ακόμη είναι για ποιον.

Ο κ. Κωστής Κορνέτης είναι κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και σύμβουλος της ισπανικής κυβέρνησης σε θέματα ιστορικής μνήμης.

Νωρίς για νεκρολογίες

Πολλοί προεξοφλούν το τέλος του Σάντσεθ, με τις δημοσκοπήσεις να καταγράφουν μεγάλη υπεροχή του αθροίσματος του Λαϊκού Κόμματος και του Vox. Οποιος βιαστεί να γράψει την πολιτική νεκρολογία του, καλό θα ήταν να κρατήσει ένα αντίγραφο για την επόμενη φορά.

Επιθετική ρητορική

Η σχεδόν κινήματική γλώσσα που χρησιμοποίησε στο διάγγελμα του είναι ένα από τα εντυπωσιακότερα χαρακτηριστικά του Σάντσεθ: έπειτα από οκτώ χρόνια στην πρωθυπουργία, εξακολουθεί να μιλάει σαν να πολιορκεί ο ίδιος την εξουσία.

Της **ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΡΟΡΗ**

Στις 6 Οκτωβρίου διαδήλωσαν στη Γαλλία 266.000 άνθρωποι κατά το υπουργείο Εσωτερικών, 450.000 κατά τους διοργανωτές. Το κίνημα έλαβε σάρκα και οστά στις 18 Σεπτεμβρίου σε λύκειο του Κρετί-ιγ, την επομένη απεργίας των καθηγητών με αίτημα τις Ελπίσεις προσωπικού. Εως τις 5 Οκτωβρίου η Δικαιοσύνη είχε καταγράψει πάνω από 5.000 κρατήσεις, κατά 87% ανηλίκων. Το λύκειο του Κρετίιγ λειτουργούσε ως καταλύτης μιας δυσάρεσκεις που προϋπήρχε και είναι σήμερα πλειοψηφική: το 88% των Γάλλων κρίνει ότι η αναπλήρωση των απόντων καθηγητών λειτουργεί άσχημα, το 72% ότι τα αιτήματα των μαθητών είναι θεμιτά (Elabe, 7.10.2026).

Οι μαθητικές κινητοποιήσεις δεν είναι πρωτόγνωρες για τη Γαλλία. Τα κινητήρια του 1986 κατά της πανεπιστημιακής μεταρρύθμισης και του 2006 κατά του συμβολαίου πρώτης πρόσληψης ανάγκασαν την εκτελεστική εξουσία σε αναδίπλωση. Σε αντίθεση με την εξέγερση των προαστίων του 2005, στο μαθητικό κίνημα του 2026 τα αιτήματα είναι συγκεκριμένα –καθηγητές, κτίρια, κατάργηση της αλγοριθμικής επιλογής στην πλατφόρμα εισαγωγής Parcoursup–, τα συνδικάτα παρόντα και η εκπροσώπηση διεκδικούμενη.

Μέρος της βιβλιογραφίας δείχνει ότι το εικονικό πρόσωπο μιας κινητοποιήσης εξαρτάται λιγότερο από την ένταση της και περισσότερο από την τακτική της. Μελετώντας τις διαμαρτυρίες των Αφροαμερικανών στις ΗΠΑ (1960-1972), ο πολιτικός επιστήμονας Ουόρ Γουέσσοου (2020) έδειξε ότι όταν η δράση ήταν μη βίαιη, η ατζέντα μεταπολιτιζόταν προς τα δικαιώματα και ωφελούνταν οι Δημοκρατικοί· όταν ήταν βίαιη, η ατζέντα μεταπολιτιζόταν προς την «την τάξη» και ωφελούνταν οι Ρε-

πομπήλινους. Και οι δύο πλεύρες είναι ενήλικες, γι' αυτό ο Μελάνρον επέμεινε σε μνήμες βαθύδους και κάλεσε γονείς και ενήλικες να παρεμβάλλονται με λευκά κράνη ανάμεσα σε αστυνομικά και μαθητές, ανακαλύπτοντας τον θάνατο του Ουσκίν το 1986, γι' αυτό η κυβερνήση επιμένει στις εικόνες των καμένων λυκείων. Η πλαισίωση, ωστόσο, μετράει. Μια εκροατεία για την παιδεία είναι έδαφος ευνοϊκότερο για την Αριστερά, ενώ η ατζέντα της ασφάλειας για την Ακροδεξιά.

Τρεις λόγοι συνηγορούν στο ότι η

οργή δεν αφήνει σαφές εκλογικό αποτέλεσμα. Πρώτον, η κοινή γνώμη διαχωρίζει το αίτημα από τον φορέα του. Το 62% κρίνει την κινητοποίηση δικαιολογημένη, αλλά το 74% θεωρεί ότι η ριζοσπαστική αριστερά Ανυπότακτη Γαλλία θέτει τους μαθητές σε κίνδυνο και το 78% ότι ενεργεί ψυθοθηρικά· δύο στους τρεις δεν αναγνωρίζονται σε κανένα από τα δύο στρατόπεδα (Odoxa, 1.10.2026). Κα μετά την 6η Οκτωβρίου παραμένει ίδια η εικόνα: η στήριξη στο κίνημα είναι πλειοψηφική στην Αριστερά και στους νέους, αλλά πέφτει στο 31% στους συμπαθόντες του

ακροδεξιού Εθνικού Συναγερμού (RN), και την ευθύνη για τη βία η κοινή γνώμη τη χρεώνει σχεδόν εξίσου στην κυβέρνηση, σε «ορισμένους μαθητές» και στην Ανυπότακτη Γαλλία (Ifop, 6-7.10.2026).

Δεύτερον, το προηγούμενο των «Κιτρινών Γιλέκων»: τον Ιανουάριο του 2019 μια υποθετική λίστα του κινητήρα μετρούσε 13% (Elabe) στις ευρωεκλογές του Μαΐου, καμία λίστα που επικαλέστηκε το κίνημα δεν ξεπέρασε το 0,7%, ενώ τέσσερις στους δέκα από όσους δήλωναν ότι νιώθουν κοντά σε αυτό ψήφισαν RN (Ipsos, Ifop),

χωρίς το κόμμα να ανέβει σε σχέση με τις ευρωεκλογές του 2014. Τρίτον, η συμμετοχή: ένας στους τέσσερις εγγεγραμμένους 18 έως 24 ετών απείχε και από τους δύο γύρους των προεδρικών εκλογών του 2022, έναντι 17,4% του συνόλου.

Το πιο διδακτικό προηγούμενο προέρχεται πάλι από τη Γαλλία. Μετά τις ταραχές του 2005 καταγράφη άνοδος των εγγραφών στους εκλογικούς καταλόγους στις εργατικές πολυκατοικίες, που στον δεύτερο γύρο του 2007 ψήφισαν μαζικά Ρουαγιαίλ (Braconnier και

Dormagen, 2007, 2010): εθνικά όμως κέρδισε ο Σαρκοζί, ο υπουργός Εσωτερικών που διαχειρίστηκε τις ταραχές. Μετά τις ταραχές του 2023 για τον θάνατο του Ναέλ Μ., το 41% δήλωσε ικανοποιημένο από τις αντιδράσεις της Δε Πεν και μόλις το 20% από εκείνες του Μελανσόν (Ifop).

Στο μεταξύ, η κυβέρνηση Λεοκωρίου επισπεύδει νομοσχέδιο που χρεώνει τις ζημιές, έως 10.000 ευρώ, σε όποιον συμμετέχει σε βίαια συνάθροιση, με κατάσχεση επιδομάτων μετά την καταδίκη· το 87% στηρίζει την αρχή ότι όποιος προκαλεί ζημιές πληρώνει (Elabe). Η ιδέα προέρχεται από τα δεξιά: πρόταση νόμου της κεντροδεξιάς Les Républicains από το 2025, με συλλογή υπογραφών του RN ήδη από το 2023. Η κυβέρνηση υιοθετεί πλέον μια ατζέντα που η Δεξιά και η Ακροδεξιά διεκδικούν εδώ και χρόνια.

Στο διάγγελμα του της 7ης Οκτωβρίου ο Λεκωνόρι δεν είχε για τα λύκεια καμία απτή εξαγγελία πέραν της μετάθεσης των αποφάσεων στο τέλος Οκτωβρίου, με πρόταση για προϋπολογισμό Παιδείας που αυξάνεται περίπου όσο ο πληθωρισμός. Οι αποκλεισμοί έχουν περάσει και στα πανεπιστήμια, ενώ ορίστηκε νέα ημέρα κινητοποίησης. Η συνέχεια θα κριθεί σε δύο πράγματα: στο εάν οι αποφάσεις του τέλους Οκτωβρίου πείσουν ότι υπάρχουν χρήματα πίσω από τις εξαγγελίες και στο εάν η καταστολή πάψει να προσθέτει ανήλικους τραυματίες. Αν και η επικρατούσα αντίληψη είναι ότι από την κρίση θα ωφεληθεί πολιτικά ο Μελανσόν (53%) και δευτερευόντως η Λε Πεν (46%) (Odoxa, 8.10.2026), εάν επικρατήσουν οι εικόνες καμένων λυκείων, είναι πιθανό να ευνοηθεί η Ακροδεξιά.

Η κ. Λαμπρινή Ρόρη είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια Πολιτικής Ανάλυσης στο ΕΚΠΑ.

Μαθητές διαδηλώνουν έξω από το Λύκειο Ερρίκου Δ΄ στο Παρίσι την Πέμπτη, με αίτημα τη βελτίωση των συνθηκών στα σχολεία της Γαλλίας.

Ποιος θα δρέψει την οργή

Θα αφυπνίσουν οι ταραχές στη Γαλλία το αντιστασιακό για «νόμο και τάξη»;

Ιρακινοί στρατιώτες στη Μοσούλη μόλις έχουν φθάσει σε σημείο όπου έγινε βομβιστική επίθεση από το Ισλαμικό Κράτος, τον Ιανουάριο του 2017. Κατά τον Μαξ Μπουτ, στο Ιράκ οι Αμερικανοί προσπάθησαν να εφαρμόσουν όσα έμαθαν στο Βιετνάμ. «Το μεγαλύτερο μάθημα, όμως, αυτό που δεν μάθαμε ποτέ τελικώς, ήταν ότι είναι αδύνατον να πολεμήσεις κατά των ανταρτών σε μια ξένη χώρα».

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Μαξ Μπουτ, στρατιωτικός ιστορικός

Η φύση του πολέμου από τους Ρωμαίους έως τη Χαμάς

Γιατί ο ανταρτοπόλεμος ήταν πάντα πολύ αποτελεσματικός και πώς τον διακρίνουμε από την τρομοκρατία. Τι μας διδάσκει το προηγούμενο του Ιράκ και της Ουκρανίας

«Οι τρομοκράτες κάνουν κάτι πολύ συγκεκριμένο: στοχοποιούν τον άμαχο πληθυσμό προκειμένου να αποκομίσουν πολιτικά οφέλη. Όταν όμως έχεις κάποια στρατιωτική ομάδα που κρύβεται στο δάσος και εμφανίζεται ξαφνικά για να επιτεθεί εναντίον ενστόλων, αυτό δεν είναι τρομοκρατία· αυτό είναι ανταρτοπόλεμος», εξηγεί ο Μαξ Μπουτ.

Το 66 μ.Χ. 30.000 Ρωμαίοι λεγεωνάριοι έπνιξαν στο αίμα εξέγερση Εβραίων, κατέλαβαν τις παρυφές της Ιερουσαλήμ, αλλά δεν επιτέθηκαν στο εσωτερικό της πόλης. «Για λόγους που παραμένουν ακόμη ένα μυστήριο, ο διοικητής των λεγεώνων, Κέστιος Γάλλος, έπαυσε της Συρίας, πήρε την απόφαση να ακυρώσει την επίθεση», γράφει ο Αμερικανός στρατιωτικός ιστορικός Μαξ Μπουτ στο «Αόρατοι στρατοί. Μια επική ιστορία του ανταρτοπολέμου από την αρχαιότητα έως σήμερα» (μτφρ.: Στέφανος Καβαλλιεράκης, εκδ. Leader Books).

Ο Μπουτ σημειώνει ότι «όλη αυτή η στρατιωτική ισχύς μπορούσε να εξουδετερωθεί, αν οι λεγεώνες πιάνονταν παγιδευμένες σε ευάλωτα εδάφη και δέχονταν επίθεση από ικανούς, αποφασισμένους αντάρτες. Αυτό ακριβώς συνέβη στον στρατό του Κέστιου Γάλλου...».

Στο τέλος, «περισσότεροι από 5.700 άνδρες του είχαν χαθεί και είχε αναγκαστεί να αφήσει πίσω όχι μόνο λάφυρα και τις πολιορκητικές μηχανές, αλλά και –αυτό είναι ακόμα πιο εξοργιστικό για έναν λεγεωνάριο– το έμβλημά του αετού».

Το βιβλίο του Μπουτ, που φιγουράρισε στη λίστα των ευπώλητων των New York Times, εκκινεί από τους αρχαίους χρόνους, αλλά «η κύρια εστίαση είναι στους δύο τελευταίους αιώνες». Όπως γράφει, «η λέξη “ανταρτοπόλεμος” (σ.σ. Guerilla στο πρωτότυπο) σημαίνει κυριολεκτικά “μικρός πόλεμος”· το όνομα προέρχεται από τον αγώνα των Ισπανών ατάκτων κατά του Ναπολέοντα από το 1808 έως το 1814, αλλά η πρακτική του είναι τόσο αρχαία όσο και η ανθρωπότητα».

Μέσω Zoom, ο Μπουτ μου εξήγησε ότι ξεκίνησε το βιβλίο πριν από 20 χρόνια, λίγο μετά την 11η Σεπτεμβρίου. «Στο επίκεντρο τότε είχα κυρίως τους ατάκτους που μάχονταν τον αμερικανικό στρατό στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Ο στόχος μου ήταν να ερευνήσω κατά πόσον αυτό ήταν, ιστορικά μιλώντας, μια ανωμαλία. Σύντομα ανακάλυψα ότι ήταν η νόρμα, ότι δεν υπήρχε κάτι πολύ διαφορετικό στον κόσμο μετά την 11η Σεπτεμβρίου, όσον αφορά τις εκθροπισίες. Το μόνο που έχει ουσιαστικά αλλάξει είναι ότι δεν είχαμε μια μεγάλη σύγκρουση σαν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά πολλές τοπικές συγκρούσεις σε διάφορα σημεία του πλανήτη. Αυτό το σχήμα αναζητήσα, ταξιδεύοντας πίσω στον χρόνο, σε μια προσπάθεια να αντλήσω μαθήματα που μπορεί να φανούν χρήσιμα σήμερα».

– **Το βασικό συμπέρασμα στο βιβλίο σας, λοιπόν, είναι πως ο**

ανορθόδοξος πόλεμος δεν αποτελεί παρένθεση, αλλά τον κανόνα.

– Ναι, κοιτάξτε. Στη Δύση έχουμε μεγαλώσει με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Αθήνα εναντίον Σπάρτης ή, επίσης, Έλληνες εναντίον Περσών κ.τ.λ. Εως σήμερα όλοι νομίζουμε ότι αυτή είναι η συνηθισμένη διεξαγωγή μάχης. Στη στρατιωτική αντίληψη κυριάρχησε για χιλιάδες χρόνια η άποψη πως είναι ανήθικο και παράνομο να μην πολεμάς σε ένα ανοικτό, τακτικό πεδίο, ότι το να χτυπάς τον αντίπαλο στα σκοτεινά ή να φοράς ρούχα πολιτών και να χτυπάς χωρίς προειδοποίηση, συνιστά παραβίαση των κανονισμών του πολέμου. Η πραγματικότητα όμως είναι διαφορετική ως προς το πώς οι άνθρωποι πολεμούν.

– **Πώς ξεχωρίζει ο ανταρτοπόλεμος από την τρομοκρατία;**
– Τεράστιο ζήτημα.

– **Το θίγεται και στο βιβλίο.**

– Βέβαια. Κοιτάξτε, πρέπει να υπάρχει ένας απόλυτος διαχωρισμός μεταξύ του ανταρτοπολέμου και της τρομοκρατίας. Το πρώτο είναι θεμιτό, το δεύτερο όχι.

– **Ακούγεται εύκολο. Είναι;**

– Όχι. Κάθε φορά που πραγματοποιείται μια εξέγερση δαιμονοποιείται ως τρομοκρατία. Αυτό έκαναν οι Αμερικανοί στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Και ο Πούτιν σήμερα αποκαλεί τους Ουκρανούς τρομοκράτες. Θέλω να πω, οι τρομοκράτες κάνουν κάτι πολύ συγκεκριμένο: στοχοποιούν τον άμαχο πληθυσμό προκειμένου να αποκομίσουν πολιτικά οφέλη. Όταν όμως έχεις κάποια στρατιωτική ομάδα που κρύβεται στο δάσος και εμφανίζεται ξαφνικά για να επιτεθεί εναντίον ενστόλων, αυτό δεν είναι τρομοκρατία· αυτό είναι ανταρτοπόλεμος.

– **Πώς πιστεύετε ότι θα χαρακτηριστούν στο μέλλον όσοι μάχονται στη Γάζα τον ισραηλινό στρατό;**

– Τεράστιο θέμα. Προφανώς και οι Ισραηλινοί χαρακτηρίζουν τρομοκράτες τους πάντες και μετ' αισθάνονται ότι έχουν κάθε δικαίωμα να ανατινάξουν μια πολυκατοικία, ώστε να ξετρυπώσουν τους λεγόμενους «τρομοκράτες». Ωστόσο, θεωρώ απολύτως ορθό να αποκαλείς τρομοκράτες τη Χαμάς. Είναι μια τρομοκρατική οργάνωση: στις 7 Οκτωβρίου 2023 επιτέθηκαν εναντίον πολιτών που συμμετείχαν σε μια συναυλία, διαπράττοντας ανειδίωτες φρικαλεότητες. Ναι, είναι τρομοκράτες, όμως είναι κάτι περισσότερο: είναι και ένας ανταρτικός στρατός. Όταν μάχονται στα στενά της Γάζας εναντίον Ισραηλινών στρατιωτών, τότε λειτουργούν ως αντάρτες, όχι ως τρομοκράτες. Οπότε ο διαχωρισμός εδώ είναι εξαιρετικά δύσκολος. Εννοώ έχουν κάθε δικαίωμα να υπερασπίζονται τα εδάφη τους εναντίον ενός ένοπλου εισβολέα, αλλά δεν έχουν κανένα δικαίωμα να εισβάλλουν σε μια ξένη περιοχή και να σφαγιάζουν στα τυφλά πολίτες. Εδώ, λοιπόν, θα χαράξω μια διαχωριστική γραμμή. Αλλά αυτή η γραμμή δεν είναι και πολύ δημοφιλής. Και οπωσδήποτε είναι μια γραμμή που το Ισραήλ δεν πρόκειται να χαράξει ποτέ. Σε καμία περίπτωση δεν το λέω αυτό για να υπερασπιστώ τη Χαμάς. Η Χαμάς είναι μια απεχθής, διαβολική οργάνωση, που έχει αφιερωθεί στην εξόντωση του Ισραήλ. Δεν είναι όμως όλα όσα κάνει τρομοκρατία. Ορισμένες από τις δράσεις της εμπίπτουν στην κατηγορία του ανταρτοπολέμου.

– **Η 7η Οκτωβρίου ήταν ασύλληπτη βαρβαρότητα. Δυστυχώς, όμως, είδαμε και εκ μέρους του Ισραήλ πράξεις σαδιστικής βίας**

εναντίον κρατουμένων και αμάχων στη Γάζα.

– Ναι, αυτό είναι πολύ συχνό σε κράτη που έχουν δεχθεί επιθέσεις από τρομοκράτες ή/και αντάρτες. Τα κράτη αυτά έχουν την τάση να επιδιώκονται σε μια πολιτική συλλογικής εκδικητικότητας. Αυτό πάντως είναι κάτι εξαιρετικά δύσκολο διότι η Χαμάς όντως παραβιάζει κάθε κανονισμό πολέμου, αποκρύπτοντας στρατιωτικές υποδομές σε περιοχές αμάχων, κάτω από νοσοκομεία κ.τ.λ. Πού θα τους χτυπάσεις; Πριν από την 7η Οκτωβρίου το Ισραήλ έκανε μια κάποια προσπάθεια να αποφύγει τα χτυπήματα εναντίον πολιτών· τώρα πα καθόλου. Η άποψή τους είναι: Και τι έγινε, σκοτώθηκαν και μερικοί άμαχοι, πιθανοί υποστηρικτές της Χαμάς. Πιστεύω όμως ότι αυτού του τύπου οι αντιδράσεις είναι αντιπαραγωγικές. Αν σκοτώνεις πολίτες απλώς δημιουργείς περισσότερους εχθρούς από όσους εξολοθρεύεις. Αν οι στρατιώτες σου στοχοποιούν πολίτες, τότε οι άλλοι πολίτες θα στραφούν εναντίον σου, ακόμη και εκείνοι που είχαν σκοπό να παραμείνουν ουδέτεροι. Στην ουσία, πολεμούν για τη ζωή τους, διότι δεν τους αφήνεις καμία επιλογή. Αν είναι να τους σκοτώσεις έτσι κι αλλιώς, δεν θα υπερασπιστούν τους εαυτούς τους; Αυτό, νομίζω, έχει συμβεί με το Ισραήλ στη Γάζα και στον Λίβανο.

– **Υπό αυτήν την έννοια, μήπως η Ιστορία δεν μας διδάσκει τίποτα;**

– Ξέρετε, είναι δύσκολο να εφαρμόσεις τα μαθήματα που δίνει η Ιστορία. Από την άλλη, δεν είναι δυνατόν να πέφτεις στην ίδια παγίδα ξανά και ξανά. Στο Ιράκ το 2006 και το 2007, οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις κατέβαλαν πραγματική προσπάθεια προκειμένου να εφαρμόσουν τα μαθήματα που είχαν πάρει στο Βιετνάμ ή στην πρώτη φάση στο Ιράκ. Μετατο-

πίστηκαν από το να προσπαθούν να σκοτώσουν ή να συλλάβουν αντάρτες προς μια στρατηγική προστασίας του άμαχου πληθυσμού. Αυτό είχε μια κάποια τακτική επιτυχία και οδήγησε στην προσωρινή ήττα της Αλ Κάιντα στο Ιράκ. Το μεγαλύτερο μάθημα, ωστόσο, αυτό που δεν μάθαμε ποτέ τελικώς, ήταν ότι είναι αδύνατον να πολεμήσεις κατά των ανταρτών σε μια ξένη χώρα. Σήμερα, αντάρτες και κυβερνήσεις μάχονται η κάθε πλευρά για τη νομιμοποίησή της. Και σε μια ξένη χώρα πού να βρουν νομιμοποίηση οι Ηνωμένες Πολιτείες; Αυτό καθιστά εξαιρετικά εύκολο το έργο των ανταρτών όσο και αν έχουν ακραία ιδεολογία. Όταν απευθύνονται στο πατριωτικό αίσθημα, ισχυρότερη ιδεολογία από αυτή δεν μπορεί να υπάρξει. Αυτό ακριβώς συμβαίνει τώρα στην Ουκρανία. Οι Ουκρανοί πολεμούν τους Ρώσους έτσι όπως το έκαναν εναντίον των Οθωμανών οι Έλληνες.

– **Πώς σχολιάζετε τον πόλεμο με το Ιράν;**

– Το Ισραήλ και οι ΗΠΑ διεξάγουν τον πόλεμο αποκλειστικά μέσω της αεροπορικής ισχύος. Όταν ρίχνεις βόμβες, έχεις ελάχιστες απώλειες· το πρόβλημα βέβαια είναι ότι αυτό δεν θα σε βγάλει κάπου. Την στιγμή μάλιστα που ο πρόεδρος Τραμπ έθεσε εξαιρετικά φιλόδοξους στόχους: αξιω-σε την άνευ όρων παράδοσή τους και την πτώση του καθεστώτος. Αν θέλεις να ρίξεις ένα καθεστώς και ο εχθρός να σου παραδοθεί άνευ όρων, θα πρέπει να στείλεις πεζούς στρατιώτες να εισβάλουν μέσα στην Τεχεράνη. Αλλά, φυσικά, δεν θα το κάνεις διότι θα έχεις τεράστιες απώλειες και μηδενική λαϊκή υποστήριξη. Οπότε έχει κολλήσει.

Από την άλλη, βλέπουμε ότι οι Ιρανοί έχουν χρησιμοποιήσει ορισμένες τακτικές ανταρτοπολέμου όταν χτυπούν πλοία στη θάλασσα. Και είναι λογικό: δεν έχουν την ισχύ των ΗΠΑ ούτε του Ισραήλ. Βρήκαν λοιπόν μια πλάγια οδό για να χτυπήσουν. Τοποθετούν νάρκες στα Στενά του Ορμούζ, χρησιμοποιούν drones και πυραύλους για να χτυπήσουν εμπορικά πλοία, πλύνουν επίσης τις υποδομές κρατών στον Κόλπο. Εξανάγκασαν τον Τραμπ να συρθεί σε διαπραγματεύσεις. Οι Ιρανοί αποδείχθηκαν μάστορες στον ανταρτοπόλεμο από θαλάσσης. Κάτι ανάλογο είδαμε με τους Ουκρανούς, οι οποίοι εξαπέλυσαν μη επανδρωμένα σκάφη εναντίον των Ρώσων, εκδιώκοντας το ρωσικό ναυτικό από τη Σεβαστούπολη και πετυχαίνοντας σοβαρά πλήγματα στον ρωσικό στόλο της Μαύρης Θάλασσας. Τόσο οι Ιρανοί όσο και οι Ουκρανοί διεξάγουν ναυτικό ανταρτοπόλεμο εναντίον δύο υπέρτερων δυνάμεων. Και το κάνουν επιτυχημένα.

Στο βιβλίο του ο Μαξ Μπουτ γράφει ότι «η λέξη “ανταρτοπόλεμος” (σ.σ. Guerilla στο πρωτότυπο) σημαίνει κυριολεκτικά “μικρός πόλεμος”· το όνομα προέρχεται από τον αγώνα των Ισπανών ατάκτων κατά του Ναπολέοντα από το 1808 έως το 1814, αλλά η πρακτική του είναι τόσο αρχαία όσο και η ανθρωπότητα».

Από τον Ομηρο στη Βιρτζίνια Γουλφ

Η Σουηδική Ακαδημία βραβεύει την Αν Κάρσον γιατί κατάφερε «μέσα από έναν παιγνιώδη διάλογο με την κλασική παράδοση» να «δημιουργήσει νέες μορφές για τη σύγχρονη λογοτεχνία». Ο μεταφραστής της στα ελληνικά γράφει για το αταξινόμητο έργο της

Του **ΧΑΡΗ ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ**

Όταν μια ποιήτρια, τα βιβλία της οποίας έχεις περάσει μίνες να μεταφράξεις, λέξη προς λέξη, παίρνει το Νομπέλ, η χαρά είναι ιδιαίτερη. Είναι η χαρά να βλέπεις να αναγνωρίζεται επιτέλους το έργο, τη σημασία του οποίου είχες διαισθανθεί από νωρίς και για το οποίο είχες προσπαθήσει με κάθε τρόπο να παρακινήσεις ακόμη και όσους αντιμετώπιζαν με προκατάληψη την ποίηση να διαβάσουν.

Η Αν Κάρσον είναι, κατά τη γνώμη μου, μετά τον θάνατο του Τζον Ασμπερι, η πιο ρηξικέλευθη φωνή της σύγχρονης αγγλόφωνης ποίησης. Είναι μία από τις ελάχιστες ποιήτριες για τις οποίες η λέξη «ιδιοφυΐα» δεν μοιάζει υπερβολική. Και η ριζοσπαστικότητά της δεν βρίσκεται μόνο στον τρόπο με τον οποίο γράφει, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο σκέφτεται.

Εκεί όπου οδηγεί το θέμα

Ρηξικέλευθη, πρώτα απ' όλα, γιατί τα βιβλία της δεν γίνονται να ταξινομηθούν. Είναι ποίηση; Δοκίμιο; Μυθιστόρημα σε στίχους; Μετάφραση; Κριτική; Θέατρο; Αρχαία γραμματεία; Για έναν βιβλιοθηκάριο –ποιητή, μάλιστα, όπως ο Φίλιπ Λάρκιν, που υπερασπιζόταν τα όρια της ποίησης απέναντι στην πεζογραφία και στο δοκίμιο– τα βιβλία της Κάρσον θα αποτελούσαν έναν εφιάλτη ταξινόμησης. Και ακριβώς αυτή η υβριδικότητα είναι από τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματά της. Δεν πρόκειται για λογοτεχνικό παιχνίδι, ούτε για επίδειξη. Είναι ο ίδιος ο τρόπος με τον οποίο σκέφτεται: ένα θέμα την οδηγεί εκεί όπου το ίδιο το θέμα ζητάει να πάει, όχι εκεί όπου επιτρέπει ένα συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος.

Και πού την οδηγούν τα θέματά της; Σε συνδέσεις που κανείς άλλος δεν θα τολμούσε. Στους «Άνδρες σε ώρες εκτός χρόνου», για παράδειγμα (πρόκειται να εκδοθεί σύντομα από τον Πατάκη), φέρνει δίπλα δίπλα τον Θουκυδίδη και τη Βιρτζίνια Γουλφ, για να διερευνήσει πώς αντιλαμβάνονται τον χρόνο δύο συγγραφείς που, εκ πρώτης όψews, δεν έχουν τίποτα κοινό. Κι όμως, μέσα από τη σκέψη της Κάρσον, οι δύο αυτοί συγγραφείς μοιάζουν σαν να περίμεναν αιώνες για να συναντηθούν. Εδώ

βρίσκεται η πρωτοτυπία της: η πολυμάθεια της κλασικής φιλολόγου συνδυάζεται με την τολμηρή ποιητική φαντασία της και καταλήγει σε κάτι που μοιάζει με ανακάλυψη, όχι με παράθεση γνώσεων.

Η «Αυτοβιογραφία του κόκκινου» είναι ίσως το πιο εκπληκτικό παράδειγμα. Η Κάρσον παίρνει τον αρχαίο μύθο του Γηρυόνη, του κόκκινου τέρατος που σκοτώνει ο Ηρακλής, και τον μεταφέρει στον σύγχρονο κόσμο. Ο Γηρυόνης γίνεται ένα ευάλωτο, μοναχικό αγόρι που ερωτεύεται τον Ηρακλή, έναν ψυχρό και απόμακρο εραστή. Αυτό που ξεκινάει ως ανατρεπτική ανάγνωση του μύθου μετατρέπεται σε

ένα συγκλονιστικό βιβλίο για την ενηλικίωση: μέσα από τον έρωτα, την απώλεια και τον οδυνηρό χωρισμό, ο Γηρυόνης μαθαίνει ποιος είναι. Λίγα βιβλία των τελευταίων δεκαετιών μιλούν με τέτοια διαύγεια και τρυφερότητα για τον πρώτο μεγάλο έρωτα και για το τίμημα του να μεγαλώνεις.

Ένα άλλο βιβλίο της, ίσως το πιο προσωπικό, φανερώνει τον τρόπο με τον οποίο η Κάρσον βίωσε μια μεγάλη προσωπική απώλεια. Το «Νοκ», δημοσιευμένο το 2010, είναι ένα βιβλίο-αντικείμενο: ένα μακρύ χαρτί διπλωμένο σαν ακορντεόν μέσα σε κουτί, που αναπαράγει το λευκωμα που έφτιαξε η

ίδια μετά τον θάνατο του αδελφού της. Εκείνος είχε φύγει από τον Καναδά πολλά χρόνια πριν και ζούσε στην Ευρώπη με άλλο όνομα, οπότε ο θάνατός του έφτασε σαν είδηση από μακριά και άφησε κενά που η Κάρσον προσπάθησε να καλύψει. Φωτογραφίες, γράμματα, αποκόμματα και αναμνήσεις συνθέτουν μια αφήγηση που ψηλαφεί ποιος ήταν, ενώ παράλληλα η Κάρσον μεταφράζει το ποίημα 101 του Κάτουλλου, τον θρήνο του για τον δικό του αδελφό. Το λατινικό κείμενο παρατίθεται λέξη προς λέξη, με κάθε λέξη να ερμηνεύεται χωριστά, σαν σε λεξικό, ώστε η μετάφραση να γίνει τρόπος πένθους και

το ανολοκλήρωτο ποίημα να δείχνει διαρκώς την ανοικτή πληγή.

«Πες την αλήθεια, αλλά πες την πλάγια», έγραψε η Εμίλι Ντίκινσον, και δύσκολα θα έβρισκε κανείς πιο εύστοχη περιγραφή του τρόπου που μιλάει η Κάρσον. Στο «Νοκ» δεν θρηνεί τον αδελφό γράφοντας μια κλασική ελεγεία: προσεγγίζει την αλήθεια του θανάτου πλάγια, μέσα από έναν Λατίνο ποιητή, ένα λεξικό και μερικά αποκόμματα από επιστολές.

Στην Τήνο

Θα ήθελα, όμως, να μιλήσω για την Κάρσον και ως φίλος. Είχα την τύ-

χη να μεταφράσω στα ελληνικά τρία από τα σημαντικότερα βιβλία της –τα «Λίγα λόγια», την «Αυτοβιογραφία του κόκκινου» και τους «Άνδρες σε ώρες εκτός χρόνου»– αλλά, πολύ περισσότερο, είχα την τύχη να τη γνωρίσω από κοντά και να συνδεθώ μαζί της στενά.

Το 2010 τη φιλοξένησα για μια εβδομάδα στο σπίτι μου στην Τήνο. Ήταν μια εβδομάδα συζητήσεων, περιπάτων και ατελείωτων συνομιλιών – και, όπως συμβαίνει με την Κάρσον, ποτέ δεν ήξερες πού θα οδηγούσε μια συζήτηση. Λίγο αργότερα την κάλεσα στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος, όπου διδασκα, για να δώσει μια διάλεξη. Εκείνη, όμως, αντί για διάλεξη, πρότεινε κάτι πολύ πιο ενδιαφέρον: να «παιζουμε» το «Antigonick», τη δική της ανατρεπτική εκδοχή της Αντιγόνης.

Και βέβαια ούτε αυτό έγινε με τον συνηθισμένο τρόπο. Ήθελε οι άνδρες να διαβάσουν τους γυναικείους ρόλους και οι γυναίκες τους ανδρικούς. Εγώ διάβασα τα αποσπάσματα της Αντιγόνης (αποσπάσματα που διάβασε σε μια ανάλογη ανάγνωση στη Νέα Υόρκη ο Λου Ριντ, όπως μου είπε αργότερα στο δείπνο!), μια άλλη καθηγήτρια αυτά του Κρέοντα και εκείνη ανέλαβε τα μέρη του Χορού. Ήταν ένα ακόμη δείγμα της ιδιόμορφης σκέψης της: παίρνει κάτι που θεωρούμε δεδομένο και, με μια σχεδόν παιγνιώδη κίνηση, το αναποδογυρίζει – όχι για να προκαλέσει, αλλά για να μας αναγκάσει να το ξαναδούμε και, ξαναβλέποντάς το, να ζωντανέψει πάλι μέσα μας, με διαφορετικό τρόπο αυτή τη φορά.

Ίσως γι' αυτό η Κάρσον έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για εμάς τους Έλληνες. Η αρχαία ελληνική γραμματεία δεν είναι γι' αυτήν μουσειακό είδος, ούτε βάρος που κληρονομήσαμε, αλλά ένας ζωντανός συνομιλητής. Τον Ομηρο, τον Ηρακλή, τον Γηρυόνη, τον Θουκυδίδη, τον Σιμωνίδη και την αρχαία τραγωδία τους αντιμετωπίζει χωρίς δέος και χωρίς σύμπλεγμα κατωτερότητας – με περιέργεια και τόλμη. Και αυτό ασφαλώς είναι ένα από τα μεγαλύτερα μαθήματα που μας παραδίδει: ότι οι μύθοι και τα αρχαία κείμενα μπορούν ακόμη να μας εκπλήξουν, αρκεί να μπορούμε να τα προσεγγίσουμε χωρίς παρωχημένες αντιλήψεις και παρωπίδες.

Ο κ. Χάρης Βλαβιανός είναι ποιητής, μεταφραστής.

ΛΑΡΣ ΠΕΡΣΟΝ / SDO / IT NEWS AGENCY VIA AFP

Μεταξύ αρχαίας Ελλάδας και Ισλανδίας

Η Αν Κάρσον, γεννημένη το 1950 στο Τορόντο, έχει διδάξει κλασική φιλολογία, συγκριτική λογοτεχνία και δημιουργική γραφή στα Πανεπιστήμια Princeton, Berkeley, Michigan, McGill και Νέας Υόρκης. Σημαντικό κομμάτι του έργου της είναι οι μεταφράσεις εννέα ελληνικών τραγωδιών, ενώ περιλαμβάνονται επίσης λιμνρήτα όπερας, λογοτεχνική κριτική και «ποιητικά μυθιστορήματα». Από το 2022 έχει λάβει και την ισλανδική υπηκοότητα, εξ ου και η είδηση για τη βράβευση τη βρήκε στο Ρέικιαβικ.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΑΝΔΡΕΣ ΣΕ ΩΡΕΣ ΕΚΤΟΣ ΧΡΟΝΟΥ»

Πέντε ποιήματα ανέκδοτα στα ελληνικά

Μετάφραση: **ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ**

Επιτύμβιο: Κακό

Για να συλλάβεις τον ήχο, πάρε όλα όσα δεν είναι ήχος και πέταξέ τα Σ' ένα πηγάδι, άκου. Στην συνέχεια πέταξε τον ήχο. Άκου τη διαφορά Να κομματιάζεται.

Συνέντευξη με τον Χάρα Ταμίκι (1950)*

Σ: Ο θάνατος. ΧΤ: Ο θάνατος με έκανε να ωριμάσω. Σ: Η αγάπη. ΧΤ: Η αγάπη με έκανε να αντέξω. Σ: Η τρέλα. ΧΤ: Η τρέλα με έκανε να υποφέρω. Σ: Το πάθος. ΧΤ: Το πάθος με κατέπληξε. Σ: Η ισορροπία. ΧΤ: Η ισορροπία είναι η θεά μου. Σ: Τα όνειρα. ΧΤ: Τα όνειρα είναι ό,τι μου έχει απομείνει. Σ: Οι θεοί. ΧΤ: Οι θεοί με αναγκάζουν να

σωπαίνω. Σ: Οι γραφειοκράτες. ΧΤ: Οι γραφειοκράτες με κάνουν να μελαγχολώ. Σ: Τα δάκρυα. ΧΤ: Τα δάκρυα είναι οι αδελφές μου. Σ: Το γέλιο. ΧΤ: Και τι δεν θα έδινα για ένα μεγαλοπρεπές γέλιο. Σ: Ο πόλεμος. ΧΤ: Αχ ο πόλεμος. Σ: Η ανθρωπότητα. ΧΤ: Η ανθρωπότητα είναι ένα γυαλί. Σ: Γιατί να μην επιστρέψει κανείς σπίτι του παίρνοντας τον συντομότερο δρόμο. ΧΤ: Δεν υπάρχει συντομότερος δρόμος.

* Ο Χάρα Ταμίκι, ένας από τους σημαντικότερους Ιάπωνες συγγραφείς, γεννήθηκε στη Χιροσίμα το 1905 και πέθανε στο Τόκιο το 1951, πέφτοντας στις γραμμές του τρένου. Ο Χάρα έχασε τη σύζυγό του στον βομβαρδισμό της Χιροσίμα στις 6 Αυγούστου του 1945 και η επώδυνη αυτή εμπειρία αποτυπώνεται στο πιο γνωστό μυθιστόρημά του, «Καλοκαιρινά λουλούδια» (1947).

Η χώρα της επιθυμίας της καρδιάς (1951) αποτελεί το κύκνειο άσμα του. Στο ποίημα όπου Σ εννοείται «Συνεντευξιαστής».

Η παλιά μπλε ζακέτα του πατέρα

Κρέμεται τώρα στην πλάτη της καρέκλας της κουζίνας όπου κάθομαι πάντα, όπως κρεμόταν στην πλάτη της καρέκλας της κουζίνας όπου καθόταν εκείνος πάντα. Τη φοράω κάθε φορά που μπαίνω, όπως έκανε εκείνος, τινάζοντας το χιόνι από τις μπότες του. Τη φοράω και κάθομαι στο σκοτάδι. Εκείνος δεν θα έκανε κάτι τέτοιο. Η παγωνιά πέφτει σε ριπές από τη ράχη του φεγγαριού. Οι νόμοι του ήταν μυστικό. Θυμάμαι όμως τη στιγμή που ήξερα ότι είχε αρχίσει να τρελαίνεται μέσα στους νόμους του.

Στεκόταν στη στροφή του δρόμου όταν έφτασα. Φορούσε τη μπλε ζακέτα με τα κουμπιά κουμπωμένα μέχρι πάνω. Όχι μόνο επειδή ήταν ένα ζεστό απόγευμα του Ιουλίου αλλά από την έκφραση στο πρόσωπό του – σαν μικρό παιδί που το 'χει ντύσει κάποια θεία νωρίς το πρωί για μακρινό ταξίδι σε κρύα τρένα και ανεμοδαρμένες αποβάθρες θα καθίσει με την πλάτη όρθια στην άκρη της θέσης του καθώς οι σκιές σαν μακριά δάχτυλα πάνω από τις θημωνιές που περνούν αστραπαία μπροστά του δεν σταματούν να τον ταραίζουν γιατί κινείται στην αντίθετη κατεύθυνση.

Πρώτος χαλδαϊκός χρησμός

Υπάρχει κάτι που πρέπει να ξέρεις. Και ο σωστός τρόπος να το μάθεις

είναι ν' αδειάσεις το μυαλό σου. Γιατί αν πιάσεις το μυαλό σου και προσπαθήσεις να το μάθεις όπως μαθαίνεις ένα πράγμα, δεν θα το μάθεις. Βγαίνει από το κόκκινο με θύματα και από τις δύο πλευρές, είναι σκουπίδι, είναι νυχτερινό, βασίλευει στο μυαλό σου. Όχι. Το κάψιμο δεν είναι ο τρόπος να μάθεις αυτό που πρέπει να μάθεις. Αλλά χρησιμοποίησε το βουπτό της πληγής σου και κάψε τα πάντα μέχρι την άκρη αυτού που πρέπει να μάθεις. Ο τρόπος να το μάθεις δεν είναι κοιτάζοντας επίμονα. Αλλά διατηρώντας σμιλεμένο διατηρώντας Προσπλωμένο το μάτι της ψυχής σου ώστε να φτάσεις – με άδειο μυαλό σ' αυτό που πρέπει να μάθεις μέχρι να το καταλάβεις. Αυτό που πρέπει να μάθεις. Γιατί είναι εκεί έξω (ορχιδέα) έξω από το δικό σου και, είναι.

Χοκουσάι

Ο θυμός είναι μικρό κλειδί. Αλλά μπορείς να το γυρίσεις. Ο Χοκουσάι, 83 ετών, είπε: Ωρα να ζωγραφίσω τα λιοντάρια μου. Κάθε πρωί μέχρι που πέθανε 219 μέρες αργότερα ζωγράφιζε ένα λιοντάρι. Ο άνεμος φύσαγε από τα βορειοδυτικά. Τα λιοντάρια ισορροπούσαν και πηδούσαν από τις κορυφές των πεύκων πάνω στον χιονισμένο δρόμο ή συγκροτούνταν μεταξύ τους πάνω από την καλύβα του, τα λευκά τους πόδια τραυματίζοντας τ' αστέρια καθώς έπεφταν. Συνεχίζω να ζωγραφίζω ελπίζοντας για μια ειρηνική μέρα, είπε ο Χοκουσάι καθώς έσκαγαν με γδούπο.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-3,95%

Χ.Α.
-2,93%

1,01%

0,67%

1,06%

-0,57%

-0,86%

-0,34%

-0,44%

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Πιο αυστηροί έλεγχοι για ξέπλυμα

Η νέα ευρωπαϊκή Αρχή AMLA φέρνει αλλαγές στην εποπτεία κατά του ξεπλύματος χρήματος, με στόχο την εναρμόνιση των κανόνων και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών. Ο Κλεάνθης Ιωαννίδης, μέλος του Γενικού Συμβουλίου της AMLA ως Μόνιμος Κοινός Εκπρόσωπος των κυπριακών αρχών, αναλύει στην «Κ» τις αλλαγές που δρομολογούνται και εξηγεί τον ρόλο της ΚΤΚ στο νέο ευρωπαϊκό εποπτικό μοντέλο. **Σελ. 4**

ALPHA BANK

ΕΛΛΑΔΑ

Κληροδοτήματα που έχει «ξεχάσει» το Δημόσιο

Χιλιάδες ακίνητα από κληροδοτήματα και δωρεές προς Δημόσιο, νοσοκομεία και δήμους παραμένουν αναξιοποίητα. Μεταξύ αυτών καταστήματα στην Ερμού, πολυκατοικίες στον Λυκαβηττό, ακόμη και προβλήτα σε λιμάνι των ΗΠΑ. Η ακίνητη περιουσία των νοσοκομείων υπολογίζεται σε 4.000-5.000 ακίνητα. **Σελ. 12**

Θετική κατάληξη για Τρ. Κύπρου - cdbBank

Ολοκληρώθηκε το VRS της εξαγορασθείσας τράπεζας, που ήταν βασική προϋπόθεση της συμφωνίας

Αίσιο τέλος για την εξαγορά της cdbBank από την Τράπεζα Κύπρου, καθώς όπως πληροφορείται η «Κ» ολοκληρώθηκε επιτυχώς το Σχέδιο Εθελούσιας Εξόδου (VRS) της cdbBank, απαραίτητη προϋπόθεση για

να προχωρούσε η συμφωνία. Σύμφωνα με τα δεδομένα, περίπου 50 - 60 πρόσωπα της cdbBank θα προστεθούν στο δυναμικό της Τράπεζας Κύπρου, ανεβάζοντας το συνολικό δυναμικό της τρά-

πεζας, από 2.839, σε περίπου 2.900 άτομα. Για τον αριθμό των εργαζομένων που έλαβαν το σχέδιο από την cdbBank δεν υπάρχουν βάσιμες πληροφορίες, ωστόσο το πακέτο των αποζημιώσεων φέρεται

να έφτανε έως τις 250 χιλ. ευρώ, ανά περίπτωση. Οι επίσης ανακοινώσεις αναμένονται έως το τέλος Οκτωβρίου, με την έκδοση των απαιτούμενων κανονιστικών εγκρίσεων να είναι θέμα ημερών. Η συ-

ναλλαγή περιλαμβάνει τη μεταβίβαση εξυπηρετούμενων δανείων περίπου 150 εκατομμυρίων ευρώ, καταθέσεων περίπου 500 εκατομμυρίων ευρώ και άλλων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων. **Σελ. 3**

Η «αόρατη» κόρη του Mr Zara

Η Σάντρα Ορτέγα είναι η πλουσιότερη γυναίκα της Ισπανίας, αλλά οι περισσότεροι συμπατριώτες της μάλλον δεν θα την αναγνώριζαν εάν την έβλεπαν στον δρόμο. Η 58χρονη κόρη του ιδρυτή της Zara Αμάνθιο Ορτέγα κατέχει ποσοστό 5,05% της αυτοκρατορίας μόδας της Inditex, η αξία του οποίου εκτιμάται σήμερα στα 8,5 δισ. ευρώ. Και πρόκειται να κληρονομήσει τουλάχιστον 9,5 δισ. ευρώ επιπλέον όταν αποβιώσει ο 90χρονος σήμερα πατέρας της. **Σελ. 9**

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στις ΗΠΑ Πρόεδρος και επιχειρείν

Με στόχο την ενίσχυση των οικονομικών δεσμών με τις ΗΠΑ, την προσέλκυση επενδύσεων και την αξιοποίηση της τεχνολογίας των Κυπρίων της διασποράς, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προγραμματίζει επιχειρηματική αποστολή στην Αμερική στα τέλη Νοεμβρίου, με την κυπριακή επιχειρηματική κοινότητα. **Σελ. 6**

ΣΟΒΑΡΕΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ

Στο κόκκινο οι παρατυπίες στις κατασκευές

Ερωτήματα για την ασφάλεια και τις συνθήκες διαβίωσης εργαζομένων στα εργοτάξια προκαλούν καταγγελίες για κατασκευαστικές εταιρείες. Σύμφωνα με τις καταγγελίες, εργαζόμενοι τρίτων χωρών διανυκτερεύουν σε εργοτάξια, υπό επικίνδυνες συνθήκες. **Σελ. 5**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Οικονομικός απόηχος της συνάντησης Τραμπ - Σι

Η κρίσιμη σύνοδος κορυφής του Σεπτεμβρίου 2026 στον Λευκό Οίκο μεταξύ των προέδρων ΗΠΑ και Κίνας απέφερε έναν σύνθετο συνδυασμό σχετικής σταθεροποίησης των αγορών και ανεπιθύτων γεωπολιτικών εντάσεων. Παρά τον έντονο ανταγωνισμό, οι δύο ηγέτες προσπάθησαν να γεφυρώσουν, έστω προσωρινά, τις βαθιές γεωπολιτικές τους διαφορές, παρόλο που οι δομικές ρωγμές παραμένουν άλυτες.

Η πιο άμεση ανακούφιση για τις αγορές ήρθε με την απόφαση των δύο ηγετών για διμνην παύση της εμπορικής εκκρεμίας, έως τις 10 Ιανουαρίου 2027. Καθυστερώντας την κλιμάκωση των δασμών πέρα από τις ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ, οι δύο κυβερνήσεις προσπάτησαν τις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες από ένα επιπρόσθετο σοκ.

Παράλληλα, η ενεργοποίηση

του νεοσύστατου Συμβουλίου Εμπορίου οδήγησε σε αμοιβαίες μειώσεις δασμών σε εμπορικά αγαθά αξίας \$30 δισ. Οι μειώσεις αυτές περιορίζονται σε τομείς εκτός εθνικής ασφάλειας, επηρεάζοντας το 14,5% του διμερούς εμπορίου, με βάση δεδομένα του 2025. Οι αμερικανικές ελαφρύνσεις αφορούν κυρίως κινεζικά καταναλωτικά αγαθά (μικρές ηλεκτρικές συσκευές και παιχνίδια), προσφέροντας προσωρινή ανάσα στους Αμερικανούς καταναλωτές.

Για την εξισορρόπηση του εμπορικού ισοζυγίου, το Πεκίνο δεσμεύτηκε να αυξήσει τις αγορές αμερικανικών αγροτικών προϊόντων, ξυλείας και ψαριών, ενώ θα εισαγάγει τουλάχιστον 10 εκατομμύρια μετρικούς τόνους αμερικανικού άνθρακα ετησίως το 2027 και 2028. Μια ειδική ομάδα εργασίας θα επιφορτιστεί με την οριστικοποίη-

ση των λεπτομερειών πριν από το τέλος του 2026.

Σημειώνονται, επίσης, η ίδρυση Συμβουλίου Εμπορίου και Συμβουλίου Επενδύσεων. Τα όργανα αυτά εγκαθιδρύουν μόνιμους διαύλους επικοινωνίας, προς επίλυση καθημερινών εμπορικών τριβών και αποτροπή κλιμάκωσης χαμηλού επιπέδου διαφωνιών σε μεγάλης κλίμακας αντιπαραθέσεις.

Ωστόσο, οι βασικές συγκρούσεις στο πεδίο της ασφάλειας παραμένουν σε αδιέξοδο. Η σύνοδος δεν απέφερε πρόοδο στο ζήτημα των σπάνιων γαιών. Η Κίνα διατήρησε το μονοπώλιό της σε αυτές τις εφοδιαστικές αλυσίδες, αφήνοντας τη δυτική βιομηχανία εκτεθειμένη σε εξαγωγικούς περιορισμούς. Αντίστοιχα, οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να διαπραγματευτούν τα αυστηρά εμπόρια στους ημιαγωγούς και τους ελέγχους εξαγωγών προηγ-

μένων τεχνολογίας. Επιπλέον, καμία πρόοδος δεν σημειώθηκε στο ευαίσθητο ζήτημα της Ταϊβάν, με το Πεκίνο να πιέζει ανεπιτυχώς για αλλαγή της επίσημης διπλωματικής ορολογίας της Ουάσιγκτον.

Η διάσταση απόψεων ήταν εξίσου έντονη και στο ψηφιακό μέτωπο. Αν και ανακοινώθηκε διάλογος για την τεχνητή νοημοσύνη, με σκοπό τον καθορισμό ορίων ασφαλείας, η ουσιαστική ευθυγράμμιση πολιτικής απέτυχε. Η Ουάσιγκτον αντιτίθεται σθεναρά σε διεθνή ρυθμιστικά πλαίσια, που θα μπορούσαν να απειλήσουν το αμερικανικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των κινεζικών εταιρειών.

Συμπερασματικά, ο απόηχος της συνόδου μοιάζει με προσωρινό επίδεσμο. Τα βραχυπρόθεσμα μέτρα απέτρεψαν έναν άμεσο εμπορικό πόλεμο και σταθεροποίησαν τις εμπορικές

ροές μέχρι το τέλος του έτους. Εντούτοις, αφήνοντας ανέπαφες τις δομικές πιέσεις της τεχνολογικής αποσύνδεσης και των μονοπωλίων στα ορυκτά, η σύνοδος μετέθεσε την οικονομική αναμέτρηση για το 2027. Η ευθραυστότητα της εκκρεμίας έγινε σαφής αμέσως μετά τη σύνοδο, όταν, σε προεκλογική συγκέντρωση, ο πρόεδρος Τραμπ επανέφερε τις απειλές για οριζόντιους δασμούς έως και 300% σε χώρες που δε μεταφέρουν την παραγωγή τους σε αμερικανικά έδαφος.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγος και μέλος του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου. Οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Η πιο ακριβή NAVTEX

Η πολυαναμενόμενη NAVTEX που έθεσε ως προϋπόθεση ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης για την εκταμίευση των €25 εκατ. για τον GSI αναμένεται να εκδοθεί εντός του μήνα. Θα αφορά στο τμήμα Κάσου - Μεγαλονήσου, όπου θα συνεχιστούν οι έρευνες βυθού. Οι σχεδιασμοί της Ελλάδας δεν περιορίζονται στον GSI, αλλά επεκτείνονται και στην ηλεκτρική διασύνδεση Αιγύπτου - Ελλάδας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, αποκτά η στάση του υπουργείου Οικονομικών της Κύπρου αναφορικά με την εκταμίευση των €25 εκατ., δεδομένου ότι ο ίδιος ο υπουργός έχει δηλώσει δημόσια πως η στρατηγική των υποθαλάσσιων διασυνδέσεων έχει ανατραπεί από τις παγκόσμιες εξελίξεις. Η συγκυρία πάντως προσφέρεται πολιτικά για την κυβέρνηση προκειμένου να επιδιώξει το κλείσιμο της πληγής που άνοιξε με το ΔΗΚΟ για τον GSI.

Ξοδεύουμε τα περισσότερα, ποιος κερδίζει;

Η Παιδεία βρίσκεται στην επικαιρότητα τον τελευταίο καιρό για όλους τους λάθος λόγους, αφού η ουσία της εκπαίδευσης δεν συζητήθηκε και ούτε αναμένεται να συζητηθεί. Δυστυχώς, και τα σχολεία αποτελούν άλλο ένα real estate project. Αφού δηλαδή γνωστοποιήθηκε ότι το ζήτημα των κλιματιστικών όχι μόνο δεν επιλύθηκε, αλλά πρόσθεσε και νέους κινδύνους στις σχολικές μονάδες, σήμερα προκύπτει το ζήτημα των κτιρίων. Η καταγγελία έρχεται αυτή τη φορά από τις ίδιες τις σχολικές εφορείες, οι οποίες δηλώνουν πως με κονδύλια που δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες και με προσωπικό που δεν επαρκεί, καλούνται να συντηρήσουν δεκάδες κτίρια και να ανταποκριθούν σε ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις για ασφάλεια, πιστοποιήσεις και αναβαθμίσεις. Δεν υποτίθεται ότι πληρώνουμε τα περισσότερα στην Ευρώπη για την Παιδεία; Ή τελικά οι μόνοι κερδισμένοι είναι οι εκπαιδευτικοί;

Ο «σκληρός» Μάκης Ζηπά ευελίξια αφού βλέπει δύσκολο 2027 για τα καύσιμα.

Όταν ο πληθωρισμός κάνει τα «μαγικά» του

Ως παγκόσμια κοινότητα χρωστάμε τρεις φορές το ΑΕΠ που παράγει ο πλανήτης (311%). Η εκτίναξη του αριθμού αυτού σημειώθηκε αμέσως μετά το τέλος του Covid, όταν έφτασε στο 330% του ΑΕΠ. Στη συνέχεια ήρθε ο πληθωρισμός να κάνει τα «μαγικά» του και να βελτιώσει τον δείκτη χρέους προς ΑΕΠ. Το χρέος ουσιαστικά δεν μειώνεται. Απλώς συντελείται μια τεχνική βελτίωση των δεικτών, η οποία επιτρέπει ένα πανηγυρικό αφήγημα σε πολιτικό επίπεδο. Κάτι ανάλογο συνέβη και στην Κύπρο: χωρίς να έχει αποπληρωθεί ουσιαστικό χρέος -και ότι αποπληρώθηκε αναπληρώθηκε με το παραπάνω μέσω

εσωτερικού δανεισμού (Τ.Κ.Α.)- οι δείκτες επιτρέπουν στην κυβέρνηση να πανηγυρίζει για τις επιδόσεις της. Η βελτίωση των δεικτών χρέους όταν ο πληθωρισμός καλπάζει δεν θα πρέπει να παραπλανά κανέναν ότι δήθεν προκύπτει νοικοκυρέμα του κράτους και αποπληρώνονται τα χρωστούμενα.

Ενεργειακή κρίση, διυλιστήρια και real estate

Αν δεν συμφωνηθούν στις Βρυξέλλες τρόποι άσκησης δημοσιονομικής ευελίξιας στο ζήτημα των καυσίμων, οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για ένα πολύ δύσκολο

2027. Οι τιμές στην αντλία είναι εξαντλητικές και όποιες φορολογικές ελαφρύνσεις επιχειρήσει η κυβέρνηση εντός του πλαισίου των κανόνων εξαφανίστηκαν σε χρόνο ρεκόρ από τις ανατιμήσεις. Και καθώς στο Eurogroup δεν διαφαίνεται καμία ακτίδα συμφωνίας για αλλαγή του πλαισίου, η πρόεδρος της Κομισιόν έδωσε έμφαση στην ανάγκη αύξησης της διυλιστηρικής ικανότητας στην Ευρώπη. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε άλλη μια τραγική επιλογή της κυπριακής πολιτείας: να κλείσει το διυλιστήριο τον Απρίλιο του 2004 και να αγοράζει έκτοτε διυλισμένα προϊόντα, επειδή οι εγκαταστάσεις βρίσκονταν σε παραλιακή περιοχή της Λάρνακας, η οποία σταδιακά απέκτησε μεγαλύτερη οικιστική και τουριστική αξία. Και όλα αυτά σε μια χώρα όπου

Η ΛΕΞΗ

ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υπεραξία Χρεογράφου

Υπεραξία χρεογράφου καλείται η θετική διαφορά, η οποία προκύπτει από τη σύγκριση της τρέχουσας τιμής ενός επενδυτικού τίτλου (ομολόγου, αξιογράφου, ομολογίας, κ.ά.) που εκδίδεται από νομικό πρόσωπο (κυβέρνηση, εταιρία ή άλλο οργανισμό), σε σχέση με την αξία απόκτησής του.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

η μετακίνηση γίνεται υποχρεωτικά με ιδιωτικό όχημα.

Το κακομαθημένο παιδί της κυπριακής οικονομίας

Ο κατασκευαστικός κλάδος, που σπάει το ένα ρεκόρ μετά το άλλο, καταγράφει ακόμη ένα ρεκόρ, αρνητικό αυτή τη φορά. Το 2025 διενεργήθηκαν 1.132 έλεγχοι και εντοπίστηκαν 443 αδήλωτοι εργαζόμενοι, ποσοστό 39%. Το 2026 πραγματοποιήθηκαν 435 έλεγχοι και εντοπίστηκαν 228 αδήλωτοι εργαζόμενοι, ποσοστό 52%. Δεν θα ήταν αναμενόμενο σε έναν κλάδο με τόσο δημόσια προβολή αυτά τα περιστατικά να γίνονται όλο και πιο σπάνια; Τουναντίον, τα στοιχεία δείχνουν επιδείνωση του προβλήματος, πράγμα που σημαίνει ότι ούτε καν το πρόστιμο δεν λειτουργεί αποτρεπτικά μπροστά στα περιθώρια κερδοφορίας που απολαμβάνει ο κλάδος. Με πλήρη αντίληψη της σημαντικότητας του κλάδου, για τους σωστούς και τους λάθος λόγους, θα πρέπει να πάψει να συμπεριφέρεται σαν το κακομαθημένο παιδί της κυπριακής οικονομίας.

Εκατοντάδες βόμβες εντοπίστηκαν στον βυθό του λιμένος Θεσσαλονίκης

Πρόκειται για εκρηκτικά του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου – Πάγωσαν τα έργα επέκτασης

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Οι πληγές από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και άλλους παλαιότερους, εξακολουθούν να στοιχειώνουν τη Θεσσαλονίκη, καθώς 80 και πλέον χρόνια μετά τη λήξη του πολέμου, στο λιμάνι της συμπρωτεύουσας σταμάτησε το μεγάλο έργο επέκτασής του προβλήτα 6, υποχρεωτική επένδυση της παραχωρησιούχου, εξαιτίας της ανεύρεσης ενός πρωτοφανώς μεγάλου αριθμού βυθισμένων βομβών.

Οι βόμβες, που έχουν βάρος από μερικά έως εκατοντάδες κιλά, βρίσκονται βυθισμένες ακριβώς στην περιοχή όπου εκτελούνται τα σχετικά έργα. Πληγές που συμμετέχουν στη διαδικασία υλοποίησης του κομβικού αυτού έργου για την αναβάθμιση της Θεσσαλονίκης στις ρότες του διεθνούς εμπορίου περιγράφουν στην «Κ» πως «όλα ξεκί-

Η διοίκηση του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης ζήτησε κρατική αρωγή.

νισαν το καλοκαίρι με λίγες βόμβες και έπειτα από κάποιες μέρες φτάσαμε να βγάζουμε 50 και 60 καθημερινά». Δεν είναι η πρώτη φορά που το εκρηκτικό φορτίο το οποίο κουβαλάει ακόμη η ευρύτερη περιφέρεια της Θεσσαλονίκης από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και όχι μόνον, παγώνει εργασίες και επενδύσεις σε κρίσιμες υποδομές. Μία άλλη τέτοια περίπτωση είναι το πρώην στρατόπεδο Γκόνοβου στη δυτική Θεσσαλονίκη, το οποίο επιχειρείται εδώ και χρόνια να αξιοποιηθεί με τη δημιουργία μεγάλου κέντρου logistics, αλλά

Στοιχεία που έχουν διαρρεύσει από τη έρευνα η οποία διενεργήθηκε στο τμήμα του 6ου προβλήτα μιλούν για αριθμό βομβών που υπερβαίνει τις 1.000. Αξίζει να σημειωθεί ότι τουλάχιστον κάποιες δεκάδες εξ αυτών ξεπερνούν τα 50 κιλά η καθεμία.

χρειάστηκαν πολλές προσπάθειες για να δρομολογηθεί η ανάστροψή θάμμένων πυρομαχικών.

Καθώς στο λιμάνι τα πράγματα είναι ακόμη πιο σοβαρά και έχουν παρατηρηθεί βόμβες που υπολογίζεται πως έχουν βάρος ακόμη και πάνω από 50 κιλά, η διοίκηση του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης ζήτησε κρατική αρωγή. Σε κάθε περίπτωση και ενόσω δια-

χεί η διαδικασία ανταπόκρισης, το κυρίως έργο, αυτό της επιμκυνσης του προβλήτα και της εκβάθυνσης του λιμανιού, έχει πρακτικά σταματήσει. Κατάσταση η οποία εκτός των άλλων ενδέχεται να πυροδοτήσει και ρήτρες αποζημίωσης από το σχήμα που έχει αναλάβει την εκτέλεση του έργου, την κοινοπραξία των εταιρειών ΜΕΤΚΑ και ΤΕΚΑΛ (με ποσοστό

70% και 30% αντίστοιχα).

Την έκταση του προβλήματος έρχεται να αποκαλύψει μια πρώτη έρευνα που διενεργήθηκε στο υφιστάμενο τμήμα του 6ου προβλήτα, του προβλήτα δηλαδή που πρέπει να επιμκυνθεί με βάση τη σύμβαση παραχώρησης με το ελληνικό Δημόσιο, ώστε να μπορεί το λιμάνι να εξυπηρετεί πολύ μεγάλα πλοία.

Στοιχεία που έχουν διαρρεύσει από τη συγκεκριμένη έρευνα μιλούν για αριθμό βομβών που υπερβαίνει τις 1.000. Αξίζει να σημειωθεί ότι τουλάχιστον κάποιες δεκάδες εξ αυτών ξεπερνούν τα 50 κιλά η καθεμία.

Το λιμάνι της Θεσσαλονίκης ιδιωτικοποιήθηκε επισήμως τον Μάρτιο του 2018, με τη μεταβίβαση του 67% των μετοχών της ΟΛΘ Α.Ε. Η επέκταση του 6ου προβλήτα, αν και υποχρεωτική επένδυση, δεν είχε ξεκινήσει νωρίτερα, αντιμετωπίζοντας πολυετείς καθυστερήσεις. Το έργο είχε βαλτώσει λόγω γραφειοκρατικών εμποδίων, προσφυγών στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ), καθώς και της ανάγκης επαναπροκήρυξης του διαγωνισμού το 2023. Η κατάσταση φάνηκε

Στοιχεία που έχουν διαρρεύσει από τη συγκεκριμένη έρευνα μιλούν για αριθμό βομβών που υπερβαίνει τις 1.000.

να ξεμπλοκάρει φέτος το καλοκαίρι. Σύμφωνα με πρόσφατες επίσημες ανακοινώσεις του Οργανισμού, στις 10 Ιουλίου 2026 τοποθετήθηκε επιτέλους ο πρώτος κιβωτιόλιθος (caisson). Η διοίκηση ανακοίνωσε το γεγονός, κάνοντας λόγο για ένα ορόσημο που θα ενισχύσει το λιμάνι διεθνώς. Δυστυχώς, πριν προλάβει το έργο να λάβει την τελική του φυσική μορφή, η ανακάλυψη του υποθαλάσσιου αυτού ναρκοπεδίου αναμένεται να καθυστερήσει εκ νέου το κρίσιμο αυτό project.

Αίσιο τέλος για Τράπεζα Κύπρου - cdbBank

Εως τα τέλη Οκτώβρη έρχονται οι ανακοινώσεις, αφού εκπλήρωσε επιτυχώς το VRS η εξαγορασθείσα τράπεζα

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Με επιτυχία θα στεφθεί το πρότζεκτ εξαγοράς της cdbBank από την Τράπεζα Κύπρου, καθώς η cdbBank εκπλήρωσε τη βασική προϋπόθεση που προβλεπόταν στη σχετική συμφωνία εξαγοράς της από την BOC, που δεν ήταν άλλη από την εφαρμογή ενός Σχεδίου Εθελούσιας Εξόδου (VRS). Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», η cdbBank ολοκλήρωσε με επιτυχία το Σχέδιο VRS που έτρεχε από τα μέσα καλοκαιριού, απαραίτητη προϋπόθεση για να είχε επιτυχή έκβαση το deal μεταξύ των δύο τραπεζών. Σύμφωνα με την πληροφόρηση, περίπου 50 - 60 πρόσωπα από τους εργαζομένους της cdbBank θα μεταφερθούν στο προσωπικό της Τράπεζας Κύπρου, ενώ παραμένει ερωτηματικό πόσοι έλαβαν το πλυσιοπάροχο Σχέδιο Εθελούσιας Αποχώρησης της cdbBank. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η τράπεζα είχε συνολικά 133 άτομα προσωπικό και σίγουρα θα παραμείνει προσωπικό στην εναπομείνουσα οντότητα της «cdbBank» που θα συνεχίσει να εξυπηρετεί τα μη εξυπηρετούμενα δανειά της. Τα 50 - 60 άτομα της cdbBank που αναμένεται να προστεθούν στο προσωπικό της Τράπεζας Κύπρου, θα ανεβάσουν το προσωπικό της BOC στα 2.900 άτομα, αφού βάσει τελευταίων οικονομικών αποτελεσμάτων έχει στο δυναμικό της 2.839 άτομα.

Ο αριθμός προσωπικού που έλαβε το Σχέδιο Εθελούσιας της cdbBank «ακούγεται» ότι μπορεί να συμμετείχε στο πιο γενναιοδωρο σχέδιο που υπήρξε ποτέ σε κυπριακή τράπεζα. Τα ανώτατα χρήματα ήταν κοντά στις 250 χιλιάδες ευρώ για τους «πα-

Η συναλλαγή περιλαμβάνει την πώληση εξυπηρετούμενων δανείων 150 εκατ. ευρώ, καταθέσεων 500 εκατ. ευρώ, αλλά και ορισμένων άλλων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων από την cdbBank στην BOC.

οι πελάτες θα συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τον υφιστάμενο λογαριασμό cdbbank, το IBAN, την κάρτα και τα τραπεζικά κανάλια τους. Μόλις πραγματοποιηθεί η μεταφορά, η Τράπεζα Κύπρου θα εξυπηρετεί τα σχετικά προϊόντα και θα τους παρασχεθούν τα νέα στοιχεία που θα χρειάζονται, συμπεριλαμβανομένων νέων στοιχείων λογαριασμού ή/και IBAN, νέων στοιχείων κάρτας και οδοντίων ψηφιακής τραπεζικής, όπου ισχύει. Η Τράπεζα Κύπρου θα τους ενημερώσει εκ των προτέρων για τυχόν ενέργειες στις οποίες μπορεί να χρειαστεί να προβούν. Η Τράπεζα Κύπρου και η cdbBank θα συνεργάζονται για να διασφαλίσουν την ομαλή μετάβαση και οι πελάτες θα ενημερωθούν εκ των προτέρων από την Τράπεζα Κύπρου για τυχόν αλλαγές ή ενέργειες που απαιτούνται από αυτούς. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου οι πελάτες θα μπορούν να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τα υπάρχοντα κανάλια υπηρεσιών cdbbank, συμπεριλαμβανομένου του υποκαταστήματος. Μετά τη μεταφορά των λογαριασμών τους, οι τραπεζικές τους υπηρεσίες θα παρέχονται μέσω του δικτύου καταστημάτων της Τράπεζας Κύπρου και άλλων καναλιών εξυπηρέτησης της Τράπεζας Κύπρου.

Η μεταβίβαση δεν θα αλλάξει τους βασικούς όρους και προϋποθέσεις του υφιστάμενου δανείου των πελατών και εάν προταθούν οποιεσδήποτε αλλαγές στο μέλλον, αυτές θα κοινοποιηθούν από την Τράπεζα Κύπρου σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις. Επίσης, η μεταβίβαση δεν θα επιφέρει άμεση μεταβολή του επιτοκίου που ισχύει για τον καταθετικό τους λογαριασμό.

λιούς», ενώ γενικότερα δόθηκαν «μπόνους» αποχώρησης, κάνοντας δύσκολη υπόθεση για αρκετούς την άρνηση συμμετοχής στο σχέδιο. Όπως και να έχει, η cdbBank «έπιασε» τους στόχους που η ίδια είχε θέσει και είχαν συμφωνηθεί με την Τράπεζα Κύπρου για να προχωρήσει η μεταξυ τους συναλλαγή.

Μέχρι να λήξει ο Οκτώβριος του 2026 αναμένεται να έρθουν και οι επίσημες ανακοινώσεις του «γάμου» των δύο τραπεζών, καθώς είναι και θέμα ημερών για να έρθουν οι απαιτούμενες κανονιστικές εγκρίσεις από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Υπενθυμίζεται πως, η προτεινόμενη συναλλαγή που ανακοινώθηκε τον Μάρτιο του 2026 περιλαμβάνει την πώληση εξυπηρετούμενων δανείων

Περίπου 50 - 60 πρόσωπα από τους εργαζομένους της cdbBank θα μεταφερθούν στο προσωπικό της Τράπεζας Κύπρου.

σιακά στοιχεία και υποχρεώσεις της cdbBank θα συνεχίζουν να εξυπηρετούνται κανονικά, χωρίς οποιαδήποτε μεταβολή.

Υπήρξε ενδιαφέρον

Σύμφωνα με ανακοίνωση της cdbBank, η τράπεζα αποτέλεσε τα τελευταία τρία χρόνια αντικείμενο ενδιαφέροντος από περισσότερα του ενός τραπεζικά και επενδυτικά σχήματα, στο πλαίσιο της στρατηγικής της αξιολόγησης εναλλακτικών επιλογών. Η τελευταία γνωστοποιημένη προσπάθεια πώλησής της ήταν από την Astrobank, την τράπεζα που τελικά και αυτή πωλήθηκε στην Alpha Bank Κύπρου. Ήταν μία προσπάθεια που είχε γίνει στο 4ο τρίμηνο του 2023, ωστόσο τα δύο μέρη δεν τα βρήκαν ποτέ. Πέραν από τη γνωστή διαδικασία

με την Astrobank που μπήκε στο χρονοντούλαπο, η cdbBank είχε κεντρίσει σοβαρά το ενδιαφέρον τραπεζικής οντότητας εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (non-EU entity) που είχε ρίζες από την Αρμενία. Ανά καιρούς «ακούγονταν» πως παρουσιάστηκαν νέοι μνηστήρες, οι οποίοι ήταν οντότητες που είχαν παρουσία στο νησί ή και στην Ευρώπη, αλλά δεν διέθεταν τραπεζική άδεια. Το «γερό χαρτί» εξάλλου της cdbBank ήταν η ίδια της η υπόσταση, εταιρεία δηλαδή με τραπεζική άδεια που επιχειρεί σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Ομαλές οι αλλαγές

Σύμφωνα με το Q&A του deal της BOC και της cdbBank, μέχρι να μεταφερθούν οι λογαριασμοί των πελατών της cdbBank στα συστήματα της Τράπεζας Κύπρου,

ECONOMIST
ENTERPRISE

22nd Annual Cyprus Summit
A strategic gateway for regional co-operation
Geopolitics – Growth – Investment
November 9th -10th 2026 | The Landmark Nicosia

In collaboration with

European Parliament
Office in Cyprus

Economist Enterprise Events
for south-east Europe

Energy security in a fragmented world

Joan Hoey
Europe consultant
EIU

Michael Damianos
Minister of energy,
commerce and industry
Government of Cyprus

Joe Saddi
Minister of energy
and water
Government of Lebanon

Osama Mobarez
Secretary-general,
East Mediterranean
Gas Forum (EMGF)

John Ardill
Vice-president,
global exploration
ExxonMobil

www.hazliseconomist.com | www.22ndcyprussummit.economist.com

Platinum sponsor

Telecommunications provider

Premium gold sponsor

Logistics supplier

Gold sponsors

Contributor

Premium energy sponsor

Supported by

Communication sponsor

Supporters

Official airline carrier

Digital agency

Αυστηρότεροι έλεγχοι για ξέπλυμα χρήματος

Η ευρωπαϊκή Αρχή AMLA, οι αλλαγές στις τραπεζικές συναλλαγές και ο ρόλος της Κεντρικής

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η νέα ευρωπαϊκή Αρχή για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες (AMLA) συνοδεύεται από αλλαγές στην εποπτεία, με στόχο την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος και την βέλτιστη εναρμόνιση των κανόνων.

Ο Κλεάνθης Ιωαννίδης, επικεφαλής της Διεύθυνσης Πρόληψης Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, μέλος του Γενικού Συμβουλίου της AMLA ως Μόνιμος Κοινός Εκπρόσωπος των κυπριακών αρχών και μέλος της κυπριακής αντιπροσωπείας στην Επιτροπή MONEYVAL του Συμβουλίου της Ευρώπης, αναλύει στην «Κ» τις αλλαγές που δρομολογούνται. Εξηγεί τον ρόλο της Κεντρικής στο νέο ευρωπαϊκό εποπτικό μοντέλο, τι σημαίνει για πολίτες και επιχειρήσεις, καθώς και τις προτεραιότητες των νέων κανόνων.

- Γιατί δημιουργήθηκε η AMLA και ποιοι τομείς του κυπριακού χρηματοπιστωτικού τομέα θα βρεθούν στο μικροσκοπικό της καθετήν πρώτη φάση της εποπτείας της;

- Η νέα ευρωπαϊκή Αρχή για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Anti-Money Laundering Authority - AMLA) δημιουργήθηκε για να αντιμετωπίσει μια βασική αδυναμία: ότι το ξέπλυμα χρήματος και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας δεν σταματούν στα σύνορα. Παράνομα κεφάλαια μπορούν να μετακινούνται μεταξύ χωρών και να εκμεταλλεύονται τις διαφορές στους εθνικούς κανόνες και στην εποπτεία από τις εθνικές αρχές. Η AMLA επιδιώκει μεγαλύτερη συνέπεια στην εφαρμογή των απαιτήσεων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, στενότερη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών.

Η αλλαγή δεν αφορά μόνο τον χρηματοοικονομικό τομέα. Οι κανόνες κατά του ξεπλύματος χρήματος καλύπτουν ήδη, μεταξύ άλλων, νομικές και λογιστικές υπηρεσίες, παρόχους εταιρικών υπηρεσιών, κτηματομεσίτες, παρόχους υπηρεσίας τυχερών παιχνιδιών και συγκεκριμένες δραστηριότητες σχετικά με το εμπόριο έργων τέχνης. Από τις 10 Ιουλίου 2027 εφαρμόζεται ο νέος ευρωπαϊκός Κανονισμός AML, που εναρμονίζει περαιτέρω τους κανόνες, διευρύνει το πεδίο εφαρμογής τους και ενισχύει το νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Από τις 10 Ιουλίου 2029 εντάσσονται επίσης οι πράκτορες ποδοσφαίρου και οι επαγγελματικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι.

Μια ακόμη σημαντική αλλαγή

έρχεται το 2028, όταν η AMLA θα αναλάβει την άμεση εποπτεία έως 40 μεγάλων χρηματοοικονομικών οντοτήτων ή ομίλων με έντονη διασυννοριακή δραστηριότητα και υψηλότερο κίνδυνο. Η επιλογή τους θα ολοκληρωθεί εντός του 2027. Για όσες επιλεγούν, η AMLA θα διαθέτει άμεσες εποπτικές εξουσίες και, όταν διαπιστώνονται παραβάσεις, θα μπορεί να επιβάλλει χρηματικές κυρώσεις και άλλα διοικητικά μέτρα.

Όλα αυτά μπορεί να ακούγονται θεσμικά, αλλά αγγίζουν και την καθημερινότητα του πολίτη και της επιχείρησης: από τα στοιχεία που τους ζητούνται έως τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται οι έλεγχοι δέουσας επιμέλειας. Εκεί βρίσκεται ίσως η πιο απτή διάσταση της νέας ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Η επιτυχία

Αποτελεσματική πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος δεν σημαίνει περισσότερος όγκος εγγράφων, αλλά κατοχή μόνο των πληροφοριών που είναι αναγκαίες και δικαιολογημένες.

του νέου πλαισίου θα εξαρτηθεί όχι μόνο από τους κανόνες που θα θεσπιστούν, αλλά και από το πόσο αποτελεσματικά και ουσιαστικά θα τους ενσωματώσουμε στην καθημερινή μας λειτουργία.

Ομοιομορφία πληροφοριών - Τι θα αλλάξει λοιπόν στην πράξη για τον πολίτη;

- Ο πολίτης πιθανότατα δεν θα έρθει ποτέ σε άμεση επαφή με την AMLA. Θα μπορεί όμως να αισθανθεί την επίδρασή της όταν συναλλάσσεται με μια τράπεζα, με ένα ίδρυμα πληρωμών, με ένα δικηγόρο ή λογιστή ή με οποιανδήποτε άλλη επιχείρηση που δραστηριοποιείται σε τομέα που υποχρεούται να συμμορφώνεται με τους κανόνες και να διενεργεί ελέγχους για το ξέπλυμα χρήματος.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα στοιχεία που ζητούνται από τους πελάτες κατά τη διενέργεια ελέγχων δέουσας επιμέλειας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο πλέον, καθορίζεται ομοιόμορφα ποιες πληροφορίες χρειάζονται για την ταυτοποίησή τους, πώς επιβεβαιώνονται και πότε επικαιροποιούνται. Έτσι, οι έλεγχοι δέουσας επιμέλειας θα εφαρμόζονται με μεγαλύτερη συνέπεια, στη βάση της αξιολόγησης του κινδύνου, από όλες τις υπόχρεες οντότητες, όπως για παράδειγμα τις τράπεζες, τα ιδρύματα πληρωμών και άλλους.

Στόχος δεν είναι η περισσότερη γραφειοκρατία, αλλά η διενέργεια πιο στοχευμένων ανάλογα με τον κίνδυνο ελέγχων δέουσας επιμέλειας τόσο κατά την έναρξη όσο και κατά την επικαιροποίη-

Για την Κύπρο, η νέα εποχή που φέρνει η λειτουργία της AMLA είναι καλοδεχούμενη καθώς διασφαλίζει ισχυρή εποπτεία και περισσότερη ομοιομορφία στους εποπτικούς κανόνες, σημειώνει το μέλος του Γενικού Συμβουλίου της AMLA ως Μόνιμος Κοινός Εκπρόσωπος των κυπριακών αρχών, Κλεάνθης Ιωαννίδης.

ση της επιχειρηματικής σχέσης: δηλαδή αυστηρότερων ελέγχων όπου ο κίνδυνος είναι υψηλός και αναλογικότερων όπου ο κίνδυνος είναι χαμηλότερος.

- Οι πολίτες πάντως διαμαρτύρονται συχνά ότι οι τράπεζες ζητούν υπερβολικά πολλά έγγραφα.

- Είναι ένα θέμα που ως Κεντρική Τράπεζα μας απασχολεί ιδιαίτερα. Αποτελεσματική πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος δεν σημαίνει περισσότερος όγκος εγγράφων, αλλά κατανόηση του πραγματικού κινδύνου και κατοχή μόνο των πληροφοριών που είναι αναγκαίες και δικαιολογημένες.

Η ΚΤΚ προχώρησε το 2025 σε αλλαγές στην Οδηγία της, ενισχύοντας την αναλογική εφαρμογή των απαιτήσεων με βάση τον κίνδυνο. Παράλληλα, διεξάγουμε συστηματικό διάλογο με τις τράπεζες για να εντοπίσουμε πρακτικές που ενδεχομένως να προκαλούν ακრειασθη πολυπλοκότητα, επαναλαμβανόμενα αιτήματα και ταλαιπωρία στον πολίτη χωρίς ανάλογο όφελος στην πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος. Μέσα στα πλαίσια αυτά ζητούμε από αυτές διορθωτικά μέτρα όπου χρειάζεται.

Θέλουμε αυστηρούς ελέγχους δέουσας επιμέλειας εκεί όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος, όχι περιττή μηχανιστική γραφειοκρατία για τον πολίτη και τις επιχειρήσεις.

Με 40 οντότητες

- Πώς θα μεταβληθεί στην πράξη ο ρόλος και η σχέση της Κε-

ντρικής Τράπεζας Κύπρου με τις εποπτευόμενες οντότητες υπό το νέο, κεντρικοποιημένο ευρωπαϊκό μοντέλο της AMLA;

- Η λειτουργία της AMLA θα αλλάξει κυρίως τον τρόπο σύνδεσης της εθνικής με την ευρωπαϊκή εποπτεία. Όπως έχω ήδη αναφέρει, για τις έως 40 μεγάλες διασυννοριακές χρηματοοικονομικές οντότητες που θα επιλεγούν, η AMLA θα αναλάβει την άμεση εποπτεία από το 2028, σε στενή συνεργασία με τους εθνικούς εποπτες. Καθώς η διαδικασία επιλογής από την AMLA δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, δεν γνωρίζουμε ακόμη αν θα περιλαμβάνεται κάποια κυπριακή χρηματοοικονομική οντότητα ως μια από τις 40.

Για τις υπόλοιπες οντότητες, η εποπτεία θα συνεχίσει να ασκείται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Με απλά λόγια, η AMLA δεν αντικαθιστά τους εθνικούς εποπτες· τους εντάσσει σε ένα πιο ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Η ΚΤΚ θα παραμείνει ο άμεσος επόπτης των οντοτήτων της αρμοδιότητάς της για θέματα AML, αλλά θα λειτουργεί στη βάση μιας πιο ενιαίας ευρωπαϊκής προσέγγισης, ως προς την άσκηση της εποπτείας.

Στην Κύπρο, η εποπτεία για θέματα πρόληψης του ξεπλύματος χρήματος δεν ασκείται από μία μόνο αρχή. Ανάλογα με τον τομέα δραστηριότητας, την εποπτική ευθύνη έχουν διαφορετικές αρμόδιες αρχές όπως, μεταξύ άλλων, η Κεντρική Τράπεζα, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Εθνική Αρχή Παιγνίων και Εποπτείας Καζίνο κ.α.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος της ΚΤΚ είναι διττός. Πρώτον,

παραμένει η αρμόδια αρχή για την άμεση εποπτεία, σε θέματα πρόληψης του ξεπλύματος χρήματος, των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων της αρμοδιότητάς της που δεν θα επιλεγούν για άμεση εποπτεία από την AMLA.

Δεύτερον, έχει ευρύτερο θεσμικό ρόλο ως ο μόνιμος κοινός εκπρόσωπος των εθνικών εποπτικών αρχών της Κύπρου στο Γενικό Συμβούλιο της AMLA υπό την εποπτική του σύνθεση. Με απλά λόγια, η ΚΤΚ εκπροσωπεί τις αρμόδιες κυπριακές αρχές στις εργασίες του Γενικού Συμβουλίου. Στο Γενικό Συμβούλιο λαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αποφάσεις για την ανάπτυξη του κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου.

Σε αυτό το περιβάλλον, η ΚΤΚ λειτουργεί ως συνδεδετικός κρίκος μεταξύ Κύπρου και AMLA. Έχουμε δημιουργήσει τα αναγκαία κανάλια επικοινωνίας και συντονισμού με τις άλλες αρμόδιες κυπριακές αρχές, ώστε οι θέσεις και οι εμπειρίες της Κύπρου να μεταφέρονται αποτελεσματικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο και, αντίστροφα, οι εξελίξεις στην AMLA να συζητούνται έγκαιρα μεταξύ των κυπριακών αρμοδίων αρχών στην Κύπρο.

Για μια χώρα με σημαντικό και διεθνοποιημένο τομέα χρηματοοικονομικών και επαγγελματικών υπηρεσιών, η έγκαιρη και συντονισμένη εθνική παρουσία στις ευρωπαϊκές συζητήσεις είναι ουσιαστική. Πρέπει να γνωρίζουμε εγκαίρως τι αλλάζει στην Ευρώπη και να προετοιμαζόμαστε πριν οι νέες απαιτήσεις γίνουν καθημερινή πραγματικότητα.

- Κοιτάζοντας τα επόμενα πέντε χρόνια, ποια θεωρείτε ότι είναι η μεγαλύτερη πρόκληση ή ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την Κύπρο από την εφαρμογή του νέου πλαισίου της AMLA;

- Η μετάβαση στο νέο πλαίσιο είναι μια καλοδεχούμενη πρόκληση. Το κλειδί για την ομαλή μας μετάβαση βρίσκεται στην έγκαιρη προετοιμασία καθώς το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο φέρνει σημαντικές αλλαγές. Έχοντας αυτό κατά νου, ιεραρχώ τρεις βασικές προτεραιότητες.

Πρώτον, οι υπόχρεες οντότητες, τόσο στον χρηματοοικονομικό όσο και στον μη χρηματοοικονομικό τομέα, πρέπει να εξετάσουν τις αλλαγές, να εντοπίσουν έγκαιρα κενά στις διαδικασίες και στα συστήματά τους και να τα προσαρμόσουν ανάλογα. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να παρακολουθούν τις ειδικότερες απαιτήσεις που διαμορφώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από την AMLA και, όπου γίνεται δυνατή, διαβούλευση, να συμμετέχουν. Είναι προτιμότερο να προετοιμάζονται όσο ένας κανόνας διαμορφώνεται παρά αφού τεθεί σε εφαρμογή.

Είναι σημαντικό να σημειώσω ότι η προετοιμασία δεν αφορά μόνο νέες απαιτήσεις, αλλά και νέους, εξελισσόμενους κινδύνους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα κρυπτοστοιχεία: η τεχνο-

λογία προσφέρει μεν σημαντικές ευκαιρίες, αλλά μπορεί παράλληλα να δημιουργήσει νέους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας λόγω διαφόρων παραγόντων όπως η ανωνυμία, η ταχύτητα και ο διασυννοριακός χαρακτήρας.

Δεύτερον, η Κύπρος πρέπει να ολοκληρώσει έγκαιρα τις αλλαγές στην εθνική νομοθεσία που απαιτεί το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο, το οποίο τίθεται σε εφαρμογή τον Ιούλιο του 2027.

Τρίτον, χρειάζεται σαφής καταμερισμός των εποπτικών ευθυνών ώστε να γίνει έγκαιρα η απαραίτητη προετοιμασία των εποπτικών αρχών. Αυτό αφορά, μεταξύ άλλων, τη δημόσια εποπτεία των αυτορρυθμιζόμενων φορέων που εποπτεύουν επαγγελματίες όπως δικηγόρους και λογιστές, καθώς και την εποπτεία νέων υπόχρεων οντοτήτων όπως για παράδειγμα στον χώρο του επαγγελματικού ποδοσφαίρου.

Συνολικά η ομαλή μετάβαση στο νέο πλαίσιο απαιτεί έγκαιρη προετοιμασία και συντονισμό των διαφόρων αρχών.

Καλοδεχούμενη για Κύπρο

- Ποιο είναι το μήνυμα που θέλετε να μείνει στον πολίτη;

- Η προστασία από το οικονομικό έγκλημα και η καλή εξυπηρέτηση του πελάτη δεν είναι αντίθετοι στόχοι. Ένα ώριμο σύστημα πρέπει να επιτυγχάνει και τα δύο.

Για τις υπόχρεες οντότητες του χρηματοοικονομικού τομέα αυτό σημαίνει διαδικασίες ανάλογες με τους κινδύνους και λιγότερη μηχανιστική εφαρμογή. Για τον μη χρηματοοικονομικό τομέα, καλύτερη κατανόηση των ιδιαίτερων κινδύνων κάθε διαφορετικής δραστηριότητας. Για τους πολίτες, προστασία του συστήματος με αναλογικές και κατανοητές διαδικασίες.

Σε αυτό συμβάλλει και ο χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός. Όσο καλύτερα κατανοεί ο πολίτης γιατί ζητούνται συγκεκριμένες πληροφορίες και ποια είναι τα δικαιώματά και οι υποχρεώσεις του, τόσο αποτελεσματικότερα λειτουργεί το σύστημα.

Για την Κύπρο, η νέα εποχή που φέρνει η λειτουργία της AMLA είναι καλοδεχούμενη καθώς διασφαλίζει ισχυρή εποπτεία και περισσότερη ομοιομορφία στους εποπτικούς κανόνες. Για την ΚΤΚ, η νέα εποχή φέρνει ακόμη πιο ενεργή παρουσία στην Ευρώπη, ακόμη καλύτερο συντονισμό με τις άλλες αρχές στην Κύπρο αλλά και στο εξωτερικό, καθώς και διαρκή προσπάθεια ώστε οι απαιτήσεις να εφαρμόζονται με ουσία και αναλογικότητα.

Καταλήγοντας, η επιτυχία του εγχειρήματος σίγουρα δεν θα κριθεί από τον όγκο των εγγράφων που ζητούνται, αλλά από το πόσο αποτελεσματικά εντοπίζεται και αντιμετωπίζεται ο πραγματικός κίνδυνος ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΜΑΪΚ ΝΤΟΛΑΝ / REUTERS

Η αλλαγή ηγεσίας της ΕΚΤ και τα γαλλικά ομόλογα

Μια αναζωπύρωση της κρίσης του ευρώ με τη Γαλλία στο επίκεντρο θα απαιτούσε μια μαζική αντίδραση από την ΕΚΤ, για να προστατευθεί το κοινό νόμισμα. Ωστόσο, η διαφανισμένη αλλαγή ηγεσίας στην κορυφή της κεντρικής τράπεζας θα μπορούσε να περιπλέξει τη διαδικασία. Οι εικασίες σχετικά με την πρόωπη αποχώρηση της επικεφαλής της ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ πριν λήξει η θητεία της τον Οκτώβριο του 2027, ξεκίνησαν νωρίς φέτος και δεν έχουν κοπήσει πλήρως.

Η προγραμματισμένη έκδοση των απομνημονευμάτων της τον Ιανουάριο τροφοδοτεί τα σενάρια αποχώρησής της έως το τέ-

λος του έτους. Σε αυτή την περίπτωση, επικρατέστεροι διάδοχοί της θεωρούνται δύο «γεράκια»: ο πρώην διοικητής της κεντρικής τράπεζας της Ολλανδίας Κλάας Κνот και ο επικεφαλής της γερμανικής Bundesbank Γιόαχιμ Νάγκελ. Θεωρητικά θα ήταν από τη φύση τους πιο επιφυλακτικοί απέναντι σε μια έκτακτη παρέμβαση της ΕΚΤ σε σύγκριση με τη Λαγκάρντ ή τον προκατόχό της. Η αλλαγή φρουράς θα σημειωθεί σε μια εξαιρετικά περίπλοκη συγκυρία. Η Γαλλία βρίσκεται αντιμέτωπη με μια ζοφερή δημοσιονομική προοπτική. Εάν δεν εγκριθεί ο προϋπολογισμός του 2027, η κυβέρνηση

ενδέχεται να δει το ετήσιο δημοσιονομικό έλλειμμα να αυξάνεται έως και στο 6,5% του ΑΕΠ, ωθώντας το συνολικό χρέος πάνω από την ήδη υψηλή πρόβλεψη του 120% του ΑΕΠ για το τέλος του έτους. Οι ανησυχίες για τον προϋπολογισμό και τον πολιτικό κίνδυνο εκτόξευσαν το spread των 10ετών γαλλικών ομολόγων έναντι των γερμανικών στις 150 μονάδες βάσης – υψηλό 15ετίας.

Το επίπεδο αυτό θυμίζει την κρίση χρέους της Ευρωζώνης, όταν η αβεβαιότητα για το ελληνικό χρέος και την παραμονή της Ελλάδας στο ευρώ απειλούσε τη συνοχή του κοινού νομίσματος.

Αν και δεν έχουμε φτάσει ακό-

μη σε εκείνο το σημείο, το οξύ πρόβλημα του δημοσίου χρέους παραμένει χωρίς σαφή λύση και μάλλον θα καθυστερήσει τουλάχιστον έξι μήνες, έως τις προεδρικές εκλογές. Αλλωστε, κανείς από τους δύο επικρατέστερους υποψηφίους που διεκδικούν την προεδρία δεν φαίνεται διατεθειμένος να στηρίξει τις περικοπές που απαιτούνται για τη μείωση του ελλείμματος.

Η πολιτική αβεβαιότητα και το δημοσιονομικό έλλειμμα στη Γαλλία προκαλούν αναταραχή στα ομόλογα, εκτοξεύοντας τα spreads και απειλώντας χώρες όπως η Ιταλία και η Ισπανία. Αν οι πιέσεις κλιμακωθούν, η ΕΚΤ θα

αναγκαστεί να παρεμβεί, έχοντας τρεις κύριες επιλογές. Η πρώτη είναι το «πάγωμα» των αυξήσεων στα επιτόκια, κάτι που οι αγορές ήδη προεξοφλούν, αποκλείοντας αύξηση τον Οκτώβριο και αμφισβητώντας άλλη μια έως το τέλος του έτους, την ώρα που το ευρώ υποχωρεί σε χαμηλά 18 μηνών.

Η δεύτερη είναι η ενεργοποίηση του μηχανισμού προστασίας της μετάδοσης (TPI) για αγορά ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, ένα πρωτοφανές μέτρο που απαιτεί προειδοποίηση και δύσκολες συναινέσεις.

Η τρίτη, η διακοπή της ποσοτικής σύσφιγξης (QT) για να ανακοπεί η συρρίκνωση του ισο-

λογισμού των 6,6 τρις. ευρώ – συναντάει ακόμη ισχυρότερες αντιδράσεις από τους συντηρητικούς κεντρικούς τραπεζίτες. Η ΕΚΤ πιθανότατα θα καθυστερήσει κάθε παρέμβαση μέχρι να ξεκαθαριστεί το τοπίο στη Γαλλία, παρά το ρίσκο εν μέσω εκλογών σε Ισπανία και ΗΠΑ. Μια ενδεχόμενη αποχώρηση της Λαγκάρντ εντός του έτους θα μπορούσε να φέρει τα «γεράκια» στην ηγεσία, δυσκολεύοντας τη συναίνεση.

Όπως ο Κέβιν Τούορς στη Fed αμφισβήτησε ορισμένες από τις υπερβολές της νομισματικής πολιτικής μετά την κρίση, έτσι και μια νέα ηγεσία στην ΕΚΤ θα ήταν πιο αυστηρή στα έκτακτα εργαλεία.

Απαράδεκτες συνθήκες εργασίας στις κατασκευές

Ενώπιον του Τμήματος Εργασίας συγκεκριμένες υποθέσεις που αφορούν κατασκευαστικές εταιρείες

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Υποθέσεις που ταρακουνούν τα θεμέλια της κατασκευαστικής βιομηχανίας διερευνά το Τμήμα Εργασίας του υπουργείου Εργασίας. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», πρόκειται για υποθέσεις εκμετάλλευσης εργαζομένων τρίτων χωρών και υποβαθμισμένες και επικίνδυνες συνθήκες διαβίωσής τους, οι οποίες αφορούν συγκεκριμένες κατασκευαστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. Μάλιστα, όπως πληροφορούμαστε, δεν είναι η πρώτη φορά που γίνονται τέτοιου είδους καταγγελίες για τις συγκεκριμένες κατασκευαστικές εταιρείες και τυχάνουν διερεύνησης από το αρμόδιο τμήμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι ορισμένοι από τους ξένους εργαζομένους που δουλεύουν στα εργοτάξια αναγκάζονται να διανυκτερεύουν σε αυτά, καθώς οι εργοδότες τους δεν έχουν φροντίσει να τους παρέχουν τα απαραίτητα όπως προνοεί το νέο πλαίσιο εργοδοτικής αλληλοπατών εργαζομένων το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 19 Φεβρουαρίου 2025, με στόχο την καλύτερη ρύθμιση της απασχόλησης υπκόων τρίτων χωρών στην κυπριακή αγορά εργασίας. Ειδικότερα, σύμφωνα με το νέο πλαίσιο εργοδοτικής αλληλοπατών εργαζομένων και της συλλογικής σύμβασης στην κατασκευαστική βιομηχανία προβλέπεται ανώτατη αποκοπή έως 25% για τη στέγαση του εργαζομένου υπό προϋποθέσεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο εργοδότης υποχρεούται να

παρακρατεί αυτό το ποσοστό ή ότι η στέγαση πρέπει να παρέχεται δωρεάν.

Ως εκ τούτου, σύμφωνα με πληροφορίες, οι ιδιοκτήτες των υπό διερεύνηση κατασκευαστικών εταιρειών φαίνεται να παρέλειψαν ακόμη και τη λήψη των στοιχειωδών μέτρων για τη διασφάλιση αξιοπρεπών και ασφαλών συνθηκών διαμονής για τους εργαζομένους τους, κατά παράβαση των προβλεπόμενων προνοιών του σχετικού πλαισίου. Οι εργαζόμενοι φέρονται να αφέθηκαν ουσιαστικά στην τύχη τους, εκτεθειμένοι όχι μόνο σε ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, αλλά και σε πιθανούς κινδύνους για την υγεία και τη σωματική τους ακεραιότητα. Οι συνθήκες αυτές, εφόσον επιβεβαιωθούν από το αρμόδιο τμήμα, γείρουν σοβαρά ερωτήματα ως προς τον βαθμό τήρησης των υποχρεώσεων των εργοδοτών, τόσο σε ό,τι αφορά την παροχή κατάλληλης στέγασης όσο και τη διασφάλιση ενός στοιχειώδους επιπέδου προστασίας και αξιοπρέπειας για τους ανθρώπους που εργάζονται στις επιχειρήσεις τους. Η εικόνα που περιγράφεται παραπέμπει σε συνθήκες που δεν συνάδουν με τις ελάχιστες απαιτήσεις υγιεινής, ασφάλειας και αξιοπρεπούς διαβίωσης, καθιστώντας αναγκαία τη διερεύνηση των καταγγελιών από το αρμόδιο τμήμα του υπουργείου Εργασίας και την απόδοση ευθυνών, εφόσον διαπιστωθούν παραβάσεις.

Τι προβλέπει το πλαίσιο

Το νέο πλαίσιο εργοδοτικής αλληλοπατών εργαζομένων προβλέπει ότι, κατά την υπογραφή

Διερευνώνται καταγγελίες για ξένους εργαζομένους που εργάζονται σε υποβαθμισμένες και επικίνδυνες συνθήκες και κοιμούνται στα εργοτάξια.

Ενώ οι ανάγκες για εργατικά χέρια είναι τεράστιες, το ενδιαφέρον για αξιοποίηση της διακρατικής συμφωνίας Κύπρου-Αιγύπτου για εργοδότηση Αιγυπτίων βρίσκεται στο μηδέν.

της σύμβασης εργασίας που υποβάλλεται στο Τμήμα Εργασίας, πρέπει να καθορίζονται ο χώρος διαμονής των εργαζομένων και ο αριθμός των ατόμων που θα φιλοξενοούνται. Οι χώροι διαμονής οφείλουν να πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές υγιεινής,

ασφάλειας και αξιοπρεπούς διαβίωσης. Ειδικότερα, προβλέπεται ελάχιστος χώρος 4,5 τετραγωνικών μέτρων ανά άτομο στο υπνοδωμάτιο, ενώ κάθε ένοικος πρέπει να διαθέτει δικό του κρεβάτι και ερμάρι για την αποθήκευση ρούχων και προσωπικών αντικειμένων. Η κατοικία πρέπει επίσης να διαθέτει θέρμανση ή κλιματισμό, ηλεκτρικό ρεύμα, πόσιμο νερό, ψυγείο, χώρο φύλαξης τροφίμων, πλυντήριο ρούχων και γκαζιέρα. Παράλληλα, καθορίζονται ελάχιστες αναλογίες για τις εγκαταστάσεις υγιεινής, με τουλάχιστον ένα ντους ή μπανιέρα ανά έξι άτομα και ένα αποχωρητήριο ανά τέσσερα άτομα, καθώς και νιπτήρα με ζεστό και κρύο νερό. Οι χώροι πρέπει ακόμη να περιλαμβάνουν κατάλληλες εγκαταστάσεις κουζίνας και τραπέζιας, με δυνατότητα

πλυσίματος των οικιακών σκευών, τραπέζι και καρέκλες. Τέλος, απαιτείται επαρκής φωτισμός και εξαερισμός, καθώς και δυνατότητα ασφαλούς κλειδώματος των εισόδων και εξόδων, ώστε να διασφαλίζονται κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης για τους εργαζομένους.

Και άλλες παρατυπίες

Παράλληλα, στον κατασκευαστικό κλάδο καλά κρατεί και το φαινόμενο υπενοικίασης εργαζομένων που ενώ εργοδοτήθηκαν σε έναν τομέα εργασίας κατέληξαν να εργάζονται σε άλλον. Όπως είχε γράψει σε προηγούμενο ρεπορτάζ η «Κ», η πρακτική υπενοικίασης ξένων εργαζομένων στην Κύπρο απασχολεί έντονα τις συντεχνίες και εντοπίζεται σε αρκετές περιπτώσεις και σε αρκετούς τομείς της οικονομίας συμπεριλαμβανομένου και του κατασκευαστικού. Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους διαιωνίζεται το συγκεκριμένο φαινόμενο σχετίζονται με το χαμηλότερο μισθολογικό καθεστώς των καθαριστών σε σύγκριση με εκείνο των εργαζομένων στην οικοδομή, καθώς και με την προσπάθεια ορισμένων εργοδοτών να αποφύγουν την υποχρεωτική εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων και του υψηλότερου μισθολογικού πλαισίου που αυτές προβλέπουν για τους οικοδόμους. Το φαινόμενο είναι καλά γνωστό και στο τμήμα εργασιακών σχέσεων του υπουργείου Εργασίας καθώς διερευνώνται συγκεκριμένες καταγγελίες. Την ίδια ώρα, στα ύψη είναι και τα ποσοστά της αδήλωτης εργασίας στον κατασκευαστικό τομέα.

Συμφωνία Κύπρου-Αιγύπτου

Στο μεταξύ, ενώ οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε νευραλγικούς τομείς δραστηριότητας βρίσκονται στο ζενίθ, στα χαρτιά παραμένει η διακρατική συμφωνία που υπογράφηκε το 2024 μεταξύ Κύπρου και Αιγύπτου, αναφορικά με την εργοδότηση Αιγυπτίων, οι οποίοι θα καλύψουν μέρος των αναγκών της κυπριακής αγοράς εργασίας. Μάλιστα, ο υπουργός Εργασίας Μαρίνος Μουσιούττας φέτος αποφάσισε όπως εμπλουτίσει τη συμφωνία έτσι ώστε να καλύπτει περισσότερους τομείς καθιστώντας την πιο ελκυστική για τους Κύπριους εργοδότες.

Ωστόσο, όπως πληροφορούμαστε, μέχρι σήμερα ούτε ένας Αιγύπτιος δεν έχει εργοδοτηθεί στην Κύπρο εκμεταλλευόμενος τη συγκεκριμένη συμφωνία και αυτό συμβαίνει, όπως μας εξήγησαν εμπλεκόμενοι φορείς τους κλάδου, για πολλούς λόγους. Πιο συγκεκριμένα, όπως μας αναφέρθηκε, η περιορισμένη ανταπόκριση των εργοδοτών αποδίδεται εν μέρει στις πρόσθετες διαδικασίες και στη γραφειοκρατία για την πρόσληψη εργαζομένων από τρίτες χώρες.

Ειδικά στον κατασκευαστικό τομέα, όπως μας έχει τονιστεί, η πρόσληψη Αιγυπτίων είναι πιο δύσκολη σε σύγκριση με εργαζομένους από χώρες της Ε.Ε., όπως η Ρουμανία και η Βουλγαρία. Την ίδια ώρα, ελλείψεις φαίνεται να ήταν και συνεχίζει να είναι η σωστή ενημέρωση των επιχειρήσεων σε σχέση με την αξιοποίηση της συγκεκριμένης συμφωνίας.

KPMG Κύπρου: Περισσότερο από μια επαγγελματική επιλογή

Η KPMG ΚΥΠΡΟΥ δραστηριοποιείται στο νησί από το 1948, χτίζοντας μια ιστορία που συνδυάζει εμπειρία, καινοτομία και αριστεία. Σήμερα, αποτελεί έναν από τους κορυφαίους οργανισμούς παροχής ελεγκτικών, φορολογικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών στην Κύπρο, με περισσότερους από 750 επαγγελματίες που εργάζονται στα έξι γραφεία μας σε όλη τη χώρα.

Η επιτυχία μας βασίζεται στους ανθρώπους μας. Κάθε μέλος της ομάδας μας φέρνει διαφορετικές εμπειρίες, γνώσεις και προσοπτικές, συμβάλλοντας σε ένα δυναμικό περιβάλλον όπου η συνεργασία, η εξέλιξη και η επιδίωξη της αριστείας βρίσκονται στο επίκεντρο.

Ως μέλος του παγκόσμιου δικτύου της KPMG, συνδυάζουμε τη διεθνή τεχνογνωσία με τη βαθιά γνώση της τοπικής αγοράς. Αυτή η σύνθεση προσφέρει στους ανθρώπους μας τη δυνατότητα να αποκτούν πολύτιμες εμπειρίες, να συμμετέχουν σε σημαντικά έργα και να αναπτύσσονται σε ένα περιβάλλον με ευρύτερη προοπτική.

Στην KPMG Κύπρου, μια θέση εργασίας μπορεί να αποτελέσει την αρχή μιας μακροχρόνιας επαγγελματικής πορείας. Δημιουργούμε τις συνθήκες ώστε οι άνθρωποί μας να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους, να εξερευνούν νέες ευκαιρίες και να διαμορφώνουν το δικό τους επαγγελματικό μέλλον.

Οι άνθρωποί μας στο επίκεντρο

Πιστεύουμε ότι η διαρκής επιτυχία ενός οργανισμού ξεκινά από τους ανθρώπους του. Για τον λόγο αυτό, επενδύουμε ουσιαστικά στην επαγγελματική ανάπτυξη, τη μάθηση και την ευημερία των ανθρώπων μας.

Επενδύουμε στην τεχνολογία και την καινοτομία, δημιουργώντας ένα σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον όπου οι άνθρωποί μας μπορούν να αξιοποιούν νέες δυνατότητες, να αναπτύξουν ιδέες και να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση του μέλλοντος των υπηρεσιών μας.

Οι αξίες που καθορίζουν τον τρόπο που εργαζόμαστε

Οι αξίες μας αποτελούν τον πυρήνα της κουλτούρας μας και καθοδηγούν τον τρόπο

με τον οποίο εργαζόμαστε, συνεργαζόμαστε και λαμβάνουμε αποφάσεις.

Η Ακεραιότητα, η Αριστεία, το Θάρρος, η Συνεργασία και η δέσμευσή μας να ενεργούμε για το Καλύτερο δεν αποτελούν απλώς βασικές αρχές του οργανισμού μας. Αποτελούν στοιχεία της καθημερινής μας λειτουργίας και της σχέσης που χτίζουμε μεταξύ μας, με τους πελάτες μας και με την κοινωνία.

Με αυτές τις αξίες ως βάση, επιδιώκουμε να δημιουργούμε ένα περιβάλλον όπου οι άνθρωποι αισθάνονται ότι μπορούν να εκφράζονται, να συνεργάζονται και να αναπτύσσονται με αυτοπεποίθηση.

Παράλληλα, αναγνωρίζουμε την ευθύνη που έχουμε απέναντι στην κοινωνία και τις μελλοντικές γενιές. Μέσα από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες μας, επιδιώκουμε να συμβάλλουμε ουσιαστικά στη δημιουργία ενός θετικού και διαρκούς αντίκτυπου.

Μια καριέρα που μπορεί να συνυπάρχει με την προσωπική σου ζωή

Στην KPMG Κύπρου, αναγνωρίζουμε ότι η επαγγελματική επιτυχία συνδέεται άμεσα με την προσωπική ευημερία. Οι άνθρωποί μας έχουν διαφορετικές ανάγκες, προτεραιότητες και ευθύνες, γι' αυτό προσπαθούμε να δημιουργούμε ένα εργασιακό περιβάλλον που προσφέρει υποστήριξη και μεγαλύτερη ευελιξία στην καθημερινότητα.

Οι πολιτικές και οι παροχές μας περιλαμβάνουν ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας και δυνατότητες υβριδικής εργασίας, ώστε οι εργαζόμενοι να μπορούν να οργανώνουν αποτελεσματικότερα τον χρόνο τους.

Παράλληλα, προσφέρουμε μειωμένο ωράριο για εργαζόμενες μητέρες, καθώς και υποστήριξη κατά την περίοδο της άδειας μητρότητας και πατρότητας.

Η φροντίδα της υγείας και της ευημερίας των ανθρώπων μας αποτελεί επίσης σημαντική προτεραιότητα. Η ομάδα μας έχει πρόσβαση σε εργασιακό ψυχολόγο και υπηρεσίες γιατρού εργασίας, ενώ προσφέρονται και ευκαιρίες για άσκηση και φυσική δραστηριότητα. Στη Λευκωσία λειτουργεί το KPMG Gym, ενώ στις υπόλοιπες πόλεις συνεργαζόμαστε με τοπικά γυμναστήρια.

Μέσα από το Parenting Academy, στήριζουμε επίσης τους εργαζομένους γονείς, προσφέροντας σεμινάρια και πρακτική καθοδήγηση σε θέματα που αφορούν τη συνύπαρξη οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Στόχος μας είναι να δημιουργούμε ένα περιβάλλον όπου η επαγγελματική ανάπτυξη και η προσωπική ζωή μπορούν να εξελίσσονται με μεγαλύτερη ισορροπία.

BeWell@KPMG: Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην ευεξία

Από το 2019, η στρατηγική BeWell@KPMG αποτελεί σημαντικό μέρος της προσέγγισής μας για τη στήριξη των ανθρώπων μας. Στόχος της είναι η ενίσχυση της φυσικής, ψυχικής και κοινωνικής ευημερίας, μέσα από δράσεις και πρωτοβουλίες που ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της σύγχρονης επαγγελματικής ζωής.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουμε εφαρμόσει το πρόγραμμα Flex Friday και μειωμένο εβδομαδιαίο ωράριο 36 ωρών κατά τους θερινούς

μήνες, προσφέροντας στους ανθρώπους μας περισσότερο χρόνο και μεγαλύτερη ευελιξία.

Η ευεξία αποτελεί μέρος της ευρύτερης κουλτούρας μας και αφορά όλα τα επίπεδα του οργανισμού. Για τον λόγο αυτό, στελέχη υψηλών βαθμίδων συμμετέχουν σε ειδικά προγράμματα και εκπαιδεύσεις, ενισχύοντας την κοινή κατανόηση ότι η φροντίδα των ανθρώπων αποτελεί ευθύνη ολόκληρου του οργανισμού.

Ένα περιβάλλον που ενθαρρύνει την εξέλιξη και την καινοτομία

Ο κόσμος της εργασίας εξελίσσεται συνεχώς και μαζί του εξελίσσονται οι δεξιότητες που απαιτούνται για το μέλλον. Στην KPMG Κύπρου, επενδύουμε στην τεχνολογία, την καινοτομία και τη συνεχή ανάπτυξη των ανθρώπων μας, δημιουργώντας ευκαιρίες για συμμετοχή σε έργα που συνδυάζουν τη γνώση, τη δημιουργικότητα και τη σύγχρονη τεχνολογία.

Οι επαγγελματίες μας έχουν τη δυνατό-

τητα να εργάζονται σε ένα περιβάλλον που ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ανταλλαγή ιδεών, ενώ παράλληλα τους προσφέρει την ευκαιρία να συμμετέχουν σε σημαντικά και απαιτητικά έργα.

Αναγνωρισμένη δέσμευση στην αριστεία

Η προσπάθειά μας να δημιουργούμε ένα σύγχρονο, υποστηρικτικό και ποιοτικό εργασιακό περιβάλλον έχει αναγνωριστεί μέσα από σημαντικές διακρίσεις και πιστοποιήσεις.

- Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται:
- Investors in People, Silver Level
 - Εργοδότης Ισότητας
 - Best Team Building Program στα Cyprus HR Awards
 - Excellence in Workplace Wellbeing στα Cyprus HR Awards
 - Best CSR Initiative with Employees' Involvement, Gold Level
 - Excellence in Workplace Wellbeing Award, Silver Level
 - Έγκριση από τους ICAEW και ACCA ως εργοδότης για την εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη λογιστών και ελεγκτών

Ανακάλυψε τις διαθέσιμες ευκαιρίες και κάνε το επόμενο βήμα στην καριέρα σου.

Στοιχεία επικοινωνίας
KPMG Limited, Εσπερίδων 14, 1087, Λευκωσία, Κύπρος
Τ: 22 09 000
E: kpmg@kpmg.com.cy
W: www.kpmg.com.cy
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης: @KPMGCyprus

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Γέφυρες συνεργασίας με την αμερικανική αγορά και δικτύωση με τους Κύπριους που ζουν και εργάζονται στις ΗΠΑ επιδιώκει να δημιουργήσει για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά η κυβέρνηση, μέσα από έναν κύκλο επαφών με διεθνείς επενδυτές, επιχειρηματικούς φορείς και μέλη της κυπριακής διασποράς. Στόχος του επιχειρηματικού ταξιδιού του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη, στο οποίο θα συμμετέχουν αξιωματούχοι και εκπρόσωποι του κυπριακού επιχειρείν, είναι η προσέλκυση επενδύσεων, η ανάδειξη των επενδυτικών ευκαιριών που προσφέρει η Κύπρος και η δημιουργία διαύλων επικοινωνίας που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε νέες συνεργασίες και επενδύσεις. Σύμφωνα με αρμόδιες πηγές της «Κ», το ταξίδι που προγραμματίζεται περί τα τέλη Νοεμβρίου δεν περιορίζεται μόνο στην προσέλκυση κεφαλαίων ή στην ενθάρρυνση του επαναπατρισμού επαγγελματιών. Επιδιώκεται κυρίως η αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρίας, της εξειδίκευσης και της τεχνογνωσίας των Κυπρίων του εξωτερικού, δημιουργώντας προϋποθέσεις για μεταφορά γνώσης, επαγγελματικές συνέργειες και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Η αποστολή με επικεφαλής τον Πρόεδρο θα ξεκινήσει από τη Νέα Υόρκη όπου θα πραγματοποιηθεί το συνέδριο της Financial Times στο οποίο θα συμμετέχει ο κ. Χριστοδουλίδης. Παράλληλα, στη Νέα Υόρκη έχει προγραμματιστεί για πρώτη φορά μια εκστρατεία-κάλεσμα των Κυπρίων αποδήμων, η γνωστή πρωτο-

Στόχος η ανάπτυξη ενός δικτύου που θα φέρνει σε επαφή τους Κύπριους μεταξύ τους, αλλά και με επιχειρήσεις και οργανισμούς στην Κύπρο.

βουλία Minds in Cyprus. Στόχος είναι σε πρώτο στάδιο να προσελκύσουν τεχνογνωσία και ταλέντο για να συνεργαστεί με τις κυπριακές επιχειρήσεις και να δημιουργηθούν δεσμοί και σε επόμενο στάδιο, η ενίσχυση των προοπτικών επαναπατρισμού εξειδικευμένων επαγγελματιών. Η επενδυτική καμπάνια στις ΗΠΑ ενδέχεται να επεκταθεί και σε άλλες Πολιτείες, με στόχο την ανάπτυξη διμερών σχέσεων με επιχειρηματικούς φορείς. Ωστόσο, οι σχετικές επαφές δεν έχουν ακόμη οριστικοποιηθεί, καθώς το πρόγραμμα του ταξιδιού βρίσκεται υπό διαμόρφωση.

Τι αλλάζει φέτος

Η φετινή επενδυτική εκστρατεία του Προέδρου στις ΗΠΑ δεν θα συμπεριλαμβάνει μόνο επαφές με εταιρείες κολοσσούς προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες βάσεις για επενδύσεις στην Κύπρο. Όπως

Κυνήγι τεχνογνωσίας και επενδύσεων με όχημα τους Κύπριους της διασποράς

Στίνεται η δεύτερη αποστολή προσέλκυσης επενδύσεων και ταλέντου στις ΗΠΑ

Περί τα τέλη Νοεμβρίου ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα ξεκινήσει τις επαφές του από τη Νέα Υόρκη, ενώ θα επισκεφθεί και τη Βοστώνη για διμερείς συναντήσεις με τεχνολογικούς κολοσσούς και διεθνή επενδυτικά funds.

μας ανέφεραν τόσο ο Invest Cyprus όσο και το ΚΕΒΕ, οι οποίοι είναι εκ των διοργανωτών της αποστολής, κατά την περσινή διοργάνωση τέθηκαν οι βάσεις για την ανάπτυξη συνεργειών και την προσέλκυση επενδύσεων μεταξύ Κύπρου και ΗΠΑ στον τομέα της τεχνολογίας. Ορισμένες από τις επαφές που πραγματοποιήθηκαν απέδωσαν ήδη καρπούς, καθώς εταιρείες τις οποίες επισκέφθηκε η αποστολή προχώρησαν στη συνέχεια στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην Κύπρο. Ωστόσο, σύμφωνα με τους αρμόδιους φορείς, η αγορά των ΗΠΑ απαιτεί συστηματι-

κή και διαρκή παρουσία, καθώς και συνεχή παρακολούθηση, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι υφιστάμενες ευκαιρίες και να προσελκυστούν νέες επενδύσεις. Όπως πληροφορούμαστε, υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης συνεργασιών με εταιρείες τόσο στον τομέα της τεχνολογίας όσο και στον ευρύτερο χρηματοοικονομικό κλάδο.

Πέρα από το επενδυτικό κομμάτι, φέτος η κυβέρνηση και οι επιχειρηματικοί φορείς θα επιδιώξουν με την επίσκεψή τους στις ΗΠΑ να ενισχύσουν τη δικτύωση των Κυπρίων που δραστηριοποιούνται στο

εξωτερικό μέσω της δημιουργίας νέων διαύλων συνεργασίας με την Κύπρο. Με πρώτο σταθμό τη Νέα Υόρκη και το συνέδριο της Financial Times θα δοθεί η ευκαιρία να πραγματοποιηθούν παράλληλες επαφές και συναντήσεις με σημαντικούς επενδυτικούς και επιχειρηματικούς ομίλους. Παράλληλα, θα υπάρξουν και follow-up συναντήσεις με εταιρείες όπως η Amazon και η Google, όπως είχε γίνει και πέρυσι, καθώς και με άλλους σημαντικούς οργανισμούς.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι φέτος προγραμματίζονται διμερείς επαφές

τόσο σε Νέα Υόρκη όσο και στη Βοστώνη με εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της τεχνολογίας, τις επενδύσεις, τα χρηματοοικονομικά και τις υποδομές. Αυτό που επιδιώκεται είναι να αναδειχθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει η Κύπρος, τόσο λόγω του ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος που έχει δημιουργήσει όσο και της γεωγραφικής της θέσης, η οποία μπορεί να αποτελέσει δίοδο και σε άλλες αγορές για τις επιχειρήσεις.

Όσον αφορά την εκστρατεία προσέλκυσης κυπριακών ταλέντων στη χώρα, φέτος θα συμμετέχουν μέσω του ΚΕΒΕ πολλές κυπριακές επιχειρήσεις, οι οποίες θα πραγματοποιούν με τους αποδήμους που θα συμμετέχουν κατ' ιδίαν συναντήσεις για συγκεκριμένες θέσεις εργασίας που μπορεί να τους αφορούν. Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης Minds in Cyprus οι εκπρόσωποι του κυπριακού επιχειρείν θα συμμετέχουν με περίπτερα (company booths) όπου οι ενδιαφερόμενοι θα τους πλησιάζουν και ακολούθως θα γίνονται διμερείς συναντήσεις. Μάλιστα έχει στηθεί και συγκεκριμένη ιστοσελίδα όπου θα δημοσιεύονται οι διαθέσιμες θέσεις εργασίας της κάθε εταιρείας που συμμετέχει στην αποστολή, προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι να ενημερώνονται από πριν και να πηγαίνουν στοχευμένα στην εταιρεία και τη θέση που τους ενδιαφέρει.

Ο ρόλος του Cy Catalyst

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια του Προέδρου να επιτύχει τη δικτύωση των Κυπρίων αποδήμων στην Κύπρο θα διαδραματίσει και ο σύνδεσμος Cyprus Catalyst, ο οποίος ιδρύθηκε τον Μάρτιο. Πρόκειται για μια κοινότητα Κυπρίων επιχειρηματιών και επιστημόνων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της τεχνολογίας στις ΗΠΑ και φέρνει κοντά Κύπριους επαγγελματίες στους τομείς της τεχνολογίας, της επιστήμης και της καινοτομίας.

Στο ίδιο πλαίσιο επιδιώκεται συνεργασία με την κοινότητα Cypriots in the City στο Λονδίνο, ώστε να ενισχυθούν οι επαφές και οι δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ Κυπρίων που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό και της κυπριακής οικονομίας. Η πρωτοβουλία δεν περιορίζεται μόνο στην προσέλκυση επαγγελματιών που επιθυμούν να επιστρέψουν στην Κύπρο. Επιδιώκει, παράλληλα, να αξιοποιήσει τη διεθνή εμπειρία, την εξειδίκευση και την τεχνογνωσία των Κυπρίων του εξωτερικού, δημιουργώντας προϋποθέσεις για μεταφορά γνώσης, επαγγελματικές συνέργειες και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Η προσέγγιση προβλέπει τη σταδιακή ανάπτυξη των δράσεων, ανάλογα με τις προϋποθέσεις που θα διαμορφώνονται, με βασικό στόχο τη δημιουργία γεφυρών επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα στην κυπριακή διασπορά και την Κύπρο.

Φορολογικό πλαίσιο για τα κρυπτονομίσματα στην Ελλάδα

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Τη δυνατότητα να αποκτήσουν φορολογική υπόσταση κέρδη από κρυπτονομίσματα που δημιουργήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια δίνει για πρώτη φορά το νέο πλαίσιο για τα crypto. Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών που βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση, οι φορολογούμενοι θα μπορούν να δηλώσουν τις παλαιές υπεραξίες και, καταβάλλοντας τον φόρο που προβλέπεται, να νομιμοποιήσουν τα συγκεκριμένα κεφάλαια για την εφορία. Η εξέλιξη αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για όσους θέλουν να χρησιμοποιήσουν χρήματα που προήλθαν από crypto για την αγορά ακινήτου, αυτοκινήτου ή άλλου περιουσιακού στοιχείου, καθώς μέχρι σήμερα η αξιοποίησή τους για την κάλυψη τεκμηρίων ήταν ιδιαίτερα προβληματική.

Ετσι, λοιπόν, η υπεραξία που προκύπτει από τη μεταβίβαση κρυπτονομισμάτων θα φορολογείται αυτοτελώς με συντελεστή 10%, προβλέπεται αφορολόγητο όριο 500 ευρώ, ενώ η αγορά crypto εντάσσεται στις δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων για τους σκοπούς των τεκμηρίων.

Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου για τις υπεραξίες που έχουν δημιουργηθεί κατά τα παρελθόν, προβλέπεται ειδική διαδικασία. Οι φορολογούμενοι θα έχουν 12 μήνες από τη δημοσίευση του νόμου για να δηλώσουν τα συγκεκριμένα κέρδη. Ο φόρος που θα προκύψει θα πρέπει να καταβληθεί εντός 60 ημερών από τη δήλωση, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της διάταξης. Η ρύθμιση επιτρέπει έτσι να αποκτήσουν φορολογική αναγνώ-

Η υπεραξία που θα προκύπτει από τη μεταβίβαση των crypto θα φορολογείται αυτοτελώς με συντελεστή 10%.

ριση κεφάλαια που προήλθαν από παλαιότερες συναλλαγές σε κρυπτονομίσματα. Η αναγνώριση αυτή είναι κρίσιμη για τη μέτρεται χρήση τους, καθώς θα μπορεί να γίνει επίκληση των ποσών που πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου για την κάλυψη τεκμηρίων διαβίωσης ή

Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, οι φορολογούμενοι θα μπορούν να δηλώσουν τις παλαιές υπεραξίες και, καταβάλλοντας τον φόρο που προβλέπεται, να νομιμοποιήσουν τα συγκεκριμένα κεφάλαια για την εφορία.

απόκτησης περιουσιακών στοιχείων. Όπως προαναφέρθηκε, για τις μεταβιβάσεις κρυπτοστοιχείων από φυσικά πρόσωπα καθιερώνεται αυτοτελής φορολόγηση της υπεραξίας με συντελεστή 10%. Η υπεραξία θα υπολογίζεται, κατά κανόνα, ως η διαφορά μεταξύ της

τιμής κτήσης και της τιμής μεταβίβασης. Για διαδοχικές αγορές προβλέπονται κανόνες για την τεκμηρίωση των συναλλαγών και τον προσδιορισμό της μέσης τιμής κτήσης. Παράλληλα, υπεραξία έως 500 ευρώ θα παραμένει αφορολόγητη.

Αντίθετα, η ανταλλαγή ενός

κρυπτοστοιχείου με άλλο δεν θα θεωρείται από μόνη της φορολογητέα μεταβίβαση. Ετσι, η μετατροπή, για παράδειγμα, bitcoin σε ethereum δεν θα προκαλεί αυτομάτως φορολογική υποχρέωση.

Το νέο πλαίσιο αντιμετωπίζει την αγορά κρυπτοστοιχείων ως δαπάνη απόκτησης περιουσιακών

στοιχείων. Οι φορολογούμενοι θα πρέπει, επομένως, να μπορούν να δικαιολογούν τα ποσά που διαθέτουν για την απόκτησή τους με βάση τα εισοδήματά τους και λοιπούς νόμιμους πόρους τους.

Το σχέδιο νόμου καλύπτει και αποδόσεις που προκύπτουν από δραστηριότητες πέραν της απλής αγοραπωλησίας. Τα έσοδα από staking (δέσμευση κρυπτονομισμάτων έναντι ανταμοιβής), δανεισμό κρυπτονομισμάτων και παροχή ρευστότητας θα αντιμετωπίζονται φορολογικά ως τόκοι και θα φορολογούνται με συντελεστή 10%.

Για τις περιπτώσεις κληρονομιάς, δωρεάς και γονικής παροχής, τα κρυπτοστοιχεία χαρακτηρίζονται ως ασώματη κινητή περιουσία κείμενη στην αλλοδαπή. Για τον υπολογισμό του φόρου, η αξία τους θα προσδιορίζεται σε ευρώ με βάση την αξία τους κατά την προηγούμενη ημέρα από τον χρόνο γένεσης της φορολογικής υποχρέωσης. Παράλληλα, παρέχεται στις επιχειρήσεις η δυνατότητα να κορηγούν κρυπτοστοιχεία σε εργαζομένους ή μετόχους ως παροχή σε είδος. Η αποτίμησή τους θα γίνεται με βάση την αξία τους σε ευρώ κατά τον χρόνο απόκτησης.

«Ψήνεται» νέα κόντρα φούρνων - σούπερ μάρκετ

Κατάργηση της ρύθμισης του 2015 που χαρακτηρίζει «αρτοποιείο» κατάστημα που ψήνει κατεψυγμένη ζύμη, ζητούν οι αρτοποιοί

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Ήταν παραμονή Δεκαπενταύγουστου 2015. Μετά μια ταραχώδη συνεδρίαση της Βουλής, είχε ψηφισθεί το περίφημο τρίτο μνημόνιο που, μεταξύ άλλων, περιελάμβανε αυξήσεις σε έμμεσους φόρους, περικοπές συντάξεων και πολλά άλλα. Ανάμεσα στις δεκάδες σελίδες (108 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) του νόμου 4336/2015 υπήρχε το άρθρο 2, υποπαράγραφος Α3 και μία ρύθμιση η οποία τότε πέρασε για τους περισσότερους μάλλον «στα ψιλά»: Η χρήση του όρου «αρτοποιός», καθώς και η εμπορική χρήση των διακριτικών τίτλων «αρτοποιός» ή «αρτοποιείο» ή «φούρνος», επιτρέπεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που είτε επιμελούνται άμεσα από το στάδιο των επιλεγόμενων πρώτων υλών, το ζύμωμα της ζύμης, την εξέλιξη αυτής μέχρι την πλήρη μορφοποίησή της και την έψηση του άρτου στον τόπο της πώλησής του προς τον καταναλωτή είτε επιμελούνται μόνο το τελικό στάδιο της έψησης του άρτου στον τόπο πώλησής του στον τελικό καταναλωτή. Ρύθμιση που ήρθε σε εφαρμογή των συστάσεων της πολυσυζητημένης «Εργαλειοθήκης Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ», η οποία είχε παραδοθεί στην προηγούμενη κυβέρνηση. Μέχρι τότε ίσχυε ο νόμος 3526/2007, ο οποίος προέβλεπε ότι «αρτοποιείο» και κατ' επέκταση «φούρνος» μπορούσε να ονομάζεται μόνο η εγκατάσταση στον εσωτερικό χώρο της οποίας ολοκληρώνεται ο κύκλος παραγωγής προϊόντων αρτοποιίας, από την επεξεργασία των πρώτων υλών, το ζύμωμα δηλαδή,

μέχρι το τελικό ψήσιμο και την πώληση αυτών. Εντεκα χρόνια μετά και ενώ από τον Αύγουστο του 2015 έχουν περάσει τρεις κυβερνήσεις και πολύ περισσότεροι υπουργοί Ανάπτυξης, η παραπάνω διάταξη του νόμου 4336/2025 παραμένει ως έχει. «Πρόκειται για αδικία που εξελίσσεται αθόρυβα για την κοινωνία, αλλά θορυβωδώς για τα μέλη μας, για τις γειτονιές μας, για την τοπική οικονομία, για την επιβίωση της βιοτεχνικής αρτοποιίας», είπε χαρακτηριστικά χθες σε συνέντευξη Τύπου η Έλσα Κουκουμέρια, πρόεδρος της Ομοσπονδίας Αρτοποιιών Ελλάδας (ΟΑΕ).

Η ρύθμιση δεν μείωσε τις τιμές, καθώς οι φούρνοι πωλούν το ψωμί 3-3,20 ευρώ το κιλό, ενώ οι αλυσίδες 4,5 ευρώ το κιλό.

«Εμείς δεν θέλουμε να κλείσει κανείς. Θέλουμε απλώς ο καταναλωτής να έχει την πληροφορία και να αποφασίζει ο ίδιος», πρόσθεσε η ίδια, αφήνοντας παράλληλα ανοικτό το ενδεχόμενο προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, εάν εδώ το αίτημα για επαναφορά στην ουσία του ορισμού του αρτοποιείου όπως ήταν στον νόμο του 2007 δεν βρει ανταπόκριση. «Θεωρούσαμε καλή τη πίστιε ότι δεν θα χρειαστεί να προσφύγουμε στα αρμόδια κοινотικά όργανα», ανέφερε η πρόεδρος της ΟΑΕ. Αποκάλυψε μάλιστα η ίδια ότι πρώην υπουργός Ανάπτυξης έχει

Η άρση των περιορισμών για το bake off, δηλαδή την πώληση προϊόντων κατεψυγμένης ζύμης που μόνο ψήνονται στο σημείο πώλησης, προκάλεσε σταδιακά τα προηγούμενα χρόνια το άνοιγμα 600 σημείων πώλησης προϊόντων bake off και το κλείσιμο 1.500 βιοτεχνικών αρτοποιείων.

επικαλεστεί μέχρι και την αναμονή της ανάκτησης της επενδυτικής βαθμίδας, ενώ άλλος έχει ζητήσει από τους αρτοποιούς να βρουν ανάλογες περιπτώσεις προσταςίας του επαγγέλματος σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Να σημειωθεί, πάντως, ότι τουλάχιστον σε δύο χώρες της Ε.Ε., τη Γαλλία και την Ιταλία, υπάρχει αυστηρή νομοθεσία για τη χρήση των όρων «boulangerie» και «panificio» αντίστοιχως, τους χώρους όπου γίνεται όλη η διαδικασία της παρασκευής του ψωμιού. Κριτική στη διάταξη του 2015 ασκήθηκε εξάλλου και από το ΚΕΠΕ, το

οποίο στη μελέτη που εξέδωσε τον Δεκέμβριο του 2017 για την αξιολόγηση ορισμένων μεταρρυθμίσεων που έγιναν την προηγούμενη δεκαετία, κατ' εφαρμογή κυρίως των συστάσεων της εργαλειοθήκης του ΟΟΣΑ, επισημαίνει: «Η εφαρμογή της ρύθμισης αυτής είναι ενδεχομένως σκόπιμο να επανεξεταστεί, με κριτήριο τη διασφάλιση της σωστής ενημέρωσης των καταναλωτών και του θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων αρτοποιίας».

Η ρύθμιση δεν θεωρείται ότι επέφερε ούτε μείωση των τιμών –σημειώτεον ότι η βασική αιτι-

ολόγηση ήταν η ενίσχυση του ανταγωνισμού προς όφελος του καταναλωτή–, με τους αρτοποιούς να υποστηρίζουν ότι η μέση τιμή του ψωμιού στα βιοτεχνικά αρτοποιεία είναι 3-3,20 ευρώ/κιλό, όταν στις αλυσίδες είναι 4,5 ευρώ/κιλό.

Αυτή δεν είναι η πρώτη φορά που τα αρτοποιεία υφίστανται πιέσεις από τη δραστηριοποίηση στην κατηγορία του ψωμιού των αλυσίδων σούπερ μάρκετ και άλλων αλυσίδων αρτοσκευασμάτων, οι οποίες διαθέτουν κατά βάση προϊόντα bake off (προϊόντα από κατεψυγμένη ζύμη βιομηχανικής προέλευσης,

με το τελικό στάδιο ψήσιματος να γίνεται στον χώρο πώλησης και όχι όλη η προετοιμασία). Η προηγούμενη «μάχη» αφορούσε ακριβώς το bake off, «μάχη» που έχασε η βιοτεχνική αρτοποιία και στις Βρυξέλλες, όπου είχαν προσφύγει αλυσίδες σούπερ μάρκετ. Σύμφωνα, μάλιστα, με τον Ιάσωνα Καπλάνη, πρόεδρο της Συντεχνίας Αρτοποιών Αθηνών Προαστίων Περιχώρων (ΣΑΑΠΠ), η άρση των περιορισμών για το bake off προκάλεσε σταδιακά τα προηγούμενα χρόνια το άνοιγμα 600 σημείων πώλησης προϊόντων bake off και το κλείσιμο 1.500 βιοτεχνικών αρτοποιείων.

Ο αθέμιτος, κατά τους αρτοποιούς, ανταγωνισμός που δέχονται από τις αλυσίδες, αλλά κυρίως η προηγούμενη ενεργειακή κρίση, έχει προκαλέσει 1.500 «λουκέτα» στον κλάδο την τελευταία τριετία. Εάν προστεθούν και τα ζαχαροπλαστεία, τότε, σύμφωνα με τον Γιώργο Καββαθά, πρόεδρο της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ), τα «λουκέτα» φτάνουν στις 3.000.

Με τη νέα ενεργειακή κρίση σε εξέλιξη, η ΟΑΕ έχει ζητήσει με επιστολή της προς τον υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας επιδότηση των αρτοποιείων, όπως είχε γίνει το 2022 (6 λεπτά ανά kWh), δεδομένου ότι πρόκειται για ενεργοβόρες βιομηχανίες. Το ενεργειακό κόστος έχει αυξηθεί κατά 35%-40% και το κόστος των πρώτων υλών κατά 10%-15% με τάση περαιτέρω ανόδου, με τις πρώτες ανατιμήσεις στο ψωμί να έχουν κάνει ήδη την εμφάνισή τους κυρίως στη νησιωτική Ελλάδα.

άγχος;

BLACK RANGE
EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

αϋπνία;

BLACK RANGE
EASY NIGHT
MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Pharma LEAD PHARMACY CARE PRODUCTS

Freeze Drying

Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

fama PHARMACEUTICAL LTD

PHARMALEAD® VITORGAN

Επιμένει η ακρίβεια παρά τα μέτρα

Πλαφόν και συμφωνίες κυρίων δεν φρέναραν τις τιμές, με τις αυξήσεις σε βασικά αγαθά να είναι υψηλότερες της Ευρωζώνης

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Υψηλότερες έως και 12% είναι από τις αρχές του έτους οι τιμές των τροφίμων, με τις μεγαλύτερες ανατιμήσεις να αφορούν νωπά προϊόντα, φρούτα, πατάτες και κρέας, ενώ σημαντικά αυξημένες είναι οι τιμές και σε σειρά άλλων τυποποιημένων βασικών ειδών διατροφής, όπως το γιαούρτι, οι μαργαρίνες, τα δημητριακά πρωινού, τα αλλαντικά, αλλά και οι βρεφικές τροφές. Αν και ο πόλεμος στο Ιράν που ξεκίνησε στα τέλη Φεβρουαρίου έχει προκαλέσει διαταραχές στην εφοδιαστική αλυσίδα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε όλη την Ευρώπη και παγκοσμίως, τα στοιχεία της Eurostat καταδεικνύουν –για μια ακόμη φορά δυστυχώς– ότι η ελληνική αγορά είναι πιο... επιρρεπής στις ανατιμήσεις, οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις είναι πολλαπλάσιες αυτών που έχουν γίνει το ίδιο διάστημα σε επίπεδο Ευρωζώνης.

Για παράδειγμα, η τιμή του γιαουρτιού στην Ελλάδα ήταν τον Αύγουστο υψηλότερη κατά 4,33% σε σύγκριση με τον Ιανουάριο, ενώ το ίδιο διάστημα η αύξηση στην Ευρωζώνη στην ίδια κατηγορία ήταν μόλις 0,83%. Η τιμή των αλεύρων αυξήθηκε στην Ελλάδα κατά 1,88%, αλλά στην Ευρωζώνη μόλις 0,56%. Οι τιμές των εσπεριδοειδών είναι υψηλότερες κατά 12% στην Ελλάδα, αλλά στην Ευρωζώνη 4,68%. Οι τιμές των αλλαντικών αυξήθηκαν στην Ελλάδα κατά 3,90%, ενώ στην Ευρωζώνη κατά μόλις 0,04%. Και τα παραδείγματα δεν σταματούν εδώ. Σε ένα σύνολο 33 κατηγοριών διατροφής που αποτελούν τον βασικό πυρήνα του «καλαθιού» που μετράει η Eurostat, στις 18 κατηγορίες οι τιμές στην Ελλάδα ήταν υψηλότερες τον Αύγουστο του 2026 σε σύγκριση με τις αρχές του τρέχοντος έτους, με τις αυξήσεις να κυμαίνονται από 0,30% έως 12%. Ανάλογη είναι η εικόνα και στην Ευρωζώνη ως προς τον αριθμό των κατηγοριών, όχι όμως ως προς την ένταση

Σε 18 κατηγορίες αγαθών, από τις 33 του «καλαθιού» της Eurostat, οι τιμές τον Αύγουστο ήταν υψηλότερες σε σύγκριση με τον Ιανουάριο.

των ανατιμήσεων, οι οποίες φτάνουν μέχρι το επίπεδο του 5,50%. Τα παραπάνω, μάλιστα, έγιναν ενώ ήταν σε εφαρμογή, από τα μέσα Μαρτίου μέχρι και τα τέλη Ιουνίου, το μέτρο του πλαφόν στο

μεικτό περιθώριο κέρδους, ενώ το δίμηνο Ιουλίου - Αυγούστου οι τιμές εν γένει παρέμειναν σταθερές, στο πλαίσιο της «συμφωνίας κυρίων» που επετεύχθη ανάμεσα στην κυβέρνηση, στη βιομηχανία - προμηθευτές και στις αλυσίδες σουπερ μάρκετ.

Την ίδια ώρα, εξακολουθεί να παρατηρείται το φαινόμενο των σημαντικά υψηλότερων τιμών στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρώπης για ίδια προϊόντα πολυεθνικών εταιρειών, δύο και πλέον χρόνια μετά την επιστολή του πρωθυπουργού στην πρόεδρο της Κομισιόν και παρά την επιβολή προστίμων. Βρεφικό γάλα 1ης παιδικής ηλικίας –κατηγορία για την οποία υπήρξαν ειδικά μέτρα για τη συγκράτηση των τιμών– πωλείται στην Ελλάδα 28,46 ευρώ/κιλό, έναντι 16,86 ευρώ/κιλό στο Βέλγιο. Δημητριακά πρωινού πωλούνται στην Ελλάδα 10,66 ευρώ/κιλό, αλλά στη γειτονική Ιταλία το ίδιο ακριβώς προϊόν έχει σχεδόν τη μισή τιμή, 5,87 ευρώ/κιλό. Εξαιρετικά δημοφιλή μπισκότα πωλούνται στην Ελλάδα 8,11 ευρώ/κιλό, αλλά στη Γαλλία η τιμή τους είναι 7,21 ευρώ/κιλό.

Το γεγονός ότι συνολικά οι τιμές των τροφίμων στην Ελλάδα ήταν χαμηλότερες τον Αύγουστο σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2026 κατά 1,84%, ενώ την

ίδια ώρα στην Ευρωζώνη ήταν χαμηλότερες κατά 0,09%, οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αποκλιμάκωση των τιμών λαχανικών και του ελαιολάδου (-9,68% και -8,97% αντιστοίχως), κατηγορίες που στο ελληνικό «καλάθι» για τη μέτρηση του δείκτη τιμών καταναλωτή έχουν πολύ μεγαλύτερη στάθμιση. Το ελαιόλαδο έχει στάθμιση 1,36% στην Ελλάδα και μόλις 0,55% στην Ευρωζώνη, ενώ τα λαχανικά έχουν στάθμιση κοντά στο 3% στην Ελλάδα και στο 1,6% στην Ευρωζώνη.

Υπάρχουν δύο ακόμη παράμετροι που «αδυνατίζουν» την επίπτωση της προαναφερθείσας αποκλιμάκωσης: πρώτον, είναι

πολύ μικρή για τιμές που ήταν ήδη σημαντικά υψηλές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, οι τιμές των τροφίμων τον Φεβρουάριο του 2026, πριν ακόμη από την επίθεση ΗΠΑ και Ισραήλ στο Ιράν στο τέλος Φεβρουαρίου, ήταν υψηλότερες κατά 33,03% σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2021, εποχή κατά την οποία ξεκίνησαν οι ανατιμήσεις, απόρροια της επανεκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας σε παγκόσμιο επίπεδο μετά την πανδημία. Στην Ευρωζώνη οι τιμές των τροφίμων αυξήθηκαν την ίδια περίοδο κατά 30,96%. Δεύτερον, η όποια αποκλιμάκωση των τιμών στα τρόφιμα είναι μάλλον βραχύβια, καθώς το επόμενο διάστημα αναμένεται νέο κύμα ανατιμήσεων, υπό το βάρος κυρίως του αυξημένου ενεργειακού κόστους, αλλά και άλλων συγκυριακών παραγόντων (π.χ. έλλειψη πρόβειου γάλακτος λόγω των ζωνοδόων που επηρεάζει την τυροκομική παραγωγή). Ηδη έχουν γνωστοποιηθεί στις αρμόδιες αρχές τιμοκατάλογοι με ανατιμήσεις έως 15% σε βασικές κατηγορίες προϊόντων, όπως γαλακτοκομικά, τυροκομικά και αρτοποιήματα.

Χθες, μιλώντας στον ρ/σ Παραπολιτικά, ο υπουργός Ανάπτυξης δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο λήψης πρόσθετων μέτρων για την αντιμετώπιση της ακρίβειας, ενώ υποστήριξε ότι η συμφωνία για τη μείωση τιμών έχει διάρκεια μέχρι το τέλος του έτους και όχι μέχρι το τέλος Οκτωβρίου, όπως ισχυρίζεται η αγορά. Ο ίδιος μάλιστα κάλεσε τις καταναλωτικές οργανώσεις να πιέσουν τις επιχειρήσεις να συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία για τη μείωση τιμών διά της... διαπόμευσης.

«Οι ενώσεις των καταναλωτών, που δυστυχώς είναι εξαιρετικά αδύνατες, αντί να λένε γενικόλογα πράγματα, θα μπορούσαν να βγουν και να πουν «Άγαπητοί καταναλωτές, οι τάδε και οι τάδε δεν μετέχουν στην πρωτοβουλία ή δεν θέλουν να συνεχίσουν», δήλωσε χαρακτηριστικά ο κ. Θεοδωρικάκος.

Εξάρτηση από τους έμμεσους φόρους

Του ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

«**Ομπρός**» των έμμεσων φόρων ή διαφορετικά των φόρων στην κατανάλωση παραμένει ο κρατικός προϋπολογισμός, γεγονός που περιορίζει εκ των πραγμάτων τα περιθώρια για μεγάλες φορολογικές ελαφρύνσεις. Ο ΦΠΑ και οι υπόλοιποι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή φορολογικών εσόδων και η μείωσή τους δεν μπορεί να γίνει χωρίς να ανοίξει δημοσιονομικό κενό. Με τη σημερινή δομή του φορολογικού συστήματος και την κυβερνητική επιλογή για διατήρηση υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων, κάθε σημαντική παρέμβαση στους φόρους κατανάλωσης θα απαιτούσε να βρεθούν ισοδύναμα έσοδα από αλλού, να περιοριστούν δαπάνες ή να γίνει αποδεκτό χαμηλότερο δημοσιονομικό αποτέλεσμα. Το πρόβλημα είναι ότι ο φόρος που θα ήταν πολιτικά και κοινωνικά επιθυμητό να μειωθεί είναι ταυτόχρονα εκείνος από τον οποίο ο προϋπολογισμός δυσκολεύεται περισσότερο να αποδismευθεί.

Τα στοιχεία της περιόδου από το 2019 έως το 2027 δείχνουν το μέγεθος της εξάρτησης. Οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών αυξάνονται από 27,87 δισ. ευρώ το 2019 σε 42,43 δισ. ευρώ το 2027, σύμφωνα με την πρόβλεψη του προσχεδίου. Πρόκειται για αύξηση 14,56 δισ. ευρώ ή 52,3%. Την ίδια στιγμή ο φόρος εισοδήματος αυξάνεται από 16,57 δισ. ευρώ σε 29,38 δισ. ευρώ, καταγράφοντας άνοδο 12,81 δισ. ευρώ ή 77,3%.

Οι έμμεσοι φόροι στηρίζουν τα έσοδα

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	Σύνολο φορολογικών εσόδων	Φόρος εισοδήματος	Ποσοστό συνόλου	Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	Ποσοστό συνόλου
2021	€45.530	€13.023	28,60%	€25.919	56,93%
2022	56.176	17.525	31,20%	31.943	56,86%
2023	61.327	20.945	34,15%	33.698	54,95%
2024	68.297	24.723	36,20%	36.907	54,04%
2025	70.878	25.969	36,64%	39.071	55,12%
2026	75.729	27.338	36,10%	42.252	55,79%
2027	77.878	29.376	37,72%	42.431	54,48%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Από 17,6 δισ. το 2019 ο ΦΠΑ προβλέπεται να φθάσει στα 30,58 δισ. το 2027.

Οι έμμεσοι φόροι αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα των φορολογικών εσόδων του προϋπολογισμού. Το 2019 αντιπροσώπευαν στο 54,4% του συνόλου των φορολογικών εσόδων, ενώ το 2027, σύμφωνα με το προσχέδιο, προβλέπεται να αντιπροσώπευαν στο 54,5%. Η συμμετοχή τους, μάλιστα, ξεπέρασε το 56% το 2021 και το 2022, πριν υποχωρήσει ελαφρώς τα επόμενα χρόνια.

Η σημερινή εικόνα είναι, επομένως, αποτέλεσμα συγκεκριμένης δημοσιονομικής επιλογής. Η Ελλάδα έχει μεταφέρει σημαντικό βάρος της φορολογίας στην κατανάλωση, ενώ παράλληλα τα έσοδα από τον φόρο εισοδήματος έχουν αυξηθεί αι-

σθητά. Όσο αυτή η δομή παραμένει, ο ΦΠΑ θα εξακολουθεί να αποτελεί τον πιο δύσκολο φόρο για ουσιαστική μείωση χωρίς δημοσιονομικό αντίκτυπο.

Ο μεγαλύτερος πρωταγωνιστής είναι ο ΦΠΑ. Από 17,68 δισ. ευρώ το 2019 προβλέπεται να φθάσει στα 30,58 δισ. ευρώ το 2027. Η αύξηση αγγίζει τα 12,90 δισ. ευρώ και αντιστοιχεί σε 73%. Στην ενίσχυση αυτή έχει συμβάλει καθοριστικά και η ακρίβεια των τελευταίων ετών, καθώς όταν οι τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών αυξάνονται, αυξάνεται αντίστοιχα και το ποσό του ΦΠΑ που εισπράττει το Δημόσιο, εφόσον οι συντελεστές παραμένουν σταθεροί.

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης έχουν εντελώς διαφορετική πορεία. Από 7,10 δισ. ευρώ το 2019 προβλέπεται να φθάσουν στα 7,31 δισ. ευρώ το 2027, με αύξηση μόλις 210 εκατ. ευρώ ή 3%. Η άνοδος των έμμεσων φόρων, επομένως, δεν στηριζε-

ται σε γενικευμένη αύξηση των ΕΦΚ, αλλά κυρίως στην ισχυρή απόδοση του ΦΠΑ.

Στον φόρο εισοδήματος, η αύξηση είναι επίσης σημαντική αλλά παρουσιάζει διαφορετική κατανομή. Τα έσοδα από φυσικά πρόσωπα αυξάνονται από 10,92 δισ. ευρώ το 2019 σε 17 δισ. ευρώ το 2027, δηλαδή κατά 6,08 δισ. ευρώ ή 55,6%. Ακόμη μεγαλύτερη είναι η μεταβολή στον φόρο εισοδήματος των εταιρειών, ο οποίος αυξάνεται από 4,49 δισ. ευρώ σε 9,84 δισ. ευρώ. Η άνοδος φθάνει τα 5,36 δισ. ευρώ ή 119,5%.

Η πορεία των εσόδων έναντι των αρχικών προϋπολογιστικών στόχων είναι εξίσου αποκαλυπτική. Το 2020 και το 2021 οι προβλέψεις ανατράπηκαν από την πανδημία και οι δύο βασικές κατηγορίες κινήθηκαν χαμηλότερα από τους στόχους. Από το 2022 και μετά, όμως, η εικόνα αλλάζει και οι εισπράξεις υπερβαίνουν κατά κανόνα τις αρχικές προβλέψεις.

Τα marketplaces γίνονται μίνι τράπεζες και χορηγούν δάνεια μέσω εταιρειών fintech

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Μια νέα γενιά fintech εταιρειών έρχεται να «ανατρέψει» παραδοσιακά μοντέλα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Οι παγκόσμιες επενδύσεις σε fintech εταιρείες ανήλθαν στα 28,6 δισ. δολάρια κατά το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, σημειώνοντας αύξηση κοντά στο 23% σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ ο αριθμός των deals μειώθηκε κατά περίπου 25%.

Τελευταία, ιδιαίτερα δημοφιλείς είναι το λεγόμενο embedded lending. Στο πεδίο αυτό δραστηριοποιούνται και fintech εταιρείες που παρέχουν υποδομή, η οποία επιτρέπει σε άλλες ψηφιακές πλατφόρμες, marketplaces ή delivery να προσφέρουν τη δυνατότητα χορήγησης δανείων-χρηματοδότησης απευθείας στους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται μέσω αυτών. Σε αυτές τις εταιρείες συγκαταλέγεται η γερμανική finmid, με έδρα στο Βερολίνο, που «πάτησε» στην ιδέα ότι η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων (π.χ. έμποροι) μεταφέρεται στις πλατφόρμες που οι ίδιες εμπίστευονται.

Η finmid αναλαμβάνει την αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας, τη χορήγηση δανείων υπό το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο και τη διαχείρισή τους, ενώ τα κεφάλαια προέρχονται από την ίδια την πλατφόρμα, τον τραπεζικό της συνεργάτη ή τους συνεργάτες (τράπεζες ή debt funding) αναχρηματοδο-

τησ της finmid. Μέχρι στιγμής η εταιρεία έχει συνεργαστεί με πλατφόρμες, όπως η Wolt, Delivery Hero, efood, myPOS. «Είναι win win, οι έμποροι το χρησιμοποιούν σαν εργαλείο για να αναπτυχθούν», εξήγησε στο πλαίσιο δημοσιογραφικής ενημέρωσης ο Νίκος Καλλιαγκόπουλος, εταίρος στο ελληνικό Big Pi Ventures, το οποίο είναι ο βασικός χρηματοδότης της νέας επένδυσης ύψους 17 εκατ. Μέ-

Το μέσο δάνειο από marketplace σε συνεργαζόμενο έμπορο είναι 10.000 ευρώ.

ρος των κεφαλαίων θα διατεθεί για να αποκτήσει η εταιρεία παρουσία στην Αθήνα.

Μέσω της finmid κατά μέσον όρο μπορούν να χορηγηθούν δάνεια ύψους 10.000 ευρώ φτάνοντας και σε υψηλότερα ποσά, ενώ, όπως επισημάνθηκε, περίπου το 85% των δανειοληπτών επανέρχεται για επιπλέον χρηματοδότηση.

Παράλληλα, ανακοινώθηκε συνεργασία με τη Skroutz, όπου η finmid της παρέχει τη δυνατότητα να δανείζει απευθείας τους περίπου 9.000 εμπόρους της, αλλά και με την εσθονική Bolt, για τη διάθεση προγράμματος που παρέχει στις επιχειρήσεις διαχείρισης στόλων πρόοβαση σε χρηματοδότηση.

Η «αόρατη» κόρη του Mr Zara είναι η πλουσιότερη γυναίκα της Ισπανίας

Η Σάντρα Ορτέγα έχει περιουσία 8,5 δισ. και δεν είχε ποτέ ρόλο στην Inditex

Η **Σάντρα Ορτέγα** είναι η πλουσιότερη γυναίκα της Ισπανίας, αλλά οι περισσότεροι συμπατριώτες της μάλλον δεν θα την αναγνώριζαν εάν την έβλεπαν στον δρόμο.

Οι φωτογραφίες της που κυκλοφορούν στο Διαδίκτυο είναι ελάχιστες και εκείνη φροντίζει πάντα να μην καταλαβαίνει κανείς ότι είναι πλούσια, όπως λένε άνθρωποι που τη γνωρίζουν. Ομως η 58χρονη κόρη του ιδρυτή της Zara Αμάνθιο Ορτέγα κατέχει ποσοστό 5,05% της αυτοκρατορίας μόδας της Inditex, η αξία του οποίου εκτιμάται σήμερα στα 8,5 δισ. ευρώ. Και πρόκειται να κληρονομήσει τουλάχιστον 9,5 δισ. ευρώ ακόμη όταν αποβιώσει ο 90χρονος σήμερα πατέρας της.

Η Σάντρα Ορτέγα έχει περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής της στη μικρή πόλη Ολέιρος, στα βορειοδυτικά της Ισπανίας, μια περιοχή που δέρνεται από τους ανέμους και έχει θέα στον Ατλαντικό Ωκεανό.

Όπως είπε στο Bloomberg ο δήμαρχος της πόλης, Ανχέλ Γκαρσία Σόανε, τηρεί εξαιρετικά χαμηλό προφίλ και ζει μια τόσο συνηθισμένη ζωή που, παρά την τεράστια περιουσία της, ελάχιστα στοιχεία μαρτυρούν τον πλούτο της.

Αν και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη μέτοχος της Inditex, δεν είχε ποτέ ρόλο στην εταιρεία που ίδρυσαν οι γονείς της, η οποία αποτελεί πλέον

τον μεγαλύτερο όμιλο λιανικής πώλησης ειδών μόδας παγκοσμίως. Η ετεροθαλής αδελφή της, Μάρτα, είναι το πιο προβλημένο μέλος της επόμενης γενιάς της οικογένειας Ορτέγα, αλλά και πρόεδρος της Inditex.

Η μοναδική άμεση σύνδεση της Σάντρα με τις δραστηριότητες της Inditex υπήρξε μέσω του συζύγου της, ο οποίος κατείχε θέσεις χαμηλού προφίλ στην εταιρεία, σχετικές με τις εγκαταστάσεις και την καινοτομία. Τα τρία παιδιά της, που έχουν ενηλικιωθεί, δεν έχουν

Εχει περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής της στη μικρή πόλη Ολέιρος και τηρεί εξαιρετικά χαμηλό προφίλ.

εμπλακεί στην επιχείρηση και ελάχιστα στοιχεία υποδηλώνουν ότι αυτό θα αλλάξει.

Η έδρα της Inditex βρίσκεται στο Αρτέιχο, λίγο έξω από τη Λα Κορούνια, μια παραθαλάσσια πόλη με αμμόδεις παραλίες και πλακόστρωτα δρομάκια, όπου ο Αμάνθιο Ορτέγα διαμένει σε ένα κτίριο του 19ου αιώνα με κλειστά μπαλκόνια που βλέπουν στη θάλασσα.

Σε κοντινή απόσταση, ένα κτίριο με παρόμοια πρόσοψη στεγάζει το family office

της Σάντρα. Αν και τα δύο κτίρια απέχουν ελάχιστα μεταξύ τους, πατέρας και κόρη παρέμεναν για καιρό αποξενωμένοι.

Οι γονείς της Σάντρα χώρισαν πριν από τουλάχιστον τέσσερις δεκαετίες, καθώς η σχέση του Αμάνθιο με μια υπάλληλο της Inditex, τη Φλόρα Πιέρεζ, οδήγησε στη γέννηση μιας κόρης, της Μάρτα. Οι δύο οικογένειές του είχαν ελάχιστη επαφή μεταξύ τους, ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, ο Αμάνθιο και η Σάντρα αποκατέστησαν τη σχέση τους.

Η ιστορία της περιουσίας της Σάντρα, την οποία διαχειρίζεται πλέον μέσω του family office και ενός ιδρύματος, ξεκινά από την ίδρυση της Zara από τους γονείς της στα μέσα της δεκαετίας του 1970.

Η μητέρα της Ροσαλία Μέρα γεννήθηκε το 1944 στη Λα Κορούνια και μεγάλωσε μέσα στη φτώχεια. Εγκαταλείποντας το σχολείο σε ηλικία 11 ετών, άρχισε να εργάζεται ως μωδίστρα για να στηρίξει την οικογένειά της, καταλήγοντας να δουλεύει σε κατάστημα ειδών ραπτικής και ψιλικών με την ονομασία La Maja, όπου γνώρισε τον μελλοντικό σύζυγό της Αμάνθιο Ορτέγα.

Στην αρχή αποτελούσαν μια ομάδα τεσσάρων ατόμων: η Μέρα, ο Αμάνθιο, ο αδελφός του Αντόνιο και η νύφη τους Πριμίτσα Ρενέντο. Η Μέρα και η Ρενέντο άρχισαν να ράβουν

βρεφικούς υπνόσακους, αλλά μια γυναικεία καπιτονέ ρόμπα σπιτιού –μια φθηνότερη εκδοχή ενός δημοφιλούς σχεδίου– ήταν αυτή που αποτέλεσε το προϊόν-σταθμό για την επιτυχία τους. Η παραγωγή επεκτάθηκε πέρα από το σπίτι της Ρενέντο σε ένα δίκτυο γυναικών που έραβαν σε εργαστήρια και στα σπίτια τους, ενώ ο Αμάνθιο και ο Αντόνιο ανέλαβαν τις πωλήσεις και τη διανομή.

Η Μέρα και ο Αμάνθιο απέκτησαν δύο παιδιά: τη Σάντρα, το 1968, και τον Μάρκος, ο οποίος γεννήθηκε τρία χρόνια αργότερα με εγκεφαλικά παράλυση.

Η Μέρα ανέλαβε σύντομα τις ευθύνες της φροντίδας των παιδιών, ενώ ο Αμάνθιο αφοσιώθηκε ολοκληρωτικά στην επιχείρηση. Υστερα από μια πρώτη αποτυχημένη προσπάθεια, λάνσαραν τη Zara το 1975, τη ναυαρχίδα της εταιρείας που σήμερα είναι γνωστή ως Inditex. Καθώς η επιχείρηση επεκτεινόταν στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η σχέση του ζευγαριού άρχισε να φθίνει. Το 1984 χώρισαν, αφού ο Αμάνθιο είχε δημιουργήσει νέα οικογένεια με την Πιέρεζ και τη Μάρτα.

Μετά τον χωρισμό τους, η Μέρα παρέμεινε από τις βασικές μετόχους της Inditex, παρόλο που το ποσοστό ιδιοκτησίας της μειώθηκε με την πάροδο των ετών. Αν και απείχε σε μεγάλο βαθμό από την

Η 58χρονη κόρη του ιδρυτή της Zara, Αμάνθιο Ορτέγα, κατέχει ποσοστό 5,05% της αυτοκρατορίας μόδας της Inditex.

καθημερινή λειτουργία της εταιρείας, παρέμεινε αφοσιωμένο μέλος του διοικητικού συμβουλίου με έντονη άποψη. Μέχρι την εισαγωγή της στο χρηματιστήριο το 2001, η Inditex είχε γιγαντωθεί, με την αποτίμησή της να ανέρχεται σε δισεκατομμύρια. Η

Μέρα πούλησε το μισό της μερίδιο, διατηρώντας το 7% και παραμένοντας η δεύτερη μεγαλύτερη μέτοχος μετά τον Αμάνθιο. Η Μέρα αποχώρησε από το διοικητικό συμβούλιο το 2004 και, όταν απεβίωσε το 2013, η Σάντρα κληρονόμησε το μερίδιό της.

EUDIS DEFENCE HACKATHONS 2026
CYPRUS EDITION

€10,000
PRIZE MONEY

15-17 October
Nicosia, Cyprus

Funded by
the European Union

multimedia

MEDIA SPONSOR

**Βραβεία ΠΙΚ
ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ**

Το ΠΙΚ θα πραγματοποιήσει για πέμπτη
συνεχή χρονιά την εκδήλωση
ΒΡΑΒΕΙΑ ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ.

Στην εκδήλωση
ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας
κ. Νίκος Χριστοδουλίδης
θα απονεμίσει τιμητικές διακρίσεις
σε ιστορικά στελέχη της
Δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης.

Η εκδήλωση θα μεταδίδεται ζωντανά
από το ΠΙΚΔΥΟ, το Πρώτο Πρόγραμμα
Ραδιοφώνου και την ιστοσελίδα του ΠΙΚ.

ΤΡΙΤΗ

13

ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

18:30

Γιατί το Λονδίνο χάνει τη λάμψη του για τους δισεκατομμυριούχους

Η κατάργηση του καθεστώτος non-dom, οι υψηλότεροι φόροι και η αβεβαιότητα

Το **Λονδίνο**, η πόλη που επί δεκαετίες λειτουργούσε ως ασφαλές καταφύγιο για τους δισεκατομμυριούχους του πλανήτη, βλέπει πλέον μέρος των υπερπλουσίων να κοιτάζει προς Μονακό, Ντουμπάι, Ελβετία, Ιταλία – ακόμη και Ελλάδα. Η κατάργηση του ευνοϊκού καθεστώτος των non-dom από την κυβέρνηση των Εργατικών, οι αλλαγές στη φορολογία κληρονομιών και οι φόβοι για νέες επιβαρύνσεις στην περιουσία έχουν ανοίξει ξανά τη συζήτηση στη Βρετανία: Φεύγουν πράγματι οι πλούσιοι ή πρόκειται για μια καλά οργανωμένη πίεση προς την κυβέρνηση;

Σύμφωνα με ανάλυση του Guardian, Βρετανοί κάτοικοι με περιουσία συνολικής αξίας περίπου 121 δισ. στερλινών έχουν εγκαταλείψει τη χώρα ή έχουν χαλαρώσει τους δεσμούς τους με αυτήν από τότε που οι Εργατικοί ανέλαβαν την εξουσία, το 2024. Το ποσό αντιστοιχεί σε πάνω από το μισό του συνολικού πλούτου των δισεκατομμυριούχων που συνδέονται με το Ηνωμένο Βασίλειο.

Η πιο πρόσφατη πικρή αποχώρηση είναι αυτή του Ντέιβιντ Ρούμπεν, ενός από τους πλουσιότερους ανθρώπους στη Βρετανία. Ο 88χρονος μεγιστάνας τον ακινήτων και μέτοχος της Newcastle United, ο οποίος μαζί με τον αδελφό του Σάιμον διαθέτουν περιουσία που εκτιμάται κοντά στα 28 δισ. στερλίνες, φέρεται να εγκατέλειψε το

Ηνωμένο Βασίλειο για το Μονακό. Επισήμως δεν δόθηκαν εξηγήσεις. Η φορολογία, πάντως, θεωρείται βασικός λόγος.

Δεν είναι ο μόνος. Μεταξύ όσων έχουν φύγει ή έχουν περιορίσει την παρουσία τους στη Βρετανία αναφέρονται ο Λάσμι Μιτάλ, ο συνιδιοκτήτης της Aston Villa Νασίφ Σαβίρις και ο εφοπλιστής Τζον Φρέντρικσεν. Ο σερ Τζιμ Ράτκλιφ, ιδιοκτήτης της Ineos, που είχε μεταφέρει τη φορολογική κατοικία του στο Μονακό ήδη από το 2018,

Η Βρετανία βρίσκεται πλέον μπροστά στο ερώτημα: Πώς φορολογείς δίκαια τον μεγάλο πλούτο χωρίς να τον σπρώχνεις στην έξοδο.

σκολίασε ότι καταλαβαίνει γιατί οι πλούσιοι εγκαταλείπουν τη Βρετανία, λέγοντας ότι η χώρα βρίσκεται «σε παρακμή» και ότι αντιμετωπίζει τον πλούτο με καχυποψία.

Στο επίκεντρο βρίσκεται η απόφαση της υπουργού Οικονομικών Ρέιτσελ Ρίβς να καταργήσει το καθεστώς non-dom, το οποίο επέτρεπε σε πλούσιους κατοίκους του Ηνωμένου Βασιλείου να φορολογούνται μό-

νο για τα εισοδήματα που αποκοτούσαν εντός της χώρας. Για χρόνια το σύστημα αυτό προείλκυε μεγάλες περιουσίες στο Λονδίνο. Για τους επικριτές του, όμως, ήταν μια κραυγαλέα φορολογική εξαίρεση υπέρ των ισχυρότερων.

Η συζήτηση δεν είναι μόνο λογιστική. Είναι βαθιά πολιτική. Από τη μία πλευρά, εκπρόσωποι της αγοράς και σύμβουλοι μεγάλων περιουσιών προειδοποιούν πως οι δισεκατομμυριούχοι είναι εξαιρετικά κινητικοί, μπορούν να αλλάζουν χώρα γρήγορα, να πάρουν μαζί τους κεφάλαια, κατανάλωση και θέσεις εργασίας. Ο χρηματοοικονομικός παράγων Μπεν Γκόλντσμιντ το έθεσε ωμά: Πώς θα πληρωθούν οι δημόσιες υπηρεσίες αν η χώρα διώχνει όσους πληρώνουν τους υψηλότερους φόρους;

Από την άλλη, αρκετοί αμφισβητούν το αφήγημα της «μαζικής φυγής». Ο Αρουν Αντβάνι, διευθυντής του CenTax και πρόσωπο με επιρροή στους κύκλους των Εργατικών, υποστηρίζει ότι η κινητικότητα μεταξύ των δισεκατομμυριούχων ήταν πάντα υψηλή και μεμονωμένες, προβλεπόμενες αποχωρήσεις δεν αποδεικνύουν απαραίτητα αλλαγή τάσης.

Ακόμη πιο αιχμηρός είναι ο πολυεκατομμυριούχος Ντέιλ Βινς, ο οποίος δηλώνει ότι θα παραμείνει στη Βρετανία και καλεί τους υπερπλουσίους να «σταματήσουν την γκρίνια». Κα-

Βρετανοί κάτοικοι με περιουσία συνολικής αξίας περίπου 121 δισ. στερλινών έχουν εγκαταλείψει τη χώρα ή έχουν χαλαρώσει τους δεσμούς τους με αυτήν από τότε που οι Εργατικοί ανέλαβαν την εξουσία, το 2024.

τά τον ίδιο, το φορολογικό σύστημα παραμένει ήδη ευνοϊκό για τους πλούσιους, με πλήθος απαλλαγών, εξαιρέσεων και παραθύρων.

Υπάρχει, πάντως, και μια ενδιαμέση εικόνα. Ορισμένοι πλούσιοι δεν φεύγουν. Η Ντενίζ Κόατς της bet365, με περιουσία περίπου 8 δισ. στερλίνες, δεν φαίνεται να σχεδιάζει αποχώρηση. Ο Τζον Κάντγουελ, ιδρυτής της phones4U, δηλώνει επίσης ότι παραμένει φορολογικός κάτοικος Βρετανίας. Ο Τζέιμς Ντάισον, που είχε δεχθεί έντονη κριτική όταν μετακινήθηκε στη Σιγκαπούρη το 2019 μετά τη στήριξη του στο Brexit, επέστρεψε το 2021 και συνέχισε τις

επενδύσεις στη χώρα.

Το Λονδίνο, άλλωστε, δεν έχει χάσει πλήρως τη λάμψη του. Παράγοντες της αγοράς πολυτελών υπηρεσιών υποστηρίζουν πως οι πολύ πλούσιοι εξακολουθούν να ξοδεύουν, να ζουν και να κινούνται στη βρετανική πρωτεύουσα. Η κουλτούρα, τα εστιατόρια, οι τέχνες, τα σχολεία και το διεθνές κύρος της πόλης παραμένουν ισχυρά πλεονεκτήματα, που δεν αντιγράφονται εύκολα από το Μονακό ή το Ντουμπάι.

Το πραγματικό πρόβλημα, σημειώνουν φορολογικοί σύμβουλοι, είναι η αβεβαιότητα. Οι πλούσιοι, όπως επισημαίνουν, δεν αντιδρούν μόνο στο ύψος των φόρων, αλλά κυρίως στο

αν μπορούν να προβλέψουν το καθεστώς στο οποίο θα ζουν και θα επενδύουν. Γι' αυτό και αυξάνονται τα ερωτήματα για μεταφορά φορολογικής κατοικίας σε χώρες όπως το Ντουμπάι, η Ελλάδα, η Ιταλία, το Μονακό και η Ελβετία.

Η ειρωνεία είναι ότι η Βρετανία βρίσκεται πλέον μπροστά στο ερώτημα που αγγίζει πολλές ανεπτυγμένες οικονομίες: Πώς φορολογείς δίκαια τον μεγάλο πλούτο χωρίς να τον σπρώχνεις στην έξοδο. Η απάντηση δεν είναι απλή. Αλλά το βέβαιο είναι ότι το Λονδίνο, άλλοτε αυτονόητη πρωτεύουσα των super-rich, δεν θεωρείται πια από όλους δεδομένη επιλογή.

Περιορισμένος ο κίνδυνος για τις ευρωπαϊκές τράπεζες από τις πιέσεις στα ομόλογα

Το λεγόμενο «doom loop», ο φαύλος κύκλος μεταξύ των τραπεζών και των κρατικών ομολόγων, επιστρέφει δυναμικά στο προσκήνιο, εν μέσω αύξησης των επιτοκίων, του κόστους δανεισμού των κυβερνήσεων αλλά και των εκδόσεων χρέους. Όπως σημειώνει η Morningstar DBRS, οι ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν ενισχύσει σημαντικά τα χαρτοφυλάκια κρατικών δανείων τους από το 2022, με τις συμμετοχές να αυξάνονται κατά 44% και να φτάνουν στα 4,54 τρισ. ευρώ. Ωστόσο, οι αναλυτές του οίκου αξιολόγησης τονίζουν ότι η σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ κρατικού και τραπεζικού κινδύνου είναι σήμερα λιγότερο άμεση.

Με τις αποδόσεις των ευρωπαϊκών κρατικών ομολόγων να βρίσκονται στα υψηλότερα επίπεδα της τελευταίας δεκαετίας και τις ανάγκες κρατικού δανεισμού αυξημένες, τα ερωτήματα σχετικά με το πώς οι πιέσεις που δέχονται τα κρατικά ομόλογα θα

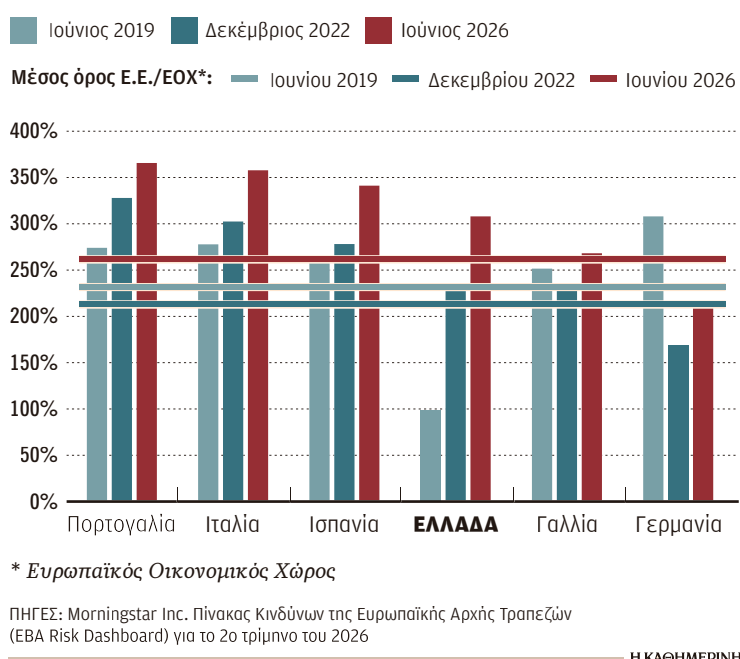
Οι θέσεις τους σε κρατικό χρέος αυξήθηκαν στα 4,54 τρισ. ευρώ τον Ιούνιο του 2026, σύμφωνα με την DBRS.

μπορούσαν να επηρεάσουν τις ευρωπαϊκές τράπεζες γίνονται και πάλι επίκαιρα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Morningstar DBRS, τα χαρτοφυλάκια κρατικών ομολόγων των ευρωπαϊκών τραπεζών αυξήθηκαν κατά 44%, αγγίζοντας τα 4,54 τρισ. ευρώ τον Ιούνιο του 2026, από 3,14 τρισ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2022.

Σε σχέση με τα κεφάλαια, η συνολική έκθεση αυξήθηκε επίσης, αντιστοιχώντας σε δείκτη CET1 264% τον Ιούνιο του 2026 έναντι 214% στα τέλη του 2022, ενώ ο λόγος της έκθεσης σε κρατικό χρέος προς το σύ-

Διακρατήσεις κρατικού χρέους τραπεζών

νολο του ενεργητικού αυξήθηκε στο 14,7% από 11,6%. Και οι δύο δείκτες βρίσκονται πλέον στα υψηλότερα επίπεδά τους από το 2019.

Παρ' όλα αυτά, αυτή η έκθεση είναι περισσότερο διαφοροποιημένη και υποστηρίζεται από ισχυρότερη εποπτεία και πιο εύρωστους τραπεζικούς ισολογισμούς.

Όπως σημειώνουν οι αναλυτές του οίκου, η σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ κρατικού και τραπεζικού κινδύνου είναι σήμερα λιγότερο άμεση, καθώς οι ευρωπαϊκές τράπεζες παρουσιάζουν μικρότερη συγκέντρωση σε τίτλους του εγχώριου Δημοσίου, ενώ η εποπτεία είναι ισχυρότερη σε σχέση με προηγούμενες κρίσεις.

«Παρότι οι αυξανόμενες αποδόσεις και τα χαρτοφυλάκια μεγαλύτερης διάρκειας έχουν εντείνει την ευαισθησία στα επιτόκια, το μεγάλο ποσοστό κρατικών ομολόγων που αποτιμώνται σε

αποσβεσμένο κόστος, η ισχυρότερη κερδοφορία και η βελτιωμένη κεφαλαιακή θέση αναμένεται να συμβάλουν στην απορρόφηση της ενδεχόμενης μεταβλητότητας της αγοράς», σημειώνει ο Ρικάρντο Σανθ-Ράμος της Morningstar DBRS.

Όπως σημειώνει ο οίκος, ο βασικός κίνδυνος έχει μεταβληθεί: Οι πιέσεις στα χαρτοφυλάκια ομολόγων λόγω επιτοκίων και αποτιμήσεων φαίνονται πλέον πιο σημαντικές από τις άμεσες πιστωτικές ζημιές που σχετίζονται με το κρατικό χρέος. Παρά ταύτα εκτιμά ότι ο αντίκτυπος στις ευρωπαϊκές τράπεζες θα παραμείνει διαχειρίσιμος.

«Κατά συνέπεια είναι απίθανο η έκθεση σε κρατικό χρέος και οι υψηλότερες αποδόσεις των κρατικών ομολόγων, από μόνες τους, να οδηγήσουν σε ευρείας κλίμακας μεταβολές στις πιστοληπτικές αξιολογήσεις των ευρωπαϊκών τραπεζών», καταλήγει ο αναλυτής.

ΟΙ ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΙ – ΚΕΦ. 3, ΑΡΘΡΟ 90

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Σύμφωνα με το Άρθρο 90, Κεφάλαιο 3 του Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου, με την παρούσα γνωστοποιείται ότι η Μαρία Δημητρίου Καραγιώργη από την Πάφο προτίθεται να υποβάλει αίτηση για τη χορήγηση Πολεοδομικής Άδειας στο Πολεοδομικό Τμήμα του ΕΟΑ Πάφου, που αφορά προσθήκες - μετατροπές και προσθήκη ορόφου στην υφιστάμενη αδειοδοτημένη κατοικία στο μερίδιο της εντός του τεμαχίου με αριθμό 2090, αριθμό εγγραφής τίτλου ιδιοκτησίας 0/22928, Φ/Σχ 51/100302, τμήμα 1, στην περιοχή Κάτω Περβόλια, Άγιος Θεόδωρος στην Πάφο.

Έγγραφο παραστάσεις είναι δυνατόν να υποβληθούν στο Πολεοδομικό Τμήμα του ΕΟΑ Πάφου μέσα σε διάστημα ενός μηνός από τη δημοσίευση της παρούσας ειδοποίησης.

Η εταιρεία Χρ. Καποδίστριας και Υιοί Λτδ με Αριθμό Μητρώου Εργοδότη (ΑΜΕ) 218158/1/4531 (Καταστήματα Καϊμακλίου, Λακατάμιας, Αλάμπρας) ζητά να προσλάβει Pickers με αρκετά καλούς όρους εργοδότησης, όχι χαμηλότερους από αυτούς που ισχύουν για το υπόλοιπο προσωπικό με βάση τις Συμφωνίες Εργοδότησής τους.

Οι ενδιαφερόμενοι να αποτείνονται στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασίας Λευκωσίας στα τηλέφωνα 22403000.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Νο1
ενημερωτική
εφαρμογή
στην Κύπρο

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

Η ΕΚΤ αντιμέτωπη με τις πιέσεις σε πληθωρισμό και ομόλογα

Οι αναλυτές εκτιμούν ότι θα διατηρήσει στο 2,50% το επιτόκιο στις 29 του μήνα

Η πλειονότητα των οικονομολόγων που συμμετείχαν σε έρευνα του Reuters προβλέπει ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα διατηρήσει το επιτόκιο αναφοράς στο 2,50% αυτό τον μήνα και θα το αυξήσει κατά 25 μονάδες βάσης τον Δεκέμβριο, καθώς ο πληθωρισμός οδεύει σε ποσοστό διπλάσιο του στόχου του 2%.

Στο κάδρο των κινδύνων έχει προστεθεί εν τω μεταξύ η απότομη άνοδος των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων και κυρίως των γαλλικών, εν μέσω φόβων για περαιτέρω πληθωριστικές πιέσεις και δημοσιονομικές ανησυχίες.

Οι υπεύθυνοι για τη νομισματική πολιτική έχουν από τη μία να αντιμετωπίσουν τον υψηλό πληθωρισμό, ο οποίος άγγιξε τον Σεπτέμβριο το 3,8% και πλησιάζει το πιο απαισιόδοξο σενάριο της ΕΚΤ, και από την άλλη τις ανησυχίες ότι η άνοδος των αποδόσεων θα μπορούσε να βλάψει την ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο, εμφανίζονται διχασμένοι ως προς την ερμηνεία της δήλωσης της προέδρου της ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ ότι χρειάζεται «μετρημένη αντίδραση».

Μέχρι στιγμής, πάντως, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις ότι οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας, που προκλήθηκαν από τον πόλε-

μο των ΗΠΑ και του Ισραήλ με το Ιράν, μετακυλίνουν σε άλλες τιμές καταναλωτικών αγαθών, κάτι που θα αποτελούσε αφορμή για περαιτέρω αυξήσεις των επιτοκίων από την ΕΚΤ.

Ολοι εκτός από τρεις από τους 73 οικονομολόγους που ερωτήθηκαν από το Reuters στο διάστημα 5-8 Οκτωβρίου ανέμεναν ότι η ΕΚΤ θα διατηρήσει το επιτόκιο καταθέσεων στο 2,50% στις 29 Οκτωβρίου, σύμφωνα με τις προσδοκίες της αγοράς. Υπενθυμίζεται ότι η κεντρική τράπεζα της Ευρωζώνης αύξησε τα επιτόκια για δεύτερη φορά

Το 90% των οικονομολόγων προβλέπει πλέον μία ακόμη αύξηση τον Δεκέμβριο.

φέτος τον Σεπτέμβριο.

Ωστόσο, σχεδόν το 90% των οικονομολόγων, 64 από τους 73, προβλέπει πλέον μία ακόμη αύξηση τον Δεκέμβριο, ενώ στην έρευνα του περασμένου μήνα η πρόβλεψη σε ποσοστό 90% ήταν για διατήρηση των επιτοκίων στα τρέχοντα επίπεδα.

«Λόγω των αβεβαιοτήτων, η ΕΚΤ πιθανότατα θα κρατήσει την τρέχουσα πορεία τριμνη-

αίων προσαρμογών και αυτό θα μας οδηγήσει σε μία ακόμη αύξηση τον Δεκέμβριο... Ο κύριος κίνδυνος είναι ότι ενδέχεται να υπάρξει πράγματι μία ακόμη αύξηση, ίσως τον Μάρτιο», δήλωσε ο Γενς Αϊζενσμιτ, επικεφαλής οικονομολόγος για την Ευρώπη στη Morgan Stanley.

Μια πλειονότητα 58%, δηλαδή 40 από τους 70, εκτιμά ότι το επιτόκιο διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων θα κορυφωθεί στο 2,75% από 2,5% σήμερα. Ωστόσο, πάνω από το ένα τρίτο, δηλαδή 24 οικονομολόγοι, αναμένουν ότι θα φτάσει στο 3,00%, έναντι μόλις δύο που έδιναν την ίδια απάντηση τον προηγούμενο μήνα. Οι αγορές προεξοφλούν επί του παρόντος σχεδόν τρεις αυξήσεις έως τα τέλη του 2027.

Ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί στο 3,7% κατά μέσον όρο αυτό το τρίμηνο από 3,3% το τρίτο τρίμηνο, υψηλότερα από το 3,3% που είχε προβλεφθεί τον περασμένο μήνα, όπως έδειξαν οι μέσοι όροι της έρευνας. Ο μέσος όρος εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 3,0% φέτος και 2,6% το επόμενο έτος, με αμφότερα τα ποσοστά να έχουν αναθεωρηθεί προς τα πάνω σε σχέση με το 2,9% και το 2,3% που είχαν προβλεφθεί τον περασμένο μήνα.

Εν τω μεταξύ, οι ενδείξεις

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής της ΕΚΤ έχουν μέχρι στιγμής εκφράσει αντιρρήσεις για αύξηση των επιτοκίων στη συνεδρίαση αυτού του μήνα, παρόλο που οι πόλεμοι σε Μέση Ανατολή και Ουκρανία συνεχίζονται.

ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας οδήγησαν σε αναθεώρηση προς τα πάνω των προοπτικών ανάπτυξης. Η οικονομία της ζώνης του ευρώ αναμένεται να αναπτυχθεί κατά 1,0% φέτος, έναντι 0,8% στην προηγούμενη έρευνα. Η ανάπτυξη εκτιμάται στο 1,2% το 2027 και στο 1,3% το 2028.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολι-

τικής της ΕΚΤ έχουν μέχρι στιγμής εκφράσει αντιρρήσεις για αύξηση των επιτοκίων στη συνεδρίαση αυτού του μήνα, παρόλο που οι πόλεμοι στη Μέση Ανατολή και μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας δεν δείχνουν σημάδια ύφεσης, την ίδια στιγμή που ο καιρός γίνεται πιο ψυχρός και η ζήτηση για ενέργεια αυξάνεται. Η πτώση της αγοράς ομο-

λόγων έχει επίσης ελαττώσει τις προοπτικές για άμεση αύξηση. «Ενα βασικό επιχείρημα κατά της αύξησης τον Οκτώβριο μπορεί να είναι ότι τα επιτόκια της αγοράς έχουν αυξηθεί σημαντικά και αναλαμβάνουν μέρος του έργου της ΕΚΤ», δήλωσε ο Ανατόλι Ανένκοφ, ανώτερος οικονομολόγος για την Ευρώπη στη Société Générale.

PIK1

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2026-2027

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Κυριακή 17:00

Χρονογράφημα, ένα μαγικό κουτί. Το ανοίξαμε μαζί και ταξιδεύουμε στον χρόνο. Για ένατη χρονιά, αλληλοσυμπληρώνουμε το ζητούμενο της επικοινωνίας, με σεβασμό στην ταυτότητά μας, με έμφαση στον πολιτισμό μας και αγάπη για όλα αυτά που μας καθορίζουν.

Επαναφέρουμε στιγμές από μια Κύπρο μακρινή, καταγράφουμε μαρτυρίες, γνωρίζουμε προσωπικότητες, ανακαλύπτουμε την ιστορία κτηρίων, μιας πλατείας, μιας γειτονιάς, μιας ενορίας, την ιστορία του τόπου μας. Συνοδοιπόρος - το μοναδικό Αρχείο του PIK.

Έρευνα - Παρουσίαση Αίμιλη Μιχαήλ

Επιμέλεια Παραγωγής - Σκηνοθεσία Γιώργος Ζαχαριάδης

PIK1

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2026-2027

ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ

Κάθε δεύτερη Τρίτη 22.00

Ερευνούμε. αναζητούμε. ανακαλύπτουμε. αποκαλύπτουμε.

Ανθρώπινες ιστορίες, ιστορικά γεγονότα που άφησαν για πάντα τα αποτυπώματά τους. Στο φως άγνωστες πτυχές της ιστορίας του τόπου μας. Προβλήματα της κοινωνίας τα οποία αναμένουν την ταυτοποίησή τους.

Δημοσιογραφική επιμέλεια - Παρουσίαση Χριστόδουλος Χριστοδούλου

Έρευνα Χρίστος Ιακώβου

Επιμέλεια Παραγωγής - Σκηνοθεσία Ανδρέας Γ. Ανδρέου

Ο αναξιοποίητος «θησαυρός» του ελληνικού Δημοσίου

Ανεκμετάλλευτα χιλιάδες κληροδοτήματα, από πολυκατοικίες μέχρι καταστήματα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Από πολυκατοικίες στους πρόποδες του Λυκαβηττού και καταστήματα στην Ερμού μέχρι προβλήτας στις ΗΠΑ, όπως επίσης 5.000 κλειστά διαμερίσματα στο κέντρο της Αθήνας, αποτελούν σήμερα μερικά από τα πιο τρανταχτά παραδείγματα της αναξιοποίητης δημόσιας ακίνητης περιουσίας. Πρόκειται για ορισμένα μόνο από τα δεκάδες χιλιάδες κληροδοτήματα ιδιωτών που αφορούν ακίνητη περιουσία αξίας αρκετών εκατοντάδων εκατ. ευρώ, πιθανώς ακόμη και δισεκατομμυρίων, που όμως είτε παραμένει αναξιοποίητη είτε αποτελεί αντικείμενο εκμετάλλευσης «επιτήδειων» για ίδιον όφελος.

Κεντρική κυβέρνηση (π.χ. υπουργεία), ιδρύματα και περιφερειακές αρχές ανά την επικράτεια έχουν αποτύχει μέχρι σήμερα όχι μόνο να αξιοποιήσουν προς όφελος των πολιτών τις περιουσίες αυτές, αλλά ακόμη και να τις καταγράψουν, όπως όφειλαν, ώστε στη συνέχεια να προκριθούν τα εμπορικότερα ακίνητα προς αξιοποίηση. Σε μια περίοδο κατά την οποία η έλλειψη κατοικιών είναι εμφανής στα μεγάλα αστικά κέντρα, επιδεινώνοντας το κόστος ζωής για μεγάλη μερίδα των πληθυσμού, η χρόνια αδιαφορία των ιθυνόντων απέναντι στα κληροδοτήματα είναι μια πρακτική που κοστίζει.

Μόλις πριν από μερικές εβδομάδες, το υπ. Υγείας προχώρησε στην υπογραφή σύμβασης με

την εταιρεία αξιοποίησης ακινήτων Qualco Real Estate του ομίλου Qualco προκειμένου μέχρι το 2028-2029 να γνωρίζει την ακριβή εικόνα και τις προοπτικές εκμετάλλευσης των περίπου 4.000-5.000 ακινήτων που έχει υπό την εποπτεία του, τα περισσότερα εκ των οποίων αφορούν κληροδοτήματα ιδιωτών προς νοσοκομειακά ιδρύματα. Όπως είχε δηλώσει χαρακτηριστικά ο υπ. Υγείας Αδωνīs Γεωργιάδης, «πρόκειται για μια τεράστια περιουσία εκτιμώμενη σε εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ που ουδείς γνωρίζει, εκτιμάται σε 4.000-5.000 ακίνητα, πολλά από τα οποία παραμένουν αναξιοποίητα, με άγνωστα ενοίκια και άγνωστες προσόδους». Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται ακόμη προβλήτας σε λιμάνι των ΗΠΑ, που όμως το υπουργείο δεν γνωρίζει ποιος τον διαχειρίζεται και τι έσοδα παράγει. Η στόχευση αφορά την αξιοποίηση των ακινήτων αυτών μέσω μακροχρόνιων μισθώσεων και όχι μέσω της πώλησής τους.

Εν τω μεταξύ, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συλλόγου Μεσιστών Αθηνών - Αττικής, μόνο από σχολάζουσες κληρονομίες και αποιοήσεις, περίπου 5.000 διαμερίσματα είναι σήμερα κλειστά στο κέντρο της Αθήνας, χωρίς ουδείς να μπορεί να δώσει ακριβή στοιχεία, μια και ποτέ δεν έγινε συστηματική καταγραφή των ακινήτων αυτών, πόσο μάλλον να υπάρξει σχέδιο για την αποτελεσματική αξιοποίησή τους. Εν τω μεταξύ, με τον νόμο 4182/2013 (κώδικας κοινωφελών

Κεντρική κυβέρνηση, ιδρύματα και φυσικά δημοτικές και περιφερειακές αρχές ανά την επικράτεια έχουν αποτύχει μέχρι σήμερα όχι μόνο να αξιοποιήσουν προς όφελος των πολιτών τις περιουσίες των κληροδοτημάτων, αλλά ακόμη και να τις καταγράψουν, ώστε στη συνέχεια να αξιοποιηθούν.

Μόνο από σχολάζουσες κληρονομίες και αποιοήσεις, περίπου 5.000 διαμερίσματα είναι σήμερα κλειστά στο κέντρο της Αθήνας.

περιουσιών, σχολαζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις) είχε καθιερωθεί ήδη πριν από 13 χρόνια το Μπτρώο Κοινωφελών Περιουσιών και Σχολαζουσών Κληρονομιών, έχοντας μεταξύ άλλων την αρμοδιότητα της καταγραφής και ενημέρωσης του αρχείου των ακινήτων και λοιπών περιουσιών για λογαριασμό του Δημοσίου.

Πριν από περίπου ένα χρόνο, ο υπ. Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κυρ. Πιερρακάκης είχε επισημάνει ότι «κατ' αρχήν θα πρέπει να μετρήσουμε τι έχουμε. Σε πρώτη φάση έχουμε καταγράψει 2.000 αδρανή ιδρύματα και

7.000 σχολάζουσες κληρονομίες. Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι υπάρχει περιουσία στη χώρα που ακόμη δεν την έχουμε καταγράψει συστηματικά».

200.000 ακίνητα

Παράλληλα, σημαντικό ποσοστό των περίπου 200.000 ακινήτων που φέρεται να είναι υπό τον έλεγχο των δημοτικών αρχών ανά την επικράτεια αφορά κληροδοτήματα και δωρεές, χωρίς όμως να υφίσταται λογοδοσία ή ενημέρωση για την αξιοποίησή τους. Συχνά, μάλιστα, οι δωρεές αυτές έχουν γίνει για πολύ συγκεκριμένους σκοπούς, π.χ. να δημιουργηθεί ένα πάρκο, μια παιδική χαρά, ένα πολιτιστικό κέντρο. Η πραγματικότητα, σύμφωνα με πηγές της αγοράς, είναι ότι πολλά (αν όχι τα περισσότερα από αυτά τα ακίνητα) είναι ανενεργά, μη καταγεγραμμένα και σίγουρα δεν έχουν εκπληρωθεί οι επιθυμίες των δωρητών. Ακόμη χειρότερα, σε κάποιες περιπτώσεις έχουν αξιοποιηθεί για άλλους σκοπούς,

ακόμη και εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων.

Έτσι, σύμφωνα με σχετική ανάλυση της εταιρείας BluPeak Estate Analytics, «δυσνητικά έσοδα από μισθώσεις ή αξιοποίηση ακινήτων δεν αποτυπώνονται ποτέ. Εξοδα συντήρησης εγγράφονται χωρίς προτεραιοποίηση και χωρίς συνολική αποτίμηση κόστους - οφέλους. Την ίδια στιγμή, οι δήμοι δηλώνουν αδυναμία να χρηματοδοτήσουν βασικές λειτουργίες ή κοινωνικές πολιτικές. Έτσι, ο προϋπολογισμός παύει να λειτουργεί ως εργαλείο διοίκησης και μετατρέπεται σε τυπική λογιστική υποχρέωση, αποκομμένη από τον πραγματικό δημόσιο πλούτο που διαθέτει ο κάθε δήμος», τονίζεται χαρακτηριστικά.

Το χαρτοφυλάκιο της ΕΤΑΔ

Στο επίκεντρο της αξιοποίησης των δημοσίων ακινήτων βρίσκεται η Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ), που εκτιμάται ότι περιλαμβάνει 36.000 μοναδικά

ακίνητα και για το οποίο «τρέχει» διαδικασία καταγραφής. Τον Μάρτιο του 2025 επελέγησαν εννέα επιμέρους ανάδοχοι/σύμβουλοι, που προχωρούν την καταγραφή, τον νομικό και τεχνικό έλεγχο, τις αποτιμήσεις και την ωρίμανση του χαρτοφυλακίου. Στόχος είναι να γίνει αναλυτική αποτίμηση για έως 6.500 ακίνητα (από το σύνολο των 36.000), ενώ προς άμεση αξιοποίηση θα οδηγηθούν έως 1.000 ακίνητα. Τον φετινό Μάρτιο ολοκληρώθηκε η αποτίμηση των πρώτων 1.000 ακινήτων και πλέον η ΕΤΑΔ γνωρίζει ποια μπορούν να αξιοποιηθούν άμεσα, ενώ συνεχίζεται η αξιολόγηση άλλων 9.000 ακινήτων. Με βάση τα σημειωμένα, το σύνολο του έργου δεν θα έχει ολοκληρωθεί νωρίτερα από το δεύτερο εξάμηνο του 2028, ενώ θα ακολουθήσει η διαδικασία των μεταβιβάσεων, που επίσης μπορεί να απαιτήσει πολλούς επιπλέον μήνες, με δεδομένο ότι θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες νομικές και τεχνικές «τακτοποιήσεις».

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι κτηματικές επιδόσεις του Σεπτεμβρίου 2026

Μετά το μούδιασμα του Αυγούστου η κτηματαγορά μπορούμε να πούμε πως προσπάθησε να επανέλθει στους ρυθμούς της πετυχαίνοντάς το σε μεγάλο βαθμό, παρά το γεγονός ότι ιστορικά δεν αναμενότανι πολλά μετά την επάνοδο από τις διακοπές και την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς. Η οικοδομική δραστηριότητα επανήλθε και αυτή στους ρυθμούς της, με το άγχος να κυριαρχεί τα εργοτάξια λόγω του αυξανόμενου κόστους, της έλλειψης εργατικού δυναμικού και –θα το δούμε στην πορεία– τις καιρικές αστάθειες.

Τον Σεπτέμβριο του 2026 σημειώθηκαν συνολικά (παγκύπρια) 1.879 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Τον αντίστοιχο μήνα πέρσι καταγράφηκαν 1.731 πωλήσεις σημειώνοντας έτσι μια αύξηση φέτος της τάξης του 8,5%. Σημειώνουμε πως φέτος ο Σεπτέμβριος είναι προς το παρόν ο τρίτος καλύτερος μήνας του έτους, γεγονός που σημαίνει ότι αυτή είναι και η καλύτερη κατάταξη που μπορεί να έχει για φέτος. Πέρσι είχε καταταγεί τέταρτος, συνεπώς η κατάσταση θυμίζει λίγο την περσινή.

Παράλληλα, σε ό,τι αφορά στα νέα πωλητήρια έγγραφα (μελλοντικές μεταβιβάσεις ακινήτων που έγιναν) ο φετινός Σεπτέμβριος σημείωσε μια αύξηση 13%, με 1.681 πωλητήρια έγγραφα να κατατίθενται φέτος έναντι 1.484 τον ίδιο μήνα πέρσι. Αξίζει να

σημειωθεί πως σε αυτή την κατηγορία, ο Σεπτέμβριος μέχρι τώρα κατατάσσεται πέμπτος, μια θέση που είχε και πέρσι την ίδια περίοδο.

Η συνολική αξία συναλλαγών κατέγραψε παρόμοια αύξηση με τον αριθμό πωλήσεων. Τον Σεπτέμβριο του 2026 κυμάνθηκε περί των €453 εκατ. και συγκρινόμενη με τον Σεπτέμβριο του 2025 όπου η συνολική αξία ήταν περί των €424 εκατ., βλέπουμε μια αύξηση επενδυμένων κεφαλαίων της τάξης του 6,8%. Και σε αυτή την κατηγορία ο Σεπτέμβριος έχει την τρίτη καλύτερη επίδοση του έτους μέχρι τώρα.

Πώς κατανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών;

Η Λευκωσία κατέγραψε 604 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο του 2026 έναντι 534 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώνοντας αύξηση 13,1%. Η συνολική αξία συναλλαγών, με €101 εκατ. να επενδύονται τον Σεπτέμβριο φέτος έναντι €84 εκατ. τον ίδιο μήνα πέρσι αυξήθηκε κατά 20,2%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 32% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 22% επί της αξίας συναλλαγών. Στα νέα πωλητήρια έγγραφα κατέγραψε 374 νέα πωλητήρια τον Σεπτέμβριο του 2026 έναντι 351 τον Σεπτέμβριο του 2025, σημειώνοντας αύξηση 7%. Βλέπουμε μια ήπια και υγιή ανάκαμψη της Λευκωσίας, ένα χαρακτηρι-

Τον Σεπτέμβριο του 2026 σημειώθηκαν συνολικά (παγκύπρια) 1.879 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων.

στικό που της χαρίζει τη διαρκή σταθερότητα.

Η Λεμεσός κατέγραψε 482 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο του 2026 έναντι 466 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώνοντας οριακή αύξηση 3,4%. Οριακή μείωση της τάξης του 1% σημειώθηκε στη συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Σεπτέμβριο του 2026 επενδύθηκαν περί των €187 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2025 είχαν επενδυθεί περί των €189 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 26% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 41% επί της αξίας συναλλαγών. Σε επίπεδο πωλητηρίων εγγράφων η Λεμεσός τα πήγε αρκετά καλά αφού κατέγραψε 506 νέα πωλητήρια έγγραφα, που είναι

κατά 16% αυξημένα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2025 που κατέγραψε 436. Ο Σεπτέμβριος είναι ένας μέτριος μήνας στη μέχρι τώρα πορεία της Λεμεσού μέσα στο τρέχον έτος.

Η Λάρνακα κατέγραψε 365 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο του 2026 έναντι 339 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώνοντας αύξηση 7,8%. Σοβαρή αύξηση σε σχεδόν 23% σημείωσε η συνολική αξία συναλλαγών εφόσον τον Σεπτέμβριο του 2026 επενδύθηκαν περί των €65 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2025 επενδύθηκαν περί των €53 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 19% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 14% επί της αξίας συναλλαγών. Εκρηκτική αύξηση 29% είχε η Λάρνα-

κα στα νέα πωλητήρια έγγραφα αφού κατέγραψε 393 νέα πωλητήρια τον Σεπτέμβριο φέτος σε αντίθεση με 305 τον Σεπτέμβριο του 2025. Η Λάρνακα με τις επιδόσεις της τον περασμένο μήνα υποκατέστη το οποίο χαμένο έδαφος του Αυγούστου.

Η Πάφος κατέγραψε 319 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο του 2026 έναντι 290 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2025 σημειώνοντας άνοδο 10%. Οριακή αύξηση της τάξης του 4% σημείωσε η Πάφος στη συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Σεπτέμβριο του 2026 επενδύθηκαν περί των €79 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2025 είχαν επενδυθεί περί των €76 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 17% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 17% επί της αξίας συναλλαγών. Αύξηση 10% κατέγραψε η Πάφος στα πωλητήρια έγγραφα αφού τον Σεπτέμβριο του 2026 κατατέθηκαν 345 νέα πωλητήρια έγγραφα έναντι 313 τον Σεπτέμβριο του 2025. Ένας μέτριος μήνας για την Πάφο μέχρι στιγμής ο Σεπτέμβριος.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 109 πωλήσεις τον Σεπτέμβριο του 2026 έναντι 102 πωλήσεων τον Σεπτέμβριο του 2025 καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 7%. Μείωση 4% σημειώθηκε στη συνολική αξία συναλλαγών, αφού τον Σεπτέμβριο του 2026 έλκυσε περίπου €23 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2025 είχε έλκυσει

€24 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Σεπτεμβρίου 6% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 5% επί της αξίας συναλλαγών. Καθίζηση με 20% βίωσε η επαρχία Αμμοχώστου σε νέα πωλητήρια έγγραφα αφού κατέγραψε 63 νέα πωλητήρια έγγραφα φέτος, έναντι 79 πέρσι. Οι επιδόσεις της δεν ήταν οι καλύτερες για την επαρχία Αμμοχώστου, σε αντίθεση με προηγούμενες περιόδους. Είμαστε πλέον στο τελευταίο τρίμηνο του έτους, και βασικά προβλήματα που πνίγουν την αγορά των ακινήτων έχουν κινηθεί προς επίλυσή τους μόνο κατά κάτι χιλιοστά. Το άγχος των εργαταξίων, στο οποίο έγινε αναφορά στην αρχή του άρθρου, δεν είναι αδόκιμη έκφραση, αλλά πραγματικές παράμετροι που φαίνεται να μην λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στην ευρύτερη συζήτηση για τις αυξήσεις των τιμών αγοράς και των ενοικίων, αλλά και την προσπάθεια (κυρίως επί χάρτου) για αύξηση της προσφοράς. Από επενδυτικής πλευράς η χώρα μας είναι ακόμη προστιτή σε σχέση με χώρες της περιοχής και το τι παράλληλα προσφέρουν και άρα πέσαν από τους μισούς αγοραστές είναι και θα είναι ξένοι. Το θέμα είναι εμείς πώς το διαχειριζόμαστε – είτε με το να μην είμαστε ακραίοι ή γελοίοι.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες

Κυριακή 11 Οκτωβρίου 2026

Ε & γράμματα

Ο Βασίλης Γεροδήμος δουλεύοντας ένα κομμάτι μαρμάρου Τίνου. Οι γλύπτες καταφεύγουν σε έργα μικρής κλίμακας και κατεργασία του μαρμάρου με το χέρι όταν τα ατελιέ βρίσκονται σε πόλεις.

Δίνοντας πνοή στο μάρμαρο

Δουλεύουν με ένα από τα πιο σκληρά υλικά που υπάρχουν στη φύση. Τέσσερις γλύπτες ανοίγουν τα εργαστήριά τους στην «Κ» και μιλούν για την πορεία τους, την παρεξηγημένη σχέση του μαρμάρου με τη σύγχρονη τέχνη, το φως και την πλαστικότητα του αρχέγονου υλικού

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

11.10-17.10.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

Όταν η λογοτεχνία
συναντά το ρεπορτάζ

Στο πλαίσιο του 11ου Nicosia Book Fest, την Κυριακή 11 Οκτωβρίου, στις 12:30, η Ερατώ Ιωάννου, συγγραφέας της νουβέλας «Του Κανενός» και ο Απόστολος Κουρουπάκης, δημοσιογράφος στην Καθημερινή Κύπρου, και δημιουργός του βίντεο-ρεπορτάζ «Δεν Ερχόμαστε Εδώ Μόνο για να Πάρουμε» - (Εφημερίδα Η Καθημερινή Κύπρου, 15 Ιουλίου 2024) συνομιλούν για τα σύνορα, την ταυτότητα και την ανθρώπινη αντοχή μέσα από ιστορίες ανθρώπων που ζουν σε μια παρατεταμένη συνθήκη αναμονής, αβεβαιότητας και αορατότητας. Η εκδήλωση συνδυάζει δημοσιογραφική μαρτυρία, λογοτεχνικό λόγο και ανοικτή συζήτηση με το κοινό. **Πάρο-κο Ακρόπολης, Αίθουσα Σπηλιές, Κυριακή 11 Οκτωβρίου, 12:30, είσοδος ελεύθερη.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Η Κοιλιά» της Μαρίνας Βρόντντ

Μετά την πρώτη της παρουσίαση στο Φεστιβάλ ANTI-ΣΚΗΝΟ, «Η Κοιλιά» της Μαρίνας Βρόντντ, σε σκηνοθεσία Σταύρου Ποταμάρη και με τη Μαρίλια Χαριδήμου επί σκηνής, έρχεται στο ΚΤΗΡΙΟΝ 53 για έναν κύκλο παραστάσεων. Με χιούμορ και τρυφερότητα, ο μονόλογος ακολουθεί μια γυναίκα καθώς μεγαλώνει, ερωτεύεται, γίνεται μητέρα και ξαναβλέπει τον εαυτό της μέσα από τις αλλαγές του σώματός της. Στην «Κοιλιά» θα σε συγκινήσει ο τρόπος που το γέλιο ανοίγει χώρο για μια αλήθεια που δύσκολα λέγεται. Η ηρωίδα στέκεται απέναντί μας όπως είναι, με το χιούμορ, τον θυμό και την τρυφερότητά της, για να ακούσουμε πίσω από τα λόγια της όσα της έμαθαν να κρύβει. Ακολουθούμε την ηρωίδα από το παιδί που μαθαίνει να βλέπει τον εαυτό του μέσα από τα μάτια των άλλων, στη νέα γυναίκα που ερωτεύεται και αργότερα, στη μάνα που βλέπει το σώμα της να αλλάζει. Παραστάσεις 11, 17, 18, 23 και 24 Οκτωβρίου, καθώς και στις 6 και 8 Νοεμβρίου, ώρα 8:00 μ.μ. **Εισιτήρια more.com και πληροφορίες στο 70001384.**

ΔΙΑΛΕΞΗ

Το Βυζαντινό
Μουσείο
σε νέα εποχή

Η **διάλεξη** του Ιωάννη Ηλιάδη, διευθυντή του Βυζαντινού Μουσείου και Πινακοθήκης Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ «Το Βυζαντινό Μουσείο σε νέα εποχή: επαναπατρισμός, συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από τη μουσειακή και πολιτιστική διπλωματία», παρουσιάζει τη νέα εποχή του Βυζαντινού Μουσείου του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, εστιάζοντας στον ρόλο του ως θεματοφύλακα και ενεργού φορέα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου. Εξετάζονται οι δράσεις για τον εντοπισμό και τον επαναπατρισμό κλεμμένων εκκλησιαστικών θησαυρών, καθώς και η συντήρηση και αποκατάσταση σημαντικών έργων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα ψηφιδωτά της Παναγίας Κανακαριάς και τις τοιχογραφίες του Αντιφωνητή. Τέλος, παρουσιάζεται η νέα μουσειολογική προσέγγιση και η σύγχρονη ανάδειξη των συλλογών, μέσα από μια ενιαία χρονολογική αφήγηση, που μετατρέπει το Μουσείο σε δυναμικό χώρο μνήμης, γνώσης και πολιτιστικού διαλόγου. **Παλαιά Πανεπιστημιούπολη, Λεωφόρος Καλλιπόλεως, Δευτέρα 12 Οκτωβρίου, ώρα 7:30 μ.μ.**

ΕΚΘΕΣΗ

«Στον Κήπο ενός Σύμπαντος»

Η **Γκαλερί** Γκλόρια παρουσιάζει το νέο εικαστικό έργο της Μάριον Πασχάλη, με τίτλο «Στον Κήπο ενός Σύμπαντος», το οποίο εγκλείει μία προσωπική μυθολογία όπου ελεύθερα συνδέεται το φιλοσοφείν με την επιστήμη. Το έργο της καλλιτέχνιδος παρουσιάζει μία εξελισσόμενη δόνηση μέσω της απροβλεπτικότητας του χορού των κλωστών ή των νημάτων πάνω στην επιφάνεια του καμβά, τα οποία συμβολίζουν τις παλλόμενες χορδές. Το κάρβουνο ως πρωταρχική ύλη και συμπυκνωμένη ενέργεια που διαστέλλεται και μεταβάλλεται, συμβολίζει τη κοσμική σκόνη που αλλάζει φόρμα

στα πρώτα στάδια του σχηματισμού ενός άστρου. Η νέα έκθεση συνεχίζει από την προηγούμενη δουλειά της καλλιτέχνιδος, όπου οι κλωστές λειτουργούσαν ως σύμβολα σύγχρονης μυθολογίας με θέμα το πέρασμα του ανθρώπου πάνω στη γη. Εδώ, κλωστές και νήματα αποκτούν επιπλέον σημασία: γίνονται 'συνομιλία' με διαστάσεις πέρα από τον τρισδιάστατο κόσμο, όπου και καταρρίπτεται η ψευδαίσθηση της διαιρετότητας μεταξύ της μονάδας και του όλου. **Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια Έκθεσης έως 23 Οκτωβρίου. Πληροφορίες τηλεφωνο 22762605.**

ΘΕΑΤΡΟ

Το Μεγάλο Βιβλίο Των Μικρών Πλασμάτων

Το **Θέατρο «Διόνυσος»** και η Urban Productions παρουσιάζουν, σε παγκύπρια πρώτη παράσταση την Κυριακή 11 Οκτωβρίου 2026, στις 11,00 π.μ., το παιδικό μιούζικαλ για μικρούς και μεγάλους εξερευνητές «Το Μεγάλο Βιβλίο Των Μικρών Πλασμάτων», της Ελένης Ζαντή και Αντώνη Καλογήρου, που ανεβαίνει σε σκηνοθεσία Αντώνη Καλογήρου. Μέσα από τραγούδια, γέλιο και μια μεγάλη δόση θάρρους, η Νόρα θα ανακαλύψει πως η περιπέτεια δεν είναι πάντα αυτό που φαντάζεσαι και πως μερικές φορές το πιο μαγικό πράγμα δεν είναι το πού πας, αλλά με ποιον

επιστρέφεις. Παραστάσεις κάθε Κυριακή στις: 10:00 π.μ. και στις: 12:00 π.μ. Θέατρο Διόνυσος, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλεφωνα 22818999 και 99621845, www.theatrodionysos.org**

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΚΥΠΡΟΥ

Από τον Saint-Saëns στην Κάρμεν

Η **Συμφωνική** Ορχήστρα Κύπρου συμπράττει για πρώτη φορά με τον διεθνώς καταξιωμένο πιανίστα, συνθέτη και προσωπικότητα του σύγχρονου πολιτισμού Γιώργο-Εμμανουήλ Λαζαρίδη, υπό τη διεύθυνση της παγκοσμίου αναγνώρισης αρχιμουσικού Ζωής Ζενιώδη. Η βραδιά ξεκινά με το έργο Ο Δρόμος του Αρχαγγέλου του Νέστορ Τσίπλορ, μια υποβλητική ελεγεία για έγκορδα. Με τον τίτλο του έργου, ο συνθέτης αποτίνει φόρο τιμής στο αυτοβιογραφικό έργο του Μίκη Θεοδωράκη Οι δρόμοι του Αρχαγγέλου. Στο επίκεντρο του προγράμματος βρίσκεται το Κοντσέρτο για πιάνο αρ. 2 του Saint-Saëns, ένα αριστούργημα που συνδυάζει ποιητικό λυρισμό, λαμπρότητα και εντυπωσιακή δεξιότητα. Η συναυλία

ολοκληρώνεται με τις Σουίτες αρ. 1 και 2 από την όπερα Carmen του Bizet. Λευκωσία: Πέμπτη 15 Οκτωβρίου, Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, και Λεμεσός: Παρασκευή 16 Οκτωβρίου - Πατίκειο Δημοτικό Θέατρο, ώρα έναρξης συναυλιών 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες τηλεφωνο 22463144, www.cyso.org.cy**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ποιος κοροϊδεύει ποιον;

Να θες να αγιάσεις και να μη σε αφήνει η πολιτιστική επικαιρότητα, η οποία τις τελευταίες ημέρες είναι κάθε άλλο παρά ελπιδοφόρα. Μοιάζει σαν να μη λειτουργεί τίποτε στο οικοσύστημα και αυτό είναι κρίμα. Το χειρότερο είναι ότι τα χτυπήματα για εμάς τους ευάριθμους πολιτιστικούς συντάκτες έρχονται από παντού και δεν ξέρεις από πού να το πιάσεις.

Θα προσπαθήσω όμως να καταγράψω μερικά από τα κακώς κείμενα στο πολιτιστικό μας τοπίο τα οποία ενέσκηψαν τις περασμένες ημέρες και μόνο αισιόδοξο δεν με κάνουν, ότι θα έρθουν καλύτερες ημέρες, εκτός και αν είμαστε ικανοποιημένοι με το ότι υπογράφονται συνεχώς μνημόνια συνεργασίας με πρέσβεις και φορείς, γίνονται συναντήσεις και στο τέλος τραβιούνται ωραίες φωτογραφίες, και όλα είναι καλά και όμορφα! Την εβδομάδα που μας πέρασε διαβάσαμε και ακούσαμε πολλά για το Ριάλτο, που κάποιοι θέλουν να κάνουν τη γη πηγή και να το झλώσουν, να το αναδιαμορφώσουν, να το αναμορφώσουν. Στον τέταρτο όροφο του υφυπουργείου Πολιτισμού ορισμένοι κάνουν ό,τι μπορούν για να το «σκοτώσουν», να το υπονομεύσουν και έχοντας πλάτες και ανεβαίνουν λόφους, αφήνουν τα πράγματα

να φτάσουν ως το μη περαιτέρω, ώστε μετά να εμφανιστούν ως σωτήρες του! Ο δήμος Λεμεσού ανακοίνωσε πως θέλει να το αναλάβει, βρήκε τα χρήματα και τώρα που έφτασε ο κόμπος στο χτένι κινητοποιήθηκαν οι άρχοντες του Δήμου –προσωπικά δεν έχω πειστεί από τις προθέσεις τους, αλλά σημασία έχει ότι δήλωσαν το παρόν τους– και επιθυμούν να διαφυλάξουν την αξία που έχει τις δηλώσαν το παρόν τους– και επιθυμούν να διαφυλάξουν την αξία που έχει τις δηλώσαν το παρόν τους. Ο Δήμος Λεμεσού, πάντως, όταν λέει ότι θέλει το Ριάλτο ελπίζω πως το εννοεί και έχει πλάνο. Η θέση της στήλης είναι ότι το Θέατρο Ριάλτο είναι ένας πολιτιστικός χώρος αναφοράς για τη Λεμεσό και το πολιτιστικό της γίνεσθαι και θα πρέπει να εξερευνηθεί ο τρόπος να παραμείνει ως ανεξάρτητος πολιτιστικός οργανισμός, σε αгаστή και γόνιμη συνεργασία με το υφυπουργείο Πολιτισμού (είναι άλλωστε συνεργάτες σε σημαντικά και ενδιαφέροντα φεστιβάλ). Η απορία βέβαια που γεννιέται είναι πολύ απλή, γιατί τόσο κακός χαμός με το Θέατρο Ριάλτο; Είναι τόσο πολυφερν κόρη; Ποιο συμφέρον εξυπηρετεί η πλήρης υπαγωγή του στο υφυπουργείο Πολιτισμού; Λύση λοιπόν για το Θέατρο Ριάλτο χθες, γιατί ναι, ανήκει στον κόσμο της Λεμεσού, όχι ως φέουδο, αλλά επειδή είναι ενεργός

πολιτιστικός πνεύμονας για την πόλη όλη και αυτή η αποστολή του θα πρέπει να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο και από τον Δήμο Λεμεσού, και από το υφυπουργείο Πολιτισμού και όχι να το αντικρίζουν ως λάφυρο. Πάταγο έκανε τις προηγούμενες ημέρες και η απόφαση του χαρακτήρα Χαμπή να τερματίσει τη λειτουργία της Σχολής Μουσείου Χαρακτικής στα Πλατανίσκια Λεμεσού. Δεν θα επαναλάβω το ιστορικό των περιπετειών, διότι δεν έχει νόημα, μιας και εδώ και πάρα πολλά χρόνια ο Χαμπής κρούει τον κώδωνα για χίλια δυο, τίποτε δεν γίνεται... Ελπίζω αυτή τη φορά το υπουργείο Εσωτερικών και οι διάφορες υπηρεσίες του να βρουν μόνιμες λύσεις. Διότι αυτό που θέλουν να επιτύχουν μεγαλώνοντα προγράμματα πολιτιστικής αποκέντρωσης ο Χαμπής το έχει πετύχει χωρίς φανφάρες, αλλά με μεράκι και κόπους. Και το εγχείρημά του είναι τοις πάσι φανερό. Και για να μην παρεξηγούμαστε, ουδείς ζητάει από το κράτος να παρανομήσει, αλλά να εξεύρει τρόπους να βοηθήσει μία κατάσταση που έχει κακοφορμώσει και δεν είναι τιμή για κανέναν. Και επειδή η στήλη θέλει να είναι δίκαιη, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι η υφυπουργός Πολιτισμού

και Παπαέλληνα, παρόλο που δεν είχε θεσμική υποχρέωση, θέλησε να ενημερωθεί και παρενέβη στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της θέσης της. Ελπίζουμε πως δεν θα χρειαστεί να επανέλθουμε, μιας και την περασμένη Παρασκευή τα μέρη ήλθαν πιο κοντά. Και κλείνοντας, μήνες ολόκληροι καθυστέρησης για την προκήρυξη της Πλατφόρμας Χορογραφίας Κύπρου 2026, και όταν προκηρύχθηκε οι αντιδράσεις από το σύνολο του κόσμου του χορού έφερε τον κ. Παπαεωργίου, γενικό διευθυντή του υφυπουργείου Πολιτισμού στη δύσκολη θέση στη θέση να δεσμευτεί σε αλλαγές βασικών σημείων της προκήρυξης. Τόση καθυστέρηση για να αλλάξουν βασικά σημεία... Μάλιστα και σημειώνουμε πως σε συνάντηση που είχαν οι τρεις φορείς που εκπροσωπούν την κοινότητα του χορού στις 7 Οκτωβρίου ο γενικός διευθυντής του Υφυπουργείου δεσμεύτηκε να προχωρήσει σε αλλαγές και να ενημερώσει τα οργανωμένα σύνολα, ενώ στις 5 Οκτωβρίου το υφυπουργείο εγκαινίαζε «ένα νέο κεφάλαιο εξωστρέφειας [...]». Με ανανεωμένη φιλοσοφία και διευρυμένη ευρωπαϊκή προοπτική». Πείτε μου ποιος κοροϊδεύει ποιον και ποιος πιστεύει ότι κάτι θα αλλάξει.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Αείμνηστη ή αειθαλής;

Πριν από λίγες ημέρες παρακολουθήσαμε την Γκρέτα Γκάρμπο (γεννήθηκε το 1905 – πέθανε το 1990) να πρωταγωνιστεί σε διαφήμιση για ρουλεμάν της σουηδικής βιομηχανίας SKF. Τον ρόλο ερμήνευσε άνθρωπος και στη συνέχεια εφαρμόστηκε ψηφιακά η όψη της Γκάρμπο. Για τη φωνή αξιολογήθηκε ηχογράφηση από ταινία της. Το διαφημιστικό διαρκεί 99 δευτερόλεπτα, η Γκάρμπο σχολιάζει τη στατάλη ενέργειας, σε αντιδιαστολή με την εξαιρετική απόδοση των προϊόντων που προωθεί, είναι ντυμένη με την κομψότητα και τη φινέτσα που και η ίδια θα επέλεγε, τα κυματιστά μαλλιά και το βλέμμα της ολοκληρώνουν την εικόνα, πιστοποιώντας το θάυμα της τεχνικής νοημοσύνης.

«Κοιτάχτηκε για λίγο στον καθρέφτη: φορούσε ένα απλό καφετί μεταξωτό φόρεμα και ήταν ζυπόλυτη. Το πρόσωπό της ήταν αμακιγιάριστο, τα ίδια μαλλιά της έπεφταν στους ώμους της. Ελεγε την έκφρασή της, τα χαρακτηριστικά της ήταν παγωμένα και αδιευκρίνιστα, δηλαδή όπως ακριβώς έπρεπε να είναι». Ο Γερμανός συγγραφέας Ντάνιελ Κέλμαν αναπλάθει στο τελευταίο μυθιστόρημά του «Ασπρόμαυρο» (εκδ. Καστανιώτη) μια συνάντηση της Γκάρμπο με τον σπουδαίο σκηνοθέτη της εποχής του Μεσοπολέμου Γκέοργκ Βίλχελμ Παμπστ, ο οποίος και την είχε αναδείξει κινηματογραφικά.

Ποια αποτύπωση από τις δύο να προτιμήσουμε; Την ολοζώντανη ψηφιακή ή την περιγραφική του συγγραφέα; Την οπτικοακουστική ψευδαίσθηση ή τη λογοτεχνική υποβολή; Την τεχνητή πραγματικότητα, όπου τα όρια μεταξύ ζωντανού και νεκρού, αληθινού και πλαστού, θολώνουν επικίνδυνα, ή την ενεργή φαντασία του αναγνώστη που ανασυστήνει με τον τρόπο του το πρόσωπο και την ατιμόσφαιρά του;

Η λογοτεχνική Γκάρμπο παραμένει μια σκιά φτιαγμένη από λέξεις, που δεν επιδιώκουν να καλύψουν το ιστορικό κενό και την απουσία της. Το αποτέλεσμα είναι δημιουργημα πνευματικής διεργασίας, σύνθεσης γνώσεων και ανθρώπινες ενσυναίσθησης. Ένας εσωτερικός διάλογος ανάμεσα στον συγγραφέα, στα πρόσωπα, στον αναγνώστη. Με την παρεμβολή της Τ.Ν., η φαντασία απενεργοποιείται και το έδαφος κερδίζει ο φανατισμός στο επίτευγμα. Δεν ανακαλείται η Γκάρμπο στη μνήμη του θεατή, αλλά επιβάλλεται η φυσική «παρουσία» της στο παρόν. Αυτή η ψηφιακή ανάσταση αφαιρεί από την νηοποίο το δικαίωμα της σωτηρίας και της απομόνωσης, στοιχεία που σφράγισαν τον μύθο της μετά την πρόωρη απόσυρσή της. Εμείνε στην κινηματογραφική μυθολογία ως μυστηριώδης και αινιγματική, μοναχική και απόμακρη. Αυτό το «ghostploitation» (η εμπορική εκμετάλλευση της ψηφιακής παρουσίας ανθρώπων που δεν βρίσκονται πλέον στη ζωή) τι εξυπηρετεί εκτός από το, εμφανές, οικονομικό κέρδος;

Ο ένας από τους τρεις συγγενείς που διαχειρίζονται την κληρονομιά της δhlωσε στον Guardian ανοικτός στο ενδεχόμενο η ψηφιακή Γκάρμπο να εμφανιστεί σε στο μέλλον. «Δεν θα πω όχι, ειδικά ύστερα από όσα είδα. Είναι απίστευτο και τόσο αληθοφανές. Γιατί, λοιπόν, να μην μπορείς να επαναφέρεις, με κάποιο τρόπο, την Γκρέτα Γκάρμπο σε έναν κινηματογραφικό ρόλο;».

Γιατί, άραγε, δεν αφήνουμε τους νεκρούς στην ησυχία τους; Δεν υπάρχει κάποιο όριο ανάμεσα στη χρήση και στην κατάχρηση; Η, σκεδόν, φοβιστικά άσπογη δουλειά της Τ.Ν. έχει μια ατέλεια: τη «ρομποτική» τελειότητα. Οχι μόνον επειδή γνωρίζουμε, αλλά επειδή το βλέμμα, η έκφραση, δεν είναι το «παγωμένο και αδιευκρίνιστο» της παρκετής Γκάρμπο, αλλά το παγωμένο και άρτιο της ψηφιακής. Το κενό ανάμεσα στην ύπαρξη και στην ανυπαρξία δεν καλύπτεται με ένα βηματισμό. Η αείμνηστη δεν μπορεί να είναι και αειθαλής.

Στο φινάλε της ψηφιακής επιστροφής της, στρέφεται προφίλ πάνω στο σκαμνό και μένει να φωτίζεται το περίγραμμά της ενώ προφέρει την πιο διάσημη φράση της από το «Grand Hotel» του 1932: «I want to be alone».

Τρία διαφορετικά υποδείγματα για τη σχέση των μουσείων με τις πόλεις: Αριστερά, οι αξιόλογοι δημόσιοι χώροι που περιβάλλουν το Guggenheim Bilbao αφορούν κυρίως τους τουρίστες. Επάνω, ο κήπος του MOMA, μια όαση στο κέντρο του Μανχάταν· ο χώρος, όμως, είναι ελεγχόμενος από το μουσείο και δεν υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση. Κάτω, η δημόσια πλατεία μπροστά από το Κέντρο Πομπιντού στο Παρίσι.

Για ποιον στήνουμε τα μουσεία;

Για τους τουρίστες ή για τους κατοίκους; Το «δόγμα» Τσίπερφιλντ και οι Έλληνες αρχιτέκτονες

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Τον Οκτώβριο του 1997 συνέβη κάτι που δεν είχε συμβεί ποτέ ξανά στην ιστορία των πόλεων. Εγκαινιάστηκε ένα μουσείο που η αστραπαία διασημότητα του κατέστησε άμεσα τουριστικό προορισμό την πόλη που το φιλοξένησε. Το ίδιο το Guggenheim υπολόγισε ότι από την έναρξη λειτουργίας του έως το τέλος του 2000 δέχθηκε περισσότερους από 3,5 εκατ. επισκέπτες, από τους οποίους 83% είχαν ταξιδέψει στο Μπιλμπάο ειδικά για το μουσείο. Μέσα σε μόλις τρία χρόνια όλοι μιλούσαν για το περίφημο «Bilbao effect». Ο νέος αιώνας ανέτειλε και μαζί του όλοι καλωσόριζαν την εποχή του «museum as destination» (το μουσείο ως προορισμός). Μικρές, μεσαίες, μεγάλες, διάσημες πόλεις ήθελαν αυτό που είχε πετύχει ο Φρανκ Γκέρι στο Μπιλμπάο.

Την περασμένη Κυριακή, ο Βρετανός αρχιτέκτονας Ντέιβιντ Τσίπερφιλντ, που υπογράφει τη μελέτη επέκτασης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, μίλησε στην «Κ». Μία αποστοροφή του έκανε αίσθηση: «Πριν από 20 χρόνια φτιάχναμε μουσεία για να προσελκύσουμε όσο περισσότερους τουρίστες μπορούμε, ενώ σήμερα πρέπει να κάνουμε ακριβώς το αντίθετο». Είχε προηγηθεί η ιδεολογική τεκμηρίωση: «Οι τουρίστες θα έρθουν ό,τι κι αν γίνει, το ζητούμενο είναι είναι πώς θα κάνεις τους Έλληνες, τους ανθρώπους της ευρύτερης γειτονιάς να έρθουν». Είναι προφανές ότι ο Τσίπερφιλντ συντάσσεται σε ένα ρεύμα σκέψης που τοποθετεί τον τουρισμό de facto απέναντι από τα συμφέροντα της σύγχρονης πόλης και των κατοίκων της.

«Δύσκολη στιγμή»

Πώς υποδεχόμαστε στην Ελλάδα αυτήν τη θεαματική αλλαγή παραδείγματος; Ο Γιώργος Τσολάκης και οι αρχιτεκτονικοί γραφείο του καταπιάνονται τα τελευταία χρόνια με δύο μουσειακά πρότζεκτ: το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων στον Πειραιά και το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών στην Ακαδημία Πλάτωνος. «Με τον δημόσιο χώρο στο επίκεντρο, σε ένα ολοένα πιο ρευστό κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, ο διάλογος για τις πόλεις και ο προβληματισμός γύρω από

τον υπερτουρισμό θέτουν τον θεσμό του μουσείου να επαναπροσδιορίζει τη σχέση του με το τοπικό και το υπερτοπικό, είναι ένα πρώτο του σχόλιο στο απόσπασμα της συνέντευξης Τσίπερφιλντ. «Η Αθήνα βρίσκεται σε μια δύσκολη στιγμή», υπερθεματίζει ο αρχιτέκτονας και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πατρών Πάνος Δραγώνας. «Η μεγάλη αύξηση του τουρισμού μετασχηματίζει με μεγάλη ταχύτητα το ιστορικό κέντρο. Στις κεντρικές οδούς, οι δραστηριότητες αναψυχής και φιλοξενίας εκτοπίζουν άλλες χρήσεις. Οι υπηρεσίες υποχωρούν, το καθημερινό εμπόριο συρρικνώνεται και μαζί τους αλλάζει η ανθρωπογεωγραφία ολόκληρων περιοχών. Η πόλη κινδυνεύει να βρεθεί σε μια παράδοση κατάστασης: να μη γοντεύει πλέον ούτε τους κατοίκους, που εκτοπίζονται από αυτήν, ούτε τους επισκέπτες, που έρχονται αναζητώντας την αυθεντικότητα της».

Ο Γιώργος Τσολάκης επιχειρεί μια ενδιαφέρουσα αντίστιξη ανάμεσα στο Μπιλμπάο και στον Πειραιά. «Το Guggenheim ανεγέρθηκε σε ένα βιομηχανικό και λιμενικό τοπίο, χωρίς χαρακτήρα “γειτονιάς”, στο πλαίσιο όμως μιας ευρύτερης αστικής ανάπλασης που επανασυνέδεσε την πόλη με το ποτάμι. Σε μια παράλληλη συνθήκη, στην Ηετιώνεια Ακτή του Πειραιά, το Μουσείο Εναλίων

Αρχαιοτήτων δημιουργείται ως πύλη σύνδεσης της χερσαίας με τη νησιωτική Ελλάδα. Εδώ συνοψίζονται οι διαχρονικές έννοιες της ανταλλαγής και μετάβασης, με τον υπερυψωμένο κτιριακό όγκο να απελευθερώνει το επίπεδο της πόλης σε δημόσιο χώρο, εντεινόντας την εξωστρέφεια και τον διάλογο με τις τοπικές και υπερτοπικές τουριστικές ροές, και επανασυστήνοντας το θαλάσσιο μέτωπο στην πόλη».

Η αντίφαση

Η σημερινή πορεία της Αθήνας δύσκολα αντιστρέφεται, πιστεύει ο Πάνος Δραγώνας. «Και η νοσταλγία δεν αποτελεί πολεοδομική στρατηγική. Η μόνη δυνατότητα είναι να κοιτάζουμε μπροστά, ακόμη και όταν αυτό που βλέπουμε προκαλεί αμηχανία». Από αυτή την άποψη, θεωρεί ότι η θέση του Τσίπερφιλντ είναι σωστή, αν και ίσως όχι επαρκής. «Ένα μουσείο μπορεί να επιδιώκει να απευθυνθεί πρωτίστως στους κατοίκους, δεν μπορεί όμως να αγνοήσει τις δυνατότητες που μετασχηματίζουν το περιβάλλον του. Η επέκταση ενός από τα σημαντικότερα μουσεία της χώρας στο ιστορικό κέντρο αναπόφευκτα θα ενισχύσει την τουριστική έλξη του. Εδώ βρίσκεται ίσως η βασική αντίφαση του εγχειρήματος. Πάνω από τη νέα επέκταση δημιουργείται ένας με-

γάλος δημόσιος κήπος, ώστε το ίδιο έργο που θα προσελκύσει περισσότερους επισκέπτες να αποδώσει ταυτόχρονα έναν νέο χώρο στην πόλη. Η σημασία αυτής της χειρονομίας δεν πρέπει να υποτιμηθεί. Ο δημόσιος χώρος υπήρξε διαχρονικά ένα από τα αδύναμα σημεία της Αθήνας και σίγουρα η πόλη δεν φημίζεται για τους όμορφα σχεδιασμένους κήπους της. Ειδικά σε μια πόλη που στο νεοκλασικό παρελθόν της είχε εντάξει τις φυτεμένες πλατείες στο αρχικό σχέδιό της. Ένας νέος κήπος με ισχυρή αρχιτεκτονική και τοπακή ταυτότητα μπορεί επομένως να προσφέρει πολλά και να αποτελέσει την πιο ουσιαστική έκφραση της πρόθεσης του Τσίπερφιλντ να στραφεί το μουσείο προς τους κατοίκους της πόλης».

Η πρόταση ανατρέπει, βέβαια, την οικεία εικόνα του μουσείου και ευλόγως προκαλεί αντιδράσεις. Όπως όμως παρατηρεί ο Τσίπερφιλντ, αυτό που χάνεται δεν είναι «υψηλής ποιότητας». «Η υφιστάμενη διαμόρφωση δεν μπορεί από μόνη της να αποτελεί επιχείρημα εναντίον ενός ριζικού μετασχηματισμού», επισημαίνει ο Πάνος Δραγώνας. «Το ουσιαστικό ερώτημα βρίσκεται αλλού: Θα είναι ο νέος κήπος πράγματι δημόσιος και ελεύθερα προσβάσιμος; Αν η πρόσβαση υπόκειται στο ωράριο ή σε περιορισμούς ασφα-

λείας του μουσείου, η υπόθεση ότι ένας νέος χώρος αποδίδεται στην πόλη αποδυναμώνεται σημαντικά». Και θυμίζει δύο αντιθετικά παραδείγματα: τον κήπο του MOMA από τον Φίλιπ Τζόνσον («καταπληκτικός σχεδιασμός, αλλά ένας χώρος ελεγχόμενος από το μουσείο, χωρίς ελεύθερη πρόσβαση») και την πλατεία μπροστά από το Κέντρο Πομπιντού στο Παρίσι. Οι αρχιτέκτονες (Πιάνο, Ρότζερς, Φρανκίνι) εξαρχής προτείνουν να χρησιμοποιήσουν το μισό οικόπεδο και το άλλο μισό να το δώσουν στην πόλη προς όφελος των κατοίκων της.

Η Ακαδημία Πλάτωνος

Ρωτάω τον Γιώργο Τσολάκη για τη δική του προσέγγιση με το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών στην Ακαδημία Πλάτωνος, μια αθέατη γειτονιά της τουριστικής Αθήνας. «Το μουσείο εντάσσεται σε έναν δημόσιο χώρο πρασίνου με αρχαιολογικά ευρήματα, συνδεδεμένο με τη γειτονιά. Η αρχιτεκτονική εντείνει αυτή τη συνθήκη δημιουργώντας ένα πράσινο μουσείο, όπου οι ροές διασταυρώνονται ελεύθερα σε μια δημόσια πλατεία, μεταγράφοντας τη διαχρονική ταυτότητα της Ακαδημίας. Η ρευστότητα της κίνησης γίνεται ρευστότητα ανταλλαγής. Στο πλαίσιο αυτό, ο τουρισμός δεν σχετίζεται με τη γειτονιά σε μια αυστηρά οικονομική μικροκλίμακα. Η επίδρασή του εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύστημα όσωσης. Αρα ένα μουσείο ανοικτό στις υπερτοπικές ροές υποδέχεται την πολλαπλότητα της ανθρώπινης εμπειρίας, χωρίς να αντιμετωπίζει την πόλη ως σκηνικό και τον επισκέπτη ως καταναλωτή».

Θα καταφέρει τελικά το νέο μουσείο στην Πατνσιών να λειτουργήσει όπως ελπίζουν οι εμπνευστές του; Ο Πάνος Δραγώνας εκτιμά πως είναι δύσκολο να είμαστε αισιόδοξοι. «Το παιχνίδι ήταν εξαρχής άνισο, από τη στιγμή που αποφασίστηκε η μεγάλη επέκταση ενός τόσο ισχυρού τουριστικού προορισμού στο ήδη επιβαρυνόμενο κέντρο της Αθήνας. Η αρχιτεκτονική, όπως άλλωστε παραδέχεται και ο ίδιος ο Τσίπερφιλντ, δεν μπορεί από μόνη της να αναστρέψει αυτή την πορεία. Ακόμη και όταν έχει επιλέξει με ποια πλευρά της πόλης θέλει να συνταχθεί».

Ένας αναβαθμισμένος δημόσιος κήπος, με περισσότερα από 400 δέντρα, είναι μία από τις βασικές χειρονομίες της αρχιτεκτονικής πρότασης του Ντέιβιντ Τσίπερφιλντ για τη νέα εποχή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου στην Αθήνα.

Ο τουρισμός θα αυξηθεί

«Ένα μουσείο μπορεί να επιδιώκει να απευθυνθεί πρωτίστως στους κατοίκους, δεν μπορεί όμως να αγνοήσει τις δυνάμεις που μετασχηματίζουν το περιβάλλον του», επισημαίνει ο αρχιτέκτονας Πάνος Δραγώνας και τονίζει ότι το έργο αναπόφευκτα θα ενισχύσει την τουριστική έλξη του μουσείου.

Η αρχαιολογία και οι αφανείς πτυχές της

Η έκθεση «Tracing Angel’s Men» στη Λεμεσό με έναν διαφορετικό τρόπο φέρνει στην επιφάνεια όσα δεν πιάνει η σκαπάνη

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η έκθεση «Tracing Angel’s Men» της Θεοπίστη Στυλιανού-Λάμπερτ στο Pylon Art & Culture στη Λεμεσό, εντάσσεται στο επιμελητικό πρότζεκτ «An Archaeological Museum at the Threshold» του Αλεσάντρο Κατσόλα, το οποίο εστιάζει στη μεταβατική περίοδο του Κυπριακού Μουσείου στη Λευκωσία, καθώς αυτό προετοιμάζεται να μεταστεγαστεί σε νέο κτήριο. Σ’ αυτό το πλαίσιο, το «Tracing Angel’s Men» θέτει ένα ευρύτερο ερώτημα για το τι σημαίνει να διατηρείται η μνήμη: όχι μόνο μέσα από αντικείμενα και τεκμήρια, αλλά και μέσα από τις ιστορίες των ανθρώπων που συνδέονται με αυτά. Συνάντησα την καλλιτέχνίδα και καθηγήτρια στο ΤΕΠΑΚ Θεοπίστη Στυλιανού-Λάμπερτ στο στούντιό της για να μιλήσουμε για τη νέα δουλειά της, η οποία θέτει στο επίκεντρο τους αφανείς άνδρες μιας επιστημονικής εκστρατείας, που έλαβε χώρα το 1949, στην Επισκοπή Λεμεσού.

Η ιδέα για αυτή την έκθεση όπως μου λέει η Θεοπίστη Στυλιανού-Λάμπερτ πήλθε κατά τη διάρκεια της τελευταίας δουλειάς, το πρότζεκτ «Ομιλούντα χέρια». Η δρ Στυλιανού-Λάμπερτ ευρισκόμενη στην Επισκοπή Λεμεσού συγκέντρωνε ιστορίες από ανθρώπους που είχαν εργαστεί στις αρχαιολογικές ανασκαφές που είχαν γίνει στην περιοχή. Στόχος της ήταν όπως μου εξηγεί να καλύψει ένα κενό που έχει η κυπριακή αρχαιολογία, αυτό των εργατών. «Σε αυτό το πλαίσιο γνώρισα τον κ. Σωκράτη Σάββα, του οποίου οι πατέρας ήταν ο μάγειρας του Αμερικανού αρχαιολόγου George

τις φωτογραφίες ή όχι».

Μέσα σε αυτό πλαίσιο η δρ Στυλιανού-Λάμπερτ είδε το αρχείο στις ΗΠΑ, το φωτογράφησε, και θέλησε με την επιστροφή της στην Κύπρο να συγκεντρώσει πληροφορίες για τους ανθρώπους που ο Αμερικανός ανθρωπολόγος φωτογράφησε για τους δικούς του επιστημονικούς σκοπούς. «Ήθελα να μαζέψουμε πληροφορίες οι οποίες δεν είναι ανθρωπομετρικές αλλά προσωπικές. Ιστορίες για τους ανθρώπους, καθημερινές φωτογραφίες τους». Αντισταθμίζονται, όσο μου μιλάει η συνομιλήτριά μου, ότι εκείνη έθετε στον εαυτό της ερωτήσεις που αφορούσαν το περιεχόμενο των ανασκαφών... έσκαβε εκτός των σκαμμάτων, για να ανακαλύψει και εν τέλει να αναπαραστήσει εικαστικά τω τρόπω τα ευρήματά της. Μου εξηγεί ποια ήταν τα ερωτήματα που θα την απασχολούσαν σε αυτή της τη δουλειά: «Πώς μπορεί ένα ιστορικό, προβληματικό, ανθρωπομετρικό αρχείο να ενεργοποιηθεί ξανά, ή να εξελιχθεί ώστε να έχει σημασία σήμερα; Ποιος είναι ο ρόλος των μετρήσεων, της φωτογραφίας και της αφήγησης ώστε να γίνουν κατανοητοί οι άνθρωποι του παρελθόντος; Ποια είδη δεδομένων θεωρούνται πολύτιμα και από ποιους έχουν παραχθεί; Και τελικά, πώς μπορούμε να δείξουμε αυτό που είναι αφηρημένο. Αυτό που ποτέ δεν φωτογραφήθηκε κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του αρχείου;».

Οι άνθρωποι

Μέσα από μία επίπονη, αλλά έντονη διαδικασία, στην οποία σημαντικό ρόλο έπαιξε η έρευνα της Θάλειας Ευθυμίου, η οποία εντόπισε απογόνους τόσο Ε/κ, όσο και Τ/κ, συγκεντρώθηκαν φωτογραφίες των ανθρώπων αυτών και ιστορίες τους και όπως μου επισημαίνει η συνομιλήτριά μου από τους 81 Τ/κ άνδρες που είχε φωτογραφίσει και καταγράψει ο Αμερικανός ανθρωπολόγος η Θάλεια εντόπισε απογόνους των 57. Μάλιστα, αυτή η ερευνητική διαδικασία έφερε κοντά ανθρώπους των δύο κοινοτήτων τόσα χρόνια μετά.

Η καλλιτέχνης, έχοντας καθίσει μπροστά στον υπολογιστή της, ανοίγει τα αρχεία του πρότζεκτ της, λέγοντας μου πως αυτή η έκθεση έχει διάφορα μέρη, που περιλαμβάνει ένα φιλμ διάρκειας 44 λεπτών, το οποίο αξιοποιεί όλο το υλικό που συγκεντρώθηκε (οι φωτογραφίες των ανδρών, οι παλιές και οι νεότερες φωτογραφίες, καθώς και όλο το νέο υλικό που βρέθηκε), όπου ακούγεται η ιστορία του κάθε προσώπου. Έχει ενδιαφέρον το παιχνίδισμα που γίνεται σε αυτό το φιλμ, αφού όσες περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν τόσο πιο αφηρημένο γίνεται το τελικό αποτέλεσμα... «και αυτό

γιατί νιώθω ότι δεν έχει σημασία πόσα δεδομένα θα μαζέψεις από έναν άνθρωπο. Ποτέ δεν φτάνεις στην ουσία του». Μου εξηγεί πως για αρκετούς Τ/κ δεν υπάρχουν καθόλου νεότερα στοιχεία, μιας και πολλοί έχασαν τα οικογενειακά τους άλμπουμ μετά το 1974, με τις φωτογραφίες του Angel να είναι οι μοναδικές...

Το ελληνικό πόδι

Ένα άλλο κομμάτι της δουλειάς ονομάζεται «Presence» και η καλλιτέχνης μου λέει: «Ενα πράγμα που πρόσεξα σε ανθρωπολογικές μελέτες είναι ότι αυτό που δεν καταγράφεται φωτογραφικά είναι η στιγμή που κάποιος μετρά κάποιον άλλον» και μου εξηγεί

«Υπάρχουν πληροφορίες που δεν θα τις χρησιμοποιούσεις κανένας αρχαιολόγος. Αλλά για μένα είναι σημαντικές, γιατί δίνουν όλο το συγκεκριμένο και τις σχέσεις που υπήρχαν κατά την περίοδο μιας συγκεκριμένης αποστολής, όπως αυτής του Angel».

Έκθεση στην Pylon Art & Culture, «Tracing Angel’s Men», 2026, Θεοπίστη Στυλιανού-Λάμπερτ.

ότι η απουσία αυτής της πληροφορίας την έκανε να αρχίσει να ψάχνει υλικό, όπου βρήκε ένα βιβλίο του 1893 που περιγράφει τη διαδικασία. «Χρησιμοποίησα μια εικονογράφηση από το βιβλίο, για να αναπαραγάω τη διαδικασία αλλά με ένα παιγνιώδη τρόπο, αποσπασίζοντας να χρησιμοποιήσω View-Masters (σ.σ. το παιχνίδι στερεοσκοπίου με τους χάρτινους δίσκους). Μάλιστα, το 2025 ήταν η πρώτη φορά που μπορούσαμε να δημιουργήσουμε 3D stereoscopic

images με AI». Και εδώ σημαντικό ρόλο παίζει η έννοια του ειδικού προς το γενικό και το πιο αφηρημένο, μιας και η ανασύσταση του παρελθόντος είναι μία δύσκολη και επίπονη προσπάθεια που αφήνει πολλές φορές ανοικτά ερωτήματα, τα οποία μπορεί να μην απαντηθούν και ποτέ.

Μέρος του πρότζεκτ είναι και τα specimens (Δείγματα). Σε αυτό το μέρος της δουλειάς που παρουσιάζει στην έκθεση η Στυλιανού-Λάμπερτ, έχοντας παρατηρήσει στις σημειώσεις του Angel, ότι ο ανθρωπολόγος αναζητούσε το λεγόμενο «ελληνικό πόδι», ποιος έχει το δπλαδ ή το δεύτερο δάχτυλο του ποδιού το πιο μεγάλο από το πρώτο, δημιούργησε τα hybrid creatures, που ονομάζονται butterfly-feet. Και πάλι η καλλιτέχνης παίζει με την οπτική και το μέγεθος, από το ειδικό στο γενικό και τανάπαλιν...

Η καλλιτέχνης αξιοποιεί επίσης και κομμάτια της αλληλογραφίας Πορφύριου Δίκαιου και Angel, αλλά όχι τα σημεία που αφορούν το καθ’ αυτό αρχαιολογικό κομμάτι, αλλά το περιεχόμενο της επιστήμης. «Με ενδιέφεραν κάποιες προσωπικές πληροφορίες, όπως ότι ο Angel και η οικογένειά του έκαναν διακοπές στη θάλασσα, ενόσω βρισκόντουσαν στην Αμερική, ή ότι ο Πορφύριος Δίκαιος λέει στον Angel ότι η κόρη του βλέπει αρκετά τηλεόραση...», ρωτώντας την καλλιτέχνίδα γιατί την ενδιαφέρουν αυτές οι πληροφορίες: «Βρήκα πάρα πολύ ενδιαφέρον στις μικρές λεπτομέρειες, και επειδή η δουλειά μου αφορά λιγότερο την αρχαιολογία ως επιστήμη και τις πράξεις της, και περισσότερο πώς επηρεάζονται οι τριγύρω». Μάλιστα, στη δουλειά της αυτή η καλλιτέχνης συμπεριέλαβε και τη μαρτυρία της κόρης του Δίκαιου, με την οποία συνομίλησε τηλεφωνικά.

Τα ασήμαντα...

Η συνομιλήτριά μου μου εξηγεί πως οι αρχαιολόγοι και οι ανθρωπολόγοι λειτουργούν με έναν πολύ συγκεκριμένο τρόπο: «Βλέπουν το τοπίο και τα αντικείμενα σαν κάτι το αντικειμενικό, κάτι που μπορούν να περιγράψουν, να καταγράψουν, να δημοσιεύσουν, αφήνουν όμως πράγματα πίσω που θεωρούν ότι δεν είναι σημαντικά. Υπάρχουν πληροφορίες που δεν θα τις χρησιμοποιήσει κανένας αρχαιολόγος. Αλλά για μένα είναι σημαντικές, γιατί δίνουν όλο το συγκεκριμένο και τις σχέσεις που υπήρχαν κατά την περίοδο μιας συγκεκριμένης αποστολής, όπως αυτής του Angel». Πώς μπορούν να βοηθήσουν τον αρχαιολόγο ή τον επιστήμονα αυτές τις πληροφορίες ή ακόμα και τον καλλιτέχνη, τη ρωτώ: «Υπάρχει ένα κίνημα τα τελευταία χρόνια για μία πιο «αισθητηριακή» αν-

θρωπολογία, που λαμβάνει υπόψη της όλες τις αισθήσεις. Όχι μόνο την όραση και νομίζω πως η δουλειά μου εμπίπτει σε αυτόν τον τομέα... βέβαια, δεν το γνώριζα, όταν ξεκινούσα αυτό το έργο!», μου λέει και συνεχίζει: «Τα τελευταία χρόνια δουλεύω πάρα πολύ με τους εργάτες της αρχαιολογίας και προσπαθώ να φέρω στην επιφάνεια την αθέατη πλευρά της αρχαιολογίας. Είναι κάτι που με ενδιαφέρει πάρα πολύ και θέλω να πιστεύω πως συνεισφέρω σε μια ολιστική εικόνα της αρχαιολογικής πράξης».

Κλείνοντας την ψηφιακή σχεδόν ξενάγησή μου στην έκθεση «Tracing Angel’s Men» από τη δημιουργία της μου λέει πως δουλεύει με αρχή το arts-based research, έρευνα και καλλιτεχνική πρακτική ταυτόχρονα χωρίς το ένα να επικαλύπτει το άλλο: «Δηλαδή προσπαθώ να τα φέρεις μαζί για να μπορέσεις να έχεις μια ολική εικόνα. Αυτό είναι το καλλιτεχνικό κομμάτι της έρευνας. Ταυτόχρονα γράφω ένα βιβλίο που θα κυκλοφορήσει το 2027 που ονομάζεται «Reframing Archaeology: Photography, Archives and Colonial Cyprus» και αφορά πώς η τέχνη μπορεί να ανανοηματοδοτήσει με κάποιον τρόπο την αρχαιολογία».

Τεχνητή νοημοσύνη και τέχνη

Συζητάμε και για τη χρήση των νέων ψηφιακών εργαλείων και της Τεχνητής Νοημοσύνης και συμφωνούμε πως υπάρχουν πραγματικοί κίνδυνοι από το AI και πρέπει να είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί πώς το χρησιμοποι-

ούμε. Η χρήση AI μπορεί να είναι αρνητική προς την εικαστική πράξη, όντας προβληματική για διάφορους λόγους (περιβαλλοντικούς, αντικοινωνικούς, ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων κ.ά.) και μου τονίζει πως είναι σημαντικό να ξέρουμε τι δεν μπορεί το AI να σου δώσει. «Μελετώ για παράδειγμα πώς η κυπριακή αρχαιολογία παρουσιάζεται μέσα από το AI. Και βλέπω, για παράδειγμα, ότι το AI δεν μπορεί να μας δώσει πειστικές εικόνες Κύπριων αρχαιολόγων λόγω της έλλειψης αρχαιολογικού υλικού στο σύστημά που το τάζει» και προσθέτει πως λόγω έλλειψης πληροφοριών από δικά μας αρχεία και μελέτες καταλήγουμε με ένα «δυτικό βλέμμα, που αποδίδει στερεοτυπικές ερμηνείες και παρουσιάζει τη μη δυτική κοινωνία ως μονολιθική οντότητα». Μου τονίζει: «Οι εικόνες των View-Masters χρησιμοποιούν AI, αλλά επίτηδες θέλω να φαίνεται AI, αφού πια η τεχνητή νοημοσύνη ξεφεύγει σε τέτοιο βαθμό που δεν ξέρεις τι είναι πραγματικό. Εγώ πάντως δεν προσπαθώ να πάω πίσω στο παρελθόν να κάνω μια αναπαράσταση για κάτι που δεν γνωρίζουμε – αυτό είναι προβληματικό για πολλούς λόγους».

Πληροφορίες: «Tracing Angel’s Men» της Θεοπίστης Στυλιανού-Λάμπερτ. Pylon Art&Camp Culture, Αθηνών 1Α, Λεμεσός. Διάρκεια έως 19 Δεκεμβρίου. Συντελεστές: Επιμέλεια: Αλεσάντρο Κατσόλα, έρευνα: Θάλεια Ευθυμίου, σχεδιασμός έκθεσης: Ελεονώρα Αντωνιάδου, γραφικά: Νουρ Μουσταφά.

«Tracing Angel’s Men: An expanded archive» (στιγμιότυπο ταινίας), βίντεο, διάρκεια 44 λεπτά, 2026, Θεοπίστη Στυλιανού-Λάμπερτ.

McFadden που έκανε ανασκαφές στην Επισκοπή. Ο Σωκράτης θυμόταν πως όταν ήταν 12 χρονών βοήθησε ένα ανθρωπολόγο που ήλθε στην Κύπρο, ο οποίος φωτογράφιζε άντρες του χωριού και έκανε μετρήσεις». Αυτή η πληροφορία παρακίνησε την ερευνητρια και ψάχνοντας βρήκε το αρχείο του Τζον Λόρενς Angel στα Εθνικά Ανθρωπολογικά Αρχεία του Smithsonian Institution στις ΗΠΑ. Ο Angel είχε επισκεφθεί την Κύπρο την άνοιξη του 1949, μετά από πρόσκληση του Πορφύριου Δίκαιου, επιμελητή του Κυπριακού Μουσείου.

Μέσα στο εξαιρετικά οργανωμένο αρχείο του η δρ Στυλιανού-Λάμπερτ βρήκε φωτογραφίες και αρχαιολογικό υλικό που ο επιστήμονας είχε συγκεντρώσει και που αφορούσε ανθρωπολογικά στοιχεία Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, μιας και το χωριό ήταν μεικτό, με περίπου 700 Τουρκοκύπριους και 600 Ελληνοκύπριους.

Ουσιαστικά αυτό που προσπαθούσε να κάνει ο Angel ήταν να κάνει συγκρίσεις μεταξύ των αρχαίων σκελετών και των μετρήσεων του, με στόχο να ανακαλύψει την προέλευση του πληθυσμού.

Η δρ Στυλιανού-Λάμπερτ μου επισημαίνει πως σήμερα κανένας ανθρωπολόγος δεν φωτογραφίζει με τον τρόπο που το έκανε ο Angel και οι σύγχρονοί του, λέγοντάς μου πως ήδη από το 1972 – τη χρονολογία δημοσίευσής του σχετικού άρθρου – αυτές οι φωτογραφίες εθεωρούνται απαράδεκτες. «Υπάρχει στο αρχείο του αλληλογραφία με το περιοδικό όπου θα δημοσίευε τη μελέτη του, συζήτηση κατά πόσο πρέπει να βάλει

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«**Η έκθεση** “Unnamed” ξεκινάει από πολύ προσωπικά συναισθήματα, αυτά που δεν μπορούν να εκφράσουν με μια λέξη, αλλά δεν θέλω να τα εγκλωβίσω μέσα στη δική μου ιστορία. Τα αφήνω ανοιχτά, ώστε ο θεατής να μπορεί να τα “κατοικήσει” με τον δικό του τρόπο. Από το “δικό μου” να μπορούν να γίνουν “δικά μας”» λέει ο Σπύρος Αγαθού για τη νέα του ατομική έκθεση που θα παρουσιαστεί στην Γκαλερί Κυπριακή Γωνιά στη Λάρνακα, σε επιμέλεια Χρυσήλιας Φιλιαστιδου. Ο Σπύρος Αγαθού αναφέρει στην «Κ» ότι η ζωγραφική του έχει γί-

«**Το πιο ενδιαφέρον** σημείο της “Unnamed” ίσως είναι ότι ξεκινάει από πολύ προσωπικά συναισθήματα, αυτά που δεν μπορούν να εκφράσουν με μια λέξη, αλλά δεν θέλω να τα εγκλωβίσω μέσα στη δική μου ιστορία. Τα αφήνω ανοιχτά, ώστε ο θεατής να μπορεί να τα «κατοικήσει» με τον δικό του τρόπο» λέει ο ζωγράφος Σπύρος Αγαθού.

μια στιγμή ή ακόμη και από κάτι που δεν μπορέσαμε να εκφράσουμε με λόγια. Όμως, τη στιγμή που αυτό το προσωπικό βίωμα μετατρέπεται σε έργο τέχνης, αρχίζει να αποκτά μια διαφορετική υπόσταση. Δεν είναι πλέον μόνο δικό μου. Γίνεται κάτι που μπορεί να αγγίξει και κάποιον άλλο, ακόμη κι αν η δική του εμπειρία είναι εντελώς διαφορετική. Αυτό είναι ίσως και το πιο ενδιαφέρον σημείο της «Unnamed». Ξεκινά από πολύ προσωπικά συναισθήματα, αυτά που δεν μπορούν να εκφράσουν με μια λέξη, αλλά δεν θέλω να τα εγκλωβίσω μέσα στη δική μου ιστορία. Τα αφήνω ανοιχτά, ώστε ο θεατής να μπορεί να τα «κατοικήσει» με τον δικό

«**Όταν** απομακρύνεις την αναγνωρίσιμη μορφή και την κυριολεκτική αφήγηση, δημιουργείται ένας χώρος πιο ανοιχτός. Εκεί ο καθένας μπορεί να συναντήσει κάτι δικό τους».

“

Η «Unnamed» είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής διαδρομής που έχει γίνει πιο ήσυχη, αλλά ταυτόχρονα πιο ουσιαστική. Με ενδιαφέρει πλέον λιγότερο να αφηγηθώ κάτι συγκεκριμένο και περισσότερο να δημιουργήσω έναν χώρο όπου το συναίσθημα μπορεί να υπάρξει χωρίς να χρειάζεται να ονομαστεί.

νει πιο αφαιρετική, πιο ελεύθερη και ίσως πιο ειλικρινής: «Το χρώμα, η ύλη, οι αλληπάλληλες στρώσεις, οι αφαιρέσεις και οι αποκαλύψεις λειτουργούν σαν ίχνη μιας διαδικασίας. Τίποτα δεν είναι απόλυτα τελικό, κάθε επιφάνεια κουβαλά κάτι από αυτό που προηγήθηκε».

—Στο σχετικό δελτίο Τύπου αναφέρετε ότι η έκθεση «Unnamed» είναι η φυσική εξέλιξη και ωρίμανση της ζωγραφικής σας, πώς μπορείτε να περιγράψετε σε λίγες γραμμές αυτή σας τη δουλειά;

—Θα έλεγα ότι η «Unnamed» είναι το αποτέλεσμα μιας εσωτερικής διαδρομής που έχει γίνει πιο ήσυχη, αλλά ταυτόχρονα πιο ουσιαστική. Με ενδιαφέρει πλέον λιγότερο να αφηγηθώ κάτι συγκεκριμένο και περισσότερο να δημιουργήσω έναν χώρο όπου το συναίσθημα μπορεί να υπάρξει χωρίς να χρειάζεται να ονομαστεί. Η ζωγραφική μου έχει γίνει πιο αφαιρετική, πιο ελεύθερη και ίσως πιο ειλικρινής. Το χρώμα, η ύλη, οι αλληπάλληλες στρώσεις, οι αφαιρέσεις και οι αποκαλύψεις λειτουργούν σαν ίχνη μιας διαδικασίας. Τίποτα δεν είναι απόλυτα τελικό, κάθε επιφάνεια κουβαλά κάτι από αυτό που προηγήθηκε. Και ίσως αυτό είναι για μένα και η ίδια η έννοια της ωρίμανσης: να αποδέχεσαι όλα έχουν υπάρξει χωρίς να χρειάζεται να τα εξηγήσεις όλα.

—Πόσο σημαντικό είναι για τον

Με ενδιαφέρει να αφήσω χώρο στον θεατή

Ο εικαστικός Σπύρος Αγαθού παρουσιάζει τη νέα του ατομική έκθεση «Unnamed» στη Λάρνακα και μιλάει στην «Κ»

καλλιτέχνη να συναντήσει την εμπειρία του θεατή; Είναι αμφίδρομη αυτή η σχέση;

—Για μένα είναι ίσως ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία της τέχνης. Από τη στιγμή που ένα έργο φεύγει από το εργαστήριο και συναντά τον θεατή, παύει να ανήκει αποκλειστικά στον καλλιτέχνη. Μπορεί εγώ να έχω ξεκινήσει ένα έργο από μια συγκεκριμένη εμπειρία ή ένα συγκεκριμένο συναίσθημα, όμως ο θεατής θα το συναντήσει μέσα από τη δική του ζωή, τις δικές του μνήμες και τις δικές του ευαισθησίες. Και αυτή ακριβώς η διαφορετική ανάγνωση είναι που με ενδιαφέρει. Επομένως, ναι, θεωρώ ότι η σχέση είναι αμφίδρομη. Εγώ αφήνω ένα κομμάτι του εαυτού μου μέσα στο έργο, αλλά ο θεατής, μέσα από τη δική του εμπειρία, μπορεί

να του δώσει μια νέα ζωή και ένα διαφορετικό νόημα.

**Από το «δικό μου»
να μπορούν να
γίνουν «δικά μας»**

—Λειτουργείτε, αν καταλαβαίνω σωστά, με όχημα την αφαίρεση, ώστε να πυροδοτήσετε το συναίσθημα του θεατή;

—Ναι, η αφαίρεση είναι ένα σημαντικό όχημα στη συγκεκριμένη δουλειά, αλλά δεν τη χρησιμοποιώ με στόχο να καθοδηγήσω τον θεατή προς ένα συγκεκριμένο συναίσθημα. Με ενδιαφέρει περισσότερο να του αφήσω χώρο. Όταν απομακρύνεις την αναγνωρίσιμη μορφή και την κυριολεκτική αφήγηση, δημιουργείται ένας χώρος πιο ανοιχτός. Εκεί ο

καθένας μπορεί να συναντήσει κάτι δικό του. Το χρώμα, η ένταση της χειρονομίας πάνω στην επιφάνεια, μια επιφάνεια που έχει καλυφθεί και εμφανιστεί, μια ατέλεια ή ένα ίχνος μπορούν να λειτουργήσουν διαφορετικά για κάθε άνθρωπο. Ίσως λοιπόν δεν προσπαθώ να προκαλέσω ένα συγκεκριμένο συναίσθημα, προσπαθώ να δημιουργήσω τις συνθήκες ώστε να μπορεί να συμβεί ένα συναίσθημα.

—Δημιουργήσατε έργα με αφορμή βιώματά σας, και τώρα τα εκθέτετε, δοκιμάζοντας τα όρια του προσωπικού με το γενικό;

—Ναι. Νομίζω ότι κάθε ουσιαστική δημιουργία ξεκινά, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, από κάτι προσωπικό. Από μια εμπειρία, μια μνήμη, μια απουσία, μια σχέση,

του τρόπο. Από το «δικό μου» να μπορούν να γίνουν «δικά μας». —Πώς βλέπετε την εξέλιξη της τέχνης γενικότερα στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης; Εσάς ως καλλιτέχνη σας επηρεάζει με κάποιο τρόπο;

—Η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι αναμφισβήτητο ένα νέο εργαλείο που αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και δημιουργούμε εικόνες. Πιστεύω όμως ότι, όπως συνέβη και με κάθε νέα τεχνολογία στην ιστορία της τέχνης, το εργαλείο δεν αντικαθιστά την ανάγκη του ανθρώπου να εκφραστεί. Προσωπικά, δεν νιώθω ότι η ζωγραφική μου απειλείται από την ΑΙ. Ίσως, αντίθετα, με κάνει να συνειδητοποιώ ακόμη περισσότερο γιατί επιλέγω να ζωγραφίζω. Η χειρονομία, η υλικότητα του χρώματος, το λάθος, η φθορά, η αφαίρεση και η επαναφορά είναι στοιχεία που προκύπτουν μέσα από μια πραγματική, σωματική διαδικασία. Σε μια εποχή όπου μπορούμε να δημιουργήσουμε σχεδόν οποιαδήποτε εικόνα μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα, ίσως αποκτά ακόμη μεγαλύτερη αξία αυτό που χρειάζεται χρόνο, αφήνει ίχνος και κουβαλά την ανθρώπινη παρουσία.

Πληροφορίες: «Unnamed» νέα ατομική έκθεση του Σπύρου Αγαθού, Γκαλερί Κυπριακή Γωνιά, Σταδίου 45, Λάρνακα. Εγκαίνια Παρασκευή 16 Οκτωβρίου, ώρα 7:30 μ.μ. Διάρκεια έως 31 Οκτωβρίου 2026.

ΜΟΚΝΟΛ / Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ**

Στο σαλόνι δεν υπάρχουν «φιόρδ»

Δεν πήγα πολλές φορές σε θερινό σινεμά φέτος το καλοκαίρι: τουλάχιστον σε σχέση με προηγούμενες χρονιές. Επέλεξα, όμως, να δω δύο ταινίες για τις οποίες είχα ακούσει εξαιρετικά λόγια: το «Φιόρδ» του Κριστιάν Μουνγκιού και την «Πατρίδα» του Πάβελ Παβλικόφσκι. Δικαίως τα λόγια! Φθινόπωρο πλέον, και ο άστατος καιρός μαζί με το «κεφάλια μέσα μετά τις διακοπές» (και ό,τι αυτό συνεπάγεται σε καθημερινό άγχος, δουλειά, άλλες υποχρεώσεις) κάνουν ευκολότερο το streaming ταινιών σε μια διαδικτυακή πλατφόρμα από μια

κινηματογραφική αίθουσα. Ερευνα του Πανεπιστημιακού Κολεγίου του Λονδίνου και της Vue Entertainment —πρόκειται για μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες διαχείρισης κινηματογραφικών αιθουσών στην Ευρώπη— έδειξε ότι όσοι παρακολουθούν μια ταινία στο σινεμά είναι έως και κατά 40% περισσότεροι συγκρινόμενοι σε σύγκριση με το αν τη δουν στο σπίτι τους. Επίσης, στο σινεμά η κινηματογραφική εμπειρία είναι έως 36% πιο έντονη και 32% πιο θετική. Επείτα πάνω στην έρευνα, ξεφυλλίζοντας το πολύ καλό πε-

Οι πλατφόρμες έχουν καταλήξει καθημερινή βραδινή συνήθεια, όμως όλοι προτιμάμε την κινηματογραφική αίθουσα, όταν πρόκειται για ταινίες που ζητούν την προσήλωσή μας.

ριοδικό δρόμο «Σχεδία». Στο κείμενο, της Ανδρομάχης Αρβανίτη, άνθρωποι του σινεμά αναφέρουν ότι το σημείο καμπής για τη μείωση των θεατών στις κινηματογραφικές αίθουσες ήταν η πανδημία. Τότε «το streaming “έδεσε” με τις καραντίνες». Αναμενόμενο, όπως και η ανοδική αναστροφή των δεικτών μετά τη λήξη των μέτρων για τον κορωνοϊό.

Η «απελευθέρωση» από την πανδημία έφερε μεγάλο κύμα θεατών —κυρίως νέων— στις αίθουσες, όχι μόνο στις κινηματογραφικές αλλά και στις θεατρι-

κές. Το ερώτημα είναι πόσο θα αντέξει αυτός ο ενθουσιασμός: το μπρα ντε φερ αίθουσας - καναπέ τώρα ξαναρχίζει.

Πολλοί θεωρούν ότι ο νικητής θα κριθεί με ηλικιακά κριτήρια. Δηλαδή, από το πώς θα αντιδράσει καθεμιά από τις ηλικιακές κατηγορίες των θεατών. Βέβαια, εάν βάλουμε στο ζύγι μόνο τις συνήθειες κάθε ηλικιακής ομάδας, τότε σίγουρα το streaming θα κερδίσει όταν ξεφουσκώσει ο «μεταπανδημικός» ενθουσιασμός των νεότερων γενεών, οι οποίες είναι πιο εξοικειωμένες με την τεχνολογία και τον νέο τρόπο θέασης.

Το κύμα, όμως, δεν γυρίζει πίσω, οι πλατφόρμες έχουν καταλήξει καθημερινή βραδινή συνήθεια: τότε που εγώ και πολλοί άλλοι βλέπουμε μια ταινία η οποία μας επιτρέπει να κινηθούμε ανάμεσα στον καναπέ και στο ψυγείο (κάποιοι, μάλιστα, πλένουν παράλληλα τα πιάτα του δείπνου), χωρίς να μας ενδιαφέρει εάν θα χάσουμε κάτι από τη δράση.

Το κριτήριο είναι η ποιότητα. Όλοι προτιμάμε την αίθουσα σινεμά όταν πρόκειται για ταινίες που μας κινητοποιούν, ζητούν την προσήλωσή μας, μιλούν για τη ζωή μας.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Καβάφης εν χορδαίς

Ταιριάζει η φόρμα του αμανέ στην όπερα; Το ταξίμι στον Καβάφη; Θα είχε άραγε αντίρρηση ο Αλεξανδρινός αν άκουγε τα «γκρίζα μάτια» («Γκρίζα») της Σμήρνης ή το «δέρμα καμωμένο σαν ιασεμί» («Μακρία») με τις παύσεις και τις εντάσεις της σπαραξικάρδιας ανατολίτικης φόρμας; Απάντηση στο τελευταίο ερώτημα δεν θα πάρουμε ποτέ, αλλά στην παράσταση «Τόσας φορές τόσο κοντά να είμαι» οι στίχοι του Καβάφη που μιλούν για ανεκπλήρωτους έρωτες και επιθυμίες, απωθημένα και δεύτερες σκέψεις δεν έχασαν τίποτα από την ουσία τους όταν ακούστηκαν με τη φωνή του τραγουδιστή και ψάλτη Ζαχαρία Καρούνη.

Σ. Ι.

Τάκης Τλούπας

Αξίζει να δει κανείς την έκθεση με τις φωτογραφίες του Τάκη Τλούπα (1920-2003) στην Ελληνοαμερικανική Ενωση (Μασσαλίας 22, έως 4/11/26). Αν και ταυτισμένος με τη Λάρισα και τη Θεσσαλία, ο Τλούπας είχε ταξιδέψει στην Ευρώπη και κυρίως στη Γαλλία, καθώς εκεί ήταν ο αδελφός του, ο γλύπτης Φιλόλαος Τλούπας. Το αρχείο Τλούπα το διαχειρίζεται η κόρη του, επίσης φωτογράφος, Βόνια Τλούπα και στην έκθεση με τίτλο «Μια άλλη Ευρώπη» προβάλλεται ο καρπός των ταξιδιών στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ιταλία, κυρίως στη διάρκεια της δεκαετίας του '50. Μαζί έχουν επιλεγεί και φωτογραφίες από ελληνικούς τόπους εκείνα τα χρόνια. Η έκθεση είναι ένα προσκύνημα στην ομορφιά, στην ανθρωπιά και στην καλαισθησία.

N. B.

Οδυνηρή απολογία

Όταν κυκλοφόρησε το πρόγραμμα του Φεστιβάλ Καννών, όλοι επισήμαναν την απουσία του «Digger», της ταινίας του Αλεχάντρο Ινιάρτου με τον Τομ Κρουζ σε αυτό που περιγραφόταν ως ρόλος καριέρας. «Θα τη δούμε στη Βενετία», υπέθεσαν οι περισσότεροι, ωστόσο ο Αμερικανός αστέρας δεν εμφανίστηκε ούτε στη Μόστρα. Ήταν φανερό ότι η Warner δίσταζε να στείλει το φιλμ στα «νύχια» της κριτικής προτίμησε να την παρουσιάσει κατευθείαν στις αίθουσες, όπου το «Digger» άνοιξε με μόλις 20 εκατ. δολ. στο παγκόσμιο box office. Με κόστος γύρω στα 350 εκατ. δολάρια, θα είναι πιθανότατα μία από τις πιο αποτυχημένες εμπορικά ταινίες της Ιστορίας. Τελικά από την απολογία δεν σε σώζει ούτε ο Τομ Κρουζ...

ΑΙΜ. Χ.

Η πρώτη εντύπωση

Μερικοί αναγνώστες είμαστε σαν μικρά παιδιά: θέλουμε το εξώφυλλο και η συνολική αισθητική ενός βιβλίου να μας εμπνεύσουν προτού διαβάσουμε την πρώτη γραμμή. Κάπως έτσι καταλήξαμε να προσθέτουμε σχεδόν κάθε μήνα και από έναν τίτλο από τη σειρά Aldina των εκδόσεων Gutenberg. Πρόκειται για μία από τις πιο αναγνωρίσιμες σειρές ξένης λογοτεχνίας στην Ελλάδα, η οποία ξεχωρίζει για το μινιμαλιστικό design και τη χαρακτηριστική γραμματοσειρά της. Τελικά, μερικές φορές αξίζει να κρίνεις ένα βιβλίο από το εξώφυλλο - αρκεί η ομορφιά του να μην είναι άλλοθι, αλλά η εισαγωγή σε μια συναρπαστική ιστορία.

Ε. Σ.

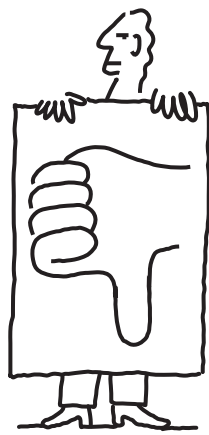
Ευρηματικό επιχειρείν

Ήταν θέμα χρόνου. Τα τουριστικά πλήθη που κατακλύζουν τα καλντερίμια της Πλάκας και του Μοναστηρακίου είναι πλέον πιο υποψιασμένα, δεν «τσιμπάνε» τόσο εύκολα με τα παλιομοδίτικα τσολιαδάκια ή τις χονδροειδείς φαλλικές εξάρσεις του Θεού Πριάπου. Το προϊόν θέλει επειγόντως ανανέωση και τι καλύτερη ιδέα από την πιο διάσημη ελληνική λέξη στον κόσμο, που αποτυπώνεται πλέον σε κουλ πάνινες τσάντες. Ας ελπίσουμε ότι ο ευφυής επιχειρηματίας δεν παρακολούθησε τα πρόσφατα παιχνίδια της εθνικής ομάδας όπου οι φιλάθλοι της γαλανόλευκης έδωσαν μάχη για να γίνει γνωστή στα πέρατα του κόσμου μία ακόμη λέξη της ελληνικής αργκό...

Α. Ρ.

ANDREW TESTA / THE NEW YORK TIMES

Το προϊόν «Ντέιβιντ Μπόουι»

Εντάξει, και ο γράφων διαθέτει ένα μπλουζάκι Φρανκ Ζάπα, φιγουρίνα του Αστεριξ και του Οβελίξ και, γενικά, τα αντικείμενα με τη «στάμπα» ενός αγαπημένου καλλιτέχνη ή φανταστικού ήρωα έχουν και αυτά τη φρετιχιστική αξία τους. Απλώς αναρωτιέται κανείς γιατί στις επίσημες ανακοινώσεις για τους επικείμενους εορτασμούς (στις 8 Ιανουαρίου 2027) της 80ής επετείου από τη γέννηση του Ντέιβιντ Μπόουι προβάλλονται τόσο έντονα, κατά τη γνώμη μας, τα προϊόντα «Bowie80», που περιλαμβάνουν από κουπές και καπέλα (μια χαρά) μέχρι... Monopoly David Bowie, εξοπλισμό για σκέιτμπορντ κ.λπ. Σύμφωνα, άλλην κουλτούρα, στην οποία εδώ ειδικά δεν είμαστε συνηθισμένοι. Οι δε ακυκλοφόρητες πνογραφίες, το ασημοσέιτο υλικό και οι διάφορες άλλες σπανιότητες δεν λείπουν από τους εορτασμούς. Σαν να αφορούν, ωστόσο, όλο και πιο λίγους.

N. Z.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Στον πλανήτη Αρη με εισιτήριο χωρίς επιστροφή

Ο κύριος Γκρι παρακολουθεί με μεγάλο ενδιαφέρον την πορεία του πρώτου Έλληνα αστροναύτη, του Αδριανού Γολέμη, ο οποίος αναμένεται να ταξιδέψει στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό την άνοιξη του 2027. Θυμήθηκε όμως και εκείνες τις εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπων που εξέφρασαν την επιθυμία να ταξιδέψουν στον πλανήτη Αρη «με εισιτήριο χωρίς επιστροφή». Αυτό συνέβη με το πρότζεκτ Mars One, το οποίο ξεκίνησε από την Ολλανδία και αμέσως υπέβαλαν αίτηση γύρω στους 200.000 ανθρώπους (ο κύριος Γκρι λέει ότι ανάμεσά τους ήταν και σχεδόν δέκα Έλληνες, οι οποίοι όμως «κόπηκαν» στη συνέχεια της διαλογής). Η εταιρεία χρεοκόπησε το 2019, αλλά στην τελική επιλογή είχαν φτάσει 100 άνθρωποι (50

γυναίκες και 50 άνδρες), αποφασισμένοι να αφήσουν πίσω τους για πάντα οικογένειες, συντρόφους, φίλους και αγαπημένα μέλη στη Γη. Εμείναν με το όνειρο του εξερευνητή, παρότι σήμερα η SpaceX του Ελον Μασκ, αλλά και η NASA, σχεδιάζουν αποστολές στον Κόκκινο Πλανήτη - μετ' επιστροφής. Για πάντα...

Θα τα καταφέρουν; Αμφίβολο. Όπως έχει εξηγήσει σε συνεντεύξεις του ο Βρετανός φυσικός Μπράιαν Κοξ, εξ ορισμού οι ταξιδιώτες στον Αρη δεν θα μπορούν να επιστρέψουν στη Γη. Δεν τίθεται ζήτημα επιλογής, δηλαδή. Εκ των πραγμάτων, όποιος πάει στον Αρη δεν έχει καμία ελπίδα να γυρίσει στη Γη. Γιατί; Λόγω του ίδιου του αν-

NASA/JPL-CALTECH VIA AP

Ψηφιακή απεικόνιση της προσεδάφισης του διαστημικού οχήματος «Perseverance» της NASA στον Αρη, το 2021. Η επιστημονική κοινότητα γνωρίζει ότι προς το παρόν, και για πολλά χρόνια ακόμα, η επιβίωση ανθρώπων στον Κόκκινο Πλανήτη είναι αποκλειστικά αρμοδιότητα του Χόλιγουντ.

θρώπινου οργανισμού. Της ανθρώπινες φυσιολογίας. Προσέξτε: μια πτήση στον Αρη αναμένεται να διαρκέσει περί τα δύο με τρία χρόνια. Μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα, το ανθρώπινο σώμα θα μεταλλαχθεί τόσο δραματικά, που οποιαδήποτε ιδέα περί επιστροφής στη Γη καθίσταται αδύνατη. Πρώτα απ' όλα, η κοσμική ακτινοβολία στο Διάστημα είναι 700 φορές πιο ισχυρή από ό,τι στη Γη. Αυτό ισοδυναμεί με 632 αζονικές τομογραφίες. Το DNA υφίσταται ανεπανόρθωτη βλάβη, οι πιθανότητες να νοσήσει κάποιος με κάποια μορφή καρκίνου αυξάνεται κατακόρυφα, ενώ το σώμα χάνει κάθε μήνα 3% της οστικής μάζας. Επειτα από δύο χρόνια, θα έχει χαθεί το 50% της οστικής μάζας. Η οστεοπόρωση θα χτυπήσει κόκκινο, την ίδια στιγμή

που η μυϊκή μάζα θα ατροφήσει επίσης δραματικά. Αλλά το μεγαλύτερο πρόβλημα, μας λέει ο Κοξ, είναι η ανθρώπινη καρδιά, η οποία θα συρρικνωθεί κατά 20%, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τροφοδοτεί με αίμα τον ανθρώπινο οργανισμό όταν βρεθεί ξανά σε συνθήκες γήινης βαρύτητας. Ακόμη και το να σταθεί κάποιος όρθιος, θα μπορούσε να προκαλέσει ανακοπή. **Γρίφος χωρίς λύση**

Η επιστημονική κοινότητα εργάζεται πυρετωδώς προκειμένου να λύσει όλα αυτά τα προβλήματα. Αλλά, π.χ., για να μην υποστούν τη φονική κοσμική ακτινοβολία οι αστροναύτες, θα πρέπει να ταξιδέψουν μέσα σε ένα σκάφος καλυμμένο με τέτοιο τρόπο που θα το καθιστούσε

αδιανόητα βαρύ, συνεπώς και η εκτόξευση και μόνο θα γινόταν άκρως επικίνδυνη. Χώρια όλα τα άλλα προβλήματα... Είναι συναρπαστικά τα «Intestellar» και τα «The Martian», αλλά είναι απλώς επιστημονική φαντασία. Ξεχάστε τις μαύρες τρύπες και τις σκουληκότρυπες. Η παρουσία και μόνο της ανθρώπινης βιολογίας στο βαθύ Διάστημα για τόσο μεγάλα χρονικά διαστήματα είναι απλώς απαγορευτική. Όπως έγραφε στο «Τέλος του παιχνιδιού» ο Σάμιουελ Μπέκετ: «Βρίσκεσαι στη Γη. Δεν υπάρχει θεραπεία γι' αυτό».

Ο κύριος Γκρι δεν θα άφηνε ποτέ τη Γη, διότι στη Γη υπάρχει η θάλασσα. Αυτή χαζεύει μαγεμένος ακούγοντας τον «Αρη» από τη σουίτα «Οι πλανήτες» του Γκούσταβ Χολστ.

1926	1955	1960	100 ΧΡΟΝΙΑ ΤΖΟΝ ΚΟΛΤΡΕΪΝ	1965	1966	1982
Γεννιέται στο Αμλετ της Βόρειας Καρολίνας. Χάνει τον πατέρα του σε ηλικία 10 ετών. Στο σχολείο μαθαίνει κλαρινέτο, το οποίο αντικαθίστα με το σαξόφωνο.	Ο Μάιλς Ντέιβις καλεί τον Κολτρέιν στο συγκρότημά του. «Αφού παίξαμε για λίγο, κατάλαβα ότι αυτός ο τύπος ήταν ένας bad motherfucker» έγραψε στην αυτοβιογραφία του.	Το «Giant Steps» χαρακτηρίζεται από τέτοια αρμονική πυκνότητα, που ο ιστορικός της τζαζ Αϊρα Γκίτλερ το περιγράφει με τον όρο «πέπλα του ήχου».		Με το «A Love Supreme», η πνευματικότητα του Κολτρέιν μετατρέπεται σε βασικό καλλιτεχνικό του άξονα. Κάποτε είχε προσευχηθεί να μπορεί με τη μουσική να κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους.	Μαζί με το καινούργιο του γκρουπ ο Κολτρέιν φτάνει στην Ιαπωνία για να πραγματοποιήσει περιοδεία και στο αεροδρόμιο τον υποδέχεται πλήθος θαυμαστών.	Δεκαπέντε χρόνια μετά τον θάνατό του από καρκίνο του ήπατος, η African Orthodox Church στο Σαν Φρανσίσκο τον ανακηρύσσει προστάτη άγιο.

Ο Μπετόβεν της τζαζ

Στο φως οι θρυλικές ηχογραφήσεις συναυλιών του μεγάλου σαξοφωνίστα της περιόδου ’60-’64

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Η ποιότητα της ηχογράφησης είναι υποτυπώδης και στη μουσική ενίοτε παρεισφρέουν συζητήσεις από τα γύρω τραπέζια, το γέλιο μιας γυναίκας, το σύρσιμο ενός απροσδιόριστου αντικειμένου. Όμως η ατμόσφαιρα ακούγεται θερμή, γεμάτη ενέργεια, όπως επιβεβαιώνουν και τα επιφωνήματα χαράς που ανταλλάσσουν οι τέσσερις μουσικοί σε αυτό το μικρό 13λεπτο ηχητικό δείγμα της σκηνικής παρουσίας τους. Ο κοντραμπασίστας Τζίμι Γκάρισον (1934-1976), βέβαια, δεν διακρίνεται καθαρά, παρά τον σπιβαρό ήχο του. Ο πιανίστας Μακόνι Τάινερ (1938-2020) διαθέτει μια χάρη που γίνεται εύκολα αντιληπτή, ειδικά στα σολιστικά μέρη. Ο ντράμερ Ελβιν Τζόουνς (1927-2004) εναλλάσσει με ευκολία τους ρυθμούς. Ο δε σαξοφωνίστας, ο περίφημος Τζον Κολτρέιν (1926-1967), παίζει το συγκεκριμένο κομμάτι, το «Giant Steps», με έναν τρόπο χαλαρό και ελεγχόμενο ταυτόχρονα, σαν να βρίσκεται στο απόγειο των αρμονικών εξερευνησέών του. Αυτές θέλησε να καταγράψει με ένα απλό μαγνητόφωνο ο θαυμαστής του Κολτρέιν –και καθηγητής στο μουσικό κολέγιο Μπέρκλι (Berklee)– Φρανκ Τίμπερι (1928), από τα μέσα του 1960 έως τα τέλη του 1964, όταν ακολουθούσε τον θρόλο της τζαζ στα νάιτ κλαμπ της Νέας Υόρκης και της Φιλαδέλφειας.

«Ο Τίμπερι τότε έπαιζε σαξόφωνο και ο ίδιος, αλλά ήταν κατά βάσιν εκπαιδευτικός και ενδιαφερόταν πολύ για την έρευνα και τη διδασκαλία», λέει στην «Κ» ο σαξοφωνίστας Δημήτρης Βασιλάκης. «Προκειμένου λοιπόν να συλλάβει την ουσία του Κολτρέιν, γιατί τον ενέπνεε βαθιά και ήθελε να τη μελετήσει, τον ακολούθησε εκείνη την περίοδο στα live του, τα οποία πρέπει να ήταν μαγικά», σχολιάζει ο Έλληνας μουσικός και συνεχίζει: «Είχε μαζί του ένα μαγνητόφωνο με μμπομπίνα και έγραφε εκείνες τις συναυλίες χωρίς να τον ενδιαφέρει η ποιότητα, αλλά το να ακούγεται οπωσδήποτε το σαξόφωνο».

Τα «Tiberi Tapes»

Τα ειδικά ενδιαφέροντα του Φρανκ Τίμπερι, λοιπόν, και τα θορυβώδη κλαμπ της Νέας Υόρκης και της Φιλαδέλφειας είναι ο λόγος που στα «Tiberi Tapes», όπως έμειναν γνωστές εκείνες οι ηχογραφήσεις, το πιάνο και κυρίως το μπάσο είναι δυσδιάκριτα. Εστω και έτσι, στα επόμενα χρόνια αρκετοί μουσικοί της τζαζ θα αναφέρονταν στον καθηγητή του Μπέρκλι και στο κρυφό εγχείρημά του, που θα αποκτούσε τα χαρακτηριστικά ενός τζαζ μύθου. «Και ενώ πολλοί γνωρίζαμε την ύπαρξη των “Tiberi Tapes”, δεν ξέραμε αν κάποτε θα αποκατασταθούν και θα κυκλοφορήσουν. Μέχρι στιγμής έχω ακούσει την εκτέλεση του “Giant Steps”, που έχει δημοσιοποιηθεί και έχει πολύ ενδιαφέρον, γιατί ο Κολτρέιν φαίνεται πιο άνετος και παίζει το κομμάτι σε χαμηλότερο tempo από ό,τι στον δίσκο».

Η ιστορία λέει ότι ο Τίμπερι είχε προσέξει ιδιαίτερος τον Κολτρέιν από τα τέλη της δεκαετίας του 1950, όταν έπαιζε στο κουντέτο του Μάιλς Ντέιβις και σε άλμπουμ όπως το εμβληματικό «Kind of Blue» (1959). Τον άκου-

γε να αναπτύσσει μια νέα προσέγγιση στην αρμονία της τζαζ, πέρα από τη γλώσσα του be bop και του hard bop, προς μια κατεύθυνση τροπική (modal), όπου ο αυτοσχεδιασμός άρχιζε να δίνει έμφαση στις κλίμακες, παρά στην εναλλαγή των συχορδιών. Ο Τίμπερι διαπίστωσε επίσης ότι ο Κολτρέιν, όταν διηύθυνε τη δική του μπάντα, ήταν πιο ελεύτερος, πιο ήρεμος και πιο περιπετειώδης. Έτσι, το καλοκαίρι του 1960 αγόρασε ένα μαγνητόφωνο Concertone TR-100 και άρχισε να ακολουθεί τον Κολτρέιν, τον Γκάρισον, τον Τζόουνς και τον Τάινερ –που αργότερα θα χαρακτηριζόνταν ως το «κλασικό κουαρτέτο» της τζαζ– σε κλαμπ με ονόματα όπως Jazz Gallery, Showboat και Pep’s.

Καθόταν ανάμεσα στους θεατές, έκρυβε το μαγνητόφωνο σε μια πάνινη τσάντα την οποία ακουμπούσε στα πόδια του, είχε το μικρόφωνο περασμένο μέσα από το σακάκι του και, όταν χρειαζόταν, άλλαζε τις μπουμπίνες στα τυφλά. Δεν είχε σκοπό να τις δισκογραφήσει, αλλά να ακούσει προσεκτικά τις ιδέες του Κολ-

τρέιν, να τις εντάξει στο παίξιμό του και να τις μεταδώσει στους μαθητές του. Κατάφερε να συγκεντρώσει ένα υλικό συνολικής διάρκειας τουλάχιστον 26 ωρών. Το 2001 η εταιρεία Impulse και οι κληρονόμοι του Κολτρέιν σκέφθηκαν να το κυκλοφορήσουν, όμως η τεχνολογία της εποχής δεν μπορούσε να βελτιώσει κατά πολύ τον ήχο. Οι σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες, η αναβίωση του βινυλίου, αλλά και η φετινή επέτειος των 100 χρόνων από τη γέννηση του Κολτρέιν αποτέλεσαν μια ιδανική συγκυρία. Έτσι, ένα σημαντικό μέρος των «Tiberi Tapes» θα κυκλοφορήσει στις 6 Νοεμβρίου από την Impulse, σε μια πολυτελή έκδοση τεσσάρων LP ή τριών cd, την οποία θα συνοδεύουν ενδιάφέροντα κείμενα: ένας οδηγός στη μουσική του Κολτρέιν από τον βιογράφο του, Λιούις Πόρτερ, μια ακτινογραφία της τζαζ σκηνής της Φιλαδέλφειας των μέσων του 20ού αιώνα από την ερευνήτρια Λόρεν ντι Γκραφ και μια επισκόπηση της συνεισφοράς του Τίμπερι από τον ιστορικό της μουσικής Ασλεϊ Καν.

Ανεξαρτήτως, όμως, εκείνων των ηχογραφήσεων, ο Τζον Κολτρέιν, μέσα από άλμπουμ όπως το «Blue Train» (1958), το «Giant Steps» (1960) και, φυσικά, το πνευματικού προσανατολισμού «A Love Supreme» (1965), άσκησε τόσο μεγάλη επιρροή, σε διεθνές επίπεδο, ώστε η γνωστή ή άγνωστη κληρονομιά του, κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες, να απασχολεί τους ενδιαφερομένους σχεδόν όσο και εκείνη του Μάιλς Ντέιβις. Ιδίως τα «Tiberi Tapes» φαίνεται να έχουν σημασία όχι μόνον ως άλλο ένα κρυμμένο –και εμπορικά εκμεταλλεύσιμο– κομμάτι της ιστορίας του, αλλά και ως ευκαιρία να εμβαθύνει κάποιος στον τρόπο με τον οποίο ένας μουσικός τέτοιου διαμετρήματος επιχειρούσε να διευρύνει τα εκφραστικά μέσα του. Ο δε Τίμπερι δεν ήταν βέβαια ο μόνος που θα προσπαθούσε να αφομοιώσει το παίξιμό του.

«Τη μουσική του Κολτρέιν τη γνώρισα όταν για πολύ καιρό έπαιζα μιμούμενος κάποιον άλλον, αν και τότε, εκείνα τα παιξίματα δεν τα θεωρούσα μιμήσεις αλλά μάλλον θαύματα. Αυθεντικά

πράγματα», λέει στην «Κ» ο σαξοφωνίστας Θοδωρής Ρέλλος. «Στην αρχή», συνεχίζει, «με συγκλόνισε ο ήχος του, ο ρυθμός του. Κατόπιν, η πολύ δυνατή φόρμα του. Μέσα από την πορεία του, έμαθα ότι τα κακά τεχνάσματα σκαρώνονται εύκολα. Και τα καλά, εκείνα που σε βοηθούν να πεις αυτό που νομίζεις ότι θέλεις να πεις, αυτά θα τα μαθαίνεις μια ζωή».

Ο πιανίστας της τζαζ Γιώργος Κοντραφούρης γνώρισε τον Κολτρέιν μέσα από το «Kind of Blue». Συνέχισε με τους δίσκους που ο σαξοφωνίστας κυκλοφόρησε στην Atlantic, από τους οποίους ξεχωρίζει, μεταξύ άλλων, το «Olé Coltrane» (1961), ενώ εκτιμά και την υπερβατικότητα του «Crescent» (1964), του «Interstellar Space» (1974) κ.ά. «Από την πρώτη στιγμή μου άρεσε αυτός ο τραχύς ήχος του, που είχε ένα μπλουζ στοιχείο, από το οποίο όμως ταυτόχρονα ξέφευγε λίγο, πηγαινοντας στο modal. Πώς να το πω, αν ο Τσάρλι Πάρκερ είναι ο Μπαχ, ο πρώτος δηλαδή, τότε ο Κολτρέιν είναι ο Μπετόβεν, το μετέπειτα», τονίζει ο Γιώργος Κοντραφούρης.

Όπως εξηγεί, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Κολτρέιν περιλαμβάνεται η εκ νέου σύνδεση της τζαζ με την αφροαμερικανική παράδοση, από την οποία όμως επίσης απομακρυνόταν, προς έναν «συμπαντικό», «κοσμικό» ή «υπερβατικό» ήχο. Σχολιάζοντας τα «Tiberi Tapes», ο κ. Κοντραφούρης σημειώνει ότι δεν γνωρίζει αν θα έχουν πράγματι υψηλό αγοραστικό ενδιαφέρον, σίγουρα όμως θα έχουν ιστορικό, καθώς ό,τι κυκλοφορεί από τον Κολτρέιν είναι «σημείο αναφοράς» στην ιστορία της σύγχρονης μουσικής. «Ο Κολτρέιν», προσθέτει, «πάντα προχωρούσε, προχωρούσε, προχωρούσε. Από τους πρώτους δίσκους στην Prestige μέχρι το τέλος, πάντα άλλαζε, κάτι που είναι σημαντικό όχι μόνο για τους μουσικούς και για τους ακροατές, αλλά και ως στάση ζωής».

Τα «πέπλα του ήχου»

Ο Δημήτρης Βασιλάκης συγκαταλέγει στις καινοτομίες του Κολτρέιν τα λεγόμενα «πέπλα του ήχου» που δημιουργούσε ο σαξοφωνίστας, παίζοντας τις αρμονικές αλλαγές ενός κομματιού με τόσο μεγάλη ταχύτητα, ώστε έδινε την εντύπωση ενός πυκνού πέπλου από νότες, ενώ υπογραμμίζει και την ένταση στη χροιά του ήχου του, τον τρόπο με τον οποίο διέσχιζε την απόσταση ανάμεσα σε φαινομενικά απομακρυσμένες συχορδίες (όπως π.χ. στο... «Giant Steps»), το άπιαστο tempo του, τη σύνδεση της μουσικής του με την πνευματικότητα κ.ά. «Νομίζω ότι ο ήχος, η εκφραστικότητα και η ένταση του Κολτρέιν είναι ανεπανάληπτα και το να ακούει κανείς ακόμη και μια μπαλάντα του ή ένα τζαζ στάνταρντ από εκείνον συνιστά μια εμπειρία», επισημαίνει ο κ. Βασιλάκης.

«Στην εποχή μας, που η μουσική δεν ακούγεται, αλλά καταχωρίζεται σαν πληροφορία, συμπληρώνει ο Θοδωρής Ρέλλος, «η αφήγηση της μουσικής του Κολτρέιν, ο τρόπος ζωής του και οι επιλογές του μάς εμπνέουν, λειτούργουν θεραπευτικά και δημιουργούν αυτήν την πνευματική κατάσταση που όλοι μας έχουμε ανάγκη».

Με ένα μαγνητόφωνο

Ο θαυμαστής του Κολτρέιν –και καθηγητής στο μουσικό κολέγιο Berklee– Φρανκ Τίμπερι κατέγραψε με ένα απλό μαγνητόφωνο, από τα μέσα του 1960 έως τα τέλη του 1964, τον θρόλο της τζαζ στα νάιτ κλαμπ της Νέας Υόρκης και της Φιλαδέλφειας.

HERB SNITZER / MICHAEL OCHS ARCHIVES / GETTY IMAGES

Στάση ζωής

«Ο Κολτρέιν», λέει ο Γιώργος Κοντραφούρης, «πάντα προχωρούσε. Από τους πρώτους δίσκους στην Prestige μέχρι το τέλος, πάντα άλλαζε, κάτι που είναι σημαντικό όχι μόνο για τους μουσικούς και τους ακροατές, αλλά και ως στάση ζωής».

ΣΤΕΛΟΣ ΠΑΠΑΡΕΔΑΣ

Λάτρεις της τέκνο χόρευαν ξέφρενα στο Aux club, το περασμένο Σάββατο, υπό τα πνοχρώματα Ελλήνων dj, όπως οι Sassios και Se7en, με το κέφι να μη σβήνει μέχρι το πρωί.

Κλείσε το κινητό και χόρεψε

Ένα νυχτερινό οδοιπορικό στα τέκνο στέκια της Αθήνας. Γιατί ανθεί ξανά η ηλεκτρονική σκηνή

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ**

Μια ατελείωτη ουρά από ανθρώπους κάθε ηλικίας είχε αρχίσει να σχηματίζεται επί της λεωφόρου Κηφισού το περασμένο Σάββατο. Προορισμός ήταν το Universe, ο επιβλητικός βιομηχανικός πολυχώρος στο Αιγάλεω, που τα τελευταία χρόνια έχει εδραιωθεί ως ένα από τα πιο σταθερά σημεία αναφοράς για τη νυχτερινή ζωή και τη live ηλεκτρονική σκηνή της πόλης.

Ανάμεσα στο πλήθος συναντούσες από αφοσιωμένους ακροατές του είδους μέχρι άτομα γεμάτα περιέργεια, που έμοιαζαν να έχουν δει απλώς τις διαφημίσεις στα σόσιαλ μίντια — όλοι όμως ήταν εκεί για να ακούσουν το θρυλικό βρετανικό δίδυμο των Autechre. «Είναι η δεύτερη φορά που τους ακούω. Η πρώτη ήταν στο Ηρώδειο το 2022. Κατάφεραν να φέρουν έναν “άγνωστο” για τα αυτιά των Αθηναίων ήχο», είπε η 33χρονη Μαρία, όσο περιμέναμε για να μπούμε στο sold out event.

Το γεγονός ότι ένα τέτοιο live έγινε ξανά ανάρπαστο, μάλλον δεν οφείλεται μόνο στη δημοτικότητα του σκηνάτος, αλλά και στη διάδοση του πειραματικού ήχου στη νυχτερινή Αθήνα. Η μουσική των Autechre παραμένει πολύ ιδιαίτερη και ασυμβίβαστη· δεν υπόσχονται εύπεπτη διασκέδαση και μάλιστα επιβάλλουν το απόλυτο σκοτάδι στην αίθουσα, εξαφανίζοντας κάθε οπτικό ερέθισμα και προτρέποντας το κοινό να αφοσιωθεί αποκλειστικά στον ήχο τους.

Στην αρχή, αρκετοί από εμάς πιάσαμε αυθόρμητα το κινητό στην τσέπη για να τσεκάρουμε από συνήθεια τις ειδοποιήσεις μας. Όμως, ακόμη και το ελάχιστο φως μιας οθόνης χαλούσε αμέσως την ατμόσφαιρα. «Όλα γύρω μας είναι εικόνα, φώτα και ομορφιά. Ο κόσμος, μόλις μαθαίνει ότι κάτι διαφορετικό παίζει κάπου, ότι κάτι είναι πιο underground, θα τρέξει αμέσως. Θέλει να ζήσει μια εμπειρία, ει-

δικά όταν δεν ξέρει τι ακριβώς συμβαίνει μέσα σε ένα τέτοιο σέτ, αφού όλα είναι σκοτεινά και έχουν κάποιο μυστήριο», μας είπε ο Γιάννης και σχεδόν μας παρακάλεσε να σταματήσουμε τις ερωτήσεις και να αφεθούμε στη μουσική.

Από το πλήθος που συρρέει κάθε Σαββατοκύριακο σε τέκνο πάρτι και αγοράζει εισιτήρια για πιο πειραματικά και ηλεκτρονικά ακούσματα μέχρι τους πολυάριθμους χώρους της πόλης που έχουν ταυτιστεί με αυτόν τον ήχο, στην Αθήνα φαίνεται πως υπάρχει ένα κοινό όλο και πιο ανοικτό σε νέα μουσικά μονοπάτια. «Οι Έλληνες δεν είμαστε ακόμη εντελώς εξοικειωμένοι με την ηλεκτρονική μουσική. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι εμείς είμαστε από αυτούς που εκπαιδεύουμε το κοινό αυτή τη στιγμή, διοργανώνοντας εκδηλώσεις με εγχώριους καλλιτέχνες, τους οποίους όχι μόνο συστήνουμε στην Αθήνα, αλλά βοηθάμε να παίξουν και στο εξωτερικό σε μεγάλες σκηνές», εξηγεί ο dj και promoter της τέκνο σκηνής Παναγιώτης Μαρωνίτης, γνωστός ως Imperium. Τον συναντήσαμε στο Aux club γύρω στη μία τα ξημερώματα, την ώρα που μια τα μεγάλη ουρά περίμενε υπομονετικά έξω από την είσοδο για το event της ομάδας του, τους 422:Mass, η οποία γιόρταζε δύο χρόνια παρουσίας με ένα δυνατό line-up Ελλήνων καλλιτεχνών, όπως, μεταξύ άλλων, οι Sassios και Se7en. «Νομίζω ότι αυτό που βλέπουμε είναι ότι η ελληνική σκηνή αρχίζει σταδιακά να γίνεται προορισμός για μεγάλο μέρος του κοινού. Ο κόσμος δεν χρειάζεται πλέον γνωστούς καλλιτέχνες από το εξωτερικό για να επιλέξει μια εκδήλωση, αλλά αρχίζει να ακολουθεί και τους Έλληνες καλλιτέχνες», συνέχισε ο κ. Μαρωνίτης, σημειώνοντας ότι «πλέον μιλάμε για ένα εγχώριο οικοσύστημα με μεγαλύτερους χώρους διεξαγωγής των εκδηλώσεων και τελικά μια πιο δυνατή σκηνή».

Στο εσωτερικό, η dj MATEA

ΣΤΕΛΟΣ ΠΑΠΑΡΕΔΑΣ

«Η rave κουλτούρα πιστεύω ότι υπάρχει και μεγαλώνει, γιατί σε μια εποχή ψηφιακής απομόνωσης οι άνθρωποι αναζητούν σύνδεση και εντέλει μια συλλογική εμπειρία», μας είπε η dj MATEA (επάνω), που εμφανίστηκε το Σάββατο στο Aux club. Κάτω, πλήθος κόσμου στη διάρκεια του live των θρυλικών Autechre, στο Universe.

ΑΡΓΥΡΗ ΛΟΘΗ

ανέβαζε την ένταση σε μια πίστα που είχε πάρει φωτιά από τα πρώτα κιόλας μπάσα. «Η rave κουλτούρα πιστεύω ότι υπάρχει και μεγαλώνει, διότι σε μια εποχή ψηφιακής απομόνωσης οι άνθρωποι αναζητούν σύνδεση και εντέλει μια συλλογική εμπειρία», σχολίασε η ίδια στο περιθώριο του σέτ της. «Ο κίνδυνος παρ' όλα αυτά παραμένει υπαρκτός: όσο η σκηνή γίνεται πιο δημοφιλής και εμπορευματοποιείται, ο ασφαλής χώρος και η αίσθηση διαφυγής κινδυνεύουν να χάσουν την ουσία τους. Όσο όμως αυτή η κουλτούρα προστατεύεται και καλλιεργείται από την ίδια την κοινότητα, η μουσική και η σύνδεση που γεννιέται την ώρα του πάρτι δεν είναι απλώς μια μορφή διασκέδασης, αλλά κάτι βαθιά αναγκαίο», επισήμανε.

Ζούμε, δεν φωτογραφίζουμε

Βγαίνοντας από το Aux club, από το οποίο έως το τέλος της βραδιάς είχαν περάσει περίπου 800 άτομα, περπατήσαμε ελάχιστα προς τη λεωφόρο Κωνσταντινουπόλεως. Στον αριθμό 121, η είσοδος του Astron είναι τόσο διακριτική, που περνώντας απέξω δύσκολα φαντάζεσαι ότι από πίσω κρύβεται ένα μικρό κλαμπ. Όταν πήγαμε να μπούμε μέσα, κάλυψαν αμέσως τις κάμερες των κινητών μας με αυτοκόλλητο, καθώς οι φωτογραφίες απαγορεύονται αυστηρά για «να προστατευθεί η ελευθερία του χώρου». Πριν μας επιτρέψουν να περάσουμε, μας ρώτησαν εάν γνωρίζουμε το μέρος της νυχτερινής ζωής. «Ρωτάμε γιατί έχουμε συγκεκριμένα αισθητική και φιλοσοφία. Θέλουμε ο κόσμος να ταιριάζει με την ατμόσφαιρα που χτίζουμε εδώ», μας εξήγησαν στην πόρτα.

Ήδη από τα πρώτα λεπτά της παρουσίας μας στον χώρο, βυθιστήκαμε σε έναν υπόκωφο, εσωτερικό παλμό που δονούσε το σώμα, αλλά σε αργούς και ατμοσφαιρικούς ρυθμούς. Στα decks, ο dj Miltiades, γνωστός με το καλλιτεχνικό ψευδώνυμο (alias)

Outermost, και στη συνέχεια η dj και μουσική παραγωγός της αθηναϊκής underground σκηνής Devika ξεδίπλωσαν έναν μυσταγωγικό, σκοτεινό και υπνωτικό τέκνο ήχο, προετοιμάζοντας ιδανικά το έδαφος για τον Αργεντινό NGLY, που ήταν ο σταρ της βραδιάς.

Γύρω στις 5.30 το πρωί κάναμε μια τελευταία στάση στο SMUT —ένα από τα πιο γνωστά underground τέκνο κλαμπ της Αθήνας, κοντά στην πλατεία Βάθης— όπου το πάρτι βρισκόταν στην κορύφωσή του, με τον Sciahri, τον Ιταλο-Ιρανό dj και μουσικό παραγωγό, να δίνει τον ρυθμό σε ένα από τα πολυαναμενόμενα events της χρονιάς για τους λάτρεις της τέκνο.

Μόλις περάσαμε την κεντρική είσοδο, ο πυκνός τεχνητός καπνός και το κόκκινο φως μάς έκαναν να σκεφτούμε ότι κάπως έτσι θα μοιάζουν τα βερολινέζικα στέκια της συγκεκριμένης μουσικής σκηνής. Τα decks ήταν στημένα μέσα σε ένα μεγάλο μεταλλικό κλουβί, όπου ο κόσμος μπαινόβγαине ελεύθερα και χόρευε δίπλα στον dj. Αν κάποιος θέλει να δει πώς είναι, πρέπει απλώς να περάσει την πόρτα του μια Παρασκευή ή ένα Σάββατο, καθώς φωτογραφίες και βίντεο δεν επιτρέπονται. Η ουσία, όμως, δεν κρύβεται τόσο στον κανόνα της εισόδου, όσο στην ίδια τη διάθεση του κόσμου· κανείς δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται να βγάλει καν το κινητό από την τσέπη. Όσοι συχναίνουν στο SMUT γνωρίζουν καλά τη μουσική και τη φιλοσοφία του χώρου, επιλέγοντας συνειδητά να χαθούν στη στιγμή αντί να τη μοιράζονται στα σόσιαλ μίντια.

«Μόνο SMUT! Όταν έρχεσαι εδώ, όλα τα άλλα είναι βαρετά, πόσο μάλλον να σκρολάρεις στο κινητό. Είναι ένας χώρος ανοιχτός και συμπεριληπτικός, όπου νιώθεις ασφάλεια και απλώς χορεύεις μέχρι τελικής πτώσεως», μας είπε ένας από τους θαμνώνες, λίγο πριν ζημερώσει. Ήταν λίγο πριν από τις 8 το πρωί.

ΑΝΑΜΟΧΛΕΥΣΕΙΣ

Του ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΠΑ

Γλωσσογεωγραφικά, γλωσσοϊστορικά, γλωσσοδιορθωτικά

Με αφορμή και το (σχετικά πρόσφατο) Μουντιάλ του καλοκαιριού, μου έχει τεθεί, από φίλους και γνωστούς, το ερώτημα πώς λέγονται οι κάτοικοι ορισμένων χωρών, όπως του Πράσινου Ακρωτηρίου, του Κουρασάο, του Εκουαδόρ, της Ακτής του Ελεφαντοστού. Παράλληλα, εις επήρωςιν της άποψης ότι υπάρχει πράγματι πρόβλημα (έστω και αν έχουν δοθεί εμβολωματικές λύσεις, του είδους οι Ιβोरιανοί ή οι Ισημερινέζοι), υπενθυμίζω ότι το ίδιο ισχύει και για αρκετές ακόμη χώρες, επιπλέον εκείνων για τις οποίες ο σχετικός προβληματισμός έχει ποδοσφαιρική –ή και ευρύτερα αθλητική– αφετηρία. Πώς λέγονται οι κάτοικοι της Μιανμάρ, του Λάος ή του Τιμόρ στην Ασία; Του Μάλι, του Τσαντ και του Μπενίν στην κάποτε υπό γαλλική κυριαρχία δυτική και κεντρική Αφρική; Της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας, της Μπουρκίνα Φάσο, του Νιγηρά (όχι της Νιγηρίας); Του (και μουντιαλικού) Κάμπο Βέρντε, που μάλιστα δεν είναι καν ακρώτηρι αλλά νησί; Του Σάου Τομέ και Πρίνσιπε; Της Γουινέας Μπισάου και της Ισημερινής Γουινέας; Της Ζάμπιας και της Ζιμπάμπουε, για να πάμε και πιο ανατολικά και νότια; Απορία ψάλτου βηξ. Πάσα πρόταση και πάσα ιδέα ευπρόσδεκτν.

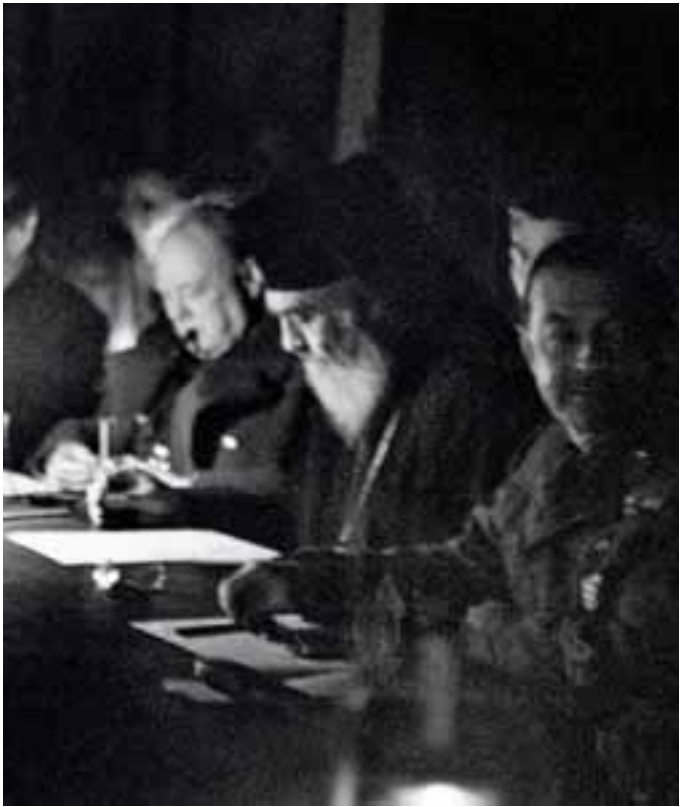
Και μιας και βρισκόμαστε σε χώρες λίγο πιο μακρινές, μία γεωγραφικού (και όχι μόνον) ενδιαφέροντος πληροφορία. Το νησί στο οποίο θα βρεθεί ναυαγός

ο Ροβινσών Κρούσος (Robinson Crusoe), ήρωας του ομότιτλου βιβλίου του Ντιφόου (Ντεφόε, παλαιότερα), ήταν πιθανότατα ένα από τα νησιά του μικρού αρχιπελάγους Χουάν Φερνάντο, στον νότιο Ειρηνικό, όχι πολύ μακριά από τις ακτές της Χιλής. Μάλιστα, ο Ντιφόου φαίνεται πως εμπνεύστηκε το εν πολλοίς αλληγορικό μυθιστόρημά του από πραγματικό περιστατικό με πρωταγωνιστή κάποιον Alexander Selkirk.

Και από τα γεωγραφικά στα ιστορικά, για κάποιες «διορθωτικές παρεμβάσεις», κατά τη γνώστη διατύπωση – προσωπικά, από αποστροφή προς τη διορθωσιμανία, τον διορθωτισμό γενικά και τον υπεροπτικό κοσμοδιορθωτισμό ειδικότερα, προτιμώ πάντοτε τον σεμνότερο όρο «επισμάνσεις».

Η Βεστφαλία και ο Πάουλους

Λέμε, λοιπόν, και γράφουμε παραδοσιακά η Συνθήκη της Βεσφαλίας, με την οποία έληξε οριστικά, το 1648, ο αιματηρότατος Τριακονταετής Πόλεμος. Ωστόσο, δεν είναι ακριβές, εκτός των άλλων και επειδή η Βεστφαλία είναι τεράστια σε έκταση, ενώ οι συνθήκες, εκ των πραγμάτων, υπογράφονται συνήθως σε κάποια πόλη. Το ακριβές είναι «οι Συνθήκες της Βεστφαλίας», στο μέτρο που πρόκειται για δύο συνθήκες, οι οποίες υπογράφηκαν, έπειτα από μακρές διαπραγματεύσεις, στο Μίνστερ και στο Οσναμπρικ αντίστοιχα. Αυτή του Μίνστερ, μεταξύ Αυτοκρατορίας των Αψ-

Λίγες ημέρες μετά την Πρωτοχρονιά του 1945, κάπου στην Αθήνα. Ο Ουίνστον Τσέρτσιλ (για εμάς Τσόρτσιλ/Τσώρτσιλ), πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας, με τον αρχιεπίσκοπο Δαμασκνό και τους επιτελείς τους σε ένα σκοτεινό δωμάτιο. Τα Δεκεμβριανά θα έληγαν έπειτα από μία εβδομάδα, αφήνοντας τη χώρα διαιρεμένη και τις πληγές ανοικτές.

βούργων και Γαλλίας, ενώ εκείνη του Οσναμπρικ μεταξύ του Αψβούργου αυτοκράτορα και της Σουηδίας.

Επίσης μη ακριβές είναι το «Φον Πάουλους», το οποίο συναντώ κατά κόρον σε κείμενα

σχετικά με τη Μάχη του Στάλινγκραντ. Ο στρατηγός (στρατάρχης έγινε κατά τη διάρκεια της μάχης) ο οποίος υπέγραψε τη συνθηκολόγηση των γερμανικών δυνάμεων –και μάλιστα, παρέμεινε στη Σοβιετική Ένωση έως το

1953 έχοντας πολύ καλές σχέσεις με το εκεί καθεστώς– λεγόταν «απλώς» Φρίντριχ Πάουλους. Όσο για το φον, που, συνήθως προτάσσεται του ονόματός του, οφείλεται προφανώς «σε κεκτιμένη ταχύτητα», καθώς ουκ ολίγοι από τους κορυφαίους Γερμανούς στρατηγούς και στρατάρχες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ήταν πράγματι φον (Φον Ρούντστεντ, Φον Μπράουχτις, Φον Μπोक, Φον Μανστάιν κ.ά.).

Σε αυτά τα συμπραζόμενα, δεν θα αποφύγω βέβαια και μια (στοικειώδη, έστω) αναφορά στο ακανθώδες όσο και διαχρονικό γλωσσικοϊστορικό ερώτημα αν «το χρονίως κοινολεκτούμενο» απολανάται ή όχι. Και αν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις; Το κλασικό παράδειγμα που συνηθίζω να χρησιμοποιώ όταν προσεγγίζω το επίμαχο ζήτημα είναι αυτό του Ουίνστον Τσέρτσιλ, ο οποίος, είτε μας αρέσει είτε όχι, πέρασε στα ελληνικά ως Τσόρτσιλ (Τσώρτσιλ, παλαιότερα). Είναι τόσο ισχυρό το αποτύπωμα του εν λόγω ονόματος στην ελληνική Ιστορία και πραγματικότητα, ώστε ουσιαστικά κανένας δεν διανοείται ή δεν τολμά να επέμβει «διορθωτικά». Δεν έχω ακούσει ή δεν έχω διαβάσει ποτέ και πουθενά «Όταν τα Χριστούγεννα του 1944 ήρθε στην Αθήνα ο Τσέρτσιλ» ή «Η συνάντησή του Τσέρτσιλ με τον Στάλιν στη Μόσχα». Αντίστοιχα, πόσο πιθανό είναι επίσης να γίνει λόγος για κάποιον που είναι απόφοιτος του Πανεπιστημίου Κολάμπια; Ή πόσο πιθανό είναι

να ακούσετε την κυρία τάδε να λέει στον τυρά «Δέκα φέτες χάουντα, παρακαλώ»; Κι όμως, έτσι είναι στα ολλανδικά το όνομα της πόλης, και κατ' επέκτασιν του τυριού, που παρ' ημίν αποκαλούνται Γκούντα.

Οι «Εξαθλιωμένοι»;

Και μιας και πιάσαμε το ζήτημα με τα χρονίως κοινολεκτούμενα που δεν «σπκώνουν» διορθωσπ, ιδού και μια αναφορά στους θρυλικούς «Αθλίους» (Les Misérables) του Ουγκό. Όπως και άλλοτε, νομίζω, έχω επισπμάνει, το ελληνικό επίθετο «άθλιος» δεν αντιστοιχεί στο γαλλικό «misérable», έχοντας μάλιστα έννοια αρνητική, απαξιωτική: «Είναι άθλιος χαρακτήρας», «Οι συνθήκες στο νοσοκομείο ήταν άθλιες», «Εχει διαπράξει πολλές αθλιότητες». Όμως το έργο του Ουγκό δεν μιλάει απαξιωτικά για «αθλίους», αλλά, αντιθέτως, με συμπάθεια και καλοσύνη, για misérables οι οποίοι στα ελληνικά θα μπορούσαν να αποδοθούν ως εξαθλιωμένοι, αξιολύπητοι, καταφρονεμένοι, δύσμοιροι, παρίες, «αυτοί που δεν έχουν στον ήλιο μοίρα» κ.ο.κ. Και πάλι δεν προτείνω, προφανώς, «διορθωτική παρέμβαση». Από τη στιγμή που ο Ιωάννης Ισιδωρίδης Σκυλίτσας το 1862 επέλεξε να μεταφράσει τον τίτλο όπως τον μετέφρασε, εν μέρει και για λόγους μάρκετινγκ της εποχής αφού το «Αθλιοι» είναι πιο πιασάρικο, πάει, «έγραψε». Με τους «Αθλίους» μεγαλώσαμε, με τους «Αθλίους» θα πορευτούμε.

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 21:00

KISS OF THE SPIDER WOMAN / ΤΟ ΦΙΛΙ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΑΡΑΧΝΗΣ
ΔΡΑΜΑ

Σε μια φυλακή της Αργεντινής, δύο εντελώς διαφορετικοί συγκρατούμενοι αναπτύσσουν μια απρόσμενη φιλία. Μέσα από τις μαγευτικές ιστορίες του ενός για την αγαπημένη του star του κινηματογράφου, η φαντασία, η ελπίδα και η ανθρωπιά τους βοηθούν να αντιμετωπίσουν τη σκληρή πραγματικότητα.

Το Κανάλι Διατίθεται:

Θέση: 49

Θέση: 101

www.mesimvria.com

ΑΥΤΟΥΣ ΑΚΟΥΣ

Η εικαστική αφύπνιση του μαρμάρου

Τέσσερις καλλιτέχνες μιλούν για την επιμονή τους να δουλεύουν το αρχέγονο υλικό, που λόγω των ιδιαίτερων απαιτήσεων της επεξεργασίας του έχει βρεθεί στο περιθώριο της σύγχρονης γλυπτικής

Ο Αργύρης Ραλλιάς στο εργαστήριό του στα Ανω Πετράλωνα, σκπώνει με γεράνο ένα κομμάτι αλαβάστρου βάρους 205 κιλών. Μπροστά του διακρίνεται το έργο «Θα 'ρθει καιρός» (2022), από μάρμαρο Διονύσου, εμπνευσμένο από το ομότιτλο ποίημα της Κατερίνας Γώγου.

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ**

Τα τελευταία χρόνια, τα λατομεία έχουν λειτουργήσει ως catwalk για διάσημα fashion brands, σκηνικό για videoclip και ταινίες, ακόμα και ως χώρος διεξαγωγής συναυλιών. Και το ίδιο το μάρμαρο, όμως, απαλλαγμένο από τη μνημειακότητα με την οποία το έχουμε συνδέσει και τις αρχαιοελληνικές αναφορές, επιστρέφει κατακτώντας κάθε πτυχή εικαστικής δημιουργίας, αντικείμενα collectible design, φωτιστικά, πόμολα, όργανα γυμναστικής, οικιακά σκεύη, ακόμη και κοσμήματα. Με τη γλυπτική όμως τι γίνεται; Οι γλύπτες γύρισαν την πλάτη στο υλικό με τις τόσες αρετές ή μήπως έμαθαν να διαπραγματεύονται αλλιώς την ιστορία και τις προσδοκίες που κουβαλάει; Και αν όντως η «καμιαλεοντική» ταυτότητα του μαρμάρου τού επιτρέπει να αναδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο παραστατικά έργα και αφαιρετικές δημιουργίες, γιατί είναι τόσο λίγοι στη σύγχρονη τέχνη;

«Δεν μπορείς να κάνεις ένα νέο παιδί να αγαπήσει το υλικό, είναι σαν να του πεις να κοιτάξει την κοπέλα που του δείχνεις εσύ, πρέπει να πάει μόνος του προς τα εκεί», υποστηρίζει ο Ανδρέας Δόλης, γλύπτης με έντονη διεθνή παρουσία και συμμετοχές σε πέντε μπιενάλε, μεταξύ αυτών της Βενετίας, της Λυών και του Πεκίνου, και σε μεγάλες φουάρ και διοργανώσεις, όπως η documenta 14 στο Κάσελ. «Το μάρμαρο είναι υλικό λίγο παρεξηγημένο σήμερα, γιατί πολλοί το θεωρούν κλασικό. Κανένα υλικό, όμως, δεν είναι από μόνο του κλασικό, εξαρτάται από το πώς θα το αντιμετωπίσεις», αναφέρει και ο Δημήτρης Σκαλκώτος, γλύπτης που ερευνά τις δυνατότητες του μαρμάρου πέρα από την «παράδοσιακή» του γλώσσα. «Από την άλλη, δεν μπορείς να ζητήσεις από έναν νέο άνθρωπο να μην κοιτάξει το καινούργιο. Ζούμε μέσα σε ένα τεχνολογικό θαύμα, είναι φυσικό να θέλει να δοκιμάσει όλα τα νέα μέσα. Ας τα δοκιμάσει όλα και μετά ας επιλέξει, το ζητούμενο δεν είναι να φοβάται ή να απορρίπτει το μάρμαρο, αλλά να βρει μόνος του τον τρόπο να εντάξει ακόμη και τα κλασικά, βαριά και δύσκολα υλικά στη σύγχρονη τέχνη», συνεχίζει.

«Το μάρμαρο είναι υλικό που απαιτεί χώρο, χρόνο και κόστος, οπότε για έναν νέο καλλιτέχνη που δεν θα μπει στη διαδικασία να το μάθει και να αποκτήσει την τεχνική του η επιλογή του δεν είναι εύκολη. Από την άλλη, το μάρμαρο έχει συνδεθεί στο μυαλό μας με μια συγκεκριμένη αισθητική και αυτό πολλές φορές κάνει δύσκολη την προσέγγισή του. Εξηγεί ο Βασίλης Γεροδήμος, γλύπτης και επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Γλυπτικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. «Πιστεύω όμως ότι, αν περισσότεροι νέοι καλλιτέχνες γνώριζαν το υλικό, θα μπορούσαν να ανακαλύψουν τις δυνατότητές του. Όπως λέω και στους φοιτητές μου, όλα τα υλικά αξίζει να τα γνωρίζουμε, γιατί ποτέ δεν ξέρεις πού μπορεί να σε οδηγήσουν: μπορεί να σου αλλάξουν ακόμη και τον τρόπο που σκέφτεσαι και δουλεύεις».

Για τον νεότερο της παρέας, τον Αργύρη Ραλλιά, το ζήτημα είναι πολυπαραγοντικό. «Η τέχνη του μαρμάρου, της πέτρας, η λάξευση γενικότερα, είναι αργή διαδικασία, ειδικά όταν ξεκινάς από την πλαστική: πρέπει να κάνεις το μοντέλο και μετά να το μεταφέρεις στο μάρμαρο. Σήμερα, όμως, η εποχή επιβάλλει κατά κάποιον τρόπο ταχύτητα στους καλλιτέχνες. Επειτα υπάρχει και το κόστος, τόσο του ίδιου του υλι-

κού όσο και ενός εργαστηρίου, που χρειάζεται χώρο και προκαλεί αρκετή φασαρία· δεν είναι εύκολο να δουλεύεις έτσι μέσα στον αστικό ιστό ή ακόμη και μέσα σε ένα χωριό. Από την άλλη, έχει αλλάξει και η ίδια η σύγχρονη τέχνη, αμφισβητήθηκαν η γλυπτική, τα υλικά της, ο τρόπος με τον οποίο αυτή γίνεται, και καλώς, βέβαια, γιατί αυτό σημαίνει πρόοδο, αλλά όλα αυτά ίσως συνετέλεσαν στο να απομακρυνθεί η σύγχρονη τέχνη από το μάρμαρο».

Δημήτρης Σκαλκώτος
Οι πρώτες μνήμες
είναι από το χωριό
του Χαλεπά

Εκείνοι, ωστόσο, έχουν συνδέσει την πορεία τους με το συμπαγές αλλά και διάφανο, δυνατό αλλά και εύθραυστο υλικό και παρατηρούμε ότι στις αφηγήσεις τους για το πώς συναντήθηκαν μαζί του υπάρχει κάτι κοινό: το μάρμαρο και η πέτρα ήταν μέρος της παιδικής τους ηλικίας. Ο Δημήτρης Σκαλκώτος, για παράδειγμα, γεννήθηκε και έμεινε μέχρι τα έξι του χρόνια στον Πύργο της Τήνου. «Δεν έχει να κάνει με συγγενείς, ο ένας μου παππούς ήταν λατόμος και ένας θείος μου μαρμαροτεχνίτης, αλλά δεν είναι αυτό. Είναι ότι οι πρώτες μου εικόνες ήταν από ένα χωριό από μάρμαρο, ανάμεσα σε καλλιτέχνες, γλύπτες, ζωγράφους. Θυμάμαι τα μάρμαρα στα σοκάκια που όλα τα παιδιά έγραφαν το όνομά τους, όλοι έπαιζαν με αυτό, έπαιζα και εγώ. Λίγο να σε τραβήξει και να θελήσεις να ασχοληθείς, δεν γλιτώνεις». Εξομολογήθηκε για πρώτη φορά σε έναν θείο του ότι του αρέσει η γλυπτική, όταν ακόμη φοιτούσε στο γυμνάσιο. «Μου είπε, “πάγαινε στα τρένα, να έχεις μια σταθερή δουλειά, να μπεις στο Δημόσιο”. Οι γονείς μου, πάλι, ονειρεύονταν σχολές αεροπορίας. Τίποτα από αυτά δεν έγινε, ήμουν μέτριος μαθητής, όταν πήρα απολυτήριο έπασα δουλειά σε ένα “καλλιτεχνικό” μαρμαράδικο στη Φιλοθέη, με σκαλισμάτα, με τέμπλα. Στον χρόνο πάνω είπα στον μάστορα ότι θα πάω στην Τήνο με σκοπό να γίνω μαρμαροτεχνίτης», θυμάται. Σχέδιο έκανε δι’ αλληλογραφίας, ώστε να παρουσιάσει έναν φάκελο στις εξετάσεις της Σχολής Καλών Τεχνών Πανόρμου Τήνου. Όταν ήρθε η ώρα των εξετάσεων, ο Γιάννης Μανιατάκος, τότε διευθυντής της σχολής, που γνώριζε την οικογένειά του, του είπε: «Δημήτρη, δεν μπορώ να σε περάσω, θα σε κρατήσω ως επιλαχόντα». Τελικά έκανε ένα σχέδιο και πέρασε. «Θυμάμαι πώς εξεπλάγην, μου είπε μάλιστα “δεν ξέρω πώς τα κατάφερες”».

Στη σχολή της Τήνου έμεινε από το 1989 έως το 1992 και στη συνέχεια έγινε δεκτός στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας. Εκεί, στο εργαστήριο του Θεόδωρου Παπαγιάννη, η σχέση του με το μάρμαρο γίνεται ακόμη πιο ουσιαστική. «Όσο μάθαινα περισσότερα τεχνικά πράγματα πάνω στο υλικό, τόσο περισσότερο το αγαπούσα». Σήμερα, σκυμμένος πάνω από τα γλυπτά του στο εργαστήριό του στα Καλύβια Θορικού, λέει πως αυτό που τον κερδίζει στο μάρμαρο είναι η εξερεύνηση. «Παλιά ξεκινούσα με σχέδια, μακέτες, με μια αρκετά συγκεκριμένη πρόθεση για το έργο που ήθελα να δημιουργήσω. Σήμερα προσπαθώ περισσότερο να δουλέψω ελεύθερα, να αφήνω το συναίσθημα να με οδηγήσει».

«Η τέχνη του μαρμάρου, της πέτρας, η λάξευση γενικότερα, είναι αργή διαδικασία. Σήμερα, όμως, η εποχή επιβάλλει κατά κάποιον τρόπο ταχύτητα στους καλλιτέχνες».

Αργύρης Ραλλιάς

Αργύρης Ραλλιάς, «Λιανεία» (2025, αλάβαστρο, ξύλινο εικονοστάσι).

«Το μάρμαρο είναι υλικό λίγο παρεξηγημένο σήμερα, γιατί πολλοί το θεωρούν κλασικό. Κανένα υλικό, όμως, δεν είναι από μόνο του κλασικό, εξαρτάται από το πώς θα το αντιμετωπίσεις».

Δημήτρης Σκαλκώτος

Αργύρης Ραλλιάς Δεν πήγα για γλύπτης, πήγα για μαρμαράς

Στην ίδια σχολή της Τήνου κληρώνεται ως δεύτερος επιλαχών να φοιτήσει και ο Αργύρης Ραλλιάς. Ο πατέρας του άνοιξε το μοναδικό μαρμαράδικο της Κύθνου όταν ο Αργύρης ήταν επτά ετών. «Η εμπειρία του ήταν στην οικοδομή, οπότε με έπαιρνε μαζί και με έβαλε σε αυτό τον κόσμο του εργαστηρίου. Μάθαινε κι εκείνος και με παρότρυνε να μάθω κι εγώ. Μου έλεγε, για παράδειγμα, “έλα να δούμε πώς θα κόψουμε το μάρμαρο”. Με γοήτευε ήδη από τότε η ιδέα του να μπαίνεις σε έναν χώρο και να δουλεύεις». Μία από τις πρώτες του αποπειρες να σκαλίσει μάρμαρο ήταν όταν ο πατέρας του ανέλαβε να φτιάξει ένα μνήμα και έπρεπε να χαράξουν το όνομα. «Αγοράσαμε ένα εξάρτημα και άρχισα να κάνω πρόβες, να σκαλίζω το μάρμαρο». Όταν πήγαινε στην τρίτη γυμνασίου, ένας τουρίστας, περαστικός από το εργαστήριο, τον ενημέρωσε πως υπήρχε μια σχολή στην Τήνο όπου τα παιδιά μαθαίνουν να δουλεύουν με το μάρμαρο. «Αποφάσισα να δώσω εξετάσεις, χωρίς να ξέρω καν τι είναι. Ήμουν και πολύ κακός μαθητής και μου φάνηκε τέλειο ότι υπάρχει κάπου να πάω χωρίς να χρειάζεται να διαβάσω». Οι εξετάσεις, ωστόσο, αποδείχθηκαν βατερλώ, όπως λέει. «Είδα όλους τους υποψηφίους με τους χαρακτηριστικούς μαύρους φακέλους και εγώ είχα πάει με ένα μπλοκ ακουαρέλας, χωρίς καμία προετοιμασία. Δεν πέρασα φυσικά και επέστρεψα στην Κύθνο για να δουλέψω στο μαρμαράδικο του πατέρα μου». Ωσπου ένα μεσημέρι χτύπησε το τηλέφωνο. «Μου λέει η μαμά μου, “Αργύρη, εσένα θέλουν”. Ήταν ο Μπάμπης Κρητικός, διευθυντής τότε της σχολής: “Φύγανε κάποια παιδιά γιατί μπήκαν στην ΑΣΚΤ και είσαι ο δεύτερος επιλαχών. Θέλεις να έρθεις;”. Και λέω “ναι, έρχομαι αύριο το πρωί”. Αλλάξε η ζωή μου».

Ετσι βρέθηκε στην Τήνο, χωρίς ακόμη να έχει αποφασίσει ότι θέλει να γίνει γλύπτης. «Δεν είχα καθόλου στο μυαλό μου τι ήταν γλύπτης, τι είναι γλυπτική. Πήγα για να μάθω κάπως καλύτερα τη δουλειά του μαρμαρά. Δεν είχα πάει ποτέ σε έκθεση, δεν ήξερα τίποτα». Η γλυπτική ήρθε αργότερα, μέσα από τη σχολή και την ενθάρρυνση του Μπάμπη Κρητικού, ο οποίος του έλεγε να μην αρκεστεί στη σχολή της Τήνου, αλλά να συνεχίσει στην ΑΣΚΤ και να αναζητήσει τον δρόμο του και στο εξωτερικό. «Τότε μπήκε στο μυαλό μου αυτό το ζουζουνάκι, μήπως να το κάνω, να δω τι γίνεται. Και από εκεί και πέρα άρχισα να το σκέφτομαι».

Από τη σχολή της Τήνου, όπου μπήκε το 2011, ο Ραλλιάς πέρασε, λόγω της αριστείας του, στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας χωρίς εξετάσεις. Φοίτησε στο εργαστήριο του Γιώργου Λάππα και, στη συνέχεια, μέσα στην πανδημία, αποφάσισε να φύγει για την Accademia di Belle Arti di Carrara, όπου έκανε το μεταπτυχιακό του και εργάστηκε ως βοηθός καθηγητή. «Το μάρμαρο το θεωρώ ένα όπλο στη φαρέτρα του γλύπτη πολύ σημαντικό», επισημαίνει, προσθέτοντας ότι τον ενδιαφέρει η ευαισθησία του υλικού, ο τρόπος που υποδέχεται το φως, αλλά και η σωματικότητα που έχει η επεξεργασία του. «Μου αρέσει

πολύ η σωματικότητα και η κίνηση που έχει το μάρμαρο. Όταν δουλεύεις στην πλαστική, όταν κάνεις το πρόπλασμα, κινείσαι συνεχώς γύρω από το καβαλέτο· αυτή η κίνηση μου αρέσει, γιατί έχω κι εγώ υπερκινητικότητα. Και όταν λαξεύεις, όταν γλύφεις το μάρμαρο, υπάρχει πάλι αυτή η κίνηση. Το νιώθω σαν κομμάτι του σώματός μου».

Όσον αφορά τη θεματική, δουλεύει ζητήματα που επιμένουν μέσα του. «Είναι θέματα τα οποία με κρατάνε ξάγρυπνο το βράδυ», λέει ενώ μας ξεναγεί στο εργαστήριό του, που στεγάζεται σε ένα πρώην καφενείο και χαρτοπαικτική λέσχη στα Πετράλωνα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η «Προίκα», η μετεγγραφή σε μάρμαρο ενός εργοχείρου

σε βελονάκι της γιαγιάς του, το οποίο εκτίθεται τώρα στην έκθεση «Λιτανεία» στο Μουσείο Μαρμαροτεχνίας στην Τήνο, αλλά και το ομότιτλο έργο. Εδώ ο καλλιτέχνης παίρνει τη στεφανοθήκη της γιαγιάς του, που μοιάζει με μικρό εικονοστάσι, και τοποθετεί πάνω της σαλιγκάρια από αλάβατρο. Η «Λιτανεία» γεννήθηκε από ένα πραγματικό περιστατικό της Κύθνου: την περυσινή έκκληση του δημάρχου προς τους κατοίκους να κάνουν λιτανεία για να βρέξει, έπειτα από παρατεταμένη περίοδο ανομβρίας. Τα σαλιγκάρια, άρρηκτα δεμένα με την υγρασία και τη βροχή, ενισχύουν αυτό το αίσθημα προσμονής. Ο Ραλλιάς υποστηρίζει ότι αυτό που τον ενδιαφέρει τελικά είναι η βαθιά προσωπική

σχέση με το θέμα, αλλά και η επικοινωνία του με τον θεατή: «Με ενδιαφέρει να επικοινωνώ με τον κόσμο, να νιώσουμε κάτι».

Βασίλης Γεροδήμος Το κάθε υλικό είναι φορέας μνήμης και γεωγραφίας

Ο πατέρας του Βασίλη Γεροδήμου ήταν πετράς. Μέλος πολύτεκνης οικογένειας από τα Τζουμέρκα, βοηθούσε τόσο αυτός όσο και ο αδελφός του στην οικοδομή.

Ο Δημήτρης Σκαλκώτος στο ατελιέ του στα Καλύβια Θορικού. Στον χώρο διακρίνονται παραστατικά έργα αλλά και πιο αφαιρετικά, όπως τα γλυπτά της σειράς *Supernova*. Ενα τέτοιο ομιλεί ο γλύπτης και την ώρα της φωτογράφισης. Κάτω αριστερά, ο Ανδρέας Λόλης με το έργο «Πειραιάς», ένα πουκάμισο με μάρμαρο Διονύσου, και στα πόδια του σκούλες απορριμμάτων από μαύρο βελγικό μάρμαρο. Δεξιά, ο Βασίλης Γεροδήμος στο εργαστήριό του με ένα κομμάτι ακατέργαστου μαρμάρου από την Τήνο.

Ανδρέας Λόλης Δεν το επέλεξα το μάρμαρο, με επέλεξε

Πετράς ήταν και ο πατέρας του Ανδρέα Λόλη. «Ξεκίνησα τη σχέση μου με τη γλυπτική σκαλίζοντας την πέτρα, έκλεβα τα εργαλεία του πατέρα μου, τα έσπαγα γιατί δεν ήξερα πώς να βαρέσω, αλλά αυτό ήταν το παιχνίδι μου από μικρό παιδί». Ακολουθεί η ΑΣΚΤ και στη συνέχεια μεταπτυχιακές σπουδές στην Accademia di belle arti di Carrara. «Το μάρμαρο δεν το επέλεξα, με επέλεξε. Από την αρχή μου άρεσε η άμεση επαφή με το υλικό, ο τρόπος που το φως διαμορφώνεται πάνω στο υλικό· το μάρμαρο έχει φως μέσα του και μπορείς να παίξεις με αυτό», εξηγεί. Ο Λόλης δεν βλέπει τη γλυπτική ως διαδικασία που αρχίζει τη στιγμή που πιάνει το εργαλείο. «Το έργο δεν ξεκινάει όταν αρχίζω να σκαλίζω, ξεκινάει από τη στιγμή που το σκέφτομαι, μπορεί και χρόνια πριν». Αυτό που τον ενδιαφέρει δεν είναι να αποδείξει τι μπορεί να κάνει με το υλικό, αλλά να αναρωτηθεί τι κάνει ένα αντικείμενο έργο τέχνης, πώς συνδέεται με τον χρόνο, τον χώρο και το συναίσθημα. Στη νέα του δουλειά, «Backyard», που παρουσιάζεται αυτές τις μέρες στο The Breeder Feeder, συνεχίζει να μετατρέπει καθημερινά αντικείμενα σε χειροποίητα μαρμαρίνα γλυπτά. Η μνήμη, η απουσία και τα ίχνη της καθημερινής ζωής οδηγούν εδώ σε μια διαφορετική ιδέα μνημειακότητας, αυτή του παραμελημένου και εφήμερου, όπως σχολιάζει. Παραδέχεται ότι το μάρμαρο είναι δύσκολο υλικό, που κοστίζει, είναι σκληρό, έχει τη δική του θερμοκρασία, τη δική του αντίσταση. «Αν όμως το πλησιάσεις με αυτήν τη λογική, έχεις ήδη χάσει το παιχνίδι. Δεν είναι μια δουλειά που πρέπει να παλέψεις μαζί της, είναι μια ερωτική επαφή με αυτό το υλικό».

«Αν περισσότεροι νέοι καλλιτέχνες γνώριζαν το υλικό, θα μπορούσαν να ανακαλύψουν τις δυνατότητές του. Όλα τα υλικά αξίζουν να τα γνωρίζουμε, γιατί ποτέ δεν ξέρεις πού μπορεί να σε οδηγήσουν».

Βασίλης Γεροδήμος

Βασίλης Γεροδήμος, «Χωρίς τίτλο» (2025, μάρμαρο Τήνου και θάσου).

«Δεν μπορείς να κάνεις ένα νέο παιδί να αγαπήσει το υλικό, είναι σαν να του πεις να κοιτάξει την κοπέλα που τον δείχνεις εσύ, πρέπει να πάει μόνος του προς τα εκεί».

Ανδρέας Λόλης

Γαστρονόμος

ΘΡΥΛΙΚΕΣ ΤΑΒΕΡΝΙΑΡΙΣΣΕΣ

ΕΝΑΣ ΦΟΡΟΣ ΤΙΜΗΣ
ΣΤΙΣ «ΜΗΤΕΡΕΣ»
ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΜΑΣ
ΚΟΥΖΙΝΑΣ

+
Η ΜΑΡΙΛΕΝΑ
ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΦΤΙΑΧΝΕΙ
ΚΟΛΟΚΑΣΙ ΜΕ
ΚΟΤΟΠΟΥΛΟ
ΓΙΑΧΝΙ ΚΑΙ
ΚΙΤΡΟΜΗΛΟΠΙΤΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ
18.10.26

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ